

***KALBİMİN HİKAYESİ***  
***Ş. ATAKAN MAHİR ŞİİR VE YAZILARI***

---

## Birinci Bölüm

### **KALBİMİN HİKAYESİ**

*Her kalbin hikayesi  
Eski bir zaman anlatıcısı,  
Dengbej  
Dinleyene....  
Gönlü açıklık ister  
Bilene...*

### **Hatıralar Gerçek Kimliğimiz**

Yeni şeyler anlatmak lazım bir de,  
an'lar ve anlaşıacaklar.  
Hatıralar gerçek kimliğimizmiş.  
Bunu anladım.  
O kadar ve o çeşitlilikle onlarla oluyorsun ki..  
En küçük ayrıntılara kadar.  
Güzel bir intikam alma biçimi  
yokluktan,  
ayrılık çeşitlerinden.

\*\*

---

## Kış Gibi İçim

İki gündür yine kar yağıyor,  
bu kış çok yağdı.  
Burası Munzurlar  
biraz farklı her şey.  
Kış gibi içim,  
Kış artı yaşamın acımazsızlıkları  
eşittir sabır mı.  
İyidir çalışmak dedim,  
çalışmak unutturuyor ya.  
Bir de eski dostlar  
ve Dersim Anayı gördüm,  
içim açıldı,  
iyi geldi.  
Zonk eder bazen yaşam,  
kafa değil  
öfken boğazında olur,  
nefesin değil,  
sağa- sola  
boş gider- gelir,  
hiç konuştuğunu bilir  
ama bir türlü susamazsın ya...  
Yatışmak istersin sonra.  
Olmaz, susarsın.  
Kabuk bağlatıyoruz yaraya çoğu zaman.  
Öfke ister ki,  
mezarda da olsan,  
ellerin yakalarında olsun,  
toprağını gözlerine serpesin.  
bunları yazmamalıydım  
yaşamamalıyım der sevgi

---

yaşam,  
öfke ile sevgi arasında  
fazladan bir incelik mi görür?

\*\*

## **Baş Ağrısı**

Başım ağrıyor,  
bu başağrım  
çocukluktan emanet.  
Köyde,  
resmi kayıt ile değil de  
alışsınlar diye gönderdiklerinde okula,  
öğretmen zorla saçlarımızı  
kestirmek istedi.  
İnat ettim, kesmedim...  
İnadın kökeni eski yani.  
Öğretmen de inat etti.  
Protesto olsun diye,  
kış ortası başlık takmadım.  
O inattan kaldı,  
bu hassas baş.  
Sonra ekler olmuş olmalı.  
Örneğin İzmir'in kirli körfez  
ve trafiği.  
Ve hatırlıyorum  
annemin de düzenli başı ağrırdı.  
Biz iki en küçük çocuğunu  
-kardeşim -  
şimdi cezaevinde  
- ve ben-  
çağırır,

---

şakaklarını ovuturdu.  
Ben gitmez,  
kardeşim giderdi.  
Geçer,  
dağda azaldı.  
Soğuğu sevmiyorum,  
gör ki Munzur'a düştük.  
dayanırım, dayanırım.  
Baharı ve yazı zevkli buraların.  
Seviyorum.  
23 Şubat oldu.  
havalar soğudu.  
Dolaşmayı özledim.  
bir ayı da geçirelim hele.

\*\*

### **Güneş Sıvanırsa**

Amaç söylenmek istenen değil,  
yapılmak istenen.  
Ve önceden buna yatkın bir algı  
alıcısı yığın yaratmak.  
Bu bir iktidar-kötülük yöntemi.  
Ne yazık ki bu mekanizma  
her dünyada oldukça öğütücü.  
Toplum-tanrı herkesi  
yozlaşmış tüm şeylerden korusun.  
Yeteneğim olsa film  
veya müzikle söylesem.  
Ama yok,  
elimden gelen bir iki söz,

---

yadsınmayacaksa gücü.  
Söylerim tarih izin verirse birgün,  
olmazsa canları arafa.  
Öfkem yaşamı karartmalarına.  
Kaynak aydınlık  
ama güneş de perdelenebilir,  
yansıtmaı ışığı.

Işığı alanı aşar, bir tanrı  
ezer,  
tıkatır,  
kendine benzetir  
veya atar  
ve düşürür,  
ve intihar.  
Tekrar tekrar yaptığığı gizler  
yanlışığı haklılığa çevirir.  
Bir fasit dairede böyle kurulur.  
Ve intihar.

Bilinç,  
yaşam  
ve tarihsel güncellik  
birikecek, gelişecek, gelişecek  
ama duvarlar da kalınlaşacak.

Özü takibe devam edelim,  
diyecek kimileri.  
Gerisine tek tek güç getirilemez.  
Bazen;  
herkes,  
ortak yapılyormuş gibi yapılan işlerin  
sonuçlarıyla

---

---

tek tek yüzleşmeli,  
çok ağır gelse de...

Ölüm öncesi yoktur bazen.  
yozlaşmışın arınması olmaz bazen.

Gitmeli bazen  
'gidiyorum' şarkısı gibi gitmeli  
bir kopuş...

O kadar yiğit insanların yanında,  
bu insandışılıklar.  
Tarih...ah tarih...  
ayıklarsın belki  
çıkarsın ortaya iyileri.

\*\*

## **Kara-Yeşil**

Bahar geldi diyebiliriz,  
güneşlenebiliyoruz.  
Kayalıkların kenarı açılıyor.  
Yağmur erken yağdı,  
şimşek erken.  
Radyo 'yare'yi çalıyor.  
Kırmanckî.  
Bilseydim sözlerini yazardım.  
Ezgisi güzel.  
Bu müziğe ilişkin anılar geldi aklıma,

Bahar geldi, geldi.

---

Vadiler açık  
söğütler çiçek açmak üzeredir.  
Kazım Koyuncu 'hayde hayde'yi söylüyor.

Uzun zamandır yıkanamıyorum.  
Koşullarımız yok.  
Doktor "hergün banyo yapmalısın" demişti!!  
Sorun değil...

İzlediğimiz bir 38 belgeseli vardı.  
Yaşlı ananın bir " bunları unutmayın,  
unutmayın" deyişi vardı ki,  
ağlamaklı...  
iki-üç kez izledik.

Kayalık bloklar  
içinde bir vadi  
toprak bulunmaz,  
patikada yarım metrelik,  
'kutsal topraklar' diyoruz,  
Yeşillikler kar altında,  
girişte bir göl olur yazın,  
-şimdi o da yok.  
Burada tüm güzellikler yaza endeksli.

15 yıl sonra tekrar çıktım bu dağa  
dolaştım boydan boya,  
göllerine girdim,  
pınarlarından içtim,  
görmediğim gözelerini gördüm  
-Mercan'ınki çok güzeldi-  
ama doymadım,  
Bir anaya döner gibi Dersim'e döndüm.

---

---

Şu an sakallıyım, bir karış.  
Ne yapalım.  
Hal-vaziyet şimdilik bu.

\*\*

## **Taşlar, Kuşlar**

Taşlar düşüyor,  
kardan kopup.  
Mermi sesi gibi sert düşenler  
çığ gibi akanlar,  
paramparça olanlar var.  
Özgürlük işte...  
Yine kuşlar.  
Üstümdeki kayadalar.  
Yabani güvercin galiba.  
Kanat sesi,  
ve uçup gitti.  
Yarım saat sonra  
yamacın arkasına geçecek  
güneş.  
Dersim'in zorlu kışları  
şartları yenmesini öğreniyoruz  
ömrümüzün bu demlerinde.

\*\*

## **Mayıs**

Yemyeşil uzanıyor

---

altımızda  
ova,  
köyleri ile.  
Güneşli olunca hava,  
ot,  
mantar toplamaya geliyor,  
onlarca insan,  
seyrediyoruz onları.

Saat 9'a geliyor.  
iki kişi girdi vadiye  
Yanlarında bir köpek.  
Ayı için.  
Köpeği seviyorum.  
Herhalde ben de besler,  
birlikte yaşırdım.  
Yukarı gittiler.  
yirmiye yakın insan gelmişti,  
geçen gün  
bakalım bugün kaç kişi gelecek.

Kadınlar. Üç ana.  
Bu kadınlar yakın köyden olmalı,  
en sık gelenler.  
Herhalde, satıyorlar,  
ya da metropolden akrabalara.  
Şimdi yeşil düzlüğe doğru gelir,  
toplamayı hızlandırır,  
öğleden sonra 3'e, 4'e giderler.

Bu yakında bir dostun  
çok güzel iki kız çocuğu var.  
Bir hikaye anlattı, inanamazsın.

---

Küçüğünü seviyor biri,  
diğer kız kıskanıyor  
ve gel yukarı gidip oynayalım  
kandırması ile  
ikinci kata çıkarıp kardeşini  
atıyor aşağı pencereden.  
Taşın üstüne düşüp kafasını kırıyor,  
zor kurtarıyorlar diğerini.  
Yine maviş maviş,  
sarı sarı ortalıkta  
koşturup duruyorlardı,  
uğradığımızda.  
Şeker verdim,  
ikisi adına aldı  
cingöz olanı.  
Sonra görüşeceğiz, deyip  
diğer kardeşlerine selamla ayrıldık.  
Aram iyi, çocuklar ve yaşlılarla.

Ciddi ciddi bahardayız.

Yağmur yoksa,  
faydalaniyoruz baharın  
güneşinden,  
nimetlerinden.  
Haftada bir açıyor  
şikayetçiyiz havalardan.  
Ve güneş şu an sırtıma vurdu.  
Üstte güneş,  
altta vadi  
ve su sesi.  
Çok yakınında olmayacaksın

---

su sesi vadiyi doldurunca.  
"Bizde yeni birşey yok" değil tabii.  
memnunum hayatımdan  
Yarısı böyle yaşamımın.

\*\*

## **Dağ Keçileri**

Yine de  
Doğa insan ile güzel,  
yoksa çok yabani  
ve ıssız.  
Dost insanlarla  
yaşamak güzel,  
çalışmak kolay.

Yerimizi bastı  
pezkuviler  
bu sabah.  
Bir sürü.  
İki gündür geliyorlar,  
Öyleler,  
elleme yakınına kadar gelirler.  
Gözelerin üstündeyiz,  
'geyiklerin, keçilerin laneti' efsanesi var,  
Xızır çarpar diyor Dersim'liler  
Munzur Baba'nın kutsal keçileri sayıyorlar.  
Doğanın gücüne,  
kendini savunma lanet  
ve kutsallıklarına inanıyorum.  
Doğanın dini de güzel,  
zararsız.

---

Gelip giderler artık.  
Sonuçta bir aileyiz bu doğada.  
Güzel bir serinlik var şu an,  
hem güneş  
hem de ılık bir rüzgar,  
birbirini dengeliyorlar.  
Doğa işte...

\*\*

### **Dersim ve Ben**

Dersim'in akciğeri Ovacık  
nefes borusu  
orman denizi  
uçsuz bucaksız güzellik.  
Her geldiğimde tekrar hissettiğim.

Munzur Vadisi,  
cennetin büyük parçası.  
Kayalık,  
ormanlık  
ve su kardeşliği.  
Yamaçlar,  
dereler  
ve meşe  
Munzur'a kavuşmak için yarışta.  
Bir vadinin kilometrelerce uzandığını,  
büyük dağların kollarınca kucaklandığını  
düşün,  
ve ortasında tüm maviliği ile  
bir su.

---

Yaşam.  
Dersim ve ben.

\*\*

## **Arabalar, Çocukluk, Sevgi**

Yolları,  
rekli renkli arabaları  
izlemenin  
rahatlatan bir yanı var.

'Yol üstünde kayıyor' duygusu aldığım  
o ilk zevki  
daha sonra bulamadım.  
Sorun arabada mıydı,  
benim çocuk olmamda mı,  
bilemiyorum.  
Galiba çocukken herşey güzel.

Beyaz bir araba geliyor.  
Araç taşlamalarımız,  
çivi döşeyip teker patlatmalarımız vardı  
bir de,  
şimdi yapmak vardı.

\*\*

## **Munzur**

Güzel bir sabah,  
hava açık,  
hafif rüzgar var,

---

esinti derler ya  
öyle.  
Toz bulutu vardı,  
kaçgündür.  
Şimdi Munzurlar bile görünüyor.  
Tepesi kırışmış bir yaşlı gibi  
az karlı.  
Haziran'a girmişiz.  
Yaylaları da gelmiştir.

Haber alabiliyor musun  
Eski arkadaşlardan.  
Kim nerede,  
ne yapıyor?  
Zamandan süzülen dostluklar kalıyor geriye,  
nasıl olsa.  
O kadar faşist ki zaman  
ne koruyabilirsen...  
Hem geçmiş,  
hem de şimdiki zaman,  
demek ki gelecek de...

Munzur'un derin  
ama güçlü sesi geliyor kulağıma.  
Evet bir direnen sensin Munzur zamana.

\*\*

**Yarımlık Çelişkisi**

---

Bu kadar ie dönük değildim,  
eskiden.  
Bilmezdim bile,  
birçok psikolojiyi.  
Otuzundan sonra  
Çok büyüdüm ben!  
İyisiyle,  
kötüsüyle  
ama herhalde kaınılmazı böyle.

\*\*

### **Yaşam Arası**

Bazen ne diyeceğini bilemez insan.  
Ne yaşıyacağını  
Ağlamak onun için güzel.  
Ara veriyorum.  
Bazen yaşıma da ara verebilsek...

\*\*

### **Bir Temmuz Anısı**

Mercan vadisi  
dünyanın bir harikası olabilir.  
Gözesi  
mercan güzeli.  
Yukarısında gller  
yeşil,  
mavi  
ve lacivert,  
ve renklerin karışıımı gller

---

inci dizisi göller.

- Göller deresi ondan-

Diş ağrım var.

Arkadaşları bekliyoruz.

Radyomuz tam çekmiyor.

Biraz meşgul olur,

biraz da dinleniriz, bugün.

Yaylaları, insanları izledik,

yukarılarda olsak.

Akşam oldu,

bir uğrayıp geçtik yaylaları.

Dağlar cennettir,

bu mevsimde.

Bir kayaya oturdum.

Yüksek bir uçurumun ucu.

Çıkınca yakıyor,

güneş,

olmayınca üşüyorsun,

çoğu zaman bulut,

ve rüzgar.

Zozan alinyazısı.

Bulutlar çoğaldı.

Yağacak galiba.

\*\*

**Var Yok**

Huzur veren bir yanı var, dağların

---

sakinliği,  
enginliği.  
Ama ince bir sınır üstünde:  
bir adım ötesi yalnızlık.

Dağ-Zaman gibi ilişkilerimiz  
yıl-lar olmuş tanışalı,  
bana hiç gibi geliyor.  
birşey yapmadık ki...  
Daha dün gibi,  
içini dolduramamak,  
başlamamak gibi.  
Yok zaman gibi.  
Hakkımızı saklama hakkı olmalı.

İyi yanı belki böylesinin  
insan ilişkilerini canlı tutması.  
Tabii tercih hakkı olsa,  
dolu dolu yaşamak derim.  
Yaşadıklarımızı küçümsemiyorum,  
tersine onların tadı bana yazdırıyor.  
Tüm zamana yayılrsa o yaşananlar.  
Doyamadığımız,  
ekmek, su gibi...  
insanı besleyen.  
O kadar cılız beslendik ki...  
Kaynağın güçlölüğünün kokusunu  
ve tadını alarak.

\*\*

**Harçık Vadisi**

---

Şimdi güneş  
yüzüme vuracak.

Önce suçluyum.  
fotoğrafları düşürmüşüm.  
Çok üzıldüm  
uzun süre elim deftere varmadı.  
Daha önce de annemin fotoğrafını düşürmüştüm,  
bu ne gafillik.  
Kızdım kendime.

İkincisi yer değiştirdim.  
Harçık'teyim  
Bu vadiyi seviyorum.  
Ayrı bir yeri var, bende.

\*\*

### **Yaşam Diyalektiği**

Bazı şeylerin tek ilacı yaşamak.  
Bir de  
artık iyicene inanıyorum  
beni koruduğuna.  
Munzur hatırasına sığındık  
tehlikede  
korudular.

Evet Gola Xızır'a gittim,  
beklettiğim sözüme.  
Doyasıya merhabalaşamadık gölle.  
Şimdilik yeter.

---

Gola Xızır,  
ve Dersim Ana  
aldı duamızı.

\*\*

## **Zamanla Dans**

Serin mi serin bir yel esiyor  
ormanın içinde,  
yapraklar öğlene kadar  
böyle dans edip dururlar.  
evet sonbahar...  
Rüzgaaarrrr,  
defteri bıraksam uçacak.  
Sevgi,  
özlem,  
bazen ayrılık  
insanı olgunlaştırıyor.  
Ağaç gibi besliyor,  
kök veriyor toprağa.  
Dayanılmaz kavuşma isteklerini  
frenleyebiliyor,  
akıl ve yürek süzgecinden geçirip  
sağaltıyor.  
Yoksa zaman öldürücü mü.  
İnsanın zamanla dansının da bir mantığı olmalı.  
Hep ayrılık ömrümüz.  
Olgunluk çürütücülüğü  
zaman kullarını,  
kötü sınıyor.  
Bizde her kavuşma bir isyan ve zafer...  
Eylül olmuş.

---

\*\*

## **Özlem**

Binlerce iç konuşma,  
duygu gel- gitleri,  
düşünce tartmaları  
içinde  
dışa yansıyan  
küçük bölümler  
şiiirler.  
Kalemim bugün hep kavuşma üzerine.  
Özlemin binbir çeşidi,  
ifadesinin de binbir çeşidi varmış.  
Hepimiz bir özlemde saklıymışız, meğer.  
Kıvrannnmalar,  
isteyiş,  
arzularken teselli  
mutlaka bir şekilde ulaşma ihtimalini taşıtma kalbe  
ayrılığı yazarken bile  
yada özlemi iletmenin yarattığı hafiflemeyi  
yaşama isteğı  
kalbin yükünü alma  
Belki bir ah...yeter bazen.

\*\*

## **Bayram Hediyesi**

Bugün bayrammış.  
İnsanlar neşeli mi geçirir,

---

bizim gibi savaş toplumlardı  
yarı matem,  
yarı anma  
ve cenazelerin yanısıra  
yarı umutlu mu.  
Kim ne yapar  
tam bilmiyorum.  
Ben olsam,  
bayramın 'verme' kısmına takar  
herkese sevdiğini hediye ederdim.  
Analara çocuklarını,  
sevenlere sevdiklerini mesela.  
Uzaktakileri yakın etmek,  
ayrılıkları buluşmaya çevirmek  
iyi olabilirdi.  
Az görüleni çok görünür kılmak,  
Neşesiz, umutsuz anları  
kuşlarla, maviliklerle değiştirmek yine.  
Bu tür şeyler yapmak isterdim.  
Noel baba  
yada bir tanrıça gücü donansam  
bu günde.  
Çocukken  
-İzmir'in bir gecekondu mahallesi -  
şeker toplardık  
kapı kapı.  
Şimdi de dolaşmak isterdim  
dost dost.  
Çok dolaşmak mı,  
yoksa en iyi dostlarla  
çok kalmak mı,  
herhalde ikincisini tercih ederdim.

---

\*\*

### **Sonbahar**

Sonbahar geldi, iyice.  
Baksana nasıl da esiyor, rüzgar.  
İyiden iyiye serinlemiş, havalar  
hatta soğuktur.  
Diğer bir işareti sonbaharın;  
yapraklar ve doğa.  
O müthiş alacalı renk cümbüşüne bürünen.

\*\*

### **Bekleme**

Yağmurlar geliyor, galiba.  
Hava parçalı, bulutlu,  
Radyo yağış diyor.  
Kaç gün önce,  
aniden bastırdı zaten,  
bir yoklama ve haber verme...  
Bir kaçgün daha bizi idare etse...  
Zaman ve mekanı en çok daraltan yağmur dağda...

\*\*

### **Yağmur Sonrası**

Ne kadar da güzel doğa  
yağmur sonrası.  
Sanki toprak daha bi toprak,  
yaprağın yeşili daha bi yeşil...  
Arınma gibi,  
banyo sonrası saçları parlayan

---

güleç bir insan gibi.  
Qijqijik\*  
ve alacalı kargalar uçuyor.  
Seviyor olmalılar,  
billurlaşmış doğa ve havayı.  
Doğanın kendi kendini temizlemesi,  
toprağını doyurup dinlendirmesi ne güzel.  
Demek ki doğaya,  
doğa gibi yaklaşmalı.

*\*Kargaya Kürtçe’de verilen isim.*

\*\*

## **Ekim**

Orman yeni yeni renkleniyor,  
Yine bir Ekim.  
Yazma bir iç yolculuk  
Bir süre içte alıkoyuyorum,  
yolcuyu da, yolculuğu da  
öyle de idare ediyorum  
bir süre,  
sonra olmuyor,  
yetmiyor gibi,  
ve taşma.  
Yada bir durak sadece yazmak.  
Sonrası konuşmak.

---

İkisi birleşmez,  
olmuyor.  
Yolcu yolunda gerekmiyor.  
Çıkmıyor yola  
varmıyor yoldan bir yere...  
Olmuyor.  
Söz varmıyor.  
Söylenen gelmiyor.  
Çok sert bir rüzgar esiyor, şu an.  
Defter yapraklarının sesini duyuyor musun?  
Bazen kuru yapraklar uçuşuyor etrafımda.  
Meşe dışında ağaçlar daha bir sonbahar.  
Ceviz, lepik, kevyot, spindar\* ve diğerleri.

Annemin,  
Ruşen'in fotoğraflarını aldım,  
evet bu yaz kaybettiklerim.  
Bulmuşlar, verdiler  
Çok sevindim,  
Kaldırdım cebime.

Yağmurlar yine gelecek  
ve bu rüzgar hayra alamet değil.

Daha yazacak neler vardı belki,  
İç, dışa hep  
azı ile mi yansır,  
ya da her insan hep  
göründüğünden daha fazlası mıdır.  
Her yazı bir dokunuşsa,  
dokunmak,  
duymak,

---

hissetmek,  
en ihtiyacımız olan zamanda  
en içten bir yazı,  
bir selam,  
niye olmasın.

*\*Sırasıyla çınar, akçaağaç, kavak ağaçlarının Kürtçe adları.*

\*\*

### **Kızıl Kayalar**

Acele etmeliyim,  
saat 5.33,  
karanlık oluyor,  
az-biraz var.  
Gök kızıla çalmış olmalı,  
karşımdaki kayalar da kızıla çalıyor,  
içlerinde demet gibi  
sarı- turuncu-kırmızı-pembe meşelik var.  
Yağmur çiseledi önce,  
sonra yerini tekrar rüzgara bıraktı.

\*\*

### **Yine Ekim ve Sonbahar**

Dağlar bulutlu,  
yağışa hazırlanıyorlar.  
Ay bitmedi daha  
Kasım geliyor.  
Filmini izlemiş misin?  
Bir film de bir mevsimi sevdirebiliyor,

---

sonbahar bir filmi duyumsatırken.  
Tabii daha sağlam bir Ekim gerekçesiyle  
bağımlılığım var, sonbahara.  
Yaşam yersiz ölümlere kapalı,  
hep bir sonbahar renkliliği ile olsa.

\*\*

## **Akan İnsan**

Kar çok olacak sanki,  
güneş gitti.  
Güneşsizlik soğuk demek, buralarda.  
Zaten önümde  
bir akan,  
bir de donmuş dere var.  
Güneş vurmasına rağmen çözülmemiş,  
bazı insanların içi gibi,  
diğeri hep akıyor,  
bir çok insan gibi.  
Akan insanları seviyorum.  
Yaşam onlarla güzel.

\*\*

## **Özgürlük Duygusu**

Zaman içi zamanlar yaşanır.  
Birlikte olmak da ayrılık içerebilir.  
Ya da ayrılık ömre öyle bir yayılır ki,  
mecburi kabule döner  
bu kadar çok özlerken.

---

İyimserliği kaybetmemeli,  
bazen ruhani bir inançla  
geleceğin mutluluklarına inanmalı.  
Tarihe ters ne yaptık ki,  
niye gülmesin bazen bize de.  
Kimseye bir borcumuz da yok,  
Kimseye.  
En güzeli de bu biliyor musun?  
Uzun süredir yaşıyordum,  
bu duyguyu.  
Bir kayıtsızlık,  
bir serserilik olarak değil,  
özgürlük olarak.

\*\*

## **Düğüm**

Bu ara  
az okuyup  
çok uyuyorum.  
İyiye alamet değil.  
Çocukluğumdan kalma bir duygu  
uyumayı  
hayat akışından kopma olarak hissetme.  
Bu şiirlerin serüveni  
ne olacak acaba...  
İnsanların hikayeleri gibi oluyor bazen,  
bir kitabın, bir defterin hikayesi.

---

Çalışıyorum,  
durumum iyi,  
ama geçmişten kalan  
yüreğime düğümlemiş  
bazı haksızlıkları unutmuyor,  
affetmiyorum.  
Geçer diyordum,  
tam geçmiyor.  
Engel değil.  
Yoksa yaşadıklarım,  
yaşamdan ne beklediğimi öğretmiş durumda,  
yükümü almışım.  
İnsanların tanrılara öfkesini,  
caresizliğini bazen,  
yine küfrünü,  
lanetini anlıyorum.  
Her lanetlenmiş gibi,  
yaşama biraz daha yakınlaştığımı hissederek.  
İnsandan bu kadar uzaklaşmış olmaları,  
belki de gerçek lanetleri. Onların.  
Yazdım, gidiyorum,  
nereye geldik,  
ama insan bu.  
Şu an biraz buyum.

\*\*

## **Masal Say**

Söylenmesi gereken söylenmiş olsun isteriz. Sadece.  
Yaşamda istemediklerimizin de bir yaşam gerçekliği,  
ihtimali olarak varolduğu

---

beynimize ve yüreğimize çarpınca.  
Söylendikçe azalsınlar isteriz belki de. Kimbilir.  
Yaşlı annemin kararı gibi;  
-bizi görmeden ölmeyecekmiş-  
Onunla aram iyidir  
-'eskisi gibi şaka yapıyor musun,  
annene takılıyordun' diye sordu, bir ara.  
Herhalde moralimi,  
yaşam coşkumu merak ediyordu.  
Konuşmanın ilerlemesini  
ve konuyu unutmasını bekledim  
ve sona doğru  
'ben geliyorum,  
bir kız bak, evleneceğim' dedim.  
Ciddiye almamış mı;  
bir sonraki konuşmada demesin:  
'hani hatırladın mı, bilmem kimin kızı, kim vardı',  
eee,  
'annesini de yokladım,  
eeee  
'sen uygun görürsen konuşacağım'  
Bastım kahkahayı.  
Tabii anladı.  
O da gülüyordu.-  
(her annenin  
söylenmemiş özlemleri var demek ki)

\*\*

## Yarım Şiire

Önceki şiir öyle kalmış,  
kaldı.

---

Kimbilir nereye doğru gidecekti.  
Yaşamımız gibi yarım kalıyor  
yazdıklarımız da.  
Dostları özlüyor insan.  
Dostluklar taşınıyor da  
dostlar da taşınabilse  
her yere.

Evet yaşam sürüyor

Zaman'lar insanı o kadar aşıyor ki bazen,  
tanrıları arıyorsun.  
Zamanın ruhu köklü bir değişmeli işte.  
Belki bu yıl.  
Neden olmasın.

Her şey yaşanmışlık da değil.  
Yaşamadıklarımız da bizim  
diyalektik doğruysa  
ve sonsuzsa onlar da  
birgün bir yerde yaşanır.  
Yaşadıklarımızı da hergün arttırabilecek güçte olmalı.  
Şiirler onun için.  
Bazen insana yaşamdan sadece anlam gücü kalır,  
yaşama dökemezsin.

\*\*

## **Yaşam Zamanı**

Yaşam akıyor  
aksında,  
bir itirazım yok,

---

yok da  
biraz bizi de dinleyemez mi?  
bu nehirde hep boğulup,  
kenara vurmak bize mi düşecek?  
Yaşamın zamanını  
çıkamaz bir sokağa çevirmemeli.

\*\*

### **Kimliğim Toprak**

Bitiriyoruz Ocak'ı da  
buralar kar- boran- fırtına.  
Dersim baharın  
cennetin ta kendisi.  
Birgün buraları görsen...  
Kimliğimi okusan topraktan.  
Kar,  
kış,  
herşey  
şimdilik kendi seyrinde belki.  
Biz herşeyi geleceğe ertelemesek...  
İnsan ne abartılı bir canlı,  
halbuki ne çaresiziz.  
Öyle olsun diyelim,  
diyelim de...

\*\*

### **Bir Gün**

Bahar mı...  
Dersim.

---

Dostlar  
arkadaşlar  
ve toprak.  
Çalışmayı  
ve dolaşmayı  
seviyorum.  
Zaman tüm yarımliklarımızı kapatmayacak  
biliyorum ama  
birkaç 'mutlu an' daha bağışlayamaz mı acaba.  
İlerleyen zamanım gerçek zamanıma mı akıyor,  
bilmiyorum, bilmiyorum.

\*\*

## **Bahar Gibi**

Cemre düştü,  
Bahar geliyor.  
Kalbim bahar gibi.  
Deli-divane kendimi vuruyorum bahara,  
Biz mi yaşamı idare ediyoruz,  
o mu bizi?  
Yanılır,  
bu kadar seçeneksiz bir yaşamın  
bizi yürüttüğünü söyleyen.  
Bizim de suçumuz var,  
tiyatro binyıllık denilecek ama  
ben yokum,  
ben kirletmedim.  
Bir çocuk kadar renkli değilse  
dünya yaşamı  
hepimizin suçu mu var diyorsun?

---

\*\*

## **Hep ıplağız**

Bahar tamam gibi.  
Kış'lar,  
bana göre değil.

Ne kadar da aza çekiyoruz  
lanet okunasıca  
bu yaşamdan istediklerimizi.

İnsan yaşadıklarıyla insan da,  
insan yaşadıklarıyla kalıyor.  
Bazen yaşadıklarımızı  
bir örtü gibi üstüme atmak,  
şmemek istiyorum  
ama nafile  
hep ıplağız.  
Yalınız.  
İssız.

\*\*

## **Bir Kaygı; zme**

İnsanın elinden akıp,  
varlık kazanınca yazı,  
bir kimliği oluyor.  
Hiçbir zaman ve yerde  
ilk hali ile kalmıyor.  
Ama bence kalmalı.

---

(ilk amaç, çıkış, zaman- mekan ve ruhu da kaybolmamalı, yazının)

Ve kaygı;  
bazı dizeler  
acıtabilir.

Hayat değerbilebilirdi,  
iyi insanlar ve iyi beklentiler için.  
Ve daha iyisine gücümüz yetmediği için.

\*\*

## **Zaman**

Ne çok zamanla başlıyoruz düşünmeye, yazmaya  
Mart ilerliyor işte,  
ne olmuş.  
Çoğu zaman,  
öyle hissedersin ki  
zamanın yersizliğini,  
içi boşluğunu  
sadece geçmesi gerektiğini  
...ondan önce geçen neredeyse  
hiç bir değer taşımadığını...

Bazen her günün anlamlı  
ve dolu geçebileceği  
-ki var mıdır böyle bir yaşam-  
zamanları özlerim.  
Kendiliğinden aklıma dostlar gelir.

---

Bu zamanla insanın diyalektiği karışık  
ve barışık hale gelmek çok sorunlu.

Zamandan çok şey istemedim hiçbir zaman,  
kırıntı idi,  
'an'lar belki.  
Kimi zaman oldu,  
çoğu zaman olmadı.  
Kötü olan,  
yaşamının elinde olmaması insanın.  
Kalan farkındalık,  
bir üstünlükse  
cahilliğini bilmek gibi birşey,  
sonuçta cahilsin.  
Zaman lanetli şey,  
yada insanın lanet kaynağı.

Yine de an'lardan ümit kaybetmeyelim.  
Değil mi?  
Kış havası/ları tutukluluk hali  
Diyeceğim inanmacaksın  
Al sana zamanın oyunu;  
yılın yarısı kış.

\*\*

### **Ruşen İçin**

Kadınlar günü yaklaşıyor,  
Şimdiden kutluyorum.  
Ruşen gelir aklıma  
birlikte büyüdük,  
arkadaşımdı

---

kardeşten çok.  
8 Martı O'nla anmak  
iyi gelir bana.  
Ömrümü verebileceğim  
insanlardan biriydi.  
Yaşamayı gerekirdi  
benim yerime.

Sevdiklerimizden kalanları  
tekrar sevdiklerimize yüklüyoruz,  
iyi mi yapıyoruz,  
yüklerini mi ağırlaştırıyoruz,  
bilmiyorum.  
İrade ve dirayet,  
soğukkanlı asilik ve delilik  
hep Ruşen'di.

8 Martınız kutlu olsun.  
Dünya artık ruhlarınızın dinlendiği bir yer olsun.  
Sevgilerimle.

\*\*

### **Yağmur Altında**

Yağmurdan geliyorum,  
ıslak saçlarım.  
Yılın ilk yağmuru yağdı,  
hem de şimşekli.  
Koştun mu hiç,  
yağmur altında.  
Çocukluk

---

bir ablam,  
inatçıydı,  
bir şey yapmış,  
kızdırmıştım,  
o kovalıyor,  
kaçıyorum ben de.  
Elinde terlik...

\*\*

### **Geçen**

Geçmişte yapamadıklarını daha çok düşünüyor insan  
yıllar geçtikçe.  
Ya da  
şimdi yapmak istediklerini  
geçmiş fırsatlarda gerçekleştiremediğine  
yanıyor.

\*\*

### **Nisan Kar'ı**

Nisanda kar mı olur  
hem de bu kadar,  
bu sefer abarttı, ilgisi.  
Ölü günler.  
Geçer, geçer.

\*\*

---

## İntihar

Bazı olaylar...  
Kendisini bile yazdırmayan  
zaman bazen anlamsızlaşır ya...  
İntihar gibi.  
Düşünemez  
duraksarsın.  
Yaşamın gecikir.  
Farklısı yok mu dersin.  
El altı  
ikiyüzlü yaşam,  
-dan bıcarsın.  
Bıkmazsan bıcarsın  
ve hiç.

Sorgulanmayan bıktırır.  
Yok olmasa  
temizleniriz,  
namuslanırsınız,  
biraz vicdanlanırsınız  
belki.  
Hiçin en yoku kadına...  
varlığını deşifre ettiğine  
Yaşam size çok alçak  
biliyorum.

Üzgünlük bir değer ifade eder mi,  
böyle bir şeyde.

Kalpsizler

---

acımasızca kendi halince akıp,  
akıp gidecek.

Koru,  
yaşat  
ne tanrısal  
ve uzak.  
Yaşatmak için çalışanların,  
ölmeye hazır olanların,  
kendilerini koruyamaz,  
yaşatamaz durumu.

\*\*

### **Sakinlik**

Durgun,  
sakin,  
ruh halim.  
Yok, birşey olduğundan değil,  
durumum iyi.  
Belki hep kapalı  
yağışlı havadan.

Şu an ara vermiş,  
saniyeler sonra yağabilir.  
Güneş çıkıyor  
yine saniyeler sonra.  
Yaprak bile karınca adımları ile açmakta  
o da sikkın.

Mayıs'tayız.  
damla damla geliyor yağmur

---

Sürdüremezsem sonra devam ederim.  
Bu bahar bir felaket  
artık, tek tek bulutlar yağıyor.  
Yine güneş çıktı.  
Şimdi de gitti.

\*\*

## **Güzel Bir Yerde**

Çok güzel bir yerdeyim.  
Orman denizi önüm,  
yeşillik, yeşillik,  
Köyler, ova ve dağlar...  
Alt yeşil,  
baş karlı, beyaz.  
Bol bol ıskın,  
mantar,  
kenger,  
ot toplamaya çıkıyor  
kadınlar ve çocuklar.  
Bahar yeni geldi nasıl olsa.

Kendi aklımız ve gönlümüzle çıra olduk da  
gerisi yok işte.  
Bu yaşam ne oyunbaz.

Yaşananlar artsa kelimeler azalır sanki  
'kısa konuşanların uzun yorgunlukları vardır.'  
Peki hiç doyasıya yaşamayanların.  
Konuşmanın faydasızlıkları da mı vardır.

---

\*\*

## **Söz Yarım**

Hava bulutlu  
yağışsız.  
Rüzgar var,  
sıcağı kıran.  
Etraf yeşil  
her taraf.  
ve rüzgar  
Leman Sam 'rüzgarı'.

Bazen  
çoğu zaman  
hep  
söz yarım kalır  
her insan  
daha fazlasıdır  
sözünden.  
Söz  
geçicilikte  
yarışır  
ömürle  
bazen  
çoğu zaman  
hep.

Kalıcı ne olacaksa.  
Mezar taşı gibi.

\*\*

---

---

## **Bir Yalnızlık Hissi**

Canım çok sıkılıyor.  
Ne yaptım olmadı,  
ormanda dolaştım,  
oturdum.  
Güneş,  
yapraklara serpişmiş yağmur damlalarını  
alıyor ve ayaklarıma vuruyor.  
Nemli, ağır bir hava,  
aslında yağmur iyi geliyor.

Kaç gündür bu sıkıntı  
sebebini de bilmiyorum.  
Bir yalnızlık hissi.  
Dolaşıyorum,  
çalışıyorum  
istediğim değil,  
birşey eksikmiş gibi.

Kalabalığa gitmeli.  
Ya da yer değişikliği  
ruha yarar.

İnsan garip.

\*\*

## **Direnış**

Duygular

---

kafada mı  
kalpte mi.  
Yazıda niye  
az olur,  
yetmez.  
Yoğunluk  
biçimsiz  
en iyisi  
bazan.

Doğa muhteşem,  
heybetli  
Kutsal Su ile koyun koyuna.

\*\*

## Ölüm

Önce inanmak istemezsin  
Kötüyü savuşturma mı ne,  
ve sonra,  
gönlün,  
beynin  
-kabulüne göre bir sonra-  
yarı yaşıyor hali.

Ne kadar kolay ölüm.  
yaşam ne kadar zor.  
Konuşmamak mı en iyisi.  
Ölüm gibi susmak.

\*\*

## Telafi

---

İlginç yaşamlar  
yaşıyoruz.  
Tercihli zaman  
devrimcilikleri.  
Kontrol dışı  
o kadar da.

Zaman  
acımasız  
bize.  
Telaî  
intikamı  
şiiirler.  
Kefenin  
diğğer ucu.  
\*\*

**Kalbimin Sesi**  
Az umutlu anlar.  
Sevdiklerimiz  
anılarımıza benzer,  
yaşayan anılar.  
Geleceğğe taşıyoruz onları  
çocukluğğumuz gibi.  
Hiç büyük  
beklemeyeceksin  
yaşamdan,  
hani o yaşlı dinginliğı ile  
ama dolu dolu yaşamak

Munzur güzel.

---

yavaş yavaş bahar hırçınlığını atıp  
sakinleşiyor  
su.

İnsanın bir hikayesi olunca,  
yaşamın tüm süreçleri,  
gelip ona geliyor.  
Önemli olan,  
nasıl beslediğin  
o hikayeyi.  
Kaynak gibi  
ve iyiye kaynak  
tüm yaşamı besliyor.  
Ayrılan akıntıları  
kavuşturma  
sözlerim.

Söz biter.  
Kalp atar  
kalbin ritimleri okunmalı.  
Yazan'dan çok.  
Ölümsüz.

Ancak  
bu kayıtle  
barışılabilir  
Zamanla.

\*\*

**Su'ca**

---

Yaz  
yer Vadi.  
Suya sıfır  
sanki yıllar önce  
mesela 30'lar  
ve isyan günleri  
öyle kalmışız.  
Munzur akıyor.  
Orman dal sarkıtıyor suya,  
bir Kızılderili filmindeki gibi  
ağaç dallarına deyerek  
su su ilerliyoruz,  
kano ile.  
Su da sert.  
Çoğu yerde köpüklenerek akıyor.  
Su birbirine deyince niye beyazlanır.

Yoldan geçenleri,  
sarmısak için yamaçlara çıkanları,  
balık için yol kenarında durup olta atanları  
izliyoruz.  
Bizden habersiz olanları.

\*\*

## **Dokunmak**

Sessiz,  
sakın bir öğle sonrası.

---

Yoğun cırcır böceği sesi,  
gölge düştü,  
hafif bir rüzgar  
ve sessizlik.  
Dokunulur.

Yazı iyileştirici  
bilirim.

\*\*

### **Munzur'um**

Yeşil mi,  
mavi mi  
sanki ikisinin karışımı  
ara ara onu daha da güzelleştiren  
beyaz köpükleriyle  
akıyor Munzur'um.  
Bu su benim olsa dedim  
Utanarak.  
Munzur ile aram iyi.

\*\*

### **Bezuvarlar**

Bir dağ keçisi  
ile yavrusu,  
10 metre,  
hatta beş kaldı,  
oturduğum yere  
geliyor.

---

Küçüğü  
daha bir yıllık.  
Annesi  
dikkatli dikkatli.  
Yabanılıktan bıkmışlar  
canlılık arıyorlar  
bizim gibi.  
Ama nereye,  
her yer daha yabanılık.  
Belki  
birbirimize sığınmamız,  
sevgimiz hep bundan.  
Yavru geldi  
annesinin yanına,  
ikisi de beni izliyor.  
Ne yazdığımı merak ediyorlar,  
onları yazdığımı bilmeden.  
Bezuvarlar.  
Karışma  
Hergün etrafındalar,  
alışıyorlar dost insana.  
Tuz verecek kadar.  
Gıdık taşa oturdu,  
etrafa bakıyor anne.

Tekim,  
birazdan gideceğiz.  
Yavru kalktı,  
süt emmek istedi,  
vermedi anne.  
Yaşam ne garip.  
Hem birbirine o kadar bağlı

---

hem de birbirinden o kadar kopuk ve ayrı.  
Yavru biraz ayrıldı,  
anne hala yerinde.  
Hapşırdım, gitmediler.  
Geri geldi yavru.  
Sanki açlar  
otluyor küçüğü.

Güzel canlılar.  
Dağlara en çok yakışanlar.  
Küçük yine oturdu.  
Yok yanda bir tane daha varmış,  
o geliyor bana doğru.  
Gördü, kaçtı.  
Bu olmalı,  
kaç gündür çevremizdeki sürü,  
taş düşürüp duruyorlardı.  
Onlarla konuşulabilse.  
Dağlıların ortak bir dili yok mudur?  
Küçük iki ön ayağını kırıp,  
annesinin memesinden emdi.  
Yan yana, yavaş yavaş gidiyorlar.  
Dostça ayrıldık yani.  
Hayvanlarla dost kalınabiliyor da,  
insanlarla zor.  
Tüyleri hoş olmalı.  
Sarının koyu tonu.

Bir Eylül öğleden sonrası başlıyor.  
Güneş hala sıcak.

\*\*

---

## **Munzur ve Balıkları**

Balık tuttuk.  
Su kenarı güzel,  
suyun genişliği,  
gücü,  
oradan daha iyi hissediliyor.  
Ve bereketli Munzur.  
Bir öğünlük  
alabalık,  
karabalık  
ve kumbalığı  
tuttuk kıssadan.  
Daha doğrusu  
ve en doğrusu  
biz tutmadık  
Munzur verdi.

Şu an şu durgun yeşillikler kadar olabilsem.  
Kendini koru.  
Bizi koru.  
Sana iyi yaklaşan herkesi koru  
Munzur.  
Senin bendeki emanetlerini öpüp  
duamı tekrar edeceğim.  
Sevgiyle.

**Dersim**  
**Ocak 2009-Eylül 2011**

---

## İkinci Bölüm

### DAĞLARDA İZLERİN HİKAYENİN BAŞLADIĞI YER

*Bazen bize soruyorlar bu kadar şehit var nasıl yaşıyorsunuz. Oturup düşünemiyoruz onun için. Oturup düşündüğümüzde anlattığımızda yapamıyoruz yani. Yürümüyor yaşam o noktadan sonra. Kalp beyin kaldırmıyor yani. Farkettim ben bunu. Bazen eğitim alanlarına çekiyorlar bizi. Biraz daha böyle savaşın az olduğu alanlara çekiyorlar. Ben halen yazamıyorum mesela şehit üzerine yazı yazamam. arkadaşlar üzerine O zaman farkettim yani nasıl kaldırmışım bunu. Yaşarken içindeyken onu hissetmedim şimdi hissediyorum. Kaldıramıyorum da yani. Şimdi nasıl o zaman yaşadım. Şeyi farkettim. Her gün yaşamam gerekiyor, ayakta kalman gerekiyor. Budur yani doğru olan. Diğer yüklerin hepsini hafifletiyorsun aslında bir çeşit. Nasıl yapıyorsun bilmiyorum, insani bir şey de değil aslında. Ya da nasıl yaptığımızı tam bilmiyorum. O beyin ve kalp dengesini nasıl kuruyoruz. Ama şunu farkettim yani ağırlığıyla yaşamıyoruz, sadece içinden geçiyoruz. Ağırlığını hissettiğin an yaşam durur aslında.*

*Atakan Mahir/ Bakur belgeselinden*

### KALBİNE IŞIK TUTACAK İZLER

Kalbinin hikayesini anlattın bir keresinde. Kalbinin hikayesinin başladığı yer bir orman ve çiçek ülkesiydi. Yıldızların altında yol

---

aldığın ilk gecenin ertesiydi. Terlemiştin, dağ rüzgarı tenine değiyordu hafiften. Uzaklardan gelmiştin. Başlangıcı olmayan yokluktan, yalnızlıklardan ve sessizlikten... O yıldızlı gecede asırlarca süren sessizliğe yürümüştün. Katettiğin yoldan fazlası önünde duruyordu.

Terini sildin ve yaşlı bir meşe ağacının gölgesine oturdun. Sırtını ağacın yaşlı gövdesine dayadın. Gözlerinin ucunda uçsuz bucaksız yeşil bir derya. Gözlerini kapadığında hikayen başladı, yeniden açtığında o hikayenin yollarında yürümekteydin.

*“Gönlü açıklık ister bilmek, bunu unutmama”* dedin.

Kalbinin hikayesini anlattığın defter miydi, etrafında toplanıp ağzından çıkan sözcükleri sevgiyle bekleyen arkadaşların mıydı? Başını yasladığın taşlar ve ağaçlar mıydı? Nerede başlattın anlatmaya ve kim dinledi seni, arkadaşların desem eksik kalır. Dersim dağları desem yetmez, dağları dolanan patikalar mı, vadilerde hala sesleri duyulan masal kuşları mı, karları yararak yeryüzüne ulaşan narin çiçekler mi... Sıralanacak çok şey var.

Anladım ki sen kalbinin hikayesini defalarca katettiğin bir ülkeye anlattın. İnsan demedin, hayvan, ağaç, su demedin. Seni dinleyen herkese anlattın. Gönlünce. Zorlanmadan, zorlamadan. Biraz kırmızıydı, biraz çocuksuydu, çokça yeşil vardı içinde. Mavi gökten bir parça vardı. En çok da sen vardın.

İstedin ki anlattığın herkes kalbinmiş gibi eline alsın, koklasın, dokunsun. Sevdiğin herkes ve her şey içinde olsun istedin.

Yaşam ertelerken sen yakınlaştın, kalbini vererek, değişerek, uzak da olsan ayrılığın anlamını hiç keşfetmemiş gibi hep sevdiklerinle olarak... Ayrılığın ne anlama geldiğini tam olarak bilmek gerekmiyor.

*“Her şey tam olmaz da, bu kadar da yarımliklar iyi değil”* dedin. Yarım kalmamalıydı hayat.

Sen, kalbine kalbindekileri yazıyordun. Biraz daha kavga ettin, biraz daha sevdin, biraz daha dokundun acıyan yanlarına zamanın,

---

yürüdün hep yürüdün. Öylece hafifledi kalbin. Ne güzel!

Kalbinin hikayesini anlatırken son sözünü söyledin, bu yaşam-da tamı tamına yaşıyoruz ayrılığı, acıları ve daha nice şeyleri...

Sonra kıvrıldın meşe ağacının serin gölgesine, uyudun, gökteki yıldızları izleyerek. Uykunun en derin yerinde yaşamının rüyasını gördün. Gündüz adımlayamadığın her yeri gezdin, dağ keçileriyle kayaları tırmandın. Dağın zirvesinde yıldızlara uzandı elin, dünyadan da uzaklara vardın.

Anladın ki, her gece rüyada gördüğün yaşadığın hayattı. Ve her gün yaşadığın bir rüyaydı.

Uyandığında yeniden yollara düştün. Yürüdükçe terledin, mavi bir mendil ile terini sildin. Terini sildiğin mavi mendil cebinden düşmüştü. Senden izler taşıyarak bir zaman sonra toprağa karıştı.

İzlerin her yerde. Genç arkadaşlarına sevgiyle dokunduğun parmaklarının izi. O vedalaşma anlarının görüntülerine bakıyorum. Arkadaşlarını uğurlarken, tokalaşmak ya da onları kucaklamak yetmiyor sana. Bir de mutlaka ellerinle dokunuyorsun omuzlarına, ellerine, şakaklarına, son bir kez daha sevgini veriyorsun. İşte o son dokunuşunun izi kalacak.

Gözlerinin değdiği her yer ve gözlerinin karşılaştığı her insanda. Düşünsene onlara daha yakından bakarsak, bize seni anlatacaklar, hala buradaymışsın gibi. Dağların, yolların her ayrıntısında senden izler var. Dokunduğun her yerde ve herkeste izlerin duruyor. Yürüdüğün patikalar, susuzluğunu gidermek için kana kana içtiğin çeşmeler, aştığın dağlar, dibinde uyuduğun meşe ağaçları, meşelerin dallarında öten kuşlar, zamana bıraktığın izler...

Herkesin sana dair anlatacağı bir anısı var şimdi. Herkesin kesesinde bir sözün kalmıştır. Seni hatırlarken gülümsüyor herkes, kızgınlar dahi unutuyor neye öfkelenediklerini.

Hala yeryüzünde olmak böyle bir şey mi ya da “izin kaldı” sözünün somut anlamı bu mu? Hala varsın. Varlık öyle kolay silinen, yok olan bir şey değil. Dokunduğun taşlarda, ağaçlarda, eşyalarda senin özelliklerini anlatacaklar.

---

Dağda yaşamaktan derisi kalınlaşmış bir parmak, kalbine ılık tutacak. Evet o bir dağ insanıydı diyecekler.

## **AZ KOŞ ÇOCUK, BİRAZ DİNLEN**

*Bir uğur böceği penceremde  
Ne zaman seni düşünsem orada  
Soğuğa karşı uçuyor  
Kondduğu yerde damlacıklar  
Orada gün ışığını emiyor...*

Hep bir yanınla çocuk kalmayı başardığını gördüm. Uzun yıllar sonra seni gördüğümde dahi o tanıdığım çocuktun. Seni farklı kılan da buydu. O özgür ruhlu çocuğu hep içinde taşıdın, onu kötülüklerden korumak için nelerini verdin, ne kadar acı çektin, hep bunu merak ediyorum. Bunun pek kolay olmadığını biliyorum.

Ne zaman seni düşünsem, zaman hiç geçmemiş gibi oluyor, çocuk olup gözlerimin önünde belirliyorsun yeniden. Çocuksun, yaşamında meraklı ve duyarlı adımlarla yol alan bir çocuksun.

Altı yaşındasın, küçük bir köyden hiç bilmediğin büyük bir şehre gelmişsin. Kültürünün, dilinin ve daha birçok şeyin sana yabancı olduğu o batı şehrine... Mahallemiz toprağını terketmek zorunda kalmışların toplandığı bir yer. Artık hem ablanım hem de annen.

Üzerinde bol duran bir pantolon, belini ince bir kemerle tutturmuşuz. Meraklı bakışlarla süzüyorsun etrafını. Şehrin büyüklüğüne, binaların yüksekliğine, kalabalık kaldırımlara, çeşit çeşit arabalara, neon ışıklı mağaza vitrinlerine, her şeye şaşırarak bakıyorsun. Gördüklerine dair sorular soruyorsun. Sanki ne kadar çok şey bilsen bu yabancılık azalacak. Oysa kökünden koparılmış her çocuk gibi dağına dönene dek sürecekti ayrışılığın.

Ne çabuk tanıyorsun mahallenin çocuklarını, ne çabuk topluyorsun etrafında onları. Işığınla evlerinden çıkıyor çocuklar. Mahallenin dar sokaklarında terden sıırıslık olana dek koşturuyor-

---

sunuz, futbol oynuyorsunuz karanlığa dek. Futbol oynamak, izlemek bir tutkuydu sende.

Kısa zamanda okula başladın. Adımını attığın ilkokul, bir darbecinin ismini taşıyordu. Onu dahi hiç unutmadın. Mücadeleye dair ilk bilinçlenmelerinin olduğu zamanlarda sık sık, “Düşünebiliyor musun bir darbecinin ismini koymuşlar okula, ilk eğitimin böyle bir okulda başlıyor” derdin. Ta o zamandan başlayarak her farkına varış bir basamak oldu hayatında.

Seni ne zaman arasam okulun önündeki büyük ağacın altında, futbol oynamaktan yorulmuş halde buluyorum. İncecik bedeninin bu kadar harekete dayanmamasından korkuyorum hep, “biraz dinlen” diyorum her vakit. Senin hep harekette olma halin çocukluğundan başlıyor ve tüm yaşamın yürümek oluyor böylece.

Mahallenin çocukları, sadece futbol ve oyun arkadaşların değil onların sorunlarıyla da ilgileniyorsun. Sen çocuk musun ya da içinde o andan itibaren yeryüzüne duyarlı bir insan mı taşıyordun. Onların dert ortağı oluyorsun. Şimdiden baktıkça belki o zamandan belliydi diyorum, çocukluğundan belliydi ne olacağın, hayatının yönü.

Ve sonra azıcık da olsa gülümsüyorum.

Mahallemizin sokakları dardı. Bazen top, bazen de sapanlarla atılan taşlar evlere denk gelirdi.

Ne zaman bir cam kırılrsa, yoksul evlerin bir kıyısına küçük bir zarar gelse herkes sana bakardı.

“Çocukları örgütleyen, dışarı çıkaran o” derlerdi.

Belki bu ilk kalkışmandı. Çocuk dediğin oynardı, kendisiydi, büyüklerin dünyasından uzakta kendi benliğiyle barışık olurdu. Ne büyüklerin uyarıları ne de verdiğimiz cezalar seni vazgeçirmedi. Dışarı çıkmaya engel olduğumda, “Ama abla beni merak ederler. Ben çıkmayınca onların aileleri bırakmaz” derdin. Tekrar dışarı çıkabilmek için uzlaşma yolları arar, farklı çözümler getirirdin. Ve sonunda da başarılı olurdu.

---

Seni ne zaman düşünsem, hep oradasın. Çocukluğunda, hala benimlesin. Oyun oynamaktan yorulmuş terli elin elimde büyük bir şehrin kıyısında terkedilmiş yoksul mahallenin dar sokaklarını adımlıyoruz. Zaman hiç geçmemiş gibi nefes nefese kalana dek koşuyorsun. Sen koştukça serin bir yel yüzüme değip geçiyor.

O an belki anılarımızın da ruhu vardır diyorum. Başlangıçtan beri toplanıp devrediliyorlar sonraki yaşamlara. Anılar, insan yaşamlarını taşıyor. Gülüşleri, gözyaşlarını saklıyorlar. Bir hafıza kuruluyor anılardan. Göremediğimiz bağlar vardır evrende. O ruhu, sonsuz evrenin kıyısında sönük bir yıldızın anılarını başka yıldızlara taşıyacaklar...

## **BÜYÜLÜ ZAMANLAR**

Ne çabuk büyüdün çocuk, hala gözlerimin önünde hayatın basamakları, büyük bir ilgi ve merakla tek tek çıkıyorsun. Ben de seninle yaşamı yeniden öğreniyor, keşfediyorum. Ortaokula başlayınca, top peşinde koşan haylaz çocuğun yerine sorumluluk sahibi olgun bir gencin yerleşmekte olduğunu görüyorum. Senin kendini var edişine, oluş'una tanıklık ediyorum.

Yoksul mahallenin solgun sokaklarında top peşinde koşuşturan çocuk, küçük kalbinde büyük adımların iziyle büyüyordu. Solgun duvarların ardında ekmek için çırpınanların dostu olduğun günden bu yana soruyorsun: Neden?

Dinlenmeden, yorulmadan yoksulluğu paylaşarak, yine soruyorsun: Neden?

Her biri ayrı bir kıvılcımın yurdu olan soruların çoğaldıkça senin yüreğinin koyakları da derinleşiyor, çoğalıyorsun onlarla, büyüyorsun, sevilyorsun, arıyorsun, aranılan oluyorsun. Sorduğun sorular, o zamanların kardeşliğini, sevgisini taşıyor, belki bir yerden yine buluşur sorularımız.

---

Delikanlılığa adım atmış çocuğun gözlerinden hayatın farklı izleriyle tanışıyorum. Kardeşimden de öte arkadaşlığının öğretici olduğu kadar neşeli tadına varıyorum.

Taş duvarlarda ellerinin izi, sen çoktan kattetmişsin yeryüzünün patikalarını, onları yüreğinde biraraya getirmişsin, hepsine tek tek bakmışsın, dokunmuşsun, koklamışsın, omuz vermişsin. Dokunuşlarında, göğün mavi patiskasının pürüzsüzlüğü, inceliği... İncinsen de incitmeden yürümenin en sadık çocuğusun sen.

Ta o zamandan arkadaşlığa değer veriyorsun. Ortaokulda arkadaş grubun daha da genişliyor. Çocukluğunda başladı ötekinin yanında duruşun. İlişki kurmakta zorlanan, topluluktan dışlanan, yoksul, anne-baba sevgisi yaşamamış çocukları nasıl arayıp bulurdun. Yoksa onlar mı seni bulurdu.

Hepsinin hikayesini bilirdin; babaları yurtdışında olanlar, ait olmadığı büyük şehirlere alışmakta zorlananlar, ailesinden uzakta yurttaki kalanlar...

Arkadaşlık ve paylaşım, sen de emekle yaratılan, birbirinden kopmaz iki özellik. Kimin neye ihtiyacı varsa utandırmadan, onlara hissettirmeden karşılamaya çalışıyorsun. Eşyalarını onlarla paylaşıyorsun. Bazen onlarla eve geliyor, yiyemediklerini yedirmeye, yaşayamadıklarını yaşatmaya çalışıyorsun. Seni tanıyanların bıkıp usanmadan anlattıkları insana dokunman o zamandan kalma ve daha birçok güzel yanın... İnsanların bencillik duvarlarını aşamadığı bir zamanda sen, paylaşımın ve dostluğunla yüreklerde yer almayı başaran nadide bir kardeşsin, arkadaşsın, insansın.

Yoksul mahallemizde çocuklar da aile bütçesine katkı sunmak için çalışırdı. Hiç geri kalır mıydın arkadaşlarından, sen de emekle böyle tanıştın. Sadece ihtiyaç için değildi senin ki, bir meslek hatta çok meslek öğrenmek istiyordun. O zamandan başlayarak simit satma, ayakkabı boyacılığı, terzi çırağı, garsonluk ve daha birçok işte kendini denedin, emekle yoğrularak zamanda yol aldın.

“Her yıl başka bir meslek öğreneyim” diyordun. Hayata, zorluklarına ilgili ve hazırlıklıydın. Emekle kazandığın paraya karşı ol-

---

dukça da tutumluydun. Daha sonraki yıllarda da bu tutumluluğunu sürdürdüğünü duydum.

Sıcak bir yaz gününe ait, hatırlarken hep gülümsediğim bir anımız var. Okulların tatil olduğu bir yazda çalıştığım butiğe yakın bir lokantada çalışmaya başlamıştın. İşyerlerimiz yakındı. Her gün işten çıkarken sana dondurma ısmarlardım. Yeryüzünü terketmekte olan akşam güneşinin altında dondurma külahını elimize alır, yiyerek otobüs durağına doğru yürürdük. Yaşamın sesleri arasında yürürken, o günün büyüünün farkında değildik henüz.

O hafta maaşını almıştın. Sempatik olduğun için bolca bahşış de kazanmıştın, parlayan gözlerinle anlatıyordun, dondurmanı zevkle yerken.

En çok da sana takılmak için, “O zaman yarın dondurmalar senden” dedim.

“Abla bunu nasıl kazandığımı biliyor musun” diye sordun gözlerini sonuna kadar açarak. Sonra hızlıca okul, yol hesaplarını yapmaya başladı.

“Ee benimki de emek” dediğimde durdun bir an.

“Evet haklısın, o miras gibi oldu. Miras daha kolay yeniliyor” dedin masumca. Hakkı gözetken bir çocuktun. Ardından biraz düşündükten sonra bulduğun çözümü söyledin:

“Tamam, artık bana dondurma ısmarla demeyeceğim. Sen gönüllü ısmarlarsan olur.”

Damağında tadı duruyor o gülümseyişimizin. Hayatın önüne çıkardığı küçük ya da büyük tüm sorunlarda hep hakça çözüme odaklanırdın.

Hep aradın, yanlış giden hayatın her detayını sorguladın ve sorgulattırmaya çalıştın. Örneğin toplumu, çevreni, tanıdıklarını sorgulatacak adımlar atmayı seviyordun; kulağına taktığın küpeyle, uzattığın saçınla, farklı giyinerek... Yeni adımlar atmayı seviyorsun, o adımların her insanda karşılığını görmeyi, sabırla anlatmayı... Anlamalıydım, her yeni adımla yanlış yaşanan hayatı değiştirmeyi

---

ta o zamandan seçmiştin.

“Merak yaratmak, soru sordurmak iyidir” diyordun. “Mesela durakta duruyorum. Polis bile gelip soruyor. Bu iyidir. Merak uyandırarak bir ilişki kuruyorsun ya sen ona ya da o sana öğretebiliyor. Böyle yapmasan insanlar nasıl sorgulayacak. Mesela neden saç uzatıyorsun diyorlar, anlatıyorsun.”

Otobüs yolculuklarında, okulda, dershanede, çalıştığın işyerlerinde ve yollarda karşılaştığın, yaşadığın her şeyi yeni bir roman okumuş, yeni bir film izlemiş, yeni bir kitap yazmaya başlamış gibi anlatıyorsun. Hayatının her detayından bir hikayeye, alışılmışın dışında bir çıkarıma ulaşıyorsun. Biz de merakla senin hayatının hikayelerini dinliyoruz. O hikayelerden yüreğine tutunup seninle yeniden yaşıyoruz o anları, insanların sorularını büyük bir sabırla yanıtlayışını, gözlerindeki anlama tutunma çabanı; sen anlatırken yaşıyorsun.

Genelde büyüklerin dayattığı ve gençlerin hoşlanmadığı durumları bile ele alışın farklıydı. Yengemizin sana kız bulma arayışlarına nasıl baktığını hatırlıyorum, bu arayışlardan bile umutlu çıkarımlar yapmanı hayranlıkla karşılardık.

“Rahat ediyor ha, bırakın arasın. Öyle mutlu oluyor. Benimle ilişki kurma şeklidir bu” diyorsun sakince. İnce parmaklarını saçlarına atıyorsun, kaşlarını yukarı kaldırıp bakıyorsun.

“Mutlaka insanlara ilişki kurmaları için izin vermek lazım. Her insanın bir soru sorma ve cevap hakkı olmalı.”

Ve bir akşamüstünün hatırası gözlerimin ucunda el sallıyor. Görmezsen eğer eksik kalır hayat diyor. Al beni ve yeniden yaşa zamanın büyüsünü, diyor.

Lisedeydin sanırım. Sade ve olduğun gibiydin. Büyük şehirlerin girdabından korumak istiyordum seni.

“Merak ettiğin şeyler varsa -ne olursa olsun- söyle birlikte yapalım” dedim.

Bir gün, “Abla bira içmeye gidelim mi?” dedin. “Ama ısmarlama senden, çünkü ben öğrenciyim.”

---

Gittik, aklımızda kalacak bir yer olmasını istedim. Denize nazır bir yerde oturduk, akşam üstünün rüzgarı denizin kokusunu taşıyordu bize.

Patates kızartması çok severdin ya, tuzlu fıstık da istedik. Gözlerinin mavide kaybolduğu, belki de uzakları düşlemeye başladığın zamanlardı. Kelimelerin, dalgaların kıyıya bıraktığı köpükler gibi, yüreğime değip dağılıyordu. Saçların rüzgarda salınıyordu, bir kaç tel gözlerine, yüzüne dolanıp duruyor.

Birayı yudumlarken bir an büründüğün sessizlik çatlıyor.

“Yaşamın anlamı nedir” sorusuyla yeni patikalar açılıyordu gözlerinde, patikalar açıldıkça daha çok soru soruyordun. Hayatın sana öğrettiklerini, yüreğinin yoluyla birleştiriyordun.

Kalkarken de ilk biranı içtiğin bardağı satın aldık. O bardak hala annemizin evinde duruyor.

Sonra uzun uzun yürüdük. Gittiğimiz yer, sınıfsal farklılıklar, yaşam şekilleri üzerine yorum yapmaya başladı. Yaşına göre yaptığın derinlikli analizleri hayranlıkla dinlemiştim.

“Bi bira ısmarladık kafamı şişirdin. Bilseydim buraya getirmezdim seni” dedim gülümseyerek.

“Ama abla, bak bu sınıfsal farklılıklar gözümüze giriyor. Nasıl geçelim, bak denize bakan apartmanlara, lükse bak...” diyerek beni iknaya girişmiştin. Farkettiğin her toplumsal çelişkiyi çözümleyerek ilerliyorsun.

O akşamüstünün büyü, uzun saçlarının uçlarına yapmıştı belki, ılık bir güneş denizin ufkuna yapışıp kalmıştı. Biraz sonra yeryüzünü terkedip gidecekti. Biz yine de onun ertesi gün yeniden dünyamıza doğacağını bilir ve endişelenmezdik. Hayatı da öyle sanırsız, o büyülü anlar hiç geçmez, biz onun sonsuz patikasında yol alırız, tıpkı güneş gibi her gün yeniden doğar, bizi sevgisiyle sarar sanırsız. Neyse ki o anların duygusu hep bizimledir.

Yazın neşesiyle dolu sokaklardan geçerken sana baktım, ilk yanıma geldiğin çocuk hallerin gözümün önünde belirdi. “Ne çabuk

---

büyüdü'n çocuk" dedim kendi kendime, şimdiiyse karşımda ne yaptığını bilen bir delikanlı duruyordu.

## PERDEYİ YIRTTIĞIN İLK AN

Hala hatırlıyorum, hayatımızı kökten değıştiren o pazar günüydü. Nereye baksam yeniden o güne dönüyorum, zaman orada yeniden başlamış gibi. Şehirlerin savurgan zamanlarını ardında bırakarak kadim ülkeye yapılan yolculuğun ilk adımıydı.

Tüm ailemizin biraraya gelebildiği tek gündü pazar. Kahvaltımızı yaptıktan sonra haftalık temizlik için görev paylaşımı yaptırdık; kim evi süpürecek, kim dinlenecek şarkıları seçecek, kim ütü yapacak, kim toz alacak... Tüm ev işlerini böylece bölüşerek tamamlardık.

O pazar ilk Kürtçe şarkıyı sen getirmiştin. O güne dek evin içinde Kürt ve Kürtçe'ye dair hepimizde saklı bir soru vardı ama açık etmeye, ona dokunmaya cesaretimiz olmamıştı. İlk cesaret eden sen oldun. Kaseti teybe koyup play düğmesine basınca, içimizde sakladığımız her şey evimize serpiliverdi. Saklı sözcükler döküldü dillerden, yüreğin titreyişleri duyuldu. Bir başka ev olduk sanki, kendini yeniden bulmuş gibi, hüznle karışık bir neşe sarıverdi hepimizi.

"Kine em" diye soruyordu şarkı.

Sahi kimdik biz, neden uzaklara savrulduğumuz yetmiyormuş gibi yüreğimizin en dip köşelerine savrulmuştuk? Neden saklıydı sözcüklerimiz?

Hayatında sorulardan bir patika açarak yürüyen çocuk yapmıştı yapacağını, perdeyi yırtmış, altındaki yasakları, acıları ortaya serivermişti. Bakın, diyordu. Bakın ve kendinizi tanıyın, artık perdenin ardına saklanmazsınız.

Şarkı, o perdeyi yırtmanın sence yoluydu. Sen değil miydin, yeryüzüne dolanan zamanı çözmeye uğraşan, düğümleri çözdükc

---

ulaştığın gerçeği omuzuna yükleyen. İşte o zaman da yapmıştın yapacağını, sen önde biz arkada, koyulmuştuk kendini arayışın patikasına.

Annemiz şarkıyı tercüme etmişti, çünkü anadilimizi bilmiyorduk. İlk defa annemizin kendi dilinde konuşmasına da tanık oluyorduk. Hüzünlü bir mutluluk anıydı onunki de, ömrünce yüreğinin üzerinde bir yük misali taşıdığı hakikati salıvermişti bir şarkının ezgisinde. Annesinden kalan bir ninni gibi mırıldanıyordu, oturduğu yerde ileri geri salınıyordu, iki nehrin arasına kurulmuş bir beşikte salınır gibi. Ninnisini çocuklarına değil sulara inliyordu.

Sonra sen konuştun, annemizin ninisini tutup kaldırdın inlediği yerden, “Bakın işte bu biziz, özümüze dönmeliyiz” dedin.

Her zamanki gibi tane tane anlattın, sorular sordurttun, açılmış gözlerimize annemizin ninnilerini söylediği suyun damlacıklarından serptin.

“Gerçek burada, biz Kürdüz” dedin.

Duvarların ardında sessizce fısıldanan, yüreğimizin dip köşelerine attığımız o sözcük artık evimizde, gözlerimizde, ellerimizdeydi. Onu alıp sağaltacak mıydık, ona yüklenen acıları, direnerek dindirecek miydik...

Bize bakıyordun, kardeşlerine, annene, babana...

Uzun uzun anlattın sevgisine tutunduğumuz sesinle, sesinde uzağımızda kalan hakikatimiz.

“Eğitim sadece sistem okullarından görülmez. Esas eğitim bizim kendi geçmişimizde, oraya bakmalıyız. Bir soy ağacı çalışması yapmalıyız” diye konuştun.

O güne dek alışık olduğumuz şeyler değildi anlattıkların. Nereden öğrenmiştin bunca gerçeği, bu kör sağır zamanda, bu işkence ve baskı zamanında nasıl ulaşmıştın bunca hatıraya... Bazen şaşkınlıkla bazen hayranlıkla seni dinliyorduk.

Soy ağacı, dedin. “Bu çalışma bizi aydınlatacak, bizi gerçeğimize ulaştıracak.”

---

Artık masallara ve mucizelere inanmayan, beton kafeslere hapsedilmiş insanlara masalların gerçek olduğunu göstermek için mi gelmiştin yeryüzüne. Hep sende saklı bir mucize olurdu, yaşamın en sıradan an'larında çıkardı ortaya.

Ve soy ağacı çalışması için yapmamız gerekenleri sıraladın, her birimizin payına bir görev düştü. Bir iki kardeşimiz çekimser davransa da diğerlerimiz kabul etti.

O günden sonra soy ağacı çalışmamız başladı; kimdik, nereden geliyorduk ve ne yapabiliirdik? Her birimizi köklerimize doğru yolculuğa çıkarmıştın. Bizim de kendi yolumuzdan hakikati görmemizi istiyordun, hepsi buydu. Aylarca kaynak araştırdık, kütüphane rafalarında kaybolduk, okuduk, bilenlere sorduk, yaşlılarla konuştuk.

Aylara sirayet eden soy ağacı ya da kendimizi tanıma çalışmamız bittiğinde toplandık. Şimdi düşünüyorum da, sen bu girişimi başlattığın andan itibaren katılımında netleşmiştin. O an ne geçmiş vardı ne de gelecek, her şey olmaktaydı gözlerimizin önünde.

“İşte siz de gördünüz gerçeği” dediğinde herkesin geçmişini ve geleceğini yaşadığı anda yaratabileceğini anladım. Bir insan-ı kamil misali yüreğinin koyaklarından, beyninin kıvrımlarından geçerek ulaştığın sırrına artık biz de ortaklık.

O zaman teklifini açıktan yaptın: “Toplu halde 4-5 kardeş gerilaya katılalım.” Sadece küçük kardeşimizin anne-babamıza bakması için kalmasını söyledin. O zamanlar yola koyulmak güç, irade ve feragat isterdi. Sen ve Ruşen dağların yolunu tutmaya karar verdiniz. Ben de demokratik kurumlarda çalışarak destek sunacaktım.

Kararını verdikten sonra gözümüz hep sendeydi, hep bizi terkedip dağın bilinmez yollarına koyulacağını hissediyorduk.

Çocukluğundan beri sana uzanan hiçbir eli boş geri çevirmiştin, ezilenle, horlananla dost olmuştun, adaletin peşinden yol almıştın. O incelikli, duyarlı yüreğin seni ülken için hiçbir şey yapmadan alıkoyabilir miydi ki! İstiyordun ki ailen de yanında olsun.

---

O zamanlar her dağın yolunu tutanın ardından, 'beyni yıkanmış, kandırılmış' şeklinde antipropagandalar yapıldı. Bizim de bu tür düşüncelere kapılmamızı istememiştin.

Bir gün ansızın kaybolmadan önceydi. Kendimizi hazırlamamızı telkin ediyordun. En sade kelimelerle anlattın: "Ben gideceğim. Sizin de arkamda dik durmanız lazım. Bu zorlu bir yoldur, kısa mı yoksa uzun mu sürer bilmiyorum. Buna karşı aile olarak sorumluluklarınız var. Bu benim tercihim, kararlaştırmam. Kimse kafamı falan yıkamadı. Kimsenin zoruyla gitmiyorum. Zorlu bir süreç olur. Kürt ve Alevi bir ailesiniz. Düşman size nasıl yönelir bilmiyorum. Ekonomik koşullarınız da belli. Kendinizi ona göre hazırlayın."

Babamın kabullenmesi kolay olmadı. Ama annemiz her zaman ki gibi yanımızdaydı. O bütün zor zamanların dermanı, sakinleştirici gücüydü, tüm öfkeler onda toplanır, toprağa akar gibi yavaş yavaş sönerdi.

O konuşmanın ardından sır olduğunda artık geri dönmeyeceğini düşünmüştük. Ayakları dağların yollarıyla tanışanların dönüşüne pek az rastlanırdı.

Gittiğini sanırken aniden geri geldin ama farklıydın. Bedenin bizimleydi, ruhun uzaklara uçuvermiş gibiydi. Çoktan koyulmuşsun karar verdiğin yola; sanki bir pusudan az önce çıkmış ya da günlerce aç-susuz kalmıştın. Dirençliydin. Tırnaklarınla kazıyarak açtığın yolda yürümenin onuru vardı gözlerinde.

Normalde saçın uzun olduğu için her gün banyo yapardın ama ansızın bırakmıştın. Üç dört gün banyo yapmayınca neden yapmadığını sormuştuk.

"Hı, banyo yapmadım mı, yaparım yaparım" diye kaçamak cevaplar veriyordun.

Gecelerin birinde de seni balkonda yatarken görmüştüm. Onca yatağın, yorganın olduğu evde ince bir battaniyenin üzerinde uyumuştun. Annemiz seni öyle görünce kahrolmuştu.

"Niye böyle yapıyorsun oğlum, yataklar varken ince battaniye

---

ile yatıyorsun” diye sitem etmişti.

Sen de gayet olağan bir şeymiş gibi, “öyle mi yatmışım, hımmm” diyerek geçiştirmiştin. Olabildiğince sıradanlaştırmaya çalışsan da olağanüstü bir şeyler olduğunu biliyorduk.

Gittikten sonra anladım ki, tüm bunlar koyulduğun yolun gerekleriydi. Dağın çağrısına uyan tüm gençler, önce kendini oranın koşullarına hazırlıyormuş.

Sonra ansızın gidiverdin, bir kuş gibi uçuverdin dağlara. Aylar sonra bir telefon geldi, “Çocuğunuz Kürdistan’da, merak etmeyin” dedi. Gidişinden sonraki uzun yıllar boyunca aldığımız tek haber buydu.

Senden sonra sürekli polisler tarafından evimiz basıldı, bazen gün içinde bir kaç kez. Baskılar ailemizi aşmış yakınlarımıza kadar ulaşmıştı, onların da evleri ve işyerleri basılıyordu.

Yıllar sonraydı, sanırım 1997 yılıydı. Senden kısa bir mektup ve fotoğraflar gelmişti. Annem, babam gelene dek göğsünde saklamıştı senden gelenleri, gözyaşı dökmüştü.

Eve gittiğimde senden mektup geldiğini söylediler. Uzun yıllardan sonra senden haber almak inanılmazdı. Yüreğimin duygu selinde çağlayanlara kapılmıştım. Ne yapsam dinmiyordu. O gün okuyamadım mektubunu, kör oldum. Anneme, “göremiyorum, kör oldum” dedim. Annemiz metanetli bir kadındır, başıma soğuk su döktü, ayaklarımı yukarı kaldırdı, sakinleşmemi sağladı. Bir gün sonra mektubunu okuyabildim; ilk kez Akademiye gittiğini, orada Ruşen ile karşılaştığını anlatıyordun. Böylece Ruşen’den de haber almış olduk. Sözcüklerinle, seni arayan kalbimizi birazcık sağalttıktan sonra yeniden uzun yıllar sır oldun. Yokluğunu seninle her an yaşayarak hiçe saydık, ekmeğimizde, sevincimizde, gözümüzün yaşında, kalbimizin en nadide bahçelerindeydin. Seni bekledik hep, bazen umutla, her zaman sevgiyle... Buradasın işte, alnımızda parlıyor varlığının her an’ı. Sonsuza dek.

---

## ANA'DAN KOPMAYAN ÇOCUK

*“Bir kitap okudum. Vahşi kadın diyor, kadınlığın en eski, sezgili, canlı, eylemli, bilgili, danslı, şiirli haline. Ve ne kadar bastırılrsa, kovulsa da ölmeyeceğini, gitmeyeceğini, her kadında yaşamaya devam edeceğini söylüyor. Kadınlara onu dinlemeyi, uygulamayı öneriyor. Kendimi ve sizi daha iyi anlamak ve sizin dünyanızdan biraz daha ‘vahşilik’ öğrenmek için okudum. Çok sevdim. Yaşam adına o kadar iyi sözü var ki. Derin sezgiye, içgörüye, yani vahşi anadan kopmama ya değiniyor defalarca. Sezmiştım ama kitaptan sonra emin oldum; kadınların algılayışı ve güçlü sezgileri bu doğalarının derinliğinden. Ruhsal zenginlik...” diye yazmışsın, olgunluk çağının en güzel zamanlarında.*

Bu sözlerini okurken gençlik yıllarının duyarlı delikanlısı geldi gözlerimin önüne. Bizden ayrılıp gittiğin an’a dek kadınlarla arkadaş olmaya, onları anlamaya çalıştığına tanığım. Kadınların bir meta gibi alınıp satılması, bizi olduğu kadar seni de incitirdi. Küçüğümüz olmana rağmen hak arayışımızda yanımızda dururdun, bizimle birlikte mücadele ederdin. *“Kadınlar için zoraki evlilikler tasarlıyorlar. Kadınları böyle incittiklerini bilmiyorlar mı”* derdin öfkeyle.

Çevrendeki kadınların davranışlarını iyi anlamak için “Gerçekten doğru mu anladım” diye tekrar tekrar sorardın, onları kıracak bir adım atmak, bir söz söylemek istemezdin. Bu derin hassasiyetini ömrünce sürdürmeyi bildin.

Lise yıllarında hoşlandığın bir genç kıza, onu kırmadan bunu nasıl söyleyeceğini düşünüp taşındığın zamanları hatırlıyorum.

“Abla bir kıza nasıl teklif edilir bilmiyorum” diye sormuştun.

“Gidip söylersin” dediğimde,

“Öyle düz söylenir mi, insan bir kadına gidip ben seni beğeniyorum der mi” diye cevap vermiştin.

---

Bunun için sana doğum günü partisi hazırlamıştık. Genç kız da sana ilgili yaklaşmıştı ama yine de söyleyememiştin.

Üniversite yıllarında hala hayata, insana karşı saflığını koruyan o küçük çocuk olarak kalabildiğini çokça gördüm. Olgunlaşmışsın ama yüreğine, hayallerine bağlı kalmayı başarmış o çocuk hala içinde.

Gözleri ve beyni açık, kalbi gözlerinden de açık. Ulaştığı hakikati, hiç kimseyi incitmeden anlatıyor, eleştiriyor. Bir yağmur sonrası yaprağın üzerine düşen yağmur damlası gibi, yaprağa dokunmak ile dokunmamak arasında, ayak uçlarına basarak geçmek gibi yeryüzünden...

Bir gün otobüse binmiş eve geliyorsun. Hiç tanımadığın bir genç kadın yanına oturuyor. Sana kederle bakıp, “Başımı omuzunuza koyabilir miyim” diye soruyor.

Hiç şaşırmıyorsun, “Tabii ki koyabilirsiniz” diyorsun gayet doğal.

O da başını omuzuna koyup uykuya dalıveriyor. Sen, o rahatsız olmasın diye bir buçuk saatlik yol boyunca hiç kıpırdamıyorsun. Bakışlarıyla dahi rahatsız etmemek için otobüs penceresinden dışarıyı izliyorsun.

Belki çok incinmişti belki yalnızdı, belki seni başını omzuna koyacak kadar yakın hissetmişti kendine. İneceği durağa gelince, hiçbir şey söylemeden kalkıp yoluna devam etmişti kadın.

Bu kısacık an bile seni anlatmaya yetiyor. Sen, insanlara o rahatlığı veren, hiçbir yargıya takılmadan onları anlamaya çalışan bir candın.

Yıllar sonra bu anı arkadaşlarına anlattığımda, utangaç bir gülümseme konmuştu yanaklarına.

Anlama çabanı ne kadar derinlikli kıldığını ve kendine, ‘erk’e karşı cesaretli sorgulamalara giriştiğini duyduğumda, hiç şaşırmadım.

Hatırlıyorum, biz kızkardeşler odaya kapandığımızda, siz iki erkek kardeş hep meraklanırdınız. Odanızı kuru, renksiz bulurdu-

---

nuz. Kahkahaların yükseldiği renkli kumaşlar arasındaki odamız ilgini çekiyor. O zamanlar dikiş dikiyoruz, yeni yelbise modelleri ciziyoruz.

Kapıyı aralayıp girmek için izin isteyen o mahçup delikanlının gözlerini görür gibiyim.

“Tamam madem odamıza girdiniz, o zaman mankenlerimiz olacaksınız” diyoruz. Sen de itirazsız kabul ediyorsun. Çıkardığımız yeni modelleri senin üzerinde deniyoruz.

Yıllar sonra seni gördüğümde, “Kadın arkadaşlarınla aran nasıl” diye sordum.

Yüzünde hiç değişmeyen o gülümseme ile, “Nasıl kötü olabilir ki! Bütün elbise provalarını üzerimizde yaptınız. Sizden kaynaklı mecburen iyidir. Bir de partimiz kadın partisi. O yüzden kadınlarla aramın kötü olması imkansız” diye cevap verdin.

Ben de, “Senin aram iyi demenle yetinmeyeceğim, bir de bunu test edeceğim, kadın arkadaşlara soracağım. Bakalım aran iyi mi” demiştim.

Sonra gördüğüm her kadın arkadaşına “Atakan hevalle aranız nasıl” diye sordum. Herkesten olumlu cevaplar alıyordum: “Atakan arkadaşın kadınlarla arası iyi, kadın arkadaşlar onu sever.”

Bir kadın olarak bu cevaplar beni de mutlu etmişti, zaten senden farklısını da beklemiyordum. Canımdan bir parça olan çocuğun, kadın arkadaşlarıyla ilkeli, samimi, yoldaşça ve anlamlı bir ilişki kurmak için çaba içinde oluşu beni gururlandırmıştı. Hayatının son anlarına kadar kadınlara karşı böyle saf ve temiz kalabilmene seviyorum.

Dağlarını adımladığın topraklara “Dersim Ana” diyorsun. Bırakıp gidemediğin, bırakmak zorunda kaldığında da her seferinde geri döndüğün ve, “*Bir anaya döner gibi Dersim'e döndüm*” dediğin topraklara... Son anına kadar başını, bağlılığını korudun, onun yaralarını sağaltmak için nice yollar kattettin, sevdiğin kadar sevidin, sana verdiği ekmek için minnet duydun, alnını dağına taşına

---

değdirdin, Ana'nın vefalı bir çocuğu oldun hep.

Kadının kadim zamanlarından kalan, inancımıza sinen Ana kül-türüne bağlı kalmayı başaran çocuktan başka türlü de beklene-mezdi zaten.

## RÜYA

Yaşamında olağanüstü şeyler geçirmiş insanların, hayatın bir rüya olduğunu hissettiğini çok gördüm. Doyurucu bir cevap alama-salar da hep sorup duruyorlardı; yaşadığım bir rüya mıydı yoksa gerçek mi? Yaşadığım mı bir rüyaydı yoksa gördüğüm mü... Hangi-sinin gerçek olduğunu kim bilebilir ki! Elle tutulur olması mı bir şeye gerçeklik payesi veren veya görünemez oluşu mu ona rüya, hayal denmesi...

Bir rüyayı kalbinin derinliklerinde yaşamışsın gibi hissediyor-san, onun gerçek olmadığını kim iddia edebilir ki!

Rüyada ya da sıkı sıkıya gerçek diye sarıldığımız hayatta senin-le yaşadığım her şey benim için gerçek. Önemli olan da bu. Sık sık rüyalarım geliyorsun candost. -Bu senin seslenişin candost- Hala yürüdüğünü görüyorum. Yürümeyi sevdiğini biliyorum da ama ba-zen neden biraz durup soluklanmıyorsun diyorum. Hep Der-sim'desin.

Mesela dün gece uzun bir yoldan geliyordun. Seni bekliyordum Jargoitlerin sık meşelikli bir noktasında. Belki ilk tanıştığımız yerdi. Her zaman hatırlattığın o anı görüyorum. Hiçbir şey olmamış gibi tanıştığımız o gün yineleniyor. 1997 yılının aylak bir yaz günüydü. Dersim'in doğusundan yola çıkmıştınız ve yerimizi bilmediğiniz için iki arkadaş ile birlikte sizi karşılamaya gelmiştim. Bilirsin, biz-de yabancı yoktur, aynı yolda olmanın tanışıklığını taşıyız. Selam-laştık, seninle ilk karşılaşmada yıllardır tanışıyormuşuz gibi his-setmiştim.

---

Karşınızda sizi karşılamaya gelen üç kadını görünce, “Bakın artık kadın arkadaşlar bize öncülük ediyor” demiştin ve buna sevincini göstermiştin. Seninle arkadaşlığımız orada başladı.

Sık orman patikalarında yürümenin türlü zorlukları vardır. Ama birisi, her kişiyi çileden çıkaracak kadar sinir bozucudur. Önünde yürüyen kişinin koluna, silahına, çantasına takılan küçük meşe dallarının sert bir şekilde arkadakinin gözüne, kafasına, hele gözüne çarpması bazen ciddi rahatsızlıklara neden olur. Sohbet ederek ilerlerken bazen sesinin uzaklaştığını farkedip geriye bakıyordum. Sık ağaçlıklı patikada tek sıra halinde yürürken, derin sohbetimize rağmen yolun sonuna dek, arkandan gelene çarpması için elinle önündeki her dalı tutup bekledin.

Bir saatlik yol boyunca araziye, arkadaşlara dair sorular sorup espiriler yapmıştın. Hani derler ya, bir insanı tanımak için onunla yola çıkmalısın. Başlangıcımız yoldu. O ilk yol ve sonraki tüm yollarda, herkesin farkedemeyeceği yaşamın ayrıntılarında insanlara nasıl dokunduğunu ve onların kalbinde nasıl yer edindiğini gördüm.

Yazın güneşi altında terden sıırıslıklam Jargoitlerin en yüksek yerine çıktığımızda, durup dağlara baktın. Yüzünü esen serin yele vererek, “Yeniden Dersim’de olmak ne güzel” dedin ve yeşil orman deryasının bahsettiği temiz nefesi derin derin içine çektin. Seni ilk defa tanıyacak çok arkadaşın olduğu noktamıza doğru son adımlarımızı attık.

Bu kez Jargoitler daha da yükselmiş, Kızıl Kayalar yakınlaşmış gibiydi, Dinar vadisi çok derinlerde kalmıştı. Zaman sonsuzluğa uzanıyordu. Sen uzak yollardan geliyordun. Uzun zaman gömleğinin üzerine giyindiğin açık yeşil yeleğinin cebinden bir defter çıkarıp bana veriyorsun. Sanki önceden her şeyi biliyormuşum gibi ne olduğunu sormadan alıp yeleğimin cebine yerleştiriyorum.

Gözlerimizin önünde sıradağların sıcak bir pusun içinde kaybolduğu enginliklere karşı oturuyoruz. Öyle özlemişim ki seni

---

başımı omuzuna koyuyorum. Belki film izlemeyi sevdiğin içindir, o an karşımızda tarihi yerler beliriyor, beklediğimiz bir gösteri ya da film gibi birlikte izliyoruz. Elimizle tarihi yerleri işaret ediyoruz tek tek. Sonra taştan yapılmış bir kule çıkıyor, “Bu çok eski bir kule değil mi” diye soruyorum.

Sen, “Evet zamandan da eski... Bir gün hepimizin buluşacağı ülke orada. Tüm yaşadıklarımız boşuna değildi, bak göreceksin...” diye cevap veriyorsun.

Bu cevabınla o kadar rahatlıyorum ki! Yüzüne bakıyorum, senin bakışların hala kuleye kilitlenmiş.

Soluk benizli taşlardan yapılmıştı kule, aralarında rengarenk çiçekler çıkmıştı, belki bazıları küçük ağaçlara benziyordu; çatlakları, kıvrımları, üzerindeki desenleri hepsi aklımda.

Ne kadar öylece tarihe, doğaya karşı oturduk bilmiyorum. Sonra, “Gitmeliyim” deyip ayağa kalkıyorsun. Sarılıp vedalaşıyoruz ve hep yaptığın gibi sol elinle hafifçe omzuma dokunuyorsun.

Ardından bakarken, bir şey unutmuş gibi dönüyorsun, “*Masal alıyor mu içine yeni zaman da?*” diye soruyorsun. Önce anlamaya çalışıyorum, bu soru da nereden çıktı dercesine bakıyorum yüzüne. Neyse ki kendimi hızla toparlıyorum.

“Evet tüm zamanların masalı olur. Yeni zamanın da masalı olur” diye cevaplıyorum.

Yeniden yola koyulduğunda güneşle birlikte bulutlar da kırmızıya boyanmıştı. Zirveye çıkan patikadan çıkarken, ardından baktım. Aklımda kalan son görüntün, silüetinin zamanın kayalıklarıyla ayırt edilemeyecek derecede bir olduğu verdi.

Düşündüm de, kim hissettiklerimin gerçek olmadığını iddia edebilir ki! Gerçek neydi, rüya neydi? Anladım ki, gerçek dediğin kalbinin derinliklerinde hissettiğinden başkası değildi. Maddi bir varlık olarak görmek midir gerçekliğin kanıtı? Ya hissettiklerin... gözünle göremediğin için onları hiçe sayabilir misin?

Sahiden bu kaybetmek mi? Buna inanmak istemiyorum. Yollarımızın kesiştiği bir zaman olmalı diyorum. Her neredeyse işte.

---

Ne olursa olsun hep sevdiklerinin yanında olduğunu biliyorum. Bir sözün ile, sesin ile, küçük bir kağıda karaladığın kelimelerinle hangi yolla olursa olsun sen hep bizi bulurdun. Şimdi olan da bu...

## SENDEN KALANLAR

*"Mektubu bu sefer sonraya bırakmayayım dedim. Yani kıştan yazıyorum. Şu an 16 şubat saat gece 11.16. Bildiğin kış koşullarındayız. Önümüz bahara ya sıkıntımız azalmış sayılır. Yazayım olmazsa diğer günler de ekleyerek sürdürürüm. Kağıt mektup daha iyi bence. Gelenden bir parça gibi ele alabiliyorsun. Yazının karakteri bile bazen bir şey anlatıyor. O gün bir kitapta okumuştum: Mektubun o satırının o yeri gözyaşı damlası ile silinmiş, okunmuyor, diyor. Düşünsene, o satırı bir de öyle okuyorsun. El izin bile vardır dikkatli bakarsak. Bir de böylesi daha içten. Eski gurbet mektuplarına çocukların el çizimlerini de eklerlerdi. Boyu oradan takip edilirdi herhalde. Sanki benim de öyle bir çocukluk anım var. Ve her mektup sevdiklerimizden bir hediye gibi. Hediyeğin kendisi ve içeriğinden ziyade ruh iletimi, paylaşımı. Totem gibi, dosttan simgesel bir şey olması. Elledin ve yazdın mı ve, ve kendinden ruh halleri, duygular, düşünceler ekledin mi, artık o nasıl sadece bir mektup olarak kalabilir ki? Her şey kendisi olmaktan böyle çıkmıyor mu? Çoğalarak ve kimlik kazanıp yalnızlaşarak. Sonra mektup sana ulaşana kadar o kadar yalnız ki... Benden kopmuş ve sana ulaşamamış. Ve evet bir çoğalmada sen, bana ulaşmışsa ben okuyarak olacak. Aldığımızı alıp bencilce onu bir tarafa bırakana kadar. Yeni bizler olana kadar ve hemen her gün kaç parçamızı bir tarafa bırakıyoruz, oradan oraya gönderiyoruz. Veya bu bir iletişimlilik hali mi? Evet kısmen ama niye buna mecbur olduk. Bu kadar savrulma neden? Yaşamı yaşamayı mı bilmiyoruz. Mesafeler hep kapanmaz değil mi. Yazamadığımız mektuplar yazdıklarımızı hep geçerken. Ya da kendimizin kendimizle olan hiçbir mesafesini hiçbir mektup ve iç ses kapatamazken... Bir kaçak belki mektup insan*

---

*ilişkilerinde diye devam etmeyi düşünüyordum. Ya da hepimiz kaçğız da bu dünyada mektuplar mı bulduruyor bizi birbirimize. Sanmıyorum ama iyidir, bunu biliyorum, hissediyorum. Çünkü birbirini bilmek iyidir. İnsan bir yaşam paylaşmıyor, yaşamıyor: bu yalan; bunu çoktandır biliyorum ama insan birbirini paylaşabilir. Yaşamdan intikam hali insanın insana değimi. O kadar borcu birikmiş ki yaşamın bize, hangi haneye kaydetmeli...” Atakan*

\*\*

Kendini, ruhunu arkadaşlarına taşıdığıın mektuplarına bakıyorum. Ruhunla birlikte dağlardan, yağmurlardan, ağaçlardan bir parça, özlediğimiz her şeyden bir parça. Mektuplar da biraz sen’leşiyor böylece. Harfler senin izini taşıyor, senin parmaklarının ucundan döküldüler kağıda. Kalbini taşıyarak koyulaştılar, belirgin hale geldiler.

İki yaprak kareli kağıt. Özenle katlanmış, düşman gözlere takılmadan taşınması için bir avuca sığacak kadar küçültölmüş. Sonra beyaz bir kağıda sarılmış, gönderdiğiın arkadaşının ismi üzerine yazılmış. Senin mütevaziliğini taşıyor.

Bir kış vaktinde serin kayalara yaslanarak yazdığıın mektuplar. Onları yazdığıın anı düşünüyorum. Bu kareli kağıda yazarken, olabildiğince yüksektesin. Biraz önce kar yağmış ve sis kaplamıştı her yeri. Şubat sisi, vadiyi baştan başa kaplamıştı. O sisin altından akan suyu düşündün, Munzur’u... İçinde uzak zamanların acısını da, sevincini de yüklenmiş, ummana koşuyor. Onun sesiyle kelimelerin kağıda dökölüyor. Sana yabancı değildi o dağlarda hiçbir şey.

Kalemin, beyaz sayfalara siyah izler bırakırken geçmişe yol alıyordun. Orada biraz oyalanıyor, yol aldığıın anılarda onlarla yeniden sohbet ediyormuşsun gibi duruyorsun her satırda. Yazarken geçmişin yapraklarını tek tek kaldırıp bakıyorsun. Yapraklar açılıyor kapanıyor, yazdığıın kırmızı kaplı defterin mi yoksa geçmişin mi, farkedilmiyor.

---

Kağıdın kenarında bir leke duruyor. Muhtemelen sırtını yasladığın kayalardan damladı. Hiç dokunmadın. O damlanın orada kurumasına izin verdin. Onu da bir anı gibi ya da dağlardan bir parça olarak arkadaşına göndermek istedin.

Uzakta olsan da bir şekilde kendini paylaştın, arkadaşlarına uzaklığını hissettirmedin. Mektupların, bakın ben buradayım, her zaman yanınızdayım, demenin bir yoluydu.

Mektupların zamansız, zamanımızı aşıyor. Uzak bir zamandan sesleniyor, zamanımıza hiç benzemeyen bir yerden. Orada sevgisizlik yok, orada her şey olması gerektiği gibi kendi doğasında yaşıyor, orada sen varsın çünkü.

Hep böyle, birbirimizden kalan parçaları biriktiriyoruz, saklıyoruz.

Ne için?

Elimizde, sırtımızdaki çantada taşıdığımız, dokunduğumuz bir parçayı ne için taşıyoruz. Ona bakınca neyi görürüz?

Birbirimizden uzaklaştığımızda, o sakladığımız parçalar yoluyla yakınlaşır mıyız?

Aslında birbirimizi mi taşıyoruz. Ayrılıklara karşı bir başkaldırı mı bu, direniş mi? Öyleyse direnişin bin türlü yolunu keşfetmişiz de farkında değilmişiz. Biliyorum, sen farkındaydın.

Ezelde beri taşıdığımız gizli bir bilgi misali. Gözlerimizin önünde gizlenen, sır böyle olur mu? Sırları gizlemenin en iyi yolu belki.

Senden kalanlar, kalbini döktüğün mektuplar, şiirler, güzel bir dünya için yazdıkların, belki kenarlarından parçalanmış, soluk yapraklar... Belki bir taş, sevdiklerinin isminin ilk harfini üzerine kazıdığın, diğer yanına da güneşi çizdiğin bir nehir taşı...

O parçalarda, zorlu ama mutlu zamanların hatırası vardır. O taş harflerin ve güneşin çizildiği anı düşünüyorum. Kimlerle oturduğunu, yaptığın huzur dolu sohbeti... Evet bizimki mutluluğun arayışı değildi belki ama huzur diyebiliriz. Yaşlılarımız da öyle derlerdi.

---

Seni anlatan sihirli kelimelerden biri de huzur! İnsana huzur verdiği için hep yanında olmak istediler. Çatışmanın en kızgın anında, işler sarp sardığında sen bulurdun bir yolunu. Bakışların, sözlerin, varlığın huzur katardı hayatımıza. Bu yüzden bilge dediler sana. Kadim zamanların bilgisini, yaşanılan acılarla harmanlayıp an'da yaşamının sihrine sahip oluşun, bilgeliğindendi.

Senden kalan parçalara dokunurken, içimize dolan en kaçınılmaz duygu huzur! O zaman yeniden soruyorum, yoksun diyebilir miyiz?

Bu senin farklılığın. Bizi hala yanımdaymışsın gibi hissettiren sensin.

Belli belirsiz anılar, hatırlıyorum. 1997 yılının güzel bir yaz günüydü. Güneşin yapraklarında ısıdığı meşe ormanlarıyla kaplı Zargoit tepelerinden geçen patikalardan birindeydik, ağaçlar, derinliklerine gömdüğü eski zamanların bir patikasında oturmuştuk.

Uzun yoldan henüz gelmiştin. Güney'den Kuzeye yürüyüşünün ilkiydi. Sanki nefes almadan yeniden Dersim'e ulaşmak için koşmuştun. Neşeliydin. Ormanda ilk açan çiçekler bana hep neşeli gelmiştir. Baharın gelmesine olan sevinçlerini beyaz, küçük çiçeklerle gösterirler diye düşünürdüm. Senin neşen de, o beyaz çiçekler gibiydi.

Alnında biriken ter boncuklarını silerken göğе bakmıştın, belki de gök ile birleşen meşe dallarına....

Sonra yanında oturan gençlere baktın. Gözlerinde huzuru buldular. Seni tanıyan herkes kısa bir an sonra uzun yıllardır tanımış gibi hissederci.

Uzaklardan gelen savaşçı, bize ne getirdin, dedi gençlerden biri.

Size sözün ağırlığını, zamanın geçiciliğini getirdim, dedin.

Sonra bir an düşündün ve dedin ki, aslında aradığınız her şey üzerinde oturduğumuz patikada. Düşünsenize, kimbilir kimler geçti bu patikalardan. Kadim izlerde yürüyoruz. Yalnız olduğumuzu düşünmeyin.

---

Seni dinleyen gençlerin gözleri, gayri ihtiyari üzerinde oturduğumuz patıkaya dikildi. Belki bahsettiğin izleri arıyorlardı. Gülümse din, her zamanki gibi ağırlığı hafiflettin.

Yok öyle iz aramayın, bulamazsınız, dedin.

Herkes dalgalılığından sıyrılıp gülümsemene katıldı.

Sonra, Ama belki de hala görebileceğimiz bir şeyler vardır. Siz de haklısınız, dedin.

Sen iyi bir anlatıcıydın. Hayatı, zamanı, insanı, doğayı, tarihi, sanatı... abartı değil her şeyi iyi anlatmayı başarırdın. Bu yüzden bilgin ne kadar derin olursa olsun senin yanında kimse kendini küçük görmezdi. Oysa bilgi, günümüzde bir iktidar aracı olarak kullanılıyordu. Ve iktidarı sevenler, bilgisini öyle kullanırdı ki ezerdi, hiçleştirirdi. Senin bilgiyi ele alış biçimin pay etmektir. O bilgiyi parçalara böler, sadeleştirir, ayrıştırır, öyle güzel anlatırdın ki herkes anlardı. Karşındaki anlamak için çok çaba harcamak zorunda kalmazdı, kafasını patlatmak, ağrıtmak zorunda kalmazdı. En önemlisi o bilginin parçası olduğunu hissedirdi.

Hani sevdiklerimizden kalanlara yüklediğin anlamı yazmıştın. Belki de öyledir...

*"Sevdiklerimizden kalanları  
tekrar sevdiklerimize yüklüyoruz,  
iyi mi yapıyoruz,  
yüklerini mi ağırlaştırıyoruz,  
bilmiyorum..."*

## YAĞMUR

Hava bugün yine yağmurlu. Kaç gündür aralıksız yağıyor. Silme yağmur doldurmuş dağları, dereleri. Akşam şimşekler dağların tüm sokaklarında geziniyordu. Uğramadık yer bırakmadı. Yağmura

---

karışıp bazen azalan bazen coşan fırtınalar ağaçları, damlaları koldan tutup çekiyordu bir o yana bir bu yana. Bulutlar önü arkası olmayan boşluklara salınıyordu. Bu sene yağmur hızından hiçbir şey kaybetmedi. Kaç zamandır gökyüzü gözlerini açmamıştı. Dolu dolu bulutlar asılmıştı gökyüzünün eteklerine. Senelerin hıncı mıydı= çok mu biriktirmişti kendini bilemiyorum.

Sen yağmurlu havaları benim gibi sevmezdin. Yağmur olsun ama biz yerimizdeyken, soba yanıyorken olsun diyordun. Kapalı ve yağmur için korunaklı yerimiz varken yağmura lafımız yoktu. Aksine yağmur hep bizi ya bir yol yürüyüşünde ya dışarıda ya da beklemediğimiz hazırlıksız bir durumda yakalıyordu. Yağmur değmişken yere, uzun bir yola hapsolmuşuz gibi olurdu. Git git bitmeyen yollara tutsak düşmüş, yolun sonunu getiremeyen insanlara dönüşürdük. Mesafeler katlanırdı ayaklarımızda, gözlerimizde. Dursan olmaz yürüsen takatin yetmez. Bir de yumuşak toprak, düz bir tarla, yağmuru iliklerine kadar çekmişse, öyle bir yerde yürüme zamanlarında yağmura olan hıncımız daha bir artardı. Her seferinde ayakkabılara yapışmış yığınca çamuru kaldırmak, onunla yürümeye çalışmak tam bir işkenceydi. Bir keresinde “ayakkabılarıma yapışan çamurları silahla tarayasım geliyor” demiştin. Her şeyinin sıırılsıklam olması bir yana, o ağırlıkları kaldırmanın zulmü yağmurla aramıza nefret tohumları ekiyordu. Yağmuru sevmeyişimiz galiba bu kötü anılarımızın fazlalığından geliyordu. Bir de hep vakitsizliğine kızmıştık. Zorla kendini sevdirmeye arayışı içerisindeymiş gibi en olmadık yerde yaklaşıyordu bize. Yağmura çok haksızlık etmeyelim, dediğini duyar gibiyim. Onu sevdiğimiz ve beklediğimiz anlar da az olmadı. Operasyon ya da eylem anlarında, gizli hareket etmeye imkan verdiği için havanın sisli ve puslu olmasını istediğimizi yabana atmıyorum. Boşuna dememişler sevgi ve nefret ikiz kardeş gibidir. Bizim her ilişkimiz böyle sanki. Sevgiyi ve nefreti içiçe yürütme ilişkisi.

Yağmurun Rojdere mağaralarındayken bizi yakalamasına hiçbir zaman kızmamıştık. Rojdere’nin orta yerine, suyun hemen yanı

başına yerleşmiş mağaraların yağmurlu havada ayrı bir güzelliği vardı. Karşısında Jele, sırtında Sibiryaya yamaçlarıayrı bir ihtişam katıyordu. Büyük Jele ve küçük Jele başka yerlerden bakınca içiçe geçmiş tek bir dağ gibiydi. Ama dağın karşısından bakınca yan yana doğaya yerleşmiş iki dağ resmi çıkardı. Birbirine sığınmış, kollarını birbirinin omzuna yaslamış biri büyük biri küçük iki dağı görünce gözlerdeki resim berraklaşırdı. Direnişini azaltmamış bir vadiydi.

1997'nin ekim ayındaki yağmurlu yürüyüşümüzü hatırlıyorum. Xozmerik boğazının altında konumlandığımız noktadan yağmurun yağmasıyla birlikte yola çıkmıştık. Yağmur ilk önce hafiften yokladı bizi. Kararlılığımızı ölçtü herhalde. Bizimde serde inatçılık var. Yağmura karşı geri adım atmadık. Birlikte yola çıkmıştık bir kere, sonuna kadar yürümeliydik. Siz tecrübeliler biz yenileri almıştınız aranıza. Yağmur hızını giderek arttırdı. Islanmanın bizler için az ya da çok olmasının önemi yoktu. Bir elin kıvrımlarını andıran titrek bir patikada ilerliyorduk. Yukarılardan vadinin derinliklerine inecektik. Hedef Rojdere şikeftleriydi. Yanlış hatırlamıyorsam sayımız altmışı geçiyordu. Patikanın inişli yerlerini hafiften ıslatan yağmur tuzak kurmuş gibiydi. İlk düşenden sonra tecrübe çıkıyordu arkadan gelenlere. Patikaya değen adımlarımızın hızı arttıkça yağmurun hızı da artıyor gibiydi. Karanlığın gölgesi her yeri kaplamadan yerimize ulaşmak istiyorduk. Sen hem öncüydün hem de bizlere anlatıyordun. Şeytan deresinde bir kaya altında biraz soluk alma arasında kışın başınızdan geçenleri anlatmıştın. Zamanın süpürmediği anıları. Soğuk bir hatırayı anımsamak gibiydi. Uzun uzak hasretler çöktü sözlerine. Asker operasyonu içerisinde, yetmiş aşkın arkadaşla bir buçuk metreyi aşan karda yürümenin zorluklarını anlatırken o anları tekrar yaşıyor gibiydin. Ansızın gözlerinde büyüyen geçmişin görüntüleri yüzüne yansımıştı. Moralliydin, gülererek anlatıyordun. Hepimize değişirdi o anılar. Miladı kaybolmak bilmezdi. Hayat arkada bırakılan izleri silmeden biriktirerek topluyordu kendini. Bir kuytu kayalık dibine sızan cümleler yağmurun

---

sert yağışına aldırmiyordu.

Yolun inişli kısmının bittiği yerdeki bekleyişimiz, yağmurun ufak bir soluk almasıyla bitmişti. Soluk alma derken zamanın en küçük aralığını söylüyorum. Rojdere köprüsü karşıya geçmek için zamana direnmişti. Suda bir çok yerden geçilebiliyordu. Ama tahta köprüden hızlıca geçmek daha kolaydı. Bakışları birbirine değen kayalıkların ortasından geçen suyun kıyısına, sonradan yapılan araba yolu,zamana dayanamamış, bir patikaya dönüşmüştü. Zaman ardısıra gelen izleri toplamıştı tabiattan. Yarımdan da az kalmış izlerde çok dayanamadan silinip gidecekti. Zangır zangır titreyen bir tarihe eşlik ederek yürüyorduk. Kayalıklarına, ağaçlarına, sularına, toprağına, havasına karışan ateşle yoğrulmuş sevgilerin ve hüzünlerin elimizden tuttuğunu hissediyorduk. Dereden yükselen seslerin örttüğü sesin, usul usul yetişiyordu kulağıma. Yürüyüşe üstelik yağmurda ıslanmışlığa çok söz sığmıyordu. Sözlerin çoğunluğu şikeftlerde yakılacak ateşlere bırakılıyordu herhalde.

Biz dağlarda yeni olanlarda yorgunluğun ve halden düşmüşlüğü azalttığı sorular sonraya birikiyordu. Rojdere şikeftlerinin hizasına gelince sudan karşıya geçmemiz gerekiyordu. Köprüler kalmamıştı. Şikeftlerin yakınlığı motive etmiş olacak ki bir çırpıda geçip kısa yokuşa dayandık. Çok geçmedi yokuş da adımlarımızda kayboldu. Sırılısklam olmuştuk. ıslanmadık yerimiz kalmamıştı. Hafif bir titreme tutmuştu hepimizi. Çabucak odunlar toplandı, ateş için dizildi ve iki üç denemeden sonra yakıldı. Hepimiz kurunurken ateşin çevresinde, kara çaydan kenarda kendine yer yapıyordu. Kuruma aşaması bitip közün etrafında çayımızı yudumlarken sana ayrıntılı bakmıştım. İlk ayrıntılı bakışımı sana. Belki de yıllara yayılacak bendeki izlerinin başlangıç noktasıydı o an. Isınmış taşın üstüne oturmuş, kollarını dizine dayamıştın. Gerilla oturması ve yatışına o ilk günlerimizde hemen şahit olmuştuk. Bedeni küçültüp büzülüp oturuluyor ve yatılıyordu. Sende küçük oturmuşsun. Yüzün bazen öne bazen yanlara kayıyordu. Sakalların uzamıştı, bir haftalık vardı. Son zamanları yolda geçirmekten olabilirdi. Elbiselerin halen

---

sağlamdı. Diğer arkadaşların elbiselerinde kimi dikilmiş yırtıklar vardı. Hayal ile geçmişin birleşmiş hüzmeleri düşüyordu yüzünden. Tane tane sözcükler dökülüyordu ağzından. Yüreği ateş hattında geçmiş bir hayatın dile dökülmesiydi. Ömrün kapalı pencerelerinden yayılan sızılar, ölümün pençesinden kurtarılanlar bir bir nefesinle ulaşıyordu bizlere. Gözlerim, hislerim kilitlenmişti sana. Suya düşen damlacığın giderek büyümesi gibi sözlerin ve bakışların çoğalıyordu seni dinleyenlerde. Gözlerin, sözcüklerin bazen ardından geliyordu bazen de onlara yol açıyordu. Kurunmuş, ısınmış, közün etrafında oturmuş olmanın vermiş olduğu rahatlık da seni dinlerken dikkatimi artırmış olabilirdi. Öncesi kısa bir selam, birlikte yağmurda yürümeydi o kadar. Ateşin çevresine oturduğumuz ve senin anlattıklarının kıyısında dolaştığımız o anlar baki kaldı ben de.

## İLK ZAMANLAR

Zamanın elleri, gözleri, yüzünün renkleri hasat rengi. Sonbaharın geliş izlerine rastlıyoruz. Dokunmuş uçsuz bucaksız doğaya. Haber etmiş kendini. Yapraklar dallarına bakıyor, bir derin iç çekiyor. Bedenlerine zamanın renkleri düşüyor ufaktan. Yeni bir mevsimin sevincinden titriyorlar. Zamanı bölüp paylaştıran doğa sararmış bakışların vaktini söylüyor. Rüzgarlar artık serin esiyor. Bazen hızını arttırıyor. Dolanıyor bir baştan diğer başa. Bulutlar daha fazla biraraya geliyorlar. Birbirine yetişmenin sevinci doluyor yüzlerine. Arada fırsat bulurlarsa yokluyorlar tabiatı. Otlar yorulmuş, kamburlaşmışlar. Çöl sessizliği doluyor her yere. Sıcaklar yavaştan çekiliyor köşesine. Kuşlar kanat çırpıyor rüzgarlarla birlikte. Geceye düşen sesler ulaşıyor uzaklara. Sonbaharda daha bir yalnızlık kaplıyor her yeri. Biz tüm yalnızlıklara inat kalabalığız. Ve

---

bir operasyon ertesinde yorgun argın yetişiyoruz Harçık vadisine. Seni düşünüyorum. O yılları. Bizim zamanımız daha bir ay diyor bizlere. Belki de daha az. Sen aklımda yer etmişsin bir kere. Duygularım takip ediyordu seni.

Jele dağının Harçık vadisine bakan yüzünde, Paga Vesayi'nin arkasındaki ormanda, bitkin düşmüş halimizle büyük bir operasyonun içinden çıkmanın rahatlığıyla oturuyoruz zor bela düzelttiğimiz yerde. Herkesten çok sen etrafımızdasın. O yeni hallerimize koşturup duruyorsun. Önceki geceden yaşadığımız zorluğu gülümseyen yüzünle bir çırpıda eksiltiyorsun. Yanımızda yiyecek hiçbir şeyimiz yok. Yanılmıyorsam 65-70 arkadaşız. Önceki günümüzü operasyonun içinde geçirmiştik. Sabahtan başlayan operasyonla korunaklı bir yere grup olarak gitmiş akşama kadar orda kalmış, akşam da bırakalım yeni gerillalar olarak bizleri, eski gerillaların dahi uzun bir zamandır yürümediği kadar yürümüştük. Büyük Jele'yi aşmış, Rojnek karakolunun silah mesafesinden geçmiş, Paga Vesayi köyüne varmıştık. Yol yürüyüşünde en çok su bizi zorlamıştı. Aç olmak çok bir şey değildi de susuz olmak çok şeydi. Suya sonraki gün Paga Vesayi'nin bozulmuş çeşmesinden aldığımız buz gibi suyla ancak yetiştirebilmiştik. Çölde vaha görmek gibi bir şeydi. Seninle birlikte gittiğimiz çeşme başından kana kana içtiğimiz o suyun tadını unutamıyorum. Hediye verilmiş çocuklar dahi bizim kadar mutlu olamazdı. Ne kadar içtiğimi hatırlamıyorum. Karnımın şiştiğini hatırlıyorum o kadar. Su olunca açlığımız aklımıza gelmemişti. Sen hep yanıbaşımızdaydın, hiç ayrılmadın. Yorgunluktan bitkin düşmüş bedenlerimizi suyla sakinleştirmiştik. Yarım yamalak bir uyku uyumuştuk. Gerisini sonradan tamamlardık. Sonrası yemek faslıydı. Yemek dediğim de 5-6 Kg undu. Başka da hiçbir şey. Maya ve sac olmadan hiçbir şeye yaramayacak un. O an'a sığabilecek tek yemek vardı, o da pelurdu. Una su eklenip ateşin üstünde kaynatılıp, olmayan kaşık yerine geniş meşe yaprağı ile yenilecek, sulu un bir nevi. Dört beş yedikten sonra devam edemeyeceğin peluru yememizi, erkenden ona alışmamızı istememiştin.

---

Zaten alışılabilecek gibi değildi. Bırakmıştık yemeyi, aç kalmak daha iyi gibiydi.

Akşama doğru yine yollar adımlarımızın önündeydi. Dizildik patikalara. Biz yine sizlerin arasındayız. Altmışın altına düşmeyen ama giden gelenlerle sürekli değişen sayısıyla gücümüz tekrar hareketlendi. Biz yeniler sana ve yanındakilere teslim edilmişiz. Der-sim ve Pınar arkadaşlar da var. Onlar da kadın arkadaşların yanında. Fırsat oldukça bir araya gelip ilk eğitimlerimizi veriyorsunuz. Akşam, sonraki akşam, ondan sonraki akşam ve dört sonraki akşam da sürekli yürüdük. Operasyon peşimizden ayrılmadı. Kala-balık bir topluluğuz. Erkenden farkediyorlar bizi. Biz önde onlar izimizde dolaşıyoruz Değirmendere, Geriş, Kortan arazilerini. En son ortada duran koskoca büyük bir taştan esinlenilerek ad verilen taşaltı noktasında bir günlük ara veriyoruz. Gece yürüyüş gündüz dinlenme. O dinlenmenin içine sığan en güzel şey de suyun olduğu yerlerde yapılan temizlik. Uzun bir aradan sonra ilk defa gece yürümüyoruz, noktada kalıyoruz. Diğer günün akşamına yine diziliyoruz sıraya. Xıran'ın kıyısından Mazlumlar'a geliyoruz.

O geceki yol yürüyüşünden hatırlar mısın bilmem. Hem çokça gülmüş hem de koskoca bir topluluk azar işitmiştik. Sayımız yola çıkarken altmış beşti. Yola çıkarken yanımızdaki eşeğe öyle bir yük yüklemiştik ki adeta yürüyemez olmuştu. Sonrasında İsa arkadaş eşeğin yükünü boşaltmış, herkese paylaştırmıştı ve keskin bir talimatla bu eşek boş gelecek demişti. Altmış beş kişi yoldaydık ve arkamızda bir eşek boş, yüksüz sallana sallana geliyordu. O gün neye kızdığını hatırlayamadığım bir arkadaş, en arkaya geçmiş, grubun arkasında, eşeğin önünde geliyordu. Grubun her zaman sayısı isteniyordu. Bir, iki...yirmi beş, yirmi altı...Son sayı altmış beş. Bir ara yine sayı istediler, son sayı altmış altı geldi. Bir daha istediler, yine altmış altı. Hep altmış beş olan sayımız nasıl altmış altı oluvermişti. Duruma sinirlenen İsa arkadaş başlamıştı tek tek saymaya. Son sayı altmış beş çıkıp bir de altmış altıncı olarak eşek sayılınca, İsa arka-

---

daşın azarından hepimiz payımızı almıştık. Ve hepimiz içimizden kahrkaha atıyoruz.

Xıran'a giden boğaza yetiştikten sonraki yürüyüş bizler için tam bir dağılmaydı. Kalacağımız yere biz yeniler, sen ve birkaç arkadaş ancak yetişiyoruz. Tabii ki bir de İsa arkadaş. Sinirden gelip gidiyordu. Yanına yanaşmadık çok fazla sana bakarak. Biz senden kopmamıştık. Sen hep sakindin. Nasıl böyle sakın kalıyordun şaşıyordum. Bir yer bulup kıvrılıp uzandık. Yorgunluktan kafamızı çantamıza indirdiğimiz gibi yatıyoruz.

Diğer gün Mazlumlar'da kalıyoruz. Mazlumlar denmesinin nedenini de senden öğreniyoruz. 1993-94 kış aylarında sizin bölüğünüzde yer alan iki Mazlum arkadaşın aynı çatışma da orada şehit düşmesinden dolayı o isim verilmiş. O anları anlatırken zamanda geriye gidiyorsun. Anıların halen taptazeydi. Ellerinle işaret ediyordun, nerden gelip nereye gittiğinizi. Hele bölük komutanınız Felat arkadaşı anlatırken ona duyduğun hasret cümlelerinden süzülüyordu. O kış boyunca, hemen hemen kaldığınız her yerde, askerle çatışma yaşamanın, nasıl sizi çelikleştirdiğini anlatıyordun. Doğru düzgün bir gün ısınmamış, karnınızın doymamış ve zorlukların her tarafınızdan tutmuş olmasını söylerken, bizde çıkarılması gereken sonuçları alıyor ve yaşamımıza tecrübe diye ekliyorduk. Bizi bekleyen zorlukları ince cümlelerle anlatıyordun.

Fırsat bu fırsat deyip öğleden sonra, hazır bir soluk almışken eğitimlerimizi sürdürmeyi planlıyorsunuz. Altı biz, iki de kadın arkadaş her eğitimimiz yarım kalmıştı. Eğitim dediğim iki siyasi ve bir de 15 dakikalık bir askeri eğitim. En iyi eğitim pratikten alınıyordu. Bizde öyle yapıyorduk. Sekiz arkadaş askeri eğitim için aldınız eğitim sahasına. Yani oranın en düz yerine. Yılmaz arkadaş da var. Sen ve o eğitim veriyorsunuz. Ama daha çok sen. Yılmaz yardımcı oluyor. Yanaşık düzen eğitimi denen askeri biçim, düzen, tekmili içeren eğitimi görüyoruz. İlk önce sen yapıyorsun ve tek tek hepimiz ardısıra yapıyoruz. Oradan da anlıyorum ki son derece anlayışlı ve naif bir komutansın. Askerliğin özeti oluyor o kısa

---

eğitim an'ı. Gerillacılığın farkı bu olsa gerek. Herşey sertlikle, emir ve talimatla değil, iknayla, öğretmekle oluyor. Ezberlemiyoruz, anlam veriyoruz. Kalıplardan azade, rahat ve sakin oluyor her şey. Belki de düzenli bir askeri birlik olmamanın rahatlığıdır. İş böyle olunca tam da sana göre. Gerilla olmak o yüzden sana çok yakışmıştı. Güleç yüzlü, herşeyi sakin ve olgun anlatan, askeri eğitime dahi ciddiyetini gülüşle katan bir komutandın. Konuşmaların arasına karışan esprilerin ilğimizi daha da arttırıyordu. Dijwar'ın seninle olan diyalogu hiç aklımdan gitmiyor. Sende hatırlarsın sanırım. Dijwar'a "sen komutansın ben de sana tekmil vereceğim, tekmil nasıl verilir öğrenirsiniz" dedin ve biraz uzaklaşıp gelip Dijwar'ın önünde durdun. Silahını elinden ayağının yanına indirip, ayağını ses çıkaracak şekilde diğer ayağının yanına koydun. Dijwar da bir komutan edasıyla sana baktı. Sen başladın tekmil vermeye: "Şehit Aydın takımı on dört arkadaş emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım." Tekmil bitince, Dijwar arkadaş, "olmadı git yine gel deyince" gülmekten kendimizi alamadık. Yıllar sonra sen ve Dijwar ile aynı ortamdayken o anı hatırlattığımda "zaten o zaman tanımıştım Dijwar'ı" demiştin.

O eğitim öylece sonuçlanmıştı. Gerillacılığımızın, on beş dakikalık eğitimden sonraki ikinci eğitimiydi. Zaten ondan sonra hiç öyle eğitim de görmedik. Pratiğe bıraktık herşeyi. Yani en iyi okulun kucağına. O gün orda kalmış, diğer gün havanları sağımıza solumuza yiyince orayı da terketmiştik. Artık Kızılıkayalar'daydık. Yani senden ayrılacağım ve en az bir sene göremeyeceğim yere gelmiştik. En erken beni ayırmışlardı. Pratik alana vermişlerdi. Bir bölük arkadaş yanınızdan ayrılacaktık.

Ayrılık vakti gelip çatmıştı. Ben hem birlikte katıldığım arkadaşlardan hem de sen ve sizden ayrılıyordum. Tat vermeyen bir yalnızlık dolaşıyordu orta yerde. Öyle bir hızla ilerliyordu ki herşey, koşar adım zamanın içinden geçiyor gibiydik. Ayrılığın sert bakışları her yana saçılmıştı. Adımlarımız patikalara serpilecekti.

---

Ayrı patikaların izini sürecektik. İnsan duygusu her zaman bir korunak arıyor kendine. Ya da yalnızlığı paylaşabileceği, paylaşarak azaltabileceği bir dosta ihtiyaç duyuyor. Hayat değiştirmiştik. Başka bir iklime hazırlıksız aniden gelmiş gibiydik. O anlar çok küçük delikten nefes almaya benziyordu. Nefes aldığımız o küçücük yeri büyütenlerden biriydin. Sen o iklimde yalnızlık azaltanımız, yaşamı harf harf öğretmeye çalışanımızdın. O ilk zamanlarımızın gölgesi giderek büyüyen, dostumuz yoldaşımızdın. Senden ayrılıyordum ve bana ardından yürüyeceğim izler bırakmıştın. Tek tek sıraya dizilip, vedalaşma merasimi yaptığımız andan kalanları sakladım bir ömür boyu. Gülerek kucakladım seni ve ayrıldık.

## BEYAZIN SONSUZLUĞUNDA

Seni zorlu bir kışın ortasında hatırlıyorum. Metrelerce karın içinde yol aldığımız, ölümü aradığımız ama onun yürümekten yılgınlığa kapılmışları kayaların ardından izlediği hissine kapıldığımız, o kıştı. Yürümek zamanıydı. Yürümezsek son bulacaktı yaşam. Yürümekti yaşatan.

O kış sadece askerlerle değil karla da savaştık. Kar bazen düşmanımız olurdu, ama çoğu zaman bizi öldürmek isteyen düşmanlarımızdan da korurdu. Bazen kar yağmasaydı bizi kolayca bulabilirlerdi.

Rengül sırtlarından yola koyulduğumuzda kışın başlangıcıydı, hafiften kar serpiştiriyordu. O ilk adımlarda bahara dek karlı tepeleri, tipinin ele geçirdiği zorlu boğazları aşacağımızı henüz bilmiyorduk. Bir yer bulur ve bahara kadar bekleriz diye düşünüyorduk. Sonra kar hızlandı, lapa lapa yağmaya başladı.

Kışın perdesi altında derin derin nefes alan şehrin birkaç dağ berisinde kalacak bir yer bulduğumuzu sanırken, düşman bakışlar üzerimize düştü. Yüzlerce asker, etrafımızı sardı. Havadan atılan

---

bombalar kara saplandı, bazısı ağaçları parçaladı. Etrafımızda yıllar önce yakılmış evlerin kalıntıları da ateşe verildi.

Kar ve ateş!

38'den bugüne dek bu kaçınıcı ateşti. 90'lı yılların başındaki ateşe sen de tanıktın, anlatırdın. Dağlarımızda işgalcilerin ateşe verdiği köylerin sızısını kalbinde taşırdın. *"Ocağımızın kutsal ateşi de kim bilir ne kadar incindi"* derdin. Ateş de incinirdi, o incelikli kalbin bu incinmeyi bile hissedebilirdi.

O ateşten bu yana çok zaman geçmemişti. Biz kış ortasında ateşler içindeki kalıntıların arasından çemberi aşarak yeniden yollara düştük. Artık kar metreleri bulmuştu. Kışın ortasıydık. Yer gök beyazdı. Hayatın kardan oluştuğuna, dağları, ormanları kaplayan metrelerce kar örtüsünün sonsuza kadar kalacağı hissi bizi ele geçirmişti. Sanki öncesi ve sonrası yoktu yaşamın. Beyazdan gelmiş beyaza yürüyorduk. Belki bu mahkum edildiğimiz bir cezaydı. Hiç bitmeyecek gibiydi. Eğer bir sonsuzluk varsa mutlaka beyaz olmalıydı, diyorduk.

Soluk siyah boncuklar gibi karın içine dizildik. Yollarımıza hala ağır toplar atılıyordu. Yürüdük, ateşin soluklaşan alazları uzakta kaldı. Sonra patikalar yükseldi, bir dağa dayandık. Ki, o zamanlar küçük bir tepe dahi binlerce metre yükseklikteki dağ gibi görünebilirdi bize. Bir zaman sonra boncuklar birbirinden kopmuş, düzensiz sıralar meydana gelmişti. Dizlerimiz bizi taşıyamıyordu. Ayaklarımızda kar, çantalarımızın üzerinde kar, kefiyeyle örttüğümüz saçlarımızda kar, her yerde. O beyazlıktan bir parça haline gelmiştik. Hareket eden beyazlardık ya da hep birbirimize yaptığımız şakalarda dediğimiz gibi kardan adamlar ve kadınlardık.

Gözlerimizin önünde yükselen beyazlar içindeki dağa dayandığımızda öncülerimizden biri de sendin. Karın gizlediği patikaları buluyor ve bize yolu açıyordun. Biz ardından ayak izlerine basarak yürümeye çabalıyorduk. Senin ayak izlerinde yürüdük. Bir tarafında Seyid'imizin kalesinin yükseldiği Avka Sor vadisine ula-

---

şana dek senin izlerini takip ettik. Seninle sonsuza dek yürüyebilir-  
dik. Aç susuz, takatten düşmüş olsak da o beyaz sonsuzlukta hep  
seni takip edebildik. Bilirdik, sen sadece komutanımız değil güzel  
bir arkadaştın, asla bizi bırakmazdın. Karlı dağları, sana güvenerek  
aştık.

Beyaz patikada ayaklarının izi duruyor mu hala? Ya sen metre-  
lerce karı, o ince bacaklarınla nasıl açardın, o gücü nereden bulur-  
dun? Kendinden neleri vererek, hangi sızılara katlanarak. Bilmeyi  
çok isterdim.

Senin sevginin derinliği bu, hangi zorluk dayanabilirdi ki!

Sen, o zorlu zamanlarda yürümekten yılgınlığa düşmüş gençle-  
rin yetişeni-Xızır'ı olmuştun. Kayaların ardından bizi izleyen, karın  
altından ayaklarımızı geriye çeken ölümden kaç arkadaşını aldın.  
Henüz zamanı değil, dedin.

Boğazı henüz aşmıştık. Avka Sor'un kızıl kayalıkları görünmüş-  
tü. Vadiye inişimizin başlayacağı o son boğaza ulaşmak için birkaç  
arkadaş sarsak adımlarla yürümeye çalışıyorduk. Sırtımızda evimiz,  
evimizin çatısında birikmiş karlar. Kolumuzu kaldırıp o karları at-  
maya bile mecalimiz yoktu.

Seni gördük. Başını örttüğün kefiyenin uçlarından, alnına düşen  
saçlardan buzlar sarkıyordu. Kirpiklerinde kar taneleri birikmişti.  
Ama sesin hep aynı tonda, aynı umut içinde, aynı sıcaklıktaydı.

Sarsak adımlarımıza ve halden düşmüşlüğümüze bakarak gü-  
lümse din. Bizi de güldürmek istiyordun. Espiriler yaptın. Gülümse-  
diğimi hatırlıyorum da, ne espiri yaptığını hatırlayamıyorum bir  
tür lü. Üzerimizde biriken karlardan, beyaz bulutlardan bahsettin.  
Ama bize umut veren o sözünü çok iyi hatırlıyorum.

*"Bakın vadi artık ayaklarımızın altında, şimdi bir ateş yakarız,  
çay yaparız, geçer her şey"* dedin. Öyle de oldu. Vadiye indik. Karları  
silkeleyerek ağaçların kuru dallarını topladık. Ateş yaktık.

İşte bu senin bahsettiğin kutsal ateşti. Çayımızı demledik, bir  
bardak içince her şey geçti; yılgınlıklarımız, zorlukluklarımız, be-  
denimizin sızıları... Şimdi yeniden dağları aşabilirdik.

---

O kış ne çok anımız birikti, çoğunlukla dağları dolanan uzun ve beyaz patikalarda yürümekle ilgiliydi.

Kış boyunca, eriyen karın altından bahar filizleri boy verene dek yaşadığımız soğuk bir masal gibiydi. Kaç pusulu dağ boğazını aştık, kaç çemberi yararak yaşama tutunduk. Kimi zaman çatışarak, kimi zaman gizlenerek, kimi zaman da ölümün üzerine üzerine yürüyerek.

Avka Sor'da da çatışmaya girdikten sonra oradan da çıkmak zorunda kaldık. Ana yurt Kaxperi'ye doğru yol aldık. Yine zorlu bir boğazdan geçmeden hemen önce dinlenmek için mola vermiştik. Ve karın üzerinde ateş yakmıştık. Ateşin altındaki kar erimiş erimiş ve epeyce derinlere inmişti. Ateşin bizden uzaklaşmasına üzüldüğümüzü görünce, *"Kış, zorluk ve acımasızlıklar hep birarada. Sonunda güzel bir bahar bizi bekliyorsa sabretmeye değer"* demiştin.

Ana yurt Kaxperi'de biraz soluklanmıştık, biraz nefes alıp birbirimizin yüzüne bakma fırsatı bulabilmiştik. Bir yamaçta biz, karşımızdaki yıkık köyde ise söğüt ağaçlarının altında bir at yaşıyordu. Nasıl yakıldığını hiç unutmadığın o harabe köyde yalnız kalan atı hatırlıyor musun. Her gün ona bakıp doğadaki direnç üzerine konuşurduk. O kış soğuğa, kara ve işgalcilere direnen sadece biz değildik. Sohbetlerimizin bir konusu da o attı.

Derken bizi orada da buldular, elbette bunda bizim de hatamız vardı.

Kaxperi'de akşama dek üzerimize bombalar yağdırılırken, en önde davrananlardan oldun. Gençleri korumak istiyordun, nasıl mevzilenmeleri gerektiğini gösteriyordun. Orada genç Zinar'ı toprağa vermiş, onun acısıyla yeniden yollara düşmüştük. Saf yüreği ve küçük bedeniyle dağlarda yaşamayı öğretmeye çalıştığın Zinar'ı kurtaramadığın için üzülmüştün.

Ve direngenliğini, yalnız başına bir söğüt ağacının altında yaşama tutunma gücünü örnek aldığımız, bizden uzak olsa da yanımızda hissettiğimiz atımız... Onu da bir daha göremeyecektik.

---

Çünkü etrafımızı saranlar, sadece bizi değil doğamızı, hayvanlarımızı da yok etmek istiyorlardı. Onun acısını bir arkadaşımızı yitirmiş gibi yüreğimizde taşıyacaktık.

Tepelerde, helikopterlerle indirilen askerlerin ateşleri yanarken, ardımızda iz bırakmamak için buz tutmuş sulardan yürümeye başladık. Sonra karlı patikalar, tepeler, dağlar...

Son bir tepe kalmıştı aşılacak, tıpkı Avka Sor vadisine doğru yürürken olduğu gibi halden düşmüştük. Zorlu bir yolu ardımızda bırakmıştık bırakmasına ama gücümüz de kalmamıştı. Ah! Unutmak mümkün mü. Orada da imdadımıza sen yetiştin. Son kamp yerinden ayrılmadan önce sırtına bir bal bidonu yüklenmiştin. Yol boyunca geride kalanlar olduğunda hemen kulaktan kulağa aktarılan “Atakan arkadaş beklesin” sözüyle çağrılıydın. Bilirdin ki enerjisi tükenmiş biri var, beklerdin. Enerjisi düşen arkadaş sana ulaştığında, hafiften eğilir, “*Haydi biraz enerji al heval*” derdin. Bidondan biraz bal alan yeniden güç bulur ve yürümeye devam ederdi.

Hatırlıyorum, en son tepenin biraz altında durduk. Sabah olmak üzereydi ve günün ilk ışıkları yeryüzüne vurmadan, düşman gözlerin uzağına gitmeliydik. Hepimizin önünde durmuştun, bal bidonu karın üzerindeydi. Sırasıyla senin taşıdığın bal bidonundan bir kaşık bal alıp, yola koyuluyorduk. Bal ile birlikte bize dayanma gücü veren senin her birimize söylediğin umut dolu bilgece sözlerin, bakışların, dokunuşlarındı. O gecenin sabahına sapasağlam ulaşmamızda senin katkın büyüktü. Zorluklarda, kendini koyvermeden sabrını ve iradesini korumayı başarır, o anlarda sadece kendisini değil yanındakileri de düşünürdün. O kış, sana olan hayranlığımız, sevgimiz ve güvenimiz biraz daha çoğaldı. Çünkü zorluklarda sınanan arkadaşlıklar, sonsuzdur. Mekan ve zamanla sınırlı değildirler, hiçbir zaman ölmezler. İnsanın hep peşinden koştuğu ölümsüzlüğün bizdeki karşılığı sevdiklerinin yüreğinde hep yaşamaktır.

O kış baharı ölesiye bekledik, ruhumuzdan parça parça toprağa vererek, acıyarak, umut ederek tomurcukların açmasını bekledik.

---

Mart ayına girince her gün ya da her günün her anında ağaçlara baktık. Belki ağaçlar da bizim için üzülmüştür o zamanlar. Ağaçlarla konuştuk, dallarla konuştuk, dalların ucunda belirmeye başlayan tomurcuklarla konuştuk. Elimizin ulaştıklarını okşadık, sevgi sözcükleriyle besledik. Özlemle açmalarını bekledik. Yağmur yağmadığında onları sulamaktan dahi bahsettik.

Uzun yıllar sonra yazdığın mektupta o günleri ince bir serzenişle hatırlatıyordun, *“Kimse eskisi gibi meşe tomurcuklarıyla konuşmuyor, ilk yaprağı koklamıyor. İyi mi iyi, ama kötü de...”*

## ÇAY ZAMANI

Kaç zamandır düşünüyorum, neredeydik? Hangi zamandaydık?

Bir kaç günlüğüne mekan eylediğimiz bir meşe ormanıydı. Zar-goitler miydi, Yasak Mıntıka mıydı, yoksa Kahperi ormanları mıydı? Yok yok Poşe'nin huş ormanlarıydı belki de...

Bir zamana ve mekana sığdırmak yaşananları karşılar mıydı?

Dersim'di işte, sevdiğimiz topraklar, dağlar, mavi gökle buluşan ve içinde nice güzelliği saklayan ormanlar...

Bir öğle zamanı... Güneşin alazları arasında yanıyor her taraf, ağustos böceklerinin sesi göğe yükseliyor. Yer gök güneşin ışığı altında parlıyor, her yer saydam ışığın hükmü altında, belirsizleşiyor mekan.

Gece boyunca yürüyünce sabaha doğru uyurduk ya, öğlene doğru uykudan uyanmışız. Ateşte çay kaynıyor, çantalardan torakemek çıkarılıyor.

Mahmur gözlerle tek tek kalkıyoruz, kaynayan kara çaydanın etrafında toplaşıyoruz. Kara çaydanın kıvrık borusundan çıkan buhar da sıcaklığın yalımlarına karışıyor.

Hepimizden önce kalkmışsın, oradasın. Meşe ağaçlarından süzülen ışık parçacıkları yüzünde oynasıyor. Öylesine bütünleşmişsin

---

doğayla, ağaçlarla ve yaşanılan an ile.

Tekoşin geliyor, uzun ve kara saçlarını örmüş. Herkese dağıtacak sevgisi hazır, yanaklarında birikmiş. Onunla uzun yürüyüşü paylaşmanızdan önceydi.

Küçük yaşına rağmen “Ben uzun yıllardır sigara içiyorum” diye bizi ikna etmeye çalışan, bizim de “Emzik yerine sigara mı verdiler sana” diye takıldığımız Mizgin geliyor.

Suskunluğuyla konuşan İbo, kendinden emin adımlarla geliyor, yanıbaşımıza bağdaş kurup oturuyor.

Biri abartılı konuştuğunda “wia wia wiaaa” diyerek yalan makinesinin çalıştığını tüm sempatikliğiyle söyleyen Şivan geliyor. Meşe yapraklarıyla yarasını sarmadan önceydi.

Muzip gülümseyişi ve yaprak yeşili gözleriyle Bawer, salınarak geliyor.

Hepimiz oradayız, hep birlikte, hiçbir şey geçmemiş, hiçkimse bir yere gitmemiş gibi. Hala dağların güneşinde yanıyoruz, suyunda şifa buluyoruz, taşına başımızı koyuyoruz.

Ormanları yiyip bitirsin diye düşmanın attığı tırtıllardan boynumuz, yüzümüz kırmızılıklar içinde. Gerçek olamayacak kadar çok ve iriydi tırtıllar, hiç böylesini görmemiştik. Ama hiçbir şey umurumuzda değil, onlarla da yaşamayı öğrendik. Islattığımız mendillerle sarıyoruz boynumuzu. Senin de boynunda gri bir mendil var.

Kalkıp gelenlere esprili sözler söylüyorsun, sesin kuş cıvıltılarına karışıyor. Ne zorluk yaşamış olursan ol koruduğun pozitif enerjini herkese parça parça pay ediyorsun, esprilerinle, gülüşünle, zekici dokundurmalarınla... Genç ile genç, yaşlı ile yaşlı oluyorsun.

Oradasın, o aralar çok koşturmuştuk ya, epeyce zayıflamışsın. Aldırmıyorsun böyle şeylere.

Dağ yaşamı işte, deyip geçiyorsun. Bir gün tok üç gün aç; bazen günlerce ölesiye zorlanma bazen de kara çaydan etrafında ışıklı ve kahkahalı an’lar.

Yaşamın her an’ına uyan bir dörtlüğün var senin:

---

*“Ki anılar süzer zamanı,  
zararsızlaştırır gibi zamansızlaştırır  
uzam ve mekandan azade  
anı filmleri bırakır...”*

Sonradan öğrenmişim, bu çocukluktan beri kazandığın bir özelliğinmiş. Yaşadığın her an'ı, başından-başımızdan geçen olayları, güzel bir film izler gibi, güzel bir kitap okur gibi anlatıyorsun. Bize, yaşadıklarımızı anlattığında, hayranlıkla dinlemekten kendimizi alamıyoruz. Anıları, sözlerinle, gülüşünle süzüyorsun, yaşanan zorluklar hafifliyor; meşe ağaçlarının kımıltısız yapraklarına bakar gibi bakıyoruz dünümüze. Orada canlı, yeşil ama artık incitmeyecek, bacaklarımızın kaslarını zorlamayacak, başımızdan geçen kurşun vızıltılarını ve kazınan midemizin gurultusunu duymayacağız, yaralarımızın sızısına aldırmayacağız. Oradan, durduğu ağacın dalından kopup gelse, başımıza düşse de artık incitmeyecek, seninle birlikte böyle bir büyü var artık yaşanmışlığın.

Yaz sıcaklığında meşe ağaçlarında hiç durmadan, bazen kulağı sağır edercesine ağustos böcekleri öter. Ansızın başını yukarıya, ağaç dallarına döndün.

“Kirmanckî’de onlara ağustos böceği değil, Demmuz diyorlar” dedin. “En doğrusu da bu. Çünkü onlar temmuz ayında ötmeye başlıyor. Herhalde oradan geliyor bu isim. Yıllarca yerin altında kalıyormuş. Varoluşları çok zorlu oluyormuş, tıpkı bizim gibi. Biz de yerin altında yaşıyoruz, kendimizi bulana, köklerimize kavuşana dek. İnsan ve doğa birbirine çok benziyor.”

Dersim’in taşı toprağı kadar dili, kültürü, insanı, kelimeleriyle de ilgilisin. Bu sözlerin karşısında şaşırmış, neden hiç aklımıza gelmediğini düşünmüştük. Sana ulaşan her kelime, ses, ışık birer hikayeye dönüşüyor, ölümsüzleşiyor.

Hepimize yetecek bardak yok, sırasıyla içiyoruz çayımızı. Demir bardaklarda sıcak çay içmek tam bir zulüm olduğu için ona “ışkence bardağı” diyoruz. Sana uzatılan iki cam bardaktan birini almamakta

---

ısrar ediyorsun, senin için öncelik hep arkadaşların. İşkence bardağını alıyorsun, dudakların yanarak yudumluyorsun. Dağın yorgunluk iksiri çayımızı yudumluyoruz, yanında ekmeğimize katık torağımız... Hiç ama hiçbir şey istemiyoruz, o çay zamanında hep kalmaktan başka. Sonsuzluk sadece bir duygu ise eğer o çay zamanında hissedilendedir.

Sözlerim yetmediğinde hala imdada yetişen sensin.

*“İyiler birikiyor akılda.*

*Kalıcı olan zaten kalır.*

*Zaman ise bir süzgeç...”*

## **RUŞEN**

Dersim’deyiz. Ne zaman ayrıldık ki diyeceksin. Bezikler’in orman denizindeyiz. Yaz sıcağı. Seninle bir taşın altına sığınıp uzanmışız. Gözlerimiz gökyüzünün mavisıyla karışmış meşe ağaçlarının iyice koyulaşmış yapraklarında.

Durgundun. Nedenini tahmin ediyordum.

Aniden, “Biliyor musun, kızkardeşim Ruşen şehit düştü” dedin.

Biliyordum, ama o ana kadar konuşamamıştım seninle. Sevdğin güzel kızkardeş, Zap suyunun kıyısında son nefesini vermişti. Ben de tanıklardan biri idim.

Kelimeler, ağzından tutuk çıkmıştı. Gözlerin uzaktaydı, çok uzakta. Yüzüne çöken hüznü görüyordum ama bunu dindirecek kelimelerim yoktu. Birlikte sustuk. Toprak da bizimle birlikte sustu, börtü böcek,ağaçlar.

Acıyı ne azaltırdı? Birlikte büyüdüğün, mücadeleni paylaştığın kızkardeşin yokluğunun acısını taşlara dokunarak sakladın. Biraz meşe yaprağı örttün üzerine, biraz Munzur suyu, biraz kır çiçeği. Ama ne örtersen ört, o gün yaşadığın acıyı gözlerinde görmüştüm.

Üzerine uzandığımız toprağın damarlarına dek işlemiş suskunluk ne kadar sürdü hatırlamıyorum.

---

Sonra suskunluğu ilk bölen sen oldun. Ruşen'i anlatmaya başladın. Sanki bana değil de çok uzaklarda kalan anıların soluk gölgesine anlatıyordun. Ona söyleyemediklerini, özlemlerini, acılarını yine ona anlatıyordun. Belki duyacağına inanıyordun.

Ruşen'i tanıdığım için yüreğinden çıkan hiçbir sözcük bana yabancı değildi.

*"Benim için Ruşen yaşıyor, bizimle bugün" dedin önce. "Çok yarım bir hayat yaşadık onunla, tamamlıyoruz böylece. Birlikte büyüdük, arkadaşımı kardeşten çok. Sırdaşımdı. Her şeyimizi paylaşırdık. Ömrümü verebileceğim insanlardan biriydi. Yaşaması gerekirdi benim yerime."*

Anlattığın Ruşen, gördüğüm asi kadındı. Dirayetli, iradeli, içten...

Kalbinin üzerindeki cebinden bir fotoğraf çıkardın. Kumral yüzüyle sarıya çalan saçlarıyla Ruşen. Her zamanki zarıflığıyla karşımdaydı.

8 Mart kadınlar gününü onunla anardın. Sana iyi geldiğini söyledin.

Fotoğrafa bakınca, kuzey ile güneyin sınırında kadim zamanları göğsünde saklayan Zap suyunun kıyısına gittim.

1998 yılının mayıs günleriydi.

Çiyaye Rêş eteklerinde bir gerillanın adının verildiği Adar tepesi gözümün önünde beliriveriyor. Ah! Havada çiçek ve toprak kokusu vardı. Bahar renklerinin en parlak zamanıydı. Karşımızda bir an olsun özlemekten vazgeçemediğimiz Kuzey'in toprakları...

Tepenin hemen altında sayısız meyve ağacının bulunduğu yıkık köyü görüyorum. Uzun kavak ağaçlarının arasında bir kilisenin kalıntıları duruyor. Savaşın viraneye çevirdiği ülkemizin topraklarına bakınca yüreğimizde beliren acıyla kıvraniyoruz. Ruşen, yıkık köye her baktığında iç çeker, "Ne istiyorum biliyor musun" diye sorardı. Sonra sorusunun cevabı dökülürdü ağzından: "Devrimden sonra bu köyü halkıyla birlikte görmek isterdim. Rengarenk

---

giysileriyle kadınların, çocukların buraya yaşamı taşımalarını. Her şeyin yeniden eski büyüüne bürünmesini...”

İnce bedeniyle asi dağları nasıl da büyük bir çeviklikle aşabildiğini hatırlıyorum. Omzunda silahı, sırtında malzeme yüklü çantasıyla terden sıırsıklam olmuştu. Altın sarısı saçları omuzundan dökülüyordu, teni güneşte pembeleşmişti. İnatla ince bedenini dağların şartlarına alıştırmaya çalışıyordu.

Sonra o gün geldi, sanırım 23 Mayıs’tı. Düşman büyük bir saldırı başlatmıştı. Bu işgal saldırısını kırmak için büyük bir eylem planı yapıldı. O eyleme katılmak için çok ısrar etti ve sonuçta başardığında gözlerinin içi gülüyordu. Kendini, yeniden tanıştığı ülkesine, dağlarına anlatmanın her yolunu deniyordu. Dağın iyi bir koruyucusu olmaya çabalıyordu.

Gittiler...

Adar tepesinin hemen altına mevzilendiler. Tepeye önceden döşenen patlayıcılarda sorun çıktı. Böylece askerler tarafından çembere alındıklarında, Ruşen, arkadaşlarından kopmuştu. Bir süre çatıştıktan sonra mermileri bitmiş. Yaralı bedeniyle çemberden çıkamayacağını anladığında o kayanın altına sığınmış. O anda bombasının pimini çekmişti. Belki bu yüzden Ruşen’i düşününce aklına Zilan geliyordu. Hep son nefesini aldığı o anda neyi düşündüğünü merak ettim.

Aniden, “Nereden biliyordu” diye sordun. “Ruşen... Bu ağır yükü bana bırakıp gitti, bunu taşıyabileceğimi nereden biliyordu?”

Yine sustuk. Tepemizde ağustos böcekleri hiç durmadan ötüyordu.

Elini kayanın oyuklarında gezdirirken, “Yaşam ne kadar eksik ve tutuk” dedin. Yüreğine işleyen acının gözlerinden, yüzünün çizgilerinden aktığını gördüm, sıcağın yalımları gibi kayalara doğru yükseliyordu. En iyi tanıklarımız kayalar, ağaçlar, kuşlardı. Belki acılarımızı -incitmemek için- birbirimizden gizleyebilirdik ama onlardan asla.

---

Yüzümüzü döndüğümüz kayada çiçekler yeşermiştir; eksik olan yaşamın bir yanı da hep yeşermekti. Yaşadığın acıdan sende yeşeren Ruşen'di, bir yanın hep Ruşen... Öyle ki bazen sen konuşurken onun sesini duyar gibi oluyordum ya da gülüşünü...

O zaman sana söyleyemediklerimi şimdi söylememe izin ver. Ruşen ile birbirinize benziyordunuz diyemedim. Halkımız da der ya, bir elmanın iki yarısı. Ruşen'de gördüğüm her şeyi sen de görüyordum.

Sonra gülümsedin. "Ruşen..." dedin yine. "Bu isim ona yakışıyordu. Onu düşününce mahalleli çocuklarla birlikte pasta yapışı aklıma geliyor. Güzel pastalar yapardı. Çocuklar pasta hamuruna parmaklarını banıp yalarlardı. Komiklikler yapardı, onlar gülerdi. Gülüşleri hala aklımda. Çocuklarla güzel bir bağı vardı."

Yeleğinin cebinden defterini çıkarıp yazmaya başladın. Sadece büyük harflerle yazdığın başlığı gördüm: RUŞEN'E...

## **RUŞEN'E (1)**

Zilan için

insanlığın yeni doğuşuna gitmişti

I.

"Oğul oğul seni ben yarattım  
sen bir dünyaysan  
o dünyayı ben doğurdum"  
dedi Ana

II.

Yer sessiz  
gök suskundu  
çığlık yankılandı  
yankılandı

---

yankılandı

Kayboldu  
Dünya boş muydu (?)  
Var mıydı ki duyan (?)  
Dört ayak üstünde miydi insan!  
Karıncalar bile çalışmıyordu

Ateş  
su  
ve toprak  
Neredeydi?

III  
Saşırılmıştı Ana  
“Kalkın  
kalkın  
kalkın” dedi  
İnsanlığın ilk manifestosu  
Ana yardım istiyordu

IV  
Zılan ses verdi  
Karnında bomba taşıyordu  
Bomba bu çocuk değil  
Bomba karna konur mu (?)  
Bu kızların bildiği bir şey var  
Görenler olmuştu

V  
Patladı Zılan  
beşbin yıl patladı  
Kadın kadın olalı

---

Kendisi için doğumu unutmuştu  
Yenisi beşbin doğumlu  
Doğurmak ona karşı kullanılamazdı  
Artık ona karşı kullanılamazdı insanlık  
Yoktu ki varlığı  
çıkılmıştı bedeninden  
Tüm bedene karışmıştı  
ruh havaya  
can toprağa  
ateş zaten kendisiydi

VI  
Patladı Zilan  
Göktaşı gibi  
Tohum özü gibi  
Ve tuttu toprağı her bir parça  
toprakta  
havada  
suda  
birleşti Zilan  
Dünya oluştu

VII  
Saşırılmıştı Ana  
Bu ne kopuştu!  
Nasıl yarattım!  
Adayış  
Ana ürktü  
Artık doğumlar öyle mi oluyordu  
Bu kızların bildiğı bir şey var  
Ana anladı  
Demiyorlar mıydı tabiat

---

ve evren  
Her dünya ondan kopardı

### VIII

Yeniden doğuş dendi  
Zaman İsa'dan sonra bir kez daha bölündü  
Zilan'dan önce  
Ve sonrası Zilan'ın  
Ve hiçbir şey artık Zilan'ın öncesi gibi olmayacaktı.

### RUŞEN'E (II)

#### I

Savaş  
ve yaşamın adı Ruşen  
diğer adı Sultan  
bizde gelenek böyle  
adı olmayana iki isim verirler

#### II

Aslen Kürdistanlı  
resmen Ortadoğulu  
Zilan'ın kızlarından  
nasıl olsa bu topraklarda  
her kız birer Zilan'dı artık

#### III

Bomba patlattığında kendinde  
dört yaşındaydı  
çocuklar böyle yapar mı?  
Bizde oluyor  
Bu kızların bildiği bir şey var  
Yaptığı bir şey.

---

## RUŞEN'E (III)

I

Özgürlük

Özgürlük

Özgürlük

Nedir?

II

Yazamadım seni

Denedim

olmadı bıraktım kaç sefer

seni yazmak özgürlüğü yazmaktı

Bilinmez ki özgürlük

Yürünür (müş)

III

Sonra

çok sonra

senin yardımını bekledim

sen değil miydin zaman

hükmü geçmişe

ve de geleceğe işleyen

Derler ki şehitlerin zamanı

Ve de mekanı olmazmış

IV

Yine bir gün

kelebek

rüzgar

gül

---

ve sen üzre düşünürken  
bir arkadaşı dinledim  
Seni anlattı  
“Eyleme gidecektik  
Yoktu  
dayattı geldi  
çok istedi” diyordu  
Eski bir anlatıcı gibiydi  
“Yeniydi  
Zilan galaksisinde dört devir yapmıştı  
ateş  
su  
hava  
toprak mevsimi adına  
dört cemre gibi dört yıl”  
dedi ve durdu  
bekledi biraz  
sanki seni bekliyordu  
ikinizi bekledim ben

V  
Neyi istemiştin (?)  
Arayış  
özlem  
intikam, intikam  
ve kucaklaşma  
Mayıs’ın 23’ünde  
meşe yaprağında çiğ tutmak

VI  
"Kuşatılmıştık  
Sen git kurtul  
Geliriz biz de dedik”

---

dedi  
yine durdu  
seni bir daha kaybetmek istemiyor gibiydi  
sesi kısık  
devam etti  
“Ele geçmek istememiş  
Pimini çekmiş bombanın  
Göğsüne bastırmış bombayı  
üstüne eğilmiş bombanın  
iyi patlasın diye” dedi

Ve durdu  
durduk ikimiz  
tüm zamanlar patlamıştı sanki  
sanki beşbin yıl donmuştu  
bu kızların bildiği bir şey var  
yaptığı bir şey  
fiilleri kanun hükmünde özgürlük  
kanun hükmünde yaşam

VII  
“Uzun, güzel saçlarına bir şey olmamıştı”  
diye de bitirdi  
susmuştu anlatıcı  
son cümlesi devam ediyordu  
“Kızıl saçlarına bir şey...”  
evet (!) güzeldi saçların  
saçların yeter mi ki bize

VIII  
Biz de ölüm beşinci mevsimin adıdır  
Yeniden başladığında yaşam

---

göl  
rüzgar  
ve kelebek üzre olacak

Xinere /Şubat-Nisan 2003

RUŞEN'E (IV)  
...onlara...  
anladığınız bir şey var  
yaptığınız bir şey  
Birleşik kaplar misali sizinkisi  
Bütün kapları özgürlüğe boşaltıyorsunuz.

Xinere/Mart 2003

### **BİR DERVİŞ MİSALİ**

Parmaklıklar ardından yazıyorum. Çok zaman mı geçti yoksa bir an mı bilmiyorum. Kimi zaman yüzyıllar oluyor, hiç geçmek bilmiyor. Kimi zaman bir saniye... İnsan zamanla her şeye alışır mı ya da tüm bunlarla yaşamayı başarabilmek bir alışma biçimi mi, söylemek zor.

*"Zaman yoklukları bizimkisi. Zamandan düşüyoruz sonra, söbelenmiş çocuklar gibi. Ve ölünce yakalıyoruz zamanı..."* diye yazmıştın. Belki biz söbelenmiş çocuklar olarak parmaklıklar ardına mahkum edildik.

Burada her şeyimiz yirmi dört saat gözler önünde ama hatıralarımızı uzak zamanların duldasında saklıyoruz, onlara kimse dokunamıyor. En güzel anlarımız, hatıralarımızı avuçlarımıza koyarak seyre dalıyoruz, yeniden yaşayıp mutlu oluyoruz. Tahmin edersin, benim uzandığım yer, yemyeşil orman denizlerinin uzandığı Dersim dağları...

---

Seni düşününce Dersim aklıma geliyor, Dersim'i düşününce sen. Kah Ağdat'ta yalnız kalan ardıc ağacının gölgesindesin, kah Tujîk'in zirvesinde, kah Aliboğaz vadisinde geçmişini anlatıyorsun gençlere, kah Markasor'un rüzgarına veriyorsun yüzünü, kah yaşlı bilgilerle bir sohbettesin. Hep yürümektesin, yaratmaktasın, ol-maktasın.

Oraya ayağı değmiş ve uzaklaşmak zorunda kalmış herkes gibi benim de hayalim, bir gün yeniden o dağları adımlamak, meşe ağaçlarının altında oturup hatıraların ormanında yol almak... Sanki hala Dersim'i dolaşıyorsun, şalvarının üzerinde haki gömleğin, beline doladığın kat kat şütik. Saçların dağ rüzgarlarıyla dağılmış. Dönersen eğer seni görecekmışim gibi hissediyorum, her yerine izlerin sinmiştir, sen'leşmiştir.

Zirvelerinden Dersim'i izlemeyi severdin, kim sevmez ki! Ülke gözlerinin önünde ışıklar altında mağrur uzanıyor. Sen çiçekler içindesin. İstedğin bir ekmek-torak bir bardak çay, bunun dışında gözün yok dünya malında.

Dersim dağlarını sadece insanıyla değil tüm canlılarıyla paylaşan bir cansın. İçinden geldiğin Kızılbaş inancında ülkenin dağlarının sadece insanın değil, kurdun kuşun, börtü böceğin de olduğu derin bilincini bir parçan gibi taşıyorsun. Topraktan kaynakayan berrak sudan avuçlarımızla su içerken, kuşları dinlemek ya da onlar su içerken hayranlıkla izlemek gibi biraz da.

Seni sen yapan da yaşamın detaylarını gözden kaçırmayan o in-celikli düşünüşün, hissedişindi.

Dersim'in derin ormanların birinde konar göçer evimizi kurduğumuz o günü hatırlıyorum. Suyumuzu ormanlığın altındaki kaynaktan alıyorduk. Aynı kaynağı domuzlar da kullandığı için çeşmeyi her seferinde tarumar olmuş bir halde bulurduk. Domuzları oradan uzaklaştırmak için birçok yöntem denedik ama hiçbirisi işe yaramadı. Çünkü onların da suya ihtiyacı vardı. Sonuçta kaynağı birlikte kullanacaktık ama nasıl?

---

İşte birlikte yaşamın çözüm anahtarı yine senin o derin bilincinden, sezginden çıkmıştı

Bir gün elinde kazma-kürek, gülümseyerek karşımıza çıktın.

“Benimle gelmek isteyen var mı” diye sordun.

“Geliriz de, nereye gideceğiz” diye sordu bir arkadaş.

“Domuzlara havuz yapacağız” dedin.

Bu fikrine kahkahalarla güldükten sonra bir kaç kişi peşine takıldık. Sana güvenimiz tamdı, bir şey düşünmüşsen mutlaka sonucunda iyi bir şeyler çıkardı.

“Sonuçta onların da bu suda hakkı var” dedin.

Çesmeye vardık, yamaçtan aşağı doğru akan suyun az aşağısına domuzlar için yer kazmaya başladık. Kaynaktan akan suyla dolup tam bir havuz olmuştu. O günden sonra domuzlar bir daha kaynağın başına gelme ihtiyacı duymadılar. Biz kaynaktan, onlar da aşağıdaki havuzdan suyumuzu paylaşınca sorun ortadan kalkmıştı.

Tanığım, tüm hayatın Dersim üzerineydi. Dersim dağının, taşının hikayesini hepimizden çok, en iyi sen dinledin. Arkadaşlarını korumakta ne kadar duyarlıysan, diğer canlılar için de o kadar hassastın.

Sanırım 1998 yılının kışydı, kampımızı Rojdere’nin derinliklerinde kurmuştuk. Henüz kar yağmamıştı, tüm doğa yeniden doğmanın döngüsünde en zor zamanlarına doğru yol alıyordu. Bizim gibi her canlı, kar yağmadan kara, soğuğa hazırlanıyordu.

Biz de kampımıza uzun kış zamanları için iki üç dana getirmiştik. Bunun üzerine kampta bir tartışma başladı; kimi danaları kesip yiyelim, kimi de besleyelim, diyor. Tartışma o kadar uzadı ki, neredeyse danaların kaderini belirlemek için oylama yapılacaktı. Konu tartışılırken sen çıkageldin.

Hararetli tartışmayı görünce, “Hayırdır ne oluyor” diye sordun.

Meseleyi sana da anlattık. Her zamanki gibi bir elini yanağına götürüp önce biraz düşündün.

“Bence bir canlının canını almak için oylama yapılmaz” deyiverdin.

---

Biz mutlaka bir taraftan oyunu kullanmanı beklerken, sen bambaşka bir bakış ortaya atmıştın.

“O zaman danaları ne yapalım” diye sorduk.

“Bence onları salın, ait oldukları doğaya bırakın” diyerek, şaşkınlığımızı gizleyemediğimiz çözümünü sundun.

“Olmaz, bırakırsak kurtlar yer” diye ısrar ettik doğru bildiğimizde.

“İyi ya doğada kendi kanununu tamamlamış olacak” diye cevap verdin kısa ve özce. Herkes bildiğinin de ötesine uzanmıştı bu sözlerinle.

Senin çözümlerinle, sözlerinle, davranışlarınla farklılık yarata bildiğini gören bir tek biz değildik. Halkımız da buna şahitti.

Işıklar içinde uyusun, Dersim 38 katliamının tanığı Emine teyzemiz vardı. Onunla her karşılaştığımızda etrafına oturur sohbet ederdik. Hepimizi severdi de, sana hep özel davranırdı. Her birimize yakıştırmalar yapar, kişilik özelliklerimizi anlatırdı; bazen bizi güldürür bazen de düşündürürdü.

O yaz gününde dört-beş kişi etrafında oturmuştuk. Sohbet 38 katliamından başladı bize kadar uzandı.

Seni göstererek, “O hiç size benzemiyor. Ondaki akıl hiçbirinizde yok” dedi aniden, bastonunu yere hafifçe vurarak.

Sen de biz üzölmeyelim diye mahcup bir ifadeyle araya girerek, “Ben tüm bildiklerimi onlardan öğrendim teyze” dedin. Teyzeyi dinlerken elinde kurcaladığın çöpü yere bırakarak, mavi mendilini alnında biriken terleri sildin. Elini, teyzenin bastonu tutan kadim zamanlardan kalma çizgilerin sarmaladığı elinin üzerine koydun.

Sana Dersim dağlarının dervışı demeleri de bundan. Belleğimde sana dair her hatıranın, bir kelebeğin kanat çırpışı kadar narin ama vurucu etkisiyle sarsılıyorum yeniden. Toprak insanı, insan-ı kamil olmak böyle bir şey; yaşadığın her an, yazdığın sözler de bunu çok iyi gösteriyor zaten:

*“Ama başka neyiz ki bu yokluklarda, yalnızlıklarda... Biraz top-*

---

*rak, biraz su. Ve anılar, anılar. Çocukluk sonra. Bir anısıyla bir ömrü takas edebileceğimiz. Toprağa bulanamıyoruz, kavuşamıyoruz, ayrı duramıyoruz, çok büyüyoruz, büyümenin topraktan uzaklaşmak olduğunu bile çok geç anlıyoruz. Hep bir avuç toprak yemek mi lazım. Bilmiyorum. İnsanın varlık diyalektiği çok sorunlu...”*

## **BAHAR**

Uzun bir aradan sonra seni ilk görüşüm. Bir yılı aşkın bir süre oluyor. Karanlıkta görmüş selamlaşmıştık, sonrası yerlerimize gitmiştik. Akşam her birimiz konumlandığımız yere giderken sabaha bırakmıştım fazlasını. Sabah keşif yapanlar gelip, kara çaydanlar ateşin üstündeki yerini alıp, imansız torakla yaptığımız kahvaltıdan sonra yanına gelmek istedim. Garip bir özlem öncesinden sarmıştı beni. O duygunun peşinden geliyordum sana doğru. Aynı alandayız ama konumlanmamız güvenlik nedeniyle birbirinden uzak. Operasyon saatinin geçmesini bekliyoruz. Tahmini sabahın dokuzu. O saat gelip biraz da geçince size doğru düşünüyorum patikaya. Bir zaman sonra bulunduğunuz yere geldiğimde seni volta atarken görüyorum. Ufak bir heyecan tutuyor beni. Yürekte yer edinenlerin yüreğe bıraktığı iz olsa gerek. Bir çırpıda baştan aşağı bakıyorum sana. Biraz yıpranmışsın. Gözlerin içeriye saklanmış gibi. Çukurlaşmış ve uzun uzun bakıyor, düşünceli düşünceli etrafı kolaçan ediyor. Yüzüne yorgunluk sinmiş. İki üç gündür sürekli yürümekten olabilir. Ama hayır, yürümeden ötesi bu yorgunluk. Hayatın ağırlığından kalan, geçmişten birikenlerin yorgunluğu. Daha eski ve daha derin. Gerillanın yorgunluğunun fiziki şeylerden değil hayattan olduğunu gözlerine sinmiş anlamdan anlıyorum. Saçların uzamış ve biraz karışmış. Saçlarındaki beyazlar artmışa benziyor ya da bana öyle geliyor. Bazen volta arasına arkadaşlarla sohbeti sığdırıyorsun. Öyle ufak sohbetler. Hayat gülüşlerinden biraz çalmış gibi. Bu sefer gülüşlerini hep kısa tutuyorsun. Katıla katıla gülmeler azalmış. Daha fazla düşünüyorsun. Yaşadıklarının ertesinde dolu dolu düşün-

---

celer kalmış sana. Bakışların hafızamda kalan şeklinin biraz daha durgunlaşmış hali. Sadeliğin hiçbir şey kaybetmemiş. Elbiselerin biraz aşınca da halen yeni duruyor üzerinde. Voltaya ara verdiği bir anda konuşuyoruz. Daha çok sen soruyorsun, ben cevaplıyorum. Kışı ve sonrasını konuşuyoruz.

Kara bir kışı geride bırakmıştık. Hepimizden çok şey götüren bir kış. O kışın ertesi de her birimizin ömrüne yetecek kadar birikmiş öfkenin yöneldiği zamanlardı. O öfke ile adımlarımızın ulaştığı tüm yerlere delice, çılgınca ve engel tanımadan vurmuştuk kendimizi. Bahar zorlu kışın ardından yavaş yavaş kendini hissettirince koşuşturmalarımız artmıştı. O zaman her bir alanın gerillaları gücünden fazlasını vermişti. Hıncahınç bir savaş sığmıştı 3-4 aya. Bütün alanlardaki gerillaların gelip toplanıp yeniden düzenleneceği bir alana ulaşmışız. Yüz arkadaştan fazla toplanmışız. Tanze'nin arkası, yüksek meşelikler ve uzun yabani kavaklarla yüzü kapanmış bir ormanlığa sığınmışız. Tanze ormandan hiçbir yeri görünmeyen bir alan. Dereler bolca dağılmış araziye. Kahperi ve Bilekli ile arasındaki yüksek tepeden aşağıya onlarca dere dizilmiş. Dereler bir süre kendi başlarına salınıyorlar sonra Tanze'nin altında birleşip Mahsum Pak'a doğru yol alıyorlar. Bizlerde o derelerin sağlam solu yamaçlarını yer tutmuşuz.

Hepimiz yoğun bir savaşın ertesinde gelmişiz. Çatışmalardan, operasyonlardan, eylemlerden gelmişiz. Oraya gelen her alanın geride bıraktıkları olmuş. Biz, Faik ve yanındaki 13 arkadaşı bir çatışmada yitirmiştik. Senin yüzüne o durgun resmi, o düşünceli hali ekleyen de hem kıştan yaşananlar hemde sonrasında komutanı olduğun birlikten, iki yiğit kadın yoldaşı şehit vermiş olmanızdı. Kuşkusuz kışı ve onları düşünüyordun. Selda ve Rewşen. Sen onlar için tam gerillacılığın içini dolduran insanlar demiştin. Senin tabirle, 'sıkı gerilla' idi onlar. Hele hele kadın gerillacılığı için eşsiz iki insandı. Kadın gerilla diye sorsalar sen onları tarif ederdin. Kadın gerillalara yaşamımızın toparlayıcıları, isimsiz kahramanları olarak

---

bakardın. Onlar olmazsa bu dağınıklığımızı kim toplar, kim açığımızı kapatır derdin. Selda ve Rewşen de yürekleriyle ve emekleriyle koskoca bir topluluğun her şeyine koşan gülen yüzleriydi. Nereye baksan onların emekleri görünürdü. O tezcanlılıkları, her yere ilk elden koşma istekleri bir hain pusuda son bulmuştu. Ve şimdi onlarsız gelmek sana acı veriyordu. Onların komutanı ve yoldaşı olmaktan dolayı vicdanen çok zorlandığını her halinden anlayabiliyordum.

Hayatın bu kertesine çokça acı sığdırmasından dolayı yüzün durgunlaşmış, gülüşlerin azalmıştı. Sen yaşadıklarını yansıtan, saklısı olmayan, yüreğinde ne varsa onu bütün vücuduna en çok da gözlerine paylayan biriydin. Acı, sevinç, öfke ne olursa yüzünde, davranışlarında karşılığını bulurdu. Duygularını kaçırmazdın gözlerden, yüreklerden. Kulaklarını iç dünyandan ayırmazdın. İçi dışı bir derler ya, tam seni tarif ediyor. Anlaşılır olmanın sadeliği akardı yüzünden. Sadece moralinin çok kötü olduğu anları bizlerden kaçırdın. Bizlere çok asık yüzle bakmak istemezdin. Bilirdin senin yüzünden anlardık seni. Anladığımızın bize ağır gelmemesi için zoraki gülüşlerine başvururdun. Sen hep bizi düşünürdün. Senden bize yalnızlık ve acı akmasın isterdin. Ama biz senden anlardık. Senin bizim için senin olmayan halleri takındığını bilmek çok zamanımızı almazdı.

O an sana bakarak seni anlıyordum. Zamanın ve hayatın senin için ne kadar ağır olduğunu görebiliyordum. Acılar çok üstüne gelmişti. Sıkıştırdıkça sıkıştırıyordu. Öfkeyse çok birikmişti. Sen öfkende dahi sakınsın. Bilinçli bir öfke seninki. Anlam taşıyor, amaç taşıyor. Öyle gelişigüzel, dizginlerinden boşanmış, nereyi vuracağı belli olmayan değil. Düşünmekten alıkoyan bir öfkenin her zaman yanlış yere götüreceğini biliyorsun ve sağduyunu koruyorsun. Sana bakarken öfkelenip, kızarmı diye düşünmeden edemezdik. Öfkelenmek ve kızmak seni sen olmaktan çıkaran duygular olmuyordu. Hani insanın kabına sığmadığı anlar olur. Tutamazsın kendini seni çevrelemiş ne varsa kırar atarsın. Bu an'a denk gelen varsa nasibini

---

alır ondan. Bazen yıkıcı bazen ona yakın. Ama sen kabını bile sakın aşardın, kırmazdın, dökmezdin. Öfke duyduğun seni alıp peşinden sürükleyemezdi. Kim öfkesinde yanılsa öfke duyduğuna kurban olurdu. Çoğu zaman nasıl böyle soğukkanlı kaldığına şaşırırdım. Gözlerin ve davranışların seni anlatıyordu. Ondan sonrası zamanlarda da seni bilmek için gözlerine, gülümsemelerine ve hareketlerine bakmayı öğrendim.

Bir yandan koşturuyoruz hemen çıkmak için bir yandan acele işin yerini bulmaz haline takılıyoruz. Tek tek önceki zaman ve önceki zamanın yönlendiricileri sorgulanıyor. Sıra sana geldiğinde çıkıyorsun yüzden fazla arkadaşın karşısına. O anki görüntün hiç aklımdan gitmiyor. Arkanda uzun ve kalın bir ağaç var. Ağacın önünde durmuşsun. Ellerin yanda, bazen önde birleştiriyorsun. Ama çoğunlukla askeri duruş seninki. Kafan bazen aşağı bakıyor bazen tüm arkadaşları izliyorsun. Gözlerin derin bir anlam ve maziye mahcupluk taşıyor. Kısa bir zamanda özetliyorsun geçmiş. Yapamadıklarının ağırlığı çökmüş yüzüne. İçten, samimi sözcükler dökülüyor dudaklarından. Tane tane anlatıyorsun olan bitenleri. Her anlattığına yüz ifadelerin eşlik ediyor. Kısa, öz etkileyici bir konuşma oluyor. Yaşadıklarını ve ondan çıkardıklarını paylaşıyorsun bizimle. Sonrası sana ilişkin düşünceler oluyor. Sabırla ve sakince dinliyorsun sana söylenenleri. Sen hep iyi bir dinleyiciydin. Sadece sana ilişkin söylenenleri değil, her şeyi can kulağıyla dinliyor anlamaya çalışıyorsun. Seni konu alan şeylere daha bir hassas oluyorsun. İnce bir ruhun, hassas bir yüreğin vardı. Olur da bilmeden, anlamadan incittiklerim, yanlış da olduklarım varsa düzeltelim diye çırpınır dururdun. Hele senden kaynaklı çevrenin ufak da olsa rahatsız olmasını hiç istemezdin. O yüzden duyurgalarını hep açardın. İyi niyetli ve iyi yürekliydin.

İki saate yakın sürüyor sen üzre tartışmalar. Sen ve arkadaşlar konuşuyorsunuz. Hepimizin gönülden desteğini alıyorsun. İşin söz verme kısmına gelince, en kısa konuşmayı yapıyorsun: “Sözüm pra-

---

tiğim olacaktır.” Üç kelimelik gerilla sözü. Geçmişin özrü geleceğin tutkusu. Hem kısa askeri bir söz hem sosyal siyasal içerikli bir anlam. Canı gönülden alkışlıyoruz seni. Tatlı bir utanç ve heyecanla yüklü bir gülümseme yerleşiyor yüzüne. Gözlerin ıslıl ıslıl oluyor. Mutluluğun ve geleceğe dair heyecanın ekleniyor yürüyüşüne. Kısa adımlarla yerine otururken hepimiz gibi pratik günlerin gelmesini iple çekiyorsun.

Tanzeli günlerin sonuna gelince, aynı tarafa gideceğimizi öğreniyorum. Seviniyorum, sana yakın olmak güzel bir duygu. Hazırlıklar yapılıncı çıkıyoruz beraber. Tanze’de geçirdiğimiz beş altı günün ardından yolumuzun son durağı Kinzir ormanları. Zorlu ve tehlikeli bir yolu geçiyoruz iki günde. Kinzir ormanlarına yetiştirmiş gecenin sabahında erkenden kalktığını ve herkesi göz ucuyla kolaçan ettiğini görüyorum. Herkes yorgun argın yerinden kalkmaya çalışırken senin kulakların çevrede, gözlerin ise dürbünle belirgin yerleri kontrol etmekte. Sana yanaşıyorum ve senden oraları dinliyorum. Zamanla göreceğim yerlerin ilk tariflerini senden alıyorum. Ve birlikte geçireceğimiz bir zamanın ipuçlarını fısıldıyorsun kulaklarıma.

## ÇEKİRDEK

Bazen anılarımızı düşünüyorum da, sanki tüm zamanlarımız meşe ağaçlarının altında geçti. Meşe ağaçlarının altında doğduk ve öldük, belki de tüm yaşadığımız buydu. Zamanın kısa anlarından koparabildiğimiz kadar arkadaşlık ve sevgi, üzerimize gelen düşmandan çalabildiğimiz kadar kahrkaha... Ekmek ve tuz zamanlarından kalan tek anı bu. Çokluğu aramak boşuna, yaşanılan tek bir andı. O da gövdemizi yasladığımız meşe ağacının altında yaşandı ve son buldu. Ya da yaşandı ve mavi gökte oraya adım atan herkes görsün diye asılı kaldı. Sonsuzluk belki, varlığın tek kanıtı. Bu anılar da olmasa insan varlığının kanıtı ne olurdu ki...

---

Ne arasam meşe ağaçlarında duruyor; yumuşak bakışların, gülüşün, varlığın ve yokluğun... Sis çökerken ormana, orada bir ağaç sislerin üzerine ulaşıyor dallarıyla. Orada, o ağacın altında ağacın kabuklarına mı sayıklamaktaydın. O ağaç mıydı, suya eğilen meşe, kayalıkları mekan eyleyen meşe. Yakıldıkça inadına dal budak salan meşe. Yoksa Munzurlar'a bakan o yamaca tutunmuş ağaç mıydı?

Belki şu dizeleri orada yazmıştın, yokluğumuzda, az önce karalamıştın kırmızı kaplı defterine:

*"Gök kızıla çalmış olmalı,  
karşımdaki kayalar da kızıla çalıyor,  
içlerinde demet gibi  
sarı- turuncu-kırmızı-pembe meşelik var.  
Yağmur çiseledi önce,  
sonra yerini tekrar rüzgara bıraktı..."*

Ne zaman seni hatırlamak istesem, ağaçları takip ediyorum. Yeşil yaprakların mavi gök ile buluştuğu yere varıyorum. İşte oradayız. Asaletle yükselen o ağacın altında, gölgesi üzerimize düşmüşken... Öğle sersemliğini üzerimizden atmaya çalışırken, gövdesinde uzun zamanların izlerini taşıyan meşe ağacının altında toplanıyoruz. Nazimiye'nin engin ormanlarından birinde.

Gecenin uzun yürüyüşlerinin ardından sakın bir sabah geldiyse, uyurduk. Öğlen sıcaklığı bedenimizi ter içinde bırakarak, uyumayı imkansız kılınca kalkıp kara demlikte çay demler ve otururduk. Sıcağa karşı en iyi savunmamız sıcak çayımızdı. Sıcağa karşı en iyi şey sıcak çaydır, der ve buna inanırdık. Çünkü soğuk bir şeylere ulaşmamız imkansızdı ne de olsa.

O gün sen yeniden çocuktun sanki. Hatice ablanın anlattığı, okulun önünde yükselen o ağacın altında oturmuştun, etrafında mahalleli çocuklar. Top oynamaktan yorulmuş gibiydin. Etrafında çocuklar, bir şeyler anlatıyordun. Muzip bakışının ardından bir şeylerin geleceğini anlamıştım.

"Haydi, gelin çekirdek kırma yarışına girelim" dedin aniden.

---

Ardından bir kahkaha...

O ağacın altında yeterince oturmuş ve etrafında seni dinleyen çocuklara, haydi yeniden futbol oynayalım, der gibiydin. Senin farklı bir fikir, hareket bulmana alıştık. O an hiç düşünmeden hepimiz çocuk olduk. Haydi başlayalım, dedik sevinerek ve ellerimizi ovuşturduk.

Çekirdek poşetini önümüze koyduk, elimizin ulaşabileceği yere. Böylece hep birlikte çekirdek kırma yarışına girdik.

O kadar hızlıydın ki... “Heval Atakan hızlı çekime mi girdin yoksa” deyince Kinem, kahkahalarımız ormanın derinliklerine yayılmıştı.

Sana gülmekten çekirdek kırmayı da bırakmıştık. Ne zaman o anı düşünsem gülüyorum. Hiçbir ölümün ve ayrılığın o anın ben de bıraktığı hissi alamayacağını biliyorum artık.

Hayat buydu işte, savaşın ağırlığından çaldığımız anların bıraktığı güzel duygularla sarmalanmış olarak ölümü, yokluğu ve yılgınlığı geride bırakarak yürümek; sonsuzluk düşünün içinde hayale tutunarak; uzaklığı ve yakını aynı anda yaşayarak, severek, çoğalarak, dağları dolanmak ve hep aynı yere ulaştığını sanarken zamanda yol almak, hayatımız biraz sevgi zamanıydı, biraz yeniden yaratılış, yıkılarak, parçalanarak yeniden hayal edilen insan olabilmenin kavgasında düşe kalka yürümekti...

Küçük bir çekirdek tanesinde bile gülmeyi yeniden anlamına kavuşturarak, bizden çalınan yaşamdan tutunacak bir şeyler koparmanın mücadelesiydi. Senin de bize anlatmak istediğin bu değil miydi? İnsan işte, yanlışlarını hep yineliyor. Senin bize anlatmak istediklerini geç anladık belki.

Çekirdek kırma yarışmamızı sen kazandın. O denli kazanma ve kaybetme çemberinden uzaktın ki, herkese paylaştırdın, yumuşakça geçiştirdin. Ruhunda özgürlüğü taşıyan bir insan nasıl bu çembere girebilirdi ki...

**SIR**

---

Yaz sonuna doğru gidiyoruz. Mevsim sıcak geçiyor. Sıcaklık bir sıra geçidi gibi geçiyor ömrümüzden. Doğa giderek kurulaşıyor. Yaz yağmuru da gelmedi o sene. Uzaklarda kaldı sisten, buğudan yüzü görünmeyen zamanlar. Yalınayak ağaçların, suların gözlerindeki coşkunun izleri azalıyor. Hisleri kamaşıyor her yerin. Güneşten kopanlar tabiata siniyor dolu dolu. Gölgele azalıyor giderek, saklanıyorlar köşelerine. Güzün ilk günleri yola bakıyorlar, bizi gözler gibi. Sonbahar meyveleri son düzlüğe yetişiyorlar. Hayvanlar mevsimi kokluyor, daha hız katıyorlar yaşamlarına. İnsan kalabalıkları giderek toparlanıyorlar bir yolculuğun arifesinde. Usul usul sakinleşen havanın ertesinde köylere hatıralar kalıyor. Yaz bahar kadar mutluluk bırakmıyor yüreğimizde. Hayatımız çokça bahar, az yaz olsun istiyoruz.

Beklenmedik bir haber var göğümüzde. Güney'e gidecekmişiz toparlanarak. Bir haberin ertesinde duygularımız kırılgan, yorgun ve biraz da dargın. Bir keder düşüyor ortamıza, deşiyor ne varsa. Solmuş bir zaman duruyor ömrümüzde. Ansızın başlayıp hiç bitmeyecekmiş gibi yüzünü gösteren ve dağları, ormanları esir alan bir yalnızlık esiyor. Durup geriye bakacak fırsatımız olmuyor. Haber hiçbir konunun bahsi geçmesine izin vermeden kaplıyor her tarafı.

Her zamankinden daha fazla düşünürken görüyorum seni ve sohbet ediyoruz bir akşama doğru. Hepimizde biraz kafa karışıklığı var. Sende de var ama karışıkken de düşünmeyi sorun etmiyorsun. Düşüncelerin toplanıp dört bir koldan üstüne gelmesi, birden hücumla geçmesi seni rahatsız etmiyor. Sabırlısın, acele etmiyorsun. Seni ilk duyduğunun peşinden giderken çok görmüyorum. Sağına soluna bakarsın, öğrenirsin ve düşünürsün. Öyle bir düşünce ve duygu dünyan var. Elimizdeki radyodan, telsizden fazlasını öğreniyorsun. Senden bir yorum bekler gibi gözlerimi sana dikmişim. Sende bunu anlamış olmalısın ki, "Yeni bir çözüm için her zaman öncekinden daha radikal kararlar gerekir. Bir yerde tıkanma,

---

sıkışma varsa onu geçmişte denenmemiş yöntemlerle aşarsın. Yoksa sadece kendini tekrarlamış olursun ve sıkışma ile tıkanma olduğu gibi devam eder” diyorsun. Yüz ifademdeki soruyu gördün sanırım. Gözlerin zaman gösterecek der gibi bakıyor. Zamanla fazlasını anlarız da içimizden zorlayan meraka da söz geçiremiyoruz.

Akşama yine yollardayız. Usanmadan yürüdüğümüz patikalar-dan bize kalan sırdaşlıkta dinleniyoruz. Bir koşu geçmişi süzüyoruz. Uzak yakın her yerden duygu topluyoruz sanki. Yolumuz kısa ama ayaklarımız ağır. Bundan olsa gerek ki zar zor yetişiyoruz yerimize. Poşe’nin yazları bile soğuk sabahlarında herkes bir yerlerden gelmiş. Uzun uzun kavakların arasından güneş ışığı sadece boşluklardan salınıyor. Sağlı sollu dizilmiş arkadaşlar kavakların dibine. Arkadaşların gözlerinde sorular var. Herkes bir anlamın izinde. Meraklar ve şaşkınlık uçuşuyor her yanda. Daha çok bilgiye sahip olanlar anlatacaklar anlatmasına da bizde beklemeye mecal yok. Sıradan geçmiyor hiçbir an. Herşey o kadar fazla ki mevsimler taşıyamıyor. Uzun uzun konuşuluyor. Anlamını bulamayan bakışlar, her yerde gezinen şaşkınlıklar gezinse de üryan üryan, herkes yolları düşünüyor artık.

Sen kalanlardansın ben gidenlerden. Ama gelip diğer bölgede kalacaksın. Gitmek ya da kalmak, o an için aynı kapıdan çıkıp, farklı yollara giden iki ahbap gibi. Sanki akşama yine aynı kapıdan yerine dönecekler, kapıyı yine uzakların yüzüne kapatacaklar. İkisine de karar veremiyoruz. O an kendimizi çaresiz hissediyoruz. Birbirinin zıttı iki şey arasında hangisini tercih edemeyeceğimizi bilememek incitiyor belleğimizi ve yüreğimizi. Sen kalanlardan olduğun için, bir de daha fazla anladığın için rahatsın. Bir tedirginlik ve endişe yüzünün bir köşesine asılı kalmış ama o da yolcuları sağ selamet yola çıkarmanın telaşından. Kalmak düşündürtmüyor seni, gideceklerin yolları paylaşmasından kalacak zorluklar düşündürtüyor.

Zaman ve yollar yine paylaşıldı. Gruplar geleceği adımlamak için döküldü başlangıçlara. Anılar tutmuşken elimizden kalkıp yola koyulduk. Yazdan kalma sevinçler eksiliyordu eylülün akşam-

---

larında. Ayrılıyorduk ama hiç öyle gelmiyordu bana. Gideceğimize inanmamaktan mı yoksa ayrılıkları sevmemekten mi bilemiyorum ama sıradan akan bir ayrılık oluyor. Birbirimizi uğurluyoruz. Sanki üç beş güne tekrardan buluşacakmışız gibi. Olduğum yer hiç içime sinmiyor ama zamana bırakıyorum. Sanırım,ilerde ağır gelirse bulurum bir çaresini diye düşünüyorum.

Yanılmadım, ağır geldi sonrası. Gitmekten çok kalmak istedim. Hem sen kalıyordun hem de birlikte geldiğim arkadaşlarım. Bir de karmaşa giderek artıyordu. Şaşkınlık, belirsizlik dalga dalga çok kıyıya vurmuştu. O ana bakınca senin “bu karar tam ilaç gibi geldi halimize. Böyle devam etseydi, bir kör döğüşte bizde patinaj yapacaktık, düşmanda. Belki yeniden tazelenmek için bir fırsat olur” deyişin aklıma geldi. Tam bulduğum yerden ayrılma hesapları yaparken, nasıl gitmez de kalırım diye düşünürken, sen Xızır gibi yetiştin yardımıma. Yaklaşık yirmi gün sonra Rojdere’de yolumuz kesişmişti. Seni görünce gözlerimin içinin güldüğünü farkettilim. Kendisini Şener Şen’e kovdurtan Kibar Feyzo rollerine bürünmeden sana yanaştım. “Sen konuş ben burada yanınızda kalayım” dedim sana. Fazla da söz etmedim. Sana yetti o cümle. Sende öyle istediğin için gidip konuştun. Yanından dönerken gözlerinden anladım cevabı. O an sarılmak geldi içimden. Böylece bende kalanlardan oluyordum. Zaten gitmeye pek alışmamıştım. Sadece zamana bırakmıştım. O gün birlikte oradan ayrıldık.

Hazan mevsimi tabiatın yüzündendökülüyordu. Gidenlerden kalan sonbaharda, giderek yalnız kalıyoruz. Her geçen gün gelenlerimiz artıyor. Bir avuç arkadaşız. Hızlı geçiyor zaman. Beraberiz on beş, yirmi gündür. Birlikte Rojdere, Orta Alan ve Demenan gidip geliyoruz. Temel işimiz gelen grupları karşılamak, yerleştirmek ve sağlıklı bir şekilde yolculamak. En uğrak yerimiz Rojdere. Rojdere’de de Küçük Jele’den gelen derenin yamacı. Orada küçük ve sıcak bir mağara bulmuşsun. Hep ordayız. Güne Sezen Aksu dinleyerek başlıyoruz. Sezen’in sesi küçük mağaramızın şakaklarında

---

yankılanıyor. Hazan mevsimi gibi derinlere işliyor o da. Geçen sadece yaz olmuyor, ömrümüz deviriyorkoskaca bir mevsimi. Senin her yere bir hikayenin olduğunu artık biliyordum.Coğrafyaya anı dağıtmış gibisin. Nereye gitsek oradan topluyorsun. Koye Jele yamacına da asılı kalmış anılardan, yüreğimize çarpanların sözlerini döküyorsun kulaklarımıza. Kendiliğinden çıkıp geliyor mazimiz ve hatırlatıyor kendini. Hatıralar kayalıkların gölgesinde, ağaçların dallarında yeniden gözlerini açıyor. Su içiyor tarihten. Geçmiş ile geleceğin buluştuğu köşe başındayız gibime geliyor. An onları buluşturuyor. Her zamanı yaşamak böyle bir şey sanki. Zamanlar arası geçişler öyle kolay ve hissetmeden oluyor ki o hıza şaşıyorum. Bir anının içerisindeyken, toplanıp işlere koyuluyoruz. Gün boyu koşuşturmacanın ertesinde yorgunlukla, derenin soğuk esen gecelerinden ayrılıp, yerimize ulaşıyoruz.

Bir gün 'hadi çıkıp gezelim' dedin ve vurduk kendimizi sarp kayalıklara. Araziyi gezmeyi çok seviyorsun. Tenhalara adımlarını vurmak, hep büyüğü bir güzellik olarak gördüğün Dersim'in gizli yerlerine gitmek, bir tutkuydu sende. Her gördüğün yeni yer seni şaşırtır, heyecanlandırır, gözlerine umut eklerdi. Eksilmeyen bir arzuyla ne kadar saklılıklara inersen o kadar çok ruhun ve bedenin huzur bulurdu. Sen Dersim'le kendini yıkıyordun her seferinde. Doğa her seferinde,güzelliklerine salınmak için yeni bir pencere açıyordu sana. Her görünen yer ruhunda, hislerinde ve bakışlarında kalıcı bir yer yapıyor. Geçip gitmiyor belleğinden anlamsız hatıralar gibi. Kendimi Dersim yerine koyuyorum ve diyorum ki, bir coğrafya daha fazla ne ister ki senin gözlerinde ve ruhunda kalmak dışında. O da öyle düşünüyordur ve "kalırsam temiz yürekli insanlarda kalayım, yabancı gözlerde asılmadan darağacına" diyordur. Bir totem gibi dönüp dönüp sarmalıyorsun Dersim'i. Seni ve Dersim'i yanyana görürken mutlu bir iklim kaplıyor her yanıma. Nasıl ki oranın insanları taşı, suyu, ağacı, bilcümle hayvanları kutsar, onları öper, alnını onlara değdirirse, sende öyle yapıyorsun. Dokun-

---

duğun yerleri incitmiyorsun, rızalıklarını alıyorsun. Senin gibi onların da can taşıdığını düşünüyorsun.

Yokuşların, kayalıkların yer yaptığı sarp yamacı tırmanırken bezuvarlara öykünüyorsun. Zorlanıyorum arkandan gelirken. Etrafını tanımayı, ayrıntıları öğrenmeyi zevkle yapıyorsun. Dağ dağ dolaşmanın tatlı sevinci vuruyor yüzümüze. Kalbimiz, kalabalıktan çok uzakta bağdaş kurmuş bir kuzey yamacına. Varınca yerimize derin bir oh çekmenin zamanı. Daha önce ne zaman geldiğini ve orayı gördüğünü bilmediğim, büyük bir mağaranın önüne götürüyorsun beni. Büyük bir mağara nasıl saklanmış oraya. Giriş yeri çok büyük değil. İçerisi geniş ve fazlaca büyük.

“Burayı nasıl daha önce hiç görmemişiz. Bu yamaca değen ayak izleri az yere değmiş ama görememişiz. Hiç kimseye söylemeyelim. Burası bahar için zulada kalsın. Olur da kapsamlı operasyon olursa burayı kullanırız. Burası bizim sırrımız” diyorsun. Bir sırrın ortağı olmak hoşuma gidiyor. O an sırra paydaş olmanın güven ve dostluğa doğru iki adım daha fazla atmak olduğunu hissediyorum. Söylerken ki ikimizin içinde olduğu cümle ve bir zorunluluk gibi tembihlememen daha fazla rahatlamamı sağlıyor ve benim bu sırrı tutacağıma dair güvenini hissetmek, her yanıma ferahlık katıyor. Onu da yazıyorum sır defterime. Dersim’in ormanlarına, dağlarına ve mağaralarına çokça isyancı yüzü değdiği için, her bulunan yere “38 den kalmadır” sözü asılır. Bu mağaraya da o sözü bırakıp, iniyoruz yerimize.

## **YOLDAŞ MERHEMİ**

Ekim başları. Sabahın erken saati. Uzanmışım, doktor yanımda, bedenimdeki parçaları ayıklıyor. Çıkarabildiğini çıkarıyor, diğerini zamana bırakıyor. İki günlük yalnızlıktan sonra, arkadaşlara ulaşıyorum. Oradan sizin yanınıza getiriyor arkadaşlar beni. Mah-

---

cubum, üç kişi gidip, tek ve yarım yamalak dönmek zor geliyor. Arkadaşlar uğruyor yanıma. Arkadaşların gözündeki sevinç iyi geliyor. Yaralarım merhem oluyor. Yoldaştan derman bulmak buna denir sanki. Sevgi, moral sürüyorum yaralarım. Yalnızken bir adımı zar zor atan bedenime, gözlerim size değdikten sonra bir tatkat geliyor. Hele hele Karadeniz’den gelenlerin oluşturduğu o hava büsbütün sarıyor beni. Bir zaman sonra sen geliyorsun. Yine o tanıdık gülüş yüzünde. Kim bilir bu kaçınıcı gözlerimizden ve gülüşlerimizden birbirimizi anlayışımız. Bizim mermilerin hedefi olduğumuz günün üç, dört gün öncesi size orada pusu kurmuşlardı. Siz de üç kişiydiniz ve hiçbir şey olmadan sağ salım çıkmıştınız o lanet pusudan. Bizimki öyle olmadı. Serkan ve Zaman oradan çıkamamışlardı. Seni görünce Serkan’ı bir daha düşündüm. Serkan’ı Koçgiri’den gelen gerillaların arasından almış ve bize vermiştin. Tembihlemiştin Zaman arkadaşı ve beni. Korumamızı istemiştin. “Çok değerli bir arkadaş ve Kirmançkî biliyor, çalışmalarına çok faydası olur” demiştin. Gözlerimiz karşı karşıya gelince, bir zaman düşündük ikimizde. Sen söylemesen de bana, ‘neden bizim pusuya düştüğümüz yere, çok zaman geçmeden uğradınız’ dediğini gözlerimden anlıyorum. Cevabım işlerin yoğunluğu ve her şey bizi mecbur bırakmıştı olacaktı. Gözlerimizle söyledik birbirimize. Hiç soru sormadın sadece yaralarım bakıp, kendimi nasıl hissettiğimi sordun. Sorunca yüreğimi ağırlaştıracağını düşündün. Hepimiz biliyoruz soruların asılacağı zamanı.

Çok fazla sürmedi konuşmamız, helikopterlerin sesleriyle bölündü. Fırsat bu fırsat deyip her yerden saldırıyorlardı. Elimi tutun, “düzelirsin” dedin ve yanımdan ayrılıp, giderek artan helikopterlerden ne sonuç çıkacak diye bakmaya gittin. Görmüşlerdi bizi ve etrafımızda büyük bir çember oluşturmaya çalışıyorlardı. Tepecilerin de gelip her yere asker indirdiğini ve bize yönelik operasyon olduğunu söylemeleriyle, çabucak toparlanıp, herkesin gideceği yerler belirlendi. Beni Doktor Sason’a emanet ediyorsun ve yakın yerde sık ormanların içinde kendimizi gizlememizi söylüyorsun.

---

Bizimle beraber üç arkadaş daha var. Zar zor çıkıyoruz o yere. Sizlerde her biriniz farklı bir yere gidiyorsunuz. Çok kalabalığız. Yetmiş arkadaşla yakın varız. Senin herkesin ortasında yapılacakları teker teker söyleyip, kendi yerine gitmeyi en sona bıraktığın o görüntünün halen aklımda. Silahın elinde, çantan sırtında her yana göz gezdiriyorsun. Bize “hadi çabuk olun, onlar yerini tutmadan yerinize yetişin. Cihazınız açık olsun, bir şey olursa bize iletirsiniz” diyorsun. Sonra yanınızdan ayrılıyor. Bizi ormanlık yere gidene kadar izliyorsun. Ormana girerken dönüp baktığımda, oraları toplayıp, izlerimizin üstünü örttüğünü görüyorum.

Sabah biraz ilerleyince, bizden çok sonra yerimize yetişen askerler eli boş, dere boyunca gitmişlerdi. Tepelerde duran askerler halen yerindeydiler. O gün orada kalacak gibilerdi. Akşam olunca bizi çağırıyorsunuz. Ama patikadan değil, yamaçtan gelmemizi söylüyorsunuz. Yamaçlardan ilerlerken kalıyoruz bir yerde. Sarp, geçemiyoruz. Bir de yağmur yağmasın mı. İçimden “Böyle bir güz gününü ve akşamüstünü haketmemiştik” diyorum. Sabaha kadar soğuktan tir tir titriyoruz. Sabah olunca, etrafı kolaçan edip, düşüyoruz yola. Yanınıza yetiştığımızde sizi otururken görüyorum. Gruplar hepsi gelmiş toplanmış. Hemen beni soruyorsun. “Senin başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiştir” deyip takılıyorsun. Ateşin etrafında bir yer açıyorsunuz. Ateş içimize işliyor. Oranın Şehit Şiyar noktası olduğunu söylüyorsun. Öğlene doğru bir taş altından eski arkadaşların poşetlere sararak sakladığı bir albümü buluyor arkadaşlar. Fotoğraflar biraz yıpransa da çok silinmemiş. Eski fotoğrafların, geçmişi günümüze getiren bir köprü olduğunu biliyoruz. Fotoğrafları herkes inceledikten sonra yanına alıyorsun. Bir hazine bulmuş gibi yüzüne mutluluk sızıyor. O değerli şeylerin, sende uzun süre kalacağına dair oradakilerde içten bir onaylama var ki, oradaki arkadaşlar sana veriyorlar. Fotoğraflara uzun uzun bakıp, arkadaşları tanımaya çalışıyorsun. Çoğunu tanıyorsun, tanımadıklarını senden eskilere soruyorsun.

---

Öğleden sonra Aziz Abdal'a uzanan sırtı devirip, konferans dolu denilen yere salınacağız. Bulutlar yine topluyor kendini. Önceki gün yeterince ıslatıp, soğuktan bedenimizi kevgire çevirdiği yetmiyor-muş gibi, bugün de hareketlenmemizi bekliyor. Çevrede asker olmadığı konusunda bir fikir birliği ve dürbünlerin verdiği sonuç var. Yağmur dediğini yapıyor. Baştan başa vadinin tüm kuytuluklarına lafını söylüyor. En çok da bize söylüyor. Yine her şeyimiz sıırılsıklam. Yürüyünce çok hissetmiyoruz. O zorlu tepeyi devirip, 92 Dersim Saha Konferansının yapıldığı yere gelince, hemen ateşler yakılıyor. Ateşe sokulma önceliği yine bana ve Azam'a ait. Az kalan yiyeceğimizden ilk bize veriyorsunuz.

Kalabalığız. Ayrılmamız gerekiyor. Beni ve Azam'ı sana teslim ediyor arkadaşlar. Sana, "iyi bakın erken düzelsinler" diyorlar. Gece yarısı çıkıyoruz bir grup. İlk önce Orta Sırt, sonra Dere Alı, Deme-nan, Pılvenk ve Munzur suyunun başı. İlk akşam suyu geçemiyoruz. İkinci akşam Hüseyin bir geçit yeri buluyor ve hepimiz oradan ge-çip, Pax'a oradan Ox köyüne gidiyoruz. Bütün bu zaman boyunca sürekli senin yanıdayım. Günde en az üç sefer "durumun nasıl, iyi misin" sorularını duyuyorum senden. Biraz mahcup olmuyor da değilim. Yoruluyorum ama sizler kadar değil. Oradan da ikiye bölü-nerek ayrılıyor. Artık daha fazla kalacağımız yere doğru gidiyo-ruz. Rojhat bizi alıyor. Senin deyimimle Kombat Rojhat.

Altı kişiyiz. Azam da bizimle. Onun sarılığı var. İyi beslenmesi gerekiyor. Yerimize yetişince siz başlıyorsunuz çalışmaya. Biz de tedavi sürecine. Benim ve Azam'ın doktoru Rojhat. Gözünüz gibi bakıyorsunuz bize. Siz her gün dışardasınız. Geç saatte geliyorus-nuz. Mevsim giderek daha soğuyor. Yeşil gözlü ormanların benzi soluyor. Geceleri güz soğukları kapımızda. Rüzgâr koşuyor adım adım tüm kuytuluklara. Bunca kederin ardından suskunluk düşü-yor gecelere. Gecelerden de esiyor sabahın ilk ışıklarına. O soğuk-ları ve zorlu iyileşme sürecinde, bedeninizden iklime sızan yol-daşlığa çok sokuluyorum. Kafamı, yüreğimi her gün sizden akan sevgiye yaslayarak uyuyorum. Soğuğun hakkından da yoldaşlık

---

gelir diye düşünüyorum. İyi bir dostun, yoldaşın varlığı her şeyden öte bir merhemdir onu anlıyorum.

Akıp gidiyor hayat bir suyun hızında. Nerden nereye geldik diye düşünmeye fırsat olmadan. Geriye dönüp baktığımda bunların hepsini biz mi yaşadık diye sormadan edemiyorum. Bize hiç kalmayan mevsimlerin neresinden tutsak dili tutuluyordu. Tenimizdeki özgürlüğün tadı sığmıyordu hiçbir mevsime. Senin deyiminle, durmadık ki çok düşünmeyelim. İyi bir yaşam formülü bulmuşuz, yerleştiriyoruz her yere. Yoksa hayat çok ciddi, üşenmeden dibine düşenleri ayıklıyor. Alıp götüren ciddiyetin adımlarının altında kalmamak için sıkı sıkı sarılıyorum yoldaşıktan demlenen zamana.

İyi beslenmemiz gerekiyor, biliyorsunuz. Yanımıza gelenleri tembihliyorsun, vitaminli, besleyici yiyecekler getirmesi için. Bir keresinde besleyici diye Hindistan cevizi getirmişlerdi. Yerimize geldiğinde hepimiz incelemiştik. İçimizden nasıl yenileneceğine dair fikri olan yoktu. Hepimiz yokladık, kontrol ettik, hafızamızı, öğrendiklerimizi zorladık. Kimimiz genişletecek bir delik, kimimiz taş vuracak yerini aradı. Sen, “biz fakir çocuğuyuz, bizim zamanımızda böyle şeyler fakir mahallelerine girmezdi. Televizyonda ancak görürdük. O yüzden ben anlamam, görmemişim deyip”, aramızda en sonradan gelenlere yüzünü dönüyorsun. Kıracağız da suyunu dökmekten korkuyoruz. “Bunu kullanma kılavuzu ile satmaları gerekir” diyorsun. En son kırmakta karar kılıyoruz. Güzel bir taşla vurup, ikiye ayırıyoruz. Çok yarmış olacağız ki suyun çoğunluğu dökülüyor. Kalan suyu bana ve Azam’a veriyorsunuz. Parça parça yiyince, “artık bunun verdiği enerjiyle sığınağı bitiririz” diyorsun. Bir tecrübe daha ekleniyor hayatımıza.

emek seçmiyorsun, hepsini yiyorsun. Soğanı çok seviyorsun. Hele hele pişmiş soğanı. Bense küçüklük fobim pişmiş soğan yiyemiyorum. Hele bir seferinde çantalarımız tıklım tıklımken köyden soğan alıp çantamızı ağırlaştırdığımız zamanı hatırlıyorum. Kaş göz işaretleriyle Seyit’e “çantaya at yarın köze atarız, bir güzel yeriz”

---

demıştin. Ertesi gün közün üstünde pişince ağzını şapırdatarak, zevkle yemiştin. Ekmek yapmak için malzemelerimiz yok. Küreği ateşte kızartıp, tuzla güzel yıkayıp, onun üzerinde ekmek yapıyoruz. Sayı çok değil, yetiyor bize. Kimi zaman hamuru su landırıp, yağın içinde kızartıyoruz. Kızarmış hamurun ismini aradığımızda herkes bir şey söylüyor, ama isim babası sen oluyorsun. Zırtirik. Ondan sonra her onu yaptığımızda bu isimle tanıyoruz.

Sığınağımızı yaptığımızda çok rahatlıyoruz. Dar ve tıknefesti ama soğuktan korunuyorduk. Bazen sığınağın içindeyken, dışardan ses geldiğinde, başlardık içeridekileri saymaya. Bir, iki....., altı. Herkes buradaysa dışarıdaki sesin sahibi kim. Aramızda, dışarıdaki her ses sonrası saymaya başlardık. Artık bir mizansen olmuştu.

99 geri çekilmesinin artçı şokları devam ediyordu. Yollardaki sorunlar nedeniyle gidemeyenler, anlamayanlar, geri çekilmeyi içine sindiremeyenler ve biraz beklemek gerektiğini düşünen arkadaşlardan oluşan bir grup gelmişti Dersim'e. Bir süre sonra kaldığımız alana yetmişlerdi. Hepsini sen ve Rojhat iyi tanıyordunuz. Ben duymuş ama tanımamıştım. Bir tek Zap Kemal'i yakından tanıyordum. Onlarla ilk sen ve Rojhat konuştunuz. Çok öteye gitmemişlerdi ama Güney'e gitmek konusunda bazı itirazları ve rahatsızlıkları vardı. Gün gün gidip tartışıyordunuz. O arkadaşlar da seni önemsiyor, güveniyorlardı. Arkadaşlar çok dolmuşlardı. Bazen öfkeli konuşuyorlar, rahatsızlıklarını çok üst perdeden dile getiriyorlardı. Ama sen hep sakın sakın dinledin, anladığın kadarıyla anlattın ve ikna etmeye çalıştın. Çokça sabırlı yaklaştın taa ki o öfke kabuğuna çekilene ve anlamlar daha fazla kendini ifade edene kadar. Hiçbir gün öfkeye öfke göstermedin, yavan söze kızgınlıkla cevap vermedin. Hem hayattan anladıklarını veriyordun hem de niyetleri temiz olduğunu bildiğin ve çok iyi tanıdığın arkadaşları incitmemek, yaşadıklarını ağırlaştırmamak için hassas yaklaşıyordun. En son telsizden onları Güney ile konuşturduktan son-

---

ra, onlardan gideceklerine dair bir söz almıştınız. Ve ondan sonra Zap Kemal yola düşmüştü.

Kırk beş güne yakın orada kalmıştık. Azam ile ben düzelmiştik. Renk gelmişti yüzümüze. Azam'ın sarılığı geçmişti. O erkenden yanımızdan ayrılıp, Ovacık'a gitti. Çoğalmıştık, sayımız iki artmıştı. Güzün son ayı bitmeye yakındı. Artık yerlerimize gitme vaktiydi. Zaman ayrılığı söyleyince, sağalttığınız yaralarımın dermanının gözlerinizden, yüreğinizden bana akan gülüşlerde olduğunu anlıyordum. O gülüşler ki yalnızlığımdan tutup, sıkı sıkıya sarmaladı beni, mis gibi tüttü yüreğimde. O gülüşlere tutundum zamanın karabasan çöken anlarında.

## **GÜZ VE YOLLAR**

99 senesinin sonlarına geldik. Öyle çok şey sığdı ki bu yıla, on yılı bir senede yaşamış gibi olduk. Altı kişiyiz. Rojhat ve Azam var. Rojhat'a "kombat" diye sesleniyorsun. Bizde bir gelenek gibi olmuş. Kim bir ismi fazla kullanırsa, o ad ona kalırmış. Rojhat da öyle. Azam sessiz, durgun akan bir nehir gibi. En çok sohbeti onunla yapıyorsun. Yaklaşık iki ay birlikte kalıyoruz onlarla. Benim, Zaman'ın ve Serkan'ın ardından kalan yaralarım var. Sana emanetim, sonra Rojhat'a. O iki ay cennet saklanmış güzel gülüşlerinizden iyileşiyorum. Yaralarımı sağaltan sıcak duygularınıza sarılıyorum. Yollarımız ayrı yerlere düşüyor. Sen, Seyit ve ben ayrı yere, Rojhat ve Azam ayrı yere gidecek. Bizim de onların da üç dört günlük yolumuz var. Onlar Aliboğazı'na biz Harçık Vadisi'ne. İçi dolmamış ayrılıklar giriyor aramıza. Bir vedaya sığdıramıyoruz onlarla geçen anılarımızı. Sımsıkı sarılıp düşüyoruz yollara. Üç dört gün üçümüz güz akşamlarına ve kullanabildiğimiz kadar günün aydınlığına yolcuyduk.

---

Eylül ve ekim bir dolunay sığımindā çabucak geçiverdiler. Vakit 24-25 Kasım. Sonbahar nerdeyse son nefesinde. Hazan mevsimi hüznümüzü yeniden demleyen vakit. En çok bu mevsime keder sığımış gibime geliyor. Hep mi kötü yakalanırdık hazan mevsimine. Güz ve keder sanki hep beraber gelirler soframıza. Hicran dolmuş ormanın göğsüne. Acıyı süzen ağaçlar, rüzgarlar, topraklar. Günlerin soluğu giderek kısıılıyor. Renklerin hücum ettiğı ağaçlar dört bir yanda. Usta bir ressamın kaleminden çıkmış gibi rengarenk. Ağaçlar tutamıyor yapraklarını. Boyunlarını bükmüş ağaçlardan dökölüyordu tek tek ve giderek topluca yapraklar. Rüzgarın önüne takıp sürüklediğı yapraklar saçılıyor her yana. Yere değen dallara birikmiş renkler dönüşüyor sarıya kırmızıya. Rüzgarların ahengi kaybolmuş. Çılgınca bir o yana bir bu yana esiyorlar. Çimenler ve otlar sularla tutunuyordu, mevsimin hızla geçerken geride bıraktığı zamana. Kır çiçekleri güzde daha sessiz, külünü savurmanın eşiğinde. Yollar meşe yapraklarıyla kapanmış. Patikalar kalın bir örtünün altında nefessiz kalmışlar.

Gündüz de bizim, gece de bizim. Sırt çantamız yüklü. Bir haftaya yetecek kadar yiyecek ve kışın kullanacağımız eşyalar içinde. Senin çantanı biraz hafif tutuyoruz. En ağır Seyit'inki. İki ay boyunca bizi koruyan küçük sığınağımızdan aşağı dereye salınıp, Velikan'dan gelen ve giderek aşağılarda diğer dereleri yanına alarak büyüyen ana dereye giriyoruz. Akşama daha çok var. Gündüzden en azından Rubayik köyünün üstüne yetismeyi hedefliyoruz. Dereler birbirine devrediyorlar bedenlerini. Ana dereye ulaşınca dize kadar gelen sudan karşıya geçiyoruz. Ordan hızlı adımlarla giderek yukarı tırmanıyoruz. Üç saate akşamın arifesinde hedeflediğimiz yerdeyiz. Hızlıca önümüzdeki tepeliğı geçip, yamaçta soluklanıyoruz. Yüksek-  
teyiz, ateş olmuyor. "Dereye yetişseydik, yakardık ateşini" diyorsun. Ufak birşeyler atıştırıp biraz şekerleme yapıyoruz. Deli deli rüzgarlar çarpıyor arazinin kuytuluklarına. Diz boyu soğuklar işliyor bedenimize. Birbirimize sokulmuş, kıvrılarak yatıyoruz. En çok sen üşüyorsun. Isınmıyor bedenin. Seni aramıza almışız soğuk işleme-

---

sin diye. Yıldızlar düşmüş dağın gövdesine, suskun ve mecalsiz. Berrak bir gökyüzü. Bulutlar çoktandır uğramamışlar.

Şekerleme faslımız senin üşümelerinle yarıda kesiliyor. “En azından yürüyelim geceyi öyle bitirelim, gündüz ateşin etrafında dinleniriz” deyince kalkıyoruz, toparlanıyoruz. Dinar vadisine salınıyoruz yüksek yerlerinden. Patıkaya yetişinceye kadar hayli hırpalanıyoruz. Ben hep düşünüyorum yürürken. Sense hiç düşmüyorsun. Patıkayı bulunca vadinin derinliklerinden ilerliyoruz. Büyüyük bir kaya altına geldiğimizde durup sabahı beklemeye karar kılıyoruz. Hem kaya altı rüzgarı kesip,soğuktan koruyor. Dinar suyunun sesi kavuşuyor kulaklarımıza. Suyun ve rüzgarın sesi birbiriyle yarışıyor. Rüzgar ve su kolkala geçiyor yanibaşımızdan. Çantamızın terlettiği sırtımızı kefiyeyle kurutuyoruz. Sabaha daha 3 saat var. Bir deneme de orada yapalım istiyoruz. Bu sefer daha sıcak bir yer. Yerimizi düzelterip seni tekrar araya alıyoruz. Bu sefer çok üşümeden sabahlıyoruz. Sabahla birlikte etrafı izleyip, ateşi yakıyoruz. Ateşle birlikte kalkıyorsun yerinden. Sıcaklığına sarılıyoruz ateşin. Ateş koşturuyor orta yerde. Bizde ona yetişmeye çalışıyoruz. Galiba en çok sen yakalıyorsun onu. Ya da ateş en çok seni seçiyor. Kara çaydanımız Dinar suyundan alınmış suyla dolup, ateşin üstünde yerini alıyor. Güzel bir çayı yudumluyoruz, yağ torakla birlikte. Kahvaltıdan sonra dinleniyoruz tekrar. Yorgunluğumuzu atıyoruz.

Öğlenden biraz önce çıkıyoruz yola. Hedef Munzur suyunun kenarı. Ondan öncesi Dinar vadisinden Pax’a çıkan yokuşu bitirmemiz gerek. Yokuşları sevmiyoruz. Ama devirdiğimiz henüz bir yokuş oldu. Dersim hep öyle. İn çık, in çık. Kimisi yüksek, kimisi ona nispeten daha orta boy veya daha az yokuş. Gerçi az olan yerin üzerinde de kesin karakol vardır ya da yakındır. Bize düşen hep yüksek ya da orta boy yokuşlardır. Patika kullanmadan göz hesabı çıkacağız. O konuda üstüne yok. Çizelge çıkarır gibi yol hattı çıkarıyorsun. Dinar suyu çok azalmış, taşlara basıp üstünden geçiyoruz. Yokuşa başla-

---

yacağımız yere gelince, elinle hattımızı tarif ediyorsun ve kısa bir dinlenmeden sonra, gündüzden yararlanıp, vuruyoruz kendimizi patikasız araziye. İkimizin temposu yakın birbirine. Ne hızlı ne yavaş.

Kaç mevsimden geçti ayaklarımız ve onunla tükenen mesafelerimiz. Yürürken geride kalan adımlarımıza bakıyoruz sadece. Yol yatay ilerlerken sohbet ediyorduk. Yokuşa gelince nefes almak dışında, hiçbir şey sığmıyordu ağzımıza. Söyleyeceklerimizi dinlenme anına bırakıyoruz. İki saate bitiriyoruz yokuşu. Fena bir tempo sayılmazdı. Çalkıran kayalıklarına yetişiyoruz. Sonraki düzlüğe köylüler, “Çola Heru” diyorlar. O düzlükte yürümek güzel. Akşam daha olmamış. Yeterince zamanımız var. Hesaplarımızı karanlıkla birlikte Munzur suyunu geçip, Pilvenk köyüne yetişmek üzerine kuruyoruz. Zamanı, mesafeleri adımlarımızda buluşturuyoruz.

Düzlük kırk dakikada bitiyor ve yavaşça Pax köyüne iniyoruz. Yolda bir asker mevzisinde üzerine yatılan pratik süngerlerden buluyoruz. Sen hemen kesip yarısını çantana yerleştiriyorsun. “Bunun üzerinde yatmak hoş olur, yerle bağını kesiyor” diyorsun. Zamanı kontrol ediyoruz. Daha bir saate yakın zamanımız var, Munzur kıyısına inmek için. Pax’ın içinden geçerken, o köyün boş olmasına hayıflanıyoruz. Öyle güzel, öyle ağaçlık ve sulak bir yer nasıl boş bırakılır. Köyün evleri dağınık, her bir ev birbirinden uzağa kurulmuş. “Dağlık köylerin evleri, birbirinden uzak, nerede bir düzlük bulunursa oraya yapılır. Başka yerde olsa buraya üç yüz ev sığdırırlar” diyorsun. Pax çok dağlık değildi ama yine de evleri birbirinden uzak yapılmıştı. Çeşmesinden biraz su alıp mataramıza koyuyoruz. Sen önde, biz arkana dizilmiş köyden çıkıyoruz. Köyü bitirince, Munzur suyunu görebileceğimiz bir yere geliyoruz.

Munzur’un inceldiği ve bize geçit vereceği yeri bulmaya sıra geliyor. 2 ay önce geçtiğimiz yeri gözlerimizle işaretliyoruz. Vakit geçirmeden iniyoruz aşağıya. Saf bir akşam var. Gölgele çekilmiş köşesine. Munzur’un sakin, usul akan bir yerindeyiz. Öfkesi dinmiş

---

çoktandır. Soğukları beraberinde getiriyor. Dağdan akan rüzgar, vadiden akan rüzgara benzemiyor. Dağlı rüzgar sakın, usul usul ziyaret ediyor. Vadinin beslediği rüzgarlar ise her zaman koşar gibi aceleci. Soğuk bir titreme alıyor bizleri. Göz kararıyla geçide yanaşıyoruz. Seyit üstte, sen ortada ve ben alttayım. Her su geçişleri senin için ayrı bir endişe kaynağı. Yüzmeyi bilmiyorsun, ki bilmek de çoğu zaman Munzur’a işlemiyor. Son söz hep Munzur’un. Giriyoruz Munzur’a ve yavaşça ilerliyoruz. Gece sakinken, herşey yolunda ilerlerken, o sesi bozan aykırı bir ses duyuyoruz. Tam yarılarmışken Munzur’u BTR panzerlerin sesi geliyor. Panzerin ışıkları yavaş yavaş vuruyor yamaçlara, bazen suya. Eğiliyoruz üçümüz. İlk panzer geçiyor. Sonra ikincisi. Sessizce bekliyoruz. Suyun tam ortasındayız. Ne gitmek ne kalmak. İkinci panzer geçince biraz mesafe oluyor. Hemen, “hadi hızlıca geçelim” diyorsun. Biraz acele ediyoruz. Acele ederken düşmemeyi becermemiz gerek. Bereket su çok derin ve sert değil. Sonunda kıyıya yetişince, derin bir nefes alıyoruz. İslağız ama çantamıza yetişmemiş. Çok beklemiyoruz orada. “Bu operasyon habercisi ya da normal bir devriye. Biz en iyisi erkenden kendimizi Pilvenk boğazının öbür tarafına atalım” diyorsun. Pilvenk yoluna asfalttan ilerliyor, yoldan köye doğru çıkıyoruz. Köyde bir boş ev bulup bir süre dinlenip, sabaha üç saat kala üstteki boğazdan geçip, Demenan’a gideceğiz. Planımız öyle olsa da, çok fazla beklemeden “hemen gidelim” diyorsun. Öyle de yapıyoruz.

Güz yelleri yerini ufaktan, zemheri soğuğuna bırakıyor. Demenan’da daha fazla hissediyoruz soğuğu. İyi ayarlıyoruz vaktimizi. Tan vaktine bir saat kala boğazı geçiyoruz ve yetişiyoruz Mazra’ya. Mazra ormanın içinde kaybolmuş. Zaten iki ev var, onlardan biri yıkılmış, biri yıkılmanın eşiğinde. Dereye doğru gittikçe soğuk rüzgar içimize işliyor. Bereket yürüyüş halindeyiz de onun sıcaklığı var. Zamanı iyi denk getiriyoruz. Sabahın ilk ışıklarını ormanlık alanın içinde karşılıyoruz.

Hışmıyla bir güz sonu yeli kalkıyor tepelerden. Keskin buz gibi

---

bir soğuk adeta bedenimizi delip geçiyor. Dereden adeta buz çarpıyor yüzümüze. Düz bir yer buluyoruz. O da patikanın üstü. Kambur ağaçlar eğilmiş patikanın üstüne. Yorgunuz ama sabah güneşini karşılamadan yatmaya niyetimiz yok. Yapraklar kalmamış neredeyse. Berrak bir güz sonu var. Pürüzsüz masmavi bir gökyüzü. Zaman en sade halini bu mevsime saklıyor gibi. Güneş neredeyse çıkacak. Dürbünü alıp her tarafı az çok görebileceğin bir yere gidiyorsun. Orayı en iyi sen biliyorsun. Yazın birlikte az badireler atlatmamıştık Demenan'da. Adeta köşe kapmaca oynamıştık düşünle.

Her tarafı kolaçan edince bizi çağırıyorsun. Yanına geldiğimizde bize elinle askerin çıktığı yerleri gösteriyorsun. "Tesadüf mü yoksa his mi bilmiyorum. Köyde dinlenirken birden hemen kalkmamız ve boğazı geçmemiz gerektiğini düşündüm. Biraz daha gecikseydik, asker pususuna düşmüştük" diyorsun. Baktığımızda, bir saat önce geçtiğimiz yerin her tarafında, yeni gelmiş oraya konumlanmaya çalışan askerleri görüyoruz. Sonrası hep askerdi, sırtın uzadığı yere kadar. Biz operasyonun dışına çıkmışız. "Savaş bazen histir ve hissettiğini yapmaktır" sözün aklıma geliyor. Ellerin eldivende olmasına rağmen yine üşümüş. Bir müddet daha etrafımızı gözetleyip yerimize iniyoruz. Senden işaret bekliyoruz ateş yakmak için. "Güneş biraz çıksın sonra ateş yakalım" diyorsun. Montun kalın, kafanda yeşil bir bere var. Elbiselerin yeni, çok yıpranmamış. Biraz kalın kumaştan. Üçümüze de aynı zamanda gelmişti elbiseler. Ama seninki sanki bugün gelmiş gibi. Sırrını anlamıyorum çok. Paçalarını çorabının içine saklamışsın. Öyle daha sıcak tutuyor. Ayakkabıların bot tarzı. Berenin altında görünen saçlarına beyazlar düşmüş. Giderrek çoğalıyor beyazlar. Sakalların çok uzamış. Siyah sakalların yüzünü kaplamış. Bıyıkların ince, yetişmiyor sakal boyuna. Gözlerin küçülmüş, az bakıyor etrafa. Ufalmış gözlerinin altında kalan bakışların geziniyor her yerde. Bazen derin derin süzülüyor, bazen kaçamak. Konuşmadan ilişiyorum gözlerine. Ama hep gülüyor gözlerinin içi. Gülüşlerine sarılmak geliyor içimden. Hüzünlerden yap-

---

rak dökümü bir keder göz alabildiğine. Hep sakinsin. Üşürken bile sakın. Üç beş adım volta atıyorsun, güneşi beklerken. Sana bakıyoruz yerimizde hareketliyiz, ısınmaya çalışıyoruz.

Güneş ilk önce öncü ışıklarını gönderiyor Demanan'ın yüzüne. Koye Jele tarafından geliyor. Çok olmadan yetişiyor bizlere. Güneşe doğru dönüyorsun, avuçlarını ovuşturuyorsun. Güneşte sevdanın gözü var. Kimseyi dokundurtmuyor. Bir çıkınca pir çıkıyor. Olduğumuz yere gelmesi gecikmiyor. Biz zaten yeri düzeltmiştik. Ağaçlar da hazır sayılırdı. Yakma işini sen yapıyorsun. Gerilla ateşi yakmayı çok seviyorsun. Sanatçı gibi incelikle yaklaşıyorsun. Parça parça düzenli diziyorsun. Poşeti ucundan yakıp damlatıyorsun, kasa tarzı dizilmiş ince, kuru ağaçların üzerine. Ateşin ufaktan başlayıp, büyümesini, yayılmasını izlemek güzel bir filmi izlemek gibi. Sırayla yetişiyor ağaçlara, sonra birden hepsini kucağına alıyor. Senin ateşle ilişkin hiç değişmiyor. Sarmalıyorsun her zaman. Üç kişiyiz, yetiyor ateşimiz bize. Isınma işi tamamlanınca, çaydanlığımızı alıp yan dereye gidiyoruz. Dereden gelen su donmuş. Seyit'e "biraz buz kırıp getir, koyalım çaydanlığa, eritem" diyor. O da öyle yapıyor. Su yapma işi uzasa da sonunda suyumuzu yapıp, çayımızı demliyoruz, kahvaltımızı yapıyoruz. Kahvaltı faslı bitince ateşi biraz daha güçlendiriyoruz. Sırtını, terini kurutuyorsun. Sonra biraz daha ısı biriktiriyorsun. Günde iki defa BBC ve saat başı fm'den haberleri dinliyoruz radyondan. Radyon, beyaz, tuşlu, kaliteli bir radyo. Yıpranmasın, zarar görmesin diye ilk önce kılıfına, sonra beyaz bir tülbente, en sonda beyaz şeffaf bir poşete sarıyorsun. Seyit, "gelinlik kızların çeyizi gibi. Radyoyu çıkarıp açana kadar haberler geçiyor" diye takılıyor sana. Gülümsüyorsun, gözlerinin içi gülüyor. Sen de hiçbir şey eskimiyor, yıpranmıyor. Kendinden iyi koruyorsun sana ait ne varsa. Gerçi hiçbir zaman sana ait de olmuyorya. Bir dönemden sonra kimin ihtiyacı varsa ona veriyorsun. En azından sende kaldığı zamanlarda tüm malzemeler rahat ediyor. Ateşin hemen yanında yerini yapıp, sırtını ateşe

---

dönüp uzanıyorsun. Senin her uzanman gerilla alışkanlığı. Dizlerini koynuna doğru toplayıp, ellerini dizlerinin arasına koyup, öylece toplu yatıyorsun. Öğlenden önce yine yola düşeceğiz.

Saat 11 gibi kalkıyoruz. Çantanı hafifletiyoruz. En çok senin çantandan yiyecek tüketiyoruz ki hafif olsun çantan. Toplanıyoruz hızlıca. Senin çantanda her şey düzenli yerli yerinde. Sanki hepsinin numarası var ve çantanın içinde kendi bölümlerine yerleşiyorlar. Güzel bir kütüphanenin düzenli dizilmiş rafları gibi. Büyük ihtimalle eskiden kalma, gerilla yaşamında da kaybedilmemiş bir alışkanlık.

Güneş daha fazla ısıtsa da her yere uğrayamıyor. Bizim bulunduğumuz yamaca sadece iki saat göz atıp, biraz sıcaklık bırakmış, geçip dağın ardına saklanmıştı. Yeniden düşüyoruz yola. İlk hedef Bora Sere köyü, sonrası Rojdere. Orada arkadaşlar bizi bekliyor olacak. Toplanıp, devrilen ağaçların ve yaprakların altında kalmış, az kullanılmasından dolayı çoğu yeri silinmiş ve sadece eşgali kalmış patikadan ilerliyoruz. Yokuşlar dışında genel sohbet ediyoruz yürürken. Bereket bugün çok fazla yokuş yok da yürüyüşe çok sohbet sığıyor ve nasıl geçtiğini bilemiyoruz. Önce Bora Sere köyünden, sonra ufak yokuştan tepeye çıktık. Tepenin ardı ziyaret: Jara Harşîye. Dinlenip, suyumuzu içip devam ediyoruz. Koye Jele karşımızda, ona bakarak iniyoruz Rojdere'ye. Randevu yerine az kalmış.

Geçtiğimiz her yere dair bir hikayen var. O zaman eskilerin ne kadar hikaye biriktirdiklerini hatırlıyorum. Zor zamanların gerçek kaplı öyküleri çok oluyor. Seni dinlerken hikayeler zamanla azalıyormuş gibime geliyor. Nereye baksan anı, nereye baksan gerçek öyküler. Ya da sen mi iyi hatırlıyor da anlatıyorsun. Eskiye daha fazla anı sıkışmış. Adeta günler yetmemiş anıları saklamaya. Hayatın terekesi geride kalanlardan çok şey toplamış. Senin hikayelerin de gözümüze çarpan her yerden beslenmiş. Areki'ye inen, Şeytan Deresi dediğimiz derenin başında, "Anlatılacak o kadar şey var ki. Ona ne bu yol yürüyüşü yeter, ne de başka bir yol yürüyüşü. Öyle

---

zaman oluyordu ki bir yılı bir günde yaşıyorduk. Üst üste geliyordu her şey” diyorsun. Rojdere’de arkadaşları görene kadar senin anlattıklarıyla yürüyoruz ve dağların, suların, patikaların, ağaçların şahitliğinde geçmişe gidip geliyoruz.

## DÜŞÜNCE SANCISI

Bir gün dönüp bakınca düşler  
İçmiş olursa yudum yudum yılları  
Ağla, ağla Firuze ağla  
Anlat bir zaman ne dayanılmaz güzellikte olduğunu

Kıskanır rengini baharda yeşiller  
Sevda büyüğü gibisin sen Firuze  
Sen nazlı bir çiçek, bir orman kuytusunu  
Üzüm buğusu gibisin sen Firuze

Kıskanır rengini baharda yeşiller  
Sevda büyüğü gibisin sen Firuze  
Sen nazlı bir çiçek, bir orman kuytusunu  
Üzüm buğusu gibisin sen Firuze .....

Çantanın üzerine koyduğun, radyonu sardığın gibi bir bezve naylona sardığın teybinden Sezen Aksu’nun güzel sesi yayılıyor. Firuze’yi söylüyor. Az sözle çok şey söylüyor. Derin derin kulak veriyorsun. Uzun yıllardır onu dinlediğini anlıyorum. Bazı şarkılar vardır, ömür boyu insandan hiç gitmez, hep onunladır ya, bu şarkı da senin için öyle sanırım. Bir rüyanın en güzel yeri, bir kitabın, bir filmin ya da senin için bir Fenerbahçe maçının en heyecanlı anı gibi. Kayboluyorsun şarkısında. Bakışların, yüreğin eşlik ediyor şarkıya. Dalgınsın biraz. Şarkıdan mı başka şeyden dolayı mı bilmi-

---

yorum. Uzun uzun düşünüyorsun. Belki de Firuze'nin sende bıraktığı bir iz var. Geçmişten kalan bir sızı mı ya da mutlu bir an mı, sadece şarkının tınısına eşlik eden bir duygu anımı seçemiyorum. Çok bu konulara girmiyoruz seninle. Erkekliğin geri, paylaşmayan halleri mi diyelim, ya da farklı bir ad mı bulalım durumumuza bilmiyorum. Sormak gelse de aklıma, sormuyorum, ileriye bırakıyorum. Sorsam da cevabın var mı onu da kestiremiyorum.

Şarkı bitince yeniden teybini alıyorsun, başa sarıyorsun ve bir daha dinliyorsun. En çok Sezen Aksu'yu seviyorsun sanatçılardan. Onun da en çok Firuze'sini. İki defa dinledikten sonra yeniden dinlemek için yelteniyorsun ama bizi görünce vazgeçiyorsun. Üçüncü de olmasın der, gibi bakıyoruz. Ama öyle değil. Seninle onu daha fazla seviyoruz. Sezen Aksu'dan bahsedince "yarı hemşerim olur" diyorsun. Kendini yarı İzmirli görüyorsun ondan olsa gerek. Hayatının büyük bölümü İzmir'de geçmiş. Sezen Aksu'nun hareketli şarkılarından ziyade, slow şarkılarının iyi olduğunu söylüyorum. Sen katılmıyorsun. Hepsini birden seviyorum. "Ben bütünlüklü bir Sezen hayranıyım" diyorsun. Gülümsüyoruz. Müziğe çok ilgilisin ama hiçbir zaman senden bir şarkıya eşlik ettiğini ya da bir şarkıyı mırıldandığını duymamışız hiçbirimiz. Çok müzik dinliyorsun, hiç söylemiyorsun, sesli eşlik etmiyorsun. Aklıma bir moral-kültür çalışmasında şarkı söylemesi önerilen Cesur geliyor. "Bırakın şarkı söylemeyi, ben hayatımda kendi kendime mırıldanmamışım" demişti. Galiba sende öyleydin. Sezen Aksu dışında, Ahmet Kaya ve Civan Haco dinliyorsun. Teybinin yanında beş kaset var. Dördü Sezen Aksu, biri karışık. "Fazlasını taşıyamıyorum. Bunlara pratik bir çözüm bulsalar da bu kadar kaseti yanımda taşımak zorunda kalmasak. Mesela, Sezen'in tüm kasetlerini alabileyim yanıma" diyorsun. İyi bir dinleyicisin. Sanatsal ve kültürel yaratımlara hiç mesafe koymuyorsun. Onları sabrederek, sakın sakın sonuna kadar takip ediyorsun. Bizim gibi erken sıkılmıyorsun. Başlayınca sonunu getiriyorsun. Bir film, bir kitap gözlerinde, elinde can çekmiyor. Seçicisin ama seçtiklerini de yalnız bırakmıyorsun. Filmin or-

---

tasından ayrılmak, kitabı biraz ilerleyince bırakmak yok sende. Çok ender seçtiğinde yanıyorsun. Yanıldığını anladığında da yine bırakmıyorsun. Yarımlık, terketmek yok sende. Yılların hislerine, duygularına ve düşüncelerine eklediği olgunluk mudur, hayattan kalmış dersler midir tam bilemiyorum, sadece seçebilmenin insanın derininde oluşan büyük bir meziyet olduğunu ve sende olduğunu biliyorum.

Yazın izleri siliniyordu birer birer tabiattan, dağılıyordu geçmişten kalanlar. İncelmiş güneşi çeken yapraklar, sararmış yüzü, sertleşmiş gövdesi ile kopacaktı dalından. Kara dolu bulutlar gökyüzünü sık sık yoklar olmuşlardı. Rüzgarlar deli dolu. Ağaçlar el pençe secdede. Acının korlaştırdığı mevsimdeyiz. Güzü giyindi akşamlar, gündüzse halen yaz sonu. Son yaza yetişmiş yorgun argın sabahlar, koynunda serin bir yel taşıyor. Biz yine ateşin başındayız. Ateş gür sesiyle en kor halinde. Gelip gidiyorsun. En çok ayaktasın. Yeşil kefiyen kafana sarılı. Elbisen, arkadaşların diktiği elbiseler. Askeri gömleğinin altında, normal bir ince gömlek daha var. Eski bir gerilla alışkanlığı. Şutikın gri renkli, gözenekli ve çok uzun. Neredeyse on beş metre. Onu sar sar bitmiyor. Göbek altından başlayıp, göğsüne kadar sarıyorsun. Hem de sıkı sıkı. Yanılmıyorsam Güney'den birlikte getirmişsin. Ama yeni alınmış gibi. İlk zamanlarımızda şutikının uzunluğu ve çok sarman dikkatimi çekmişti, sana sormuştum. Sen "raxtın ağrıtmaması ve belimize batmaması için" demiştin. O günden kalmıştı uzun şutikın sırrı aklımda. Raxtını çıkarmamışsın. Dört şarjör ve iki de bomba var üstünde. Palaskan sert, saddami, tokası kartal işlemeli. Eminim ki bu raxt ömrün boyunca sende kalacak. Ne kırılacak ne atılacak. Her malzemene sadıksın ama askeri malzemelerine farklı bir sadakatin ve titizliğin var.

Gidip gelip ateşe sokuluyorsun, oturmuyorsun. Ellerini açmış düşünceli düşünceli bakıyorsun. Biraz ısınınca tekrar yürüyorsun. Canın bir şeye sıkkın gibi ama söylemiyorsun. Belki de sadece dü-

---

şünüyorsun. Senin düşünceli hallerine çok şahit olmuşluğum, az biraz alışmışlığım var. Her birini bir sebebe yormayı öğrendim artık. Bu sefer bir sebep bulamamaktan olabilir dikkatli bakışlarım. İyice ısınınca sürekli yanan ateşten ve ona destek olan çelimsiz güneşten, yan tarafta bir düz yere oturuyorsun. Çantayı alıyorsun eline, içinden özenle dizilmiş malzemelerin arasından defterini çıkarıyorsun. Büyük tam boy defterin, üç'e bölünmüş hali. Kabı, ambalaj bandı ile desteklenmiş, naylon bir kap. Defterini içinden çıkarıyorsun. Kalın, küçük, kareli bir defter. Yandan değil üstten açılıyor. Yazılarda üstten başlanarak alta doğru birikiyor. Epey bir yazmışsın. İlerlemişsin. Bir tarafına notlar tutuyorsun, diğer tarafına şiirlerini yazıyorsun. Durgunluğunun nedeni anlaşılıyor. Düşünce sancısı çekiyormuşsun. Sezen Aksu da biraz katkı sundu sanki. Duygular her taraftan beslenerek üstüne geldi. Birleşip, defterini eline aldirttilar. Çok ilişmiyoruz sana. Yazıyorsun sakın sakın. Yazdıklarına bakmayı sonraya bırakıyorum. "Her yazı bir dışa vurumdur" deyişin geliyor aklıma.

Uzun bir yazı oldu gibi. Çok bekledin defterinin başında. Kimi zaman bağdaş kurdun, kimi zaman dizini biraz yukarı çekip, defterini dizinin üstüne koydun. Ayakların yorulduğunda uzattın, biraz dinlendirdin, sonra yine yazmaya devam ettin. Gözlerimiz sendeydi en çok da benim. Bir ara çaktırmadan bir çay getirdim. Dalmıştın, çayı getirdiğimi farketmenle mahcupluk yaşıyorsun. Sen kendin alırdın çayını genellikle. Defterini kapatıp, kabının içine koymandan anlamıştık bitirdiğini. Yüzün, gözlerin gülüyor. Bir gülümseme yayılıyor çehrene. Dışa vurumunla derin bir soluk alıyorsun. Huzur kaplıyor her yanını. Yaratımın başından geçen anlara ilişiyor gözlerimiz. Giderek derinleşen bakışlardan, defterin kapanmasına kadar geçen yolculuğa sığın duygularının şahitliğini yapıyoruz. Kalkıyorsun, dizlerin tutulmuş gibi. Biraz yürüyüp ateşe sığınıyorsun yine. Ateş hiç sönmesin istiyorsun. Aynı ocaklarında ateşi hep tütüren Zerdeştiler ve onların ardılları gibi. Toplumsal genlerinden gelen bir özellik olsa gerek.

---

Ağaçlar uzun, bulunduğumuz alanı kapatmış. Ara ara açıklıklar var, göğe değişiyor gözlerimiz. Bazen bulutlar kapatıyor mavilikleri. Öğlene doğru bulutlar daha çekingen, çok göstermiyorlar kendilerini. Mavilik çarpıyor gözlerimize. Göğün mavisinde yüzen turnalara takılıyor gözlerin. Hepimize işaret ediyorsun, birlikte bakıyoruz. Ne de muhteşem bir görüntü. Alt kenarı olmayan üçgen gibi dizilmişler sıra sıra. Harçık vadisi boyunca uçuyorlar sıcak diyarlara. En öndeki yorulunca değiştiriyorlar. Ama ahenginden hiçbir eksilme olmuyor. Katmer katmer çoğalan sevinçler gibi. Hatırimız kalıyor kuşların ötüşüne. “İnsan ne kadar da benziyor doğaya, her şeyin vaktini bekliyorsun. Turnalar da bizim gibi, vaktiyle geliyor, vaktiyle gidiyorlar. Ama biz onlar kadar düzenli değiliz. Onlar hislerinde yanılmıyor. Şunlara baksanıza tek bir santim yanlış yok. Alevilerin, daha doğrusu eski insanların, göçmen kuşa, turnalara kutsallık vermesinin anlamı bu olsa gerek” diyorsun. Gözlerimizin önünden geçip uzaklara giden kuş katarlarını izlerken, bir garip sevda kalıyor akşama.

## SON SÖZLER

Arkadaşlara ulaşalı on gün oldu nerdeyse. 99 yılının son ayındayız. Onu da yarıladık nerdeyse. Bu yıl bitecekmiş gibi gelmiyordu hiç. Bitse derin bir “oh” çekecek gibiyiz. Harçık vadisi tümüyle yalnızlaşmış. Biz ve doğa başbaşa. On dokuz kişiyiz. Yer yapıyoruz. Bir kışa, biraz da bahara yetecek kadar. Hergün çalışmaya gidiyorsunuz, ben sabit yemekçiyim. Öğlenleri yemek yapıp yanınıza getiriyoruz. Yemek dediğimde tek bir yemek. Ya bulgur ya pirinç ya da makarna. Akşamlarıysa ya hazır çorba ya da mercimek. Şanslıysak avcılarımız akşama et yetiştiriyor. Sabah erken kalkıyoruz. Senin gözlerinden uyku akıyor. Sanki gece iyi ya-

---

tamamış gibisin. Hepimiz kalktıktan sonra biraz bekliyorsun. Bataniye sadece sana kalıyor. Kahvaltıya kadar tekrar uzanıveriyorsun. Yarım saat daha yatıyorsun. Genelde hepimizle birlikte kalkarsın ama bazen sabahın güzel uykusundan faydalanıyorsun. Çok sürmese de uykun, derin bir sabah uykusu olduğunu gözlerinden anlıyorum. Kalkınca yan taraftaki dereye doğru gidiyorsun. Dereden gelen suyla elini yüzünü yıkıyorsun. Soğuk baştan aşağı her yeri üşütüyor. Ormandan yükselen uğultunun en büyük sebebi. Keşifçi geldiği gibi akşamdan hazırladığımız çarberin üstünde kaydattığımız çayımızı, yağ torak, tulum peyniri ve zeytinli zengin bir kahvaltı eşliğinde yudumluyoruz. Yağmurun olmaması en büyük şansımız diyorsun. Geldiğimizden beri hiç yağmur yağmadı. Gerçi artık yağarsa bu soğukta kar olur. Herkesi hareketlendiriyorsun. Yine malzemelerinizle yola düşünüyorsunuz. Yol uzun değil. Beş- altı dakika ya sürüyor ya sürmüyor.

Erkenden geliyorum yanınıza. Hepiniz bir çalışmanın içerisindesiniz. Öğlen arasına daha çok var. Güneş arkamızdaki tepeden, bulunduğumuz yere salınıyor. Ormanlık alan sık ama yapraksız. Baran toprağı kazıyor. Sen, boydan daha fazla kazılmış bir manga yerinin köşesinde, elinde kürekle toprak atıyorsun. Sakin sakin atıyorsun toprağı. Kazma ve kürek ellerinizde sırayla yapıyorlar işlerini. Bahoz “çok yavaşsın” diyerek takılıyor sana. “Olan bu. Yöntemli, kendini yormadan çalışacaksın ki, uzun çalışabilesin, dayanabilesin. Sen şimdilik gençliğine, kuvvetine güveniyorsun ama kendini idareli kullan. Bizim yaşımıza gelince anlarsın, bu yılların değerini. Bu devrim daha çok sürer ve her zaman ihtiyaç duyar bizlere” diyorsun. Bahoz, “Sende daha gençsin. Kendini ihtiyar yapma” deyince, “elbette gencim ama senin kadar değil” deyip, çay molası veriyorsunuz. Çay molasından önce üç beş küreklik toprak kalmış onu atıyorsun. Çay yorgunluk ilacı. Ozan, çayı demlemiş, düz yerdeki bardakları tek tek dolduruyor. Sakalların halen uzun. Çok oldu temiz bir traş olmayalı. “Soğuktan iyi koruyor, yüzümüz çatlamıyor” diyorsun. Bıyıklarını hiç kesmiyorsun. Erkek gerillaların

---

yerleşmiş, yazısız bir kuralı gibi. Kimin bıyığı varsa, kesmiyor. İnce olanlar bile kesmiyor. O zamana kadar hep bıyıklı görmüşüm seni. Çok kalın değil, orta ama seyrek. Yeşil beren kafanda. Gri şutikını hiç çıkarmıyorsun. Şutik öyle bir sıkıştırmış ki belini, inceltmiş. Çaylar dağılıyor elden ele. Sağ elin küreğin sapında eğiliyorsun küreğe yüklenerek. Ayağın taşın üzerinde. Ayakta çayını yudumluyorsun. Teypten Koma Rojhilat'ın "Sare" parçasının sesi yükseliyor. Çayını içerken arkadaşlarla mangayı nasıl yapacağınızı tartışıyorsun. Sigara içmeyenler çayını bitirince ufaktan başlıyorlar çalışmaya. Sigara içenlerin ek bir keyfi var. Sigaranın oluşturduğu duman topluluğu. İkinci çaya ikinci sigara yetişiyor. Sen ve iki üç sigara içmeyen devam ediyorsunuz. Çalışmanız helikopter sesiyle bölünüyor. İki kobra helikopteri aralarına teneke dediğimiz bir helikopteri almış Pülümür yönüne doğru gidiyor. Metalik bir ses bozuyor vadinin ahengini. "Bu teneke helikopterin içinde sorumluları vardır. Son zamanlarda hep öyle sorumlu komutanları ya da yetkili sivil insanları helikopterle taşıyorlar. Bir şeyden korkuyorlar ama neyden" diyorsun. Biz alışmıştık, senin her olaya ilişkin bir yorumunun olmasına. Düşünüyorum da ne kadar çok yorumun vardı. Senin için her şeyin bir nedeni, altta yatan bir cevabı vardı. Sen o cevabı hep bulmaya çalışanlardandın. Kimimiz için önemsenmeyen, değer görülmeyen ayrıntılar senin için bir şeyin sebebi ya da cevabı olabiliyordu. Yorumlamak, anlamaya çalışmak bir tutkuydu senin için. Yorum, bilmenin şifrelerinin çözülmesi demek, onu anlıyorum senden. Hep bilginin ve anlamın peşinden koşuyorsun. Tanımak diyordun hep. Ve bir de anlamak. Bu ikisi hayatın arkasından nefes nefese gitmenin özeti.

O yıllara kadar karşıdakini çözmek önemli bir komutan meziyeti. Karşıdaki çözüldüğü kadar ayakta kalıyorsun, çevrene ve gelişmelere yön veriyorsun. Hele hele bu savaşta çok daha hayati oluyor. O yılların tanıdığım tüm komutanları gibi, sende askeri yorumlarını eksik etmiyordun. Bir közün başında, yemek ya da çay mo-

---

lasında, bir askeri hareketlilik zamanında nasıl olabileceğine, ilerinin neler getireceğine dair yorumların ve tahminlerin oluyordu. Zevk de alıyorduk, öngörü de ediniyorduk. Dar zamanlarda gözümü, kulağımızı az çevirmedik sana. Her şeyin önce kafamızda bittiğini tecrübe etmiştin. “Hazırlık bir operasyon anında ya da sıkıştığımız bir anda değil, önceden düşünce de yapılıyor” diyordun. Bir savaş ilkesi, gerilla ilkesi. Küçük büyük ne olursa, onun bir karşılığının hayatta var olduğuna inanıyordun. O karşılığı bulmanın da hayatın frekanslarını yakalamaktan ibaret olduğunu biliyordun. İnsanın başından geçenler konusunda hep ciddi, başından geçenleri anlama ve yolunu bulma konusunda hep esneksin.

On dakikalık ara verdirtmişti üzerimizde uçan helikopter. Gidince yine çalışmaya devam ediyorsunuz. Ta ki yemek gelinceye kadar. Bugün pirinç yemeğimiz. Ateşi iyi ayarlamazsak her an lapa olacak pirinci bir tencerede getiriyoruz. Bir tenceremiz, iki küçük tabağımız var. Yemek molası verince, elinizdeki kazma küreği bırakıyorsunuz. Bahoz elinden tutup seni yukarı çekiyor. Gülüyorsun. Oturup bağdaş kuruyorsun, sırtını bir ağaca yaslıyorsun. Çok yorulmamışa benziyorsun. Yöntemli çalışmayı bilmekten olabilir. Sen yorulunca gözlerin küçülüyor. Daha fazla nefes alıp veriyorsun. Kolların ve bacakların ince. Bedenin zayıf. Gerçi aramızda kilosu olan kimse yok. Senin deyimle herkes “sıkı gerilla.” Bu tabiri çok seviyorsun. Genelde pişmiş, girişken, olgun, her istediğini bilen, çaresiz kalmayan gerillaları için kullanıyorsun.

Pirinç pilavının tenceresi orta yere getiriliyor. Ekmek orta yerde, kim ne kadar yerse. Pilav biraz kuru ve yağsız olmuş gibi. Hiçbir zaman senden yemek şikayeti duymamıştım. Ne önüne gelse yiyorsun. Yerken çok lezzetli bir yemeği yer gibisin. Ağzından şap şap sesler çıkıyor. Hangi yemek gelse şap şap çıkartarak yiyorsun. Kim seni görse dünyanın en lezzetli yemeğini yiyorsun sanacak. İştahlısın. Senin yanında tok olan bile acıkıyor. Tencereye kaşıklar girip çıkıyor. Pirinç ekmekle doyuyoruz. Sen hep en sona kalkıyorsun sofradan. Kalkmak derken bırakıyorsun. Kalan hiçbir

---

zaman dökülmüyor senin yanında. Çok kere hatırlıyorum, iki üç güne kalan ve çoğunlukla da kötü yapılmış yemeklerin, senin zorunla tüketildiğini. Özellikle pirinç ve makarna üçüncü güne bile kalıyor, dökülmüyordu. İlk yapıldığı halinden farklı versiyonlara bürünüyor ama tüketiliyordu. Yaygın ifadeyle “değerdir, atılmaz” diyoruz. Senden çokça duyuyoruz bu sözü. “Bizde halkın, örgütün değeriyiz, yiyince bize de yazıktır” diyen olsa da o yemeğin bitirilmesinin önüne geçemiyor. Olur da arta kalan yemek dökülürse, senin söz hışmına uğrayacağını çok iyi biliyor. Biraz ondan, biraz da öğrendiklerimizden sana katılıyoruz.

Yemekten kalkınca “tencereyi yıkamaya gerek yok, görüyorsunuz tencere temiz” diyorsun. Tencereyi alıp mutfak yerine indirip, gelip sırtını bir ağaca yaslıyor, oturuyorsun. Güneş daha dik vuruyor. Güneşe veriyorsun önce sol yanını, sonra sağ yanını. İçin ısınıyor. Yaz güneşi dışındaki tüm güneşlerin sendeki karşılığı hep aynı. Nerede güneş oraya yerleş. Güneş de seni tanıyor gibi. Bir açığı bulup ulaşıyor sana. Yemek sonrası çay keyfi. Çay otu da şeker de çaydanlığın içinde. Cam bardakta sıra sıra veriliyor çaylar. Hepimiz gibi sende çayı seviyorsun. Çay dışındaki diğer sıcak içeceklerle fazla aramıyorsun. Gerçi çok da çeşit yok yanımızda. Çay kâfi.

Bağdaş kuruyorsun, ağaca yaslanarak. Etrafta konuşulanları dinliyorsun. Baran her şeyi ciddiye almaktan, tedbirli olmaktan bahsediyor. O çay keyfinin konusu belli oluyor böylece. Doğal kendiliğinden geliyor. O kısa dinlenme anına, nasıl o kadar konu sığıyor, hiçbirimiz sırrını anlamıyoruz. Seninki genelde o çay zamanının süresiyle sınırlı, espri karışımı anlatımlar. Senin hicvin konunun içerisinde. Şehit Ali Ekber’i anlatıyorsun. Onun bir kış kampında yaptığı ‘son sözler’ adlı yarı skeç, yarı denemeyi anlatıyorsun. Zamanla sende katılmışsın Ali Ekber’e. Son sözler arkadaşların söylediği son sözler oluyor, ondan sonrası olmuyor. “Yok ya ben biliyorum bu tank vurmaz-vurmuş tank-”, “bu hattan düşman gelmiyor-gelmiş düşman-”, “kobra bizi görmedi-görmüş-”, “bu

---

su geçit veriyor-su gtrmŖ-”, “ben biliyorum burası uçurum de-  
il-uçurumdan dŖmŖ-” gibi örnekleri ardısıra sıralıyorsun. Bu  
cümleleri kuranların son sözleri bunlar olmuŖ diyorsun. Gülerek Ali  
Ekber’i anlatıyorsun. Ondan çok etkilenmiŖsin belli. Onun disipli-  
ninden, ciddiyetinden hep bahsediyorsun. Ve bir de o zeka yüklü  
hicivlerinden. Bizde seninle birlikte oaltıyoruz son sözleri. Bizde-  
ki yüzeyselliği bizi güldürerek yerleŖtiriyorsun anlattıklarının içine.  
Acıtmayan ama soru iŖaretli kelimelerden kuruyorsun cümlelerini.  
“Ne olursa olsun her zaman daha iyi dŖnn, daha iyi karar verin.  
Olmaz, gelmez deyip çıkmayın iŖin içinden, hele hele bizdeki her  
Ŗeyin hayat memat meselesi olduğunu bilerek” diyorsun ve yerden  
destek alarak kalkıyorsun ayağa. Ayağa kalkmak, iŖbaŖı demek.

Sen yine kürekle toprak atıyorsun. Hedef belli, kar dŖmeden  
yerimizi yapıp yerleŖmek. Havalar bir süre daha izin verecek gibi.  
Diğer arkadaşların temposuna yetiŖemesen de ne emeğin varsa onu  
sarfediyorsun. Bu sefer erken yoruluyor gibisin. Ya da toprağı ka-  
zan deėiŖtiėi için fazla toprak birikiyor. Zorluyorsun kendini, nefes  
nefese kalıyorsun. Dedim ya yorulduğunda gözlerin küçülüyor,  
bakıŖların derinleŖiyor ve yüzüne bir kırmızılık yayılıyor. Yanındaki  
arkadaŖ yardımına yetiŖiyor. Sen duvara dayanıp soluk alıyorsun.  
alıŖma esnasında da son sözler giderek oaltılıyor. evrendekile-  
re sorar gibi, bu kampın son sözü ne olurdu diyorsun. Bahoz’dan  
geliyor son söz: DŖman hayatta bu kampı görmez.

## ANLATICI

Karlar giderek eriyor. Gözümüze arpan yerlerde benek benek  
toprak görünüyor. Koye Jele’nin gneŖe bakan yamacında si-  
yahlıklar oalıyor. Hengirvan köyü kış boyu sislerin altında sak-  
lanmıŖtı. YavaŖ yavaŖ yüzünü gösteriyor. Ağaçlar gneŖten  
aldıklarını köklerine veriyorlar. Bir keresinde bana, “Baharın geldi-  
ėini en çok ağaç köklerinden anlarsın. Baharın geliŖiyle ilk baŖta

---

ağaçların köklerindeki karlar erir ve ağacın kökündeki siyahlık genişler. O siyahlık halka şeklinde giderek büyür. Sonra ağaçların dallarından damlalar düşer kar'ın üstüne. Baharın ilk işaretleri onlardır. Baktın ki erimemiş, kış devam ediyor demektir” demiştin. Kampımızın etrafı da öyleydi. Güneşten nasipleniyordu. Ağaçların kökleri siyahlamıştı. Cemreler sadece havaya, suya, toprağa değil bize de uğramıştı. Kampa sığmaz olmuştuk. Siyahlaşan yerlerden bazen açılıyor. Baran her gün on, on beş tane gulik getiriyor, biraz da tırşo. Baran ile gizli bir anlaşmanız var gibi, o gulikler ve tırşolar akşamları sizin koğuşa pişiyor. Bize sadece kokusu geliyor. Ot yemeklerini çok seviyorsun hepimiz gibi. Hele bir de Baran otları getirdiğinde kafanı sallayarak, el işaretleriyle “bir faaliyet yapmayalım mı” deyişin var ki o görüntüye gülüşlerimizle eşlik ediyoruz. Kaş göz işaretleriyle çekiliyorsunuz koğuşa ve her akşam faaliyet yürütüyorsunuz. Toplayıcı Baran. Welat yardım yataklık işinde.

2000 yılının Newrozu yaklaşıyordu. Kış boyu hem birlikte zihnimizi tazelemiştik hem de uzun zaman sonra herbirimiz kitap okuma fırsatı bulmuştuk. Sen bizim anlatıcımızdın. Hemen hemen her konuya ilişkin çokça biriktirdiklerin vardı. Onları bizimle paylaştın. Öyle sade, öyle güzel anlatıyordun ki sıkılmaz, can kulağıyla dinlerdik. Ezbere bilgiler yoktu sende. Sırtıtmıyordu hiçbir bilgi üslubunda. İyi bir entelektüeldin onu anlamıştım. Birikim denen şey, ‘olayın bu yönü de varmış’ dedirtmekti o yıllarda. Sende çokça düşünemediklerim vardı. Bilip ama güzel cümlelerini bulamadıklarımın dışında, şaşırtan yorumlarınla zihnimize genişlik kazandırıyordun. Anlattıklarının güzel bir üslupla aktarılması değil sadece, anlattıklarının içine yerleşen, konuyu ısıtan espriler, örneklerdi bizi çeken. Anlattıklarını beden hareketlerin desteklerdi. Ellerini sürekli hareketli, gözlerin bir küçülüyor bir büyüyordu. En çok geriye yaslanıp, birden ileriye gelen hareketlerin konuşmana eşlik ediyordu. Bazen kuyudan kova ile su çeken biri gibi ağır ağır konuşur, bazen de bir koşu içindeymiş gibi hızlıca konuşurdun. Ses bir

---

iner bir çıkardı. Uzun konuların arasına mutlaka dikkati çekecek bir şeyler sıkıştırırdın. Sıkılmamıza izin vermezdin.

O kışın anlatıcıların arkasında durduğu masayı kötü yapmıştık. Derme çatma bir iş olmuştu. Ondan çok yaslanamıyordun. Hatırlıyorum da belki de o kış kampının en fazla kızdığına şahit olduğumuz anıda masayı doğru düzgün yapamamamızaydı. “Her işinizi doğru düzgün yapın” deyip öfkelenmiştin ve senden bir kızgınlık akmıştı bize doğru. Belki de başka bir şeye kızmıştın da masa gerekçesi olmuştu. “Senin de kızgınlığını gördük ya” demiştik içimizden. Ondan sonra kızdığın anlara çok rastlamamıştık. Gerçi bir kere de eğitim içerisinde, çok sert olmasa da bir arkadaşın uçluklarını törpülemek için biraz sesini yükseltmiş, kızmıştın. O arkadaşta, kızman iyi sonuç vermişti. Bizde sonrasında ‘demek ki böyle de oluyormuş’ demiştik.

Felsefeye çok kafa yormuşsun belli. Ya da yaşamın felsefe olduğunu iyi özümsemişsin ondan. Farklı, soyut bir şey değil, yaşamı anlatıyorsun her seferinde. Çokça “yaşıyoruz ama nasıl yaşadığımızı bilmiyoruz” cümlesinden yola çıkıyorsun. Bilmenin, başından geçenlere anlam vermekle başladığını vurguluyorsun. İşin sırrını erkenden çözmüş gibisin. Felsefe iyi oturunca gerisi geliyor. Sendeki anlam gücü oradan çıkıyor. Sonraki derslerde de dönüp felsefeye başvurdun, oradan aldın ilhamını. Tesbihin başını dizdikten sonra, sırayla ipin üstünde yerini alan taneler gibiydi ders konularımız. Sen ipi baştan diziyorsun tane tane. Birbirini takip eden eğitim konularının, özünü keşfetme yolculuğumuzda önden sen gidiyordun. Öyle tanıdık geliyor ki anlattıkların. Çok bizden ve hayatımızdan. Anlamak, bilmek farklı kılıyordu seni. Herkesin öcü diyerek kaçtığı, yanına yanaşmadığı konuları öyle basit ve sade, hayatın içinden örneklerle anlatıyorsun ki, önyargılarımız parçalanıyor, ilgilerimiz artıyordu. Bizim için soyut olan şey senin için çokça yaşamın içinden. Soyuttur deyip ötelediğimiz her yaşam anını sen somutlaştırıp, gözlerimizde canlandırıyor, algımıza kolaylık sağlıyordun. Biz çok elle tutulur, gözle görülür, düşündüğü-

---

müz kadar sınırlarını çizdiğimiz, dümdüz yaşam alanlarını gündemimize alıyoruz. Sen ise duyularına düşmüş hiçbir şeyden ürkmüyorsun, dokunuyorsun, uzağa sesleniyorsun, tanımaya çalışıyorsun. Ele gelmeyenlere el uzatıyorsun, biçimden kaçanlara göz uzatıyorsun, alıyorsun zihninin süzgecine. Bazen silüetinin görünmesi bazen de görünmeyip çağrıştırması yetiyor sana. Sanki elinde bir fener var da tüm karanlıklara tutuyorsun, ısıtıyorsun gibi. Gizli sığınaklara saklanmış ve yüzünü bizden esirgeyen ne yaşam bilgileri varsa, onları alıp getirmek için koşturuyorsun. Bir konuya dokunduğunda ilk önce biraz tutuksun, yelpazeyi genişletiyorsun, çevresini sarar gibi yapıyorsun ve sonra giderek ısındıkça iyi çalışan ve hız alan bir motor gibi düşüncelerin birbirini kovalıyor. Aralarında zincirle bağlanmış gibi kopmaz bir bağ oluyor. Atmosferin motivasyonundan besleniyorsun hep. Seninki düşünce kışkırtıcılığı. Bilgiyi, sözü, duyguyu kışkırtıyorsun ve birbirine çok dokunmadan, uyumlu bir biçimde koşturmasını sağlıyorsun. Sonunda düşünce, söz ve eylem toplanıp yaşam bilgisi olarak kalıyordu zihninde, ruhunda ve cümlelerinde.

Eskilerin masal anlatıcıları, nasıl herkesi topluyorsa etraflarına ve onları geçmişe götürüp gezdiriyor, onların duygularına, ruhlarına ulak oluyorsa, sen de onlar gibi bizimle hayatın arasında ulak oluyorsun. Dilin, duyguların, anlatışın masal anlatıcıları gibi yumuşak, içten ve çekici. Onlar adı üstünde masallaşıp dilden dile ulaşanları, sen gerçeğin masalımsı tadını anlatıyordun. Seni dinlediğimde tüm çağlarda gezmişsin gibime gelirdi. Her tarihten bir şeyler toplayıp, yaşantımızın ayrıntılarından biriktirip geldin yanımıza ve bunları cümlelerine, kelimelerine yükleyip taşırdın zihnimize. Bilmek ve duyumsamak birbirlerini örten, neresi açıksa orayı kapatan iki hayat belirginiydi sende. Akıllı aşan şeyler olunca, duygu yalnız bırakmıyordu onu. “Zihnin yeteceği şeyler sınırlıdır, onu duygu desteklemelidir. Tam tersi duyguda bütün davranışların belirleyeni olmamalıdır, akıl koşmalıdır yardımına ve süzgecinden geçirmeli-

---

dir duygudan taşanları” derdin. Bunları buluşturmak için de yaşadıklarından öğrenmek ve olgunlaşmak, bunlara denk gelecek yöntemler yaratmanın öneminin altını kırmızıya çizerdin.

O zamanlarda düşüncemden, duygularımdan az tutmadın. Çömez bir gerillaya usta inceliğiyle yaklaştın. Yettiğin kadar pişirdin çiğ yanlarımızı. Ve sende piştin bizden sana yönelen karşılıklardan. Becerikli ve hassas bir usta elinin, bir kilimi ince ince dokuması gibi bir zamanı yaşamıştık. Ufuk açma böyle bir şeydi sanırım. Bakış açısının genişlemesi, ayrıntıları ya da hesapta olmayanları, tutup nazarına almak gibi bir şeydi yaptığın. Hepimiz senden çok şey öğrenmiştik. Üç aydan biraz fazla süren derslerimizde payımıza düşeni biriktirmiştik zihnimize. Mart yarılanmadan plana kavuşturulmuş ne varsa bitirmiştik.

O süreçte sadece ders anlatıcısı olarak değil, genel içinde bulunduğumuz ortamın sorunlarına çözüm nasıl bulunura dair de zihnimize çeşitlilikler, anlamlar eklemiştin. Çözüm nereden, nasıl gelişir konusunda yöntemlerin, düşünsel zenginliğin, çoğu zaman arapsaçına dönen sorunlarımızın yardımına yetiştirdi. Yöntem sözcüğünün altı harften oluşan küçük bir hayat ayrıntısı olmadığını, o altı harften her birine dünyalar sığdırıldığını anlatıyordun. İnsanın ve doğasının bu yöntem sorusuna verdiği cevaptan sonra, geçmişine, şimdisine ve önündeki yıllara başladığını, dönüp dönüp söylüyordun. Yöntem ha yöntem diyordun. O kadar çok kullandın ki bu kelimeyi bulmak için çok peşine düştük. Tarihin saklı köşelerinde aradık, şimdinin yetiştirdiği yerlerine baktık, geleceğin karşımıza çıkaracaklarını tasavvur ettik. Ne olursa olsun yöntemi doğru tespit edilmiş ve kullanılmış her sorunun çözüleceğini anlatırdın. Ve “yöntemsiz bir işe girişmek arı kovanına çomak sokmak gibidir” derdin. Yaşadıklarımız bir sorun olacak yaşa erişmeden, büyümeden ya da büyükse bile etkisi, zararı çok olmadan hale yola girerdi. Sakin, serinkanlı, ikna ederek sorunları yatıştırırdın. Bazen öyle olurdu ki nasıl içinden çıkacağımızı bilemez hale gelir, sert tartışmaların kıyısına kadar yanaşırdık, bazen de anlam veremez çekilirdik kö-

---

şemize. Ama sen öyle değildin, kıyamet de kopsa bir yöntemin vardı ve hepimize göre çokça sağduyuluydun ve her sorunun çözüleceğine inanırdın. Çok defa ikna olduk, yatıştık, sakin ve olgun karşıladık sorunları. O yüzden sana söylemesek de, kendi aramızdasenin yanımızda oluşunun her anlamda en büyük şansımız olduğunu konuşurduk. İyi ki sen varsın demiştik sensiz mekanlarda.

Kış boyunca çoğunlukla kitap okuyorsun. Az yazıyorsun. Baran Oblomov'u seviyor. Sende her seferinde Oblomov'daki karakterlerden arkadaşlara isim seçiyorsun. Kitaplardan çıkan karakterler uçuşuyor her yanda. Baran, Savaş ve Welat'la sıcak bir kalabalık oluşturuyorsunuz koğuşunuzda. Sessiz ve konuşmayı çok tercih etmeyen Ozan'ın bile sesi geliyor bizim koğuşa. Defterin kıştan önceki zamandan sonra az yazılmış. Önceki yıllardan kalma bir defter ama daha yarıya yetişmemiş. Okuduğun kitaplardan not almıyorsun. Gerçi nota gerek yok sende. Okuduklarını iyi süzüyorsun. Anladıkların süzgecin üstünde kalıyor. Ona yorumunu da dahil ederek ekliyorsun düşüncelerine. Okunanlardan ne kaldıysa geriye özeti kalıcı sende. Her şeyin bir anlam kazanması için olgunluk gerekiyor da sanki düşünce için çok fazla gerekiyor. İşte o düşünce olgunluğu var sende. His, duyarlılık, anlam, tecrübe birleşip bir olgunluğa dönüşüyorlar. Elinde sihirli değnek yoktu ama sözünle, gözlerinle ve duygularınla hayata dokunuyordun, renklendiriyordun. O kışın derinlerimizde saklananlara dokunmuş, hayata temas noktalarımızı çeşitlendirmiştin. Ufuk biraz daha belirginleşmiş, açılmıştı seninle.

## **SÖNMESİN GÜLÜŞÜNÜN ATEŞİ**

Nihayet yerimiz bitmenin eşğine geldi. Son rötüşları da verince

---

kış kampımız bitmiş olacaktı. Artık başımıza bir şey gelmezse üç, en fazla dört ay orada geçirecektik. Yılbaşı yaklaşıyor. 2000 senesi geliyor. 90'lı yıllarda devrim bekleyip de göremeyenlerin, 2000 yılında devrimi kesin göreceklarine dair oluşan beklentilerine, “zaten devrimin içindeyiz, başka devrim beklemeyin. Bu yüzyılın devrimleri böyle oluyor” deyişin aklıma geliyor. Senin yedinci yılbaşın gerillada. Bunlardan sadece 95-96 yılı yılbaşını Dersim dışında geçirmiştin. Onun dışında hep Dersim’deydin. Ve bu yılbaşlarını bir ya da iki sefer dışında hep kar soğuşunda, dışarda geçirmişsin. Sanki en rahat yılbaşı bu olacak gibi görünüyor.

Soğuklar kar getirdi. Demiştin “bu seferki yağış kar olur” diye. Biraz geç oldu ama gelen kar oldu. Hem de en son sığınak yerinin üstünü kapatmamızdan sonraya denk geldi. İyi bir tesadüf. Hergün yağmur gelmesinde yerimizi bitirelim diye, nerdeyse yağmursuzluk duasına çıkacaktık. Bir zamandır zaten manga yerlerimizde kalıyoruz. Önceki yerimizi tümenden bırakıp kampa yerleşmiştik. Harçık vadisi kar düşüp de soğuklar hükmetmeden topluyor özlemlerini güzün sokaklarından. Beyazlık alıyor yavaşça gövdesini. Gözümüze çarpan yerler azalıyor dumanlı havalardan. Sisten ve kardan dolayı göz gözü görmüyor. Fırsattan istifade sobayı yakıyor, etrafında ısınıyoruz. Tam arkasına yerleşiyorsun. Ateşi kucaklar gibi, sobayı da kucaklıyor gibisin. Sobanın arkası bir müddet sonra cehennem ateşi. Isınınca yavaş yavaş kenara çekiliyorsun. Çaylar kaynıyor, herkes yorgunluk ertesi çaylarını yudumluyor. Isı her yere ulaşıyor. Kampımızı bitirdiğimizi düşünüyoruz. Hepimiz de çalışmaların bitmesinin verdiği bir rahatlık var. Sadece odunlar kalmış, o da zaten zevk işi.

Sonraki gün yine kar yağışı devam ediyor. Yeri tutmuş. Herkes temizlik yapmanın zamanını kollarken, hepimizi topluyorsun. Okulda toplanıyoruz ve koğuşların arasına, onları birbirine bağlayan bir tünel yapılacağını söylüyorsun. Hepimizde bir homurdanma, mızımlık başlıyor, söyleniyoruz içimizden. Kızıyoruz bu karara ve gerekli olmadığı düşüncesindeyiz. Tam kampımız bitti derken

---

en az üç dört günlük bir iş daha çıkıyor. Anlatıyorsun teker teker faydalarını. İlk önce ikna olmasak da yavaştan başlıyoruz çalışmaya. Zamanla sinirimiz azalıyor, anlam veriyoruz. Sende bizimle birlikte çalışıyorsun ondan olsa gerek. Tünel bitmeye doğru kızgınlığımızdan eser kalmıyor, yerine gülümsemelerimiz doluyor. Ve aylar sonra bir askeri operasyonun yanımıza kadar gelip sokulmasından anlıyoruz tünelin faydalarını. O tünel koşullarımızın kapısının kapanarak yerlerimizin gizlenmesini, açığa çıkmamasını ve çatışmaya girmememizi sağlıyor. Senin “savaşta her tecrübeyi başına gelince çıkarma, yaşananlardan ders çıkar” sözün aklıma geliyor. Klasik ama hayatın ortasından bir söz.

Tünelde bitince ikinci bir rahatlama yaşadık. Ama yine gözümüz sendeydi. Gözden kaçırdığımız bir şey var mı diye yokladık kendimizi. Sağa sola baktık, her şey tamam görünüyordu. Sende anladın herhalde bakışlarımızdan. “Yok yok başka bir şey. Ma ne kaldı” dedin ve gözlerin güldü ilkin, sonra yüzün ve esaslı bir kahkaha.

Kış kamp programı ve planlaması hazırlamışsınız yönetimce. Onu okuyorsun hepimize. Eğitim çerçevesi çıkıyor ortaya. Herkese ne düşüyorsa tartışıyoruz. On’dan fazla dersimiz var. Sen sabit anlatıcısın. Yanındakiler değişiyor sürekli. Seninle ilk kış kampımız olacak. Toplantılar, tartışmalar da çok şahit olmuşum sana. Ama yenyken verdiğin askeri eğitimler dışında, bir eğitim süreci yoluyla, ilk defa derli toplu seni dinleyeceğim. Bilgine, birikimine, anlatıcılığına, hayattan çıkardıklarıyla sözcükleri buluşturma düzeyinin çok yüksek olduğuna dair çok yaygın bir kanı var. İyi bir bilgi tutan ve yorumlayansın. Bir seferinde, akademik sahaya gidişinin nedeninin senin düşünsel derinliğinden dolayı olduğunu duymuşluğum bile var. Bilmenin, entelektüel olmanın tek başına yetmeyip, onu özümseyip, hayatına eklemenin seni akademik sahaya götürdüğünü düşünüyorum. Senin orda oluşuna en çok yönetimdeki diğer arkadaşlar seviniyor. Seni daha önceden de tanıyan, birikimini,

---

ikna gücünü, anlatmaktaki ustalığını bilen arkadaşlar, dersleri sana bırakmanın hesabındalar. İçlerinden, “o varsa derslerde sorun yok” diyorlar. Biraz utangaçlıktan, biraz özgüvensizlikten biraz da pratiğin koşturmacasının arkasından giden, kendini bilgisel eğitemekten olsa gerek ki, belirlenen konuları anlatım, eğitim verme işi daha çok senin omuzlarında.

Kampımıza ve eğitim sürecimize bir ad verme işi geldiğinde hepimizin, en çok da senin önerin kabul oluyor. Kampımızın adını “Şehit Faik Kış Kampı” koyuyoruz. Eğitim devremiz, “Şehit Mazlum Eğitim Devresi” adını alıyor. Faik arkadaş denince gözlerine bakıyorum. Faik arkadaşın geçen sene yaşadığı zorlanmalardan sonra, yanında oluşuna, ona destek oluşuna çok değer verdiğini anlattığın zamanlar aklıma geliyor. Ve sana söylediği “sen çok iyi bir yoldaşsın” sözünü hiç unutmayacağını, hayatın boyunca her zaman yüreğinde, zihninde tutacağını, düşünceli düşünceli ve geçmişe dalarak söyleyişini hatırlıyorum.

Sonraki gün yılbaşı. Onun hazırlığını yapmak için belirleniyor arkadaşlar. Bir güne ne sığarsa artık. Gerçi biz değil bir güne, o an’a bile çok şey sığdırmak için yeterince materyale sahibiz. Aramızda yetenekliler çok.

Tüm hazırlıklar tamam. Derme çatma imkanlarla biraraya getirilmiş, bize yetecek kadar, adına moral-kültür toplantısı dediğimiz, içini skeçler, tiyatro, şarkılar, yarışmalar vb. ile doldurduğumuz bir gerilla klasiği. Özü gelenekselleşmiş. O senenin ilki olmasından dolayı, açılış konuşmasını sen yapıyorsun:

“Bir moral toplantısına başlıyoruz. Ben fazla uzatmayacağım. İdeolojiden gelir. Doğrudur her ne kadar genel olsa da çok söylüyorduk, çok konuşuyorduk, çok savaştık ne dedik. Halka da diyor-duk, bu acılar bitecek. İşte güzel olacak, ülkemiz olacak, Kürdistan olacak. Şimdi ben bunu en somut hissediyorum. Yani böyle bir sıcak ülkenin kokusu gibi. Şimdi bu anlamda bence en fazla hedeflerimize yaklaştığımız zamanlardır, süreçlerdir. Şimdi şu anlama geliyor. Herkes diyor PKK ideolojik olarak zayıflıyor, PKK dönüşüme giri-

---

yor, öyle değil. Yani biz yıllardır verdiğimiz, söylediğimiz başta çok derinlemesine anlamadığımız, ama o kadar savaşp o kadar şehit verdiğimiz, kan döktüğümüz bir direnişin, artık verimini almaya geliyoruz. Şimdi bu neyi getiriyor. Örneğin, düşündüğümde, bana daha fazla moral getiriyor, daha fazla coşku getiriyor. Yani ideoloji sonuç almaya doğru gidiyor. Biz eskiden demiyor muyduk, biz ölsek de Apo bu işi götürür. Biz ölsek de PKK rayına girmiştir. Yani şimdi bunu en somut hissettiğimiz günler ise, işte ideoloji bana bu morali veriyor. Diğer formalitedir ama önemli olan onu da tamamlamaktır. Onun için bu işleyiş de belki başlangıçta bir formalite olarak görülebilir. Ama bir şeyi güçlendirmedir. Bir günlük, anlık hatırlamadır. Şimdi onun dışındakiler, dediğim gibi temel belirleyici olan bizim kendi bağlılık düzeyimiz, daha önce harcadığımız emektir. 2000 yılına girerken böyle bir günle kutluyorsak, somut ideolojimizi kutluyoruz, zaferini kutluyoruz. Böyle görülür böyle anlaşılırsa birer zafer kutlamasıdır diyorum. Başarılar diliyorum”.

Kısa ve öz tutuyorsun konuşmanı. O senenin özeti oluyor ve önümüzdeki senelerin umudunu söylüyorsun. Emek, bağlılık ve umuttan oluşturuyorsun yaşam felsefeni. Çok gel giti, karmaşası olmuş bir senenin ertesinde, berrak bir sonucun zihninde olmasının kelimelerini diziyorsun cümlelerinin içine. Çokça zorlanmıştın ama serinkanlıydın. Çok anlam aradın, nedenlerinin peşine düştün. Flu bir atmosferin neresinden geçsek bizi tutuyordu. Sorularımız çoğaldıkça, cevaplar erteliyordu kendini. Yine de kalbin ve düşüncen diri, yorgun argın değil. Zamanın gücünden de yararlanıyorsun. İnce tülün arkasına koşmuş zaman, yalın ve sade. Zaman çözümleri ve anlamları taşıyordu kendinde. Hislerin ve önsezilerin koşmuştu yardımına. Senenin tümünü seninle geçirmiştik, kısa kısa ayrılmalar dışında. O sene insanın zor anlarında ellerinden, düşüncelerinden tutacak arkadaşının ne kadar değerli olduğunun altını çizdiriyorsun bana. Çok yaslandım yüreğine, düşüncele-rine.

---

Senin başlangıcından sonra sırayla gidiyor etkinlikler. Skeçler, tiyatro, şarkı, haber ve yarışmalar ile ilerliyoruz. Sen en öne bir taşın üzerine oturmuşsun. Sonraki zamanın yeri belli oluyor. Önceden gözüne kestirmiş olmalısın. Komisyonunda olmadığın zaman tüm kış boyunca o taşın üzerine, kefiyenı koyup oturuyorsun. Sakallar uzun süre sonra kesilmiş. Bıyıklar kalmış. Herkes temizlik yapmış, pırıl pırıl. Yerimiz dar ama skece yettiriyoruz işte. Skeçler son derece komik. Skeçlere öyle bir gülüyorsun ki, gülme sesinden duyamıyoruz oynayanları. Ama ne güzel gülüş öyle. O gülüşe bir ömür verilir. Katıla katıla, içten, ta derinliklerden, hakkını veren bir gülüş. Gülüşünle bedenın de gidip geliyor, kahkahalarını takip eder gibi. Uzun da sürüyor. Oradaki en sesli gülüş seninki, bir de Botan'ınki. Hani gülünecek bir şey olmasa dahi, senin gülüşünden bir dünya gülüş düşer payımıza. Umudun, emeğin katık olduğu gülüşler. Senin herşeyini çok seviyoruz da gülüşünü ayrı bir seviyoruz. "Sönmesin gülüşünün ateşı hiç" diyoruz içimizden. İçimiz ısınıyor gülüşlerinden. Hepimizin toplamı kadar gülüyorsun. Yanaşıyorum gülüşlerine, gölgesine sığıyorum. Seni en çok da gülüşlerinden tanıyoruz ve çıkarıyoruz. Çok sevdiğin şair Pablo Neruda'nın şiirinde dediğı gibi, içimizden mırıldanıyoruz:

"...esirge benden ekmeğı, havayı  
ışığı, ilkbaharı  
fakat gülüşünü asla  
yoksa ölürem ben"

## ŞİİRİNE DÜŞENLER

Kış kampımızın son demleri. Yavaş yavaş hazırlık yapıyoruz. Ay sonuna doğru ya da nisanın ilk haftası kampımızı bırakıp bahar konumlanmasına geçeceğız. Artık her yerde siyahlıklar iyice görünür oldu. Daha fazla ve çeşitte ot geliyor kampa. Gulik, mendik, tırşo, guhreşk hepimize tadımlık yetecek kadar ve günbegün çoğa-

---

larak sofraya geliyor. Bu duruma en çok sevenin sensin. “Ot çıktı çikalı damak tadımız yerine geldi” diyorsun. Bahar hepimizin gözlerini, duygularını çocuksu bir sevinçle dolduruyor. Her gün bir önceki günden daha fazla heyecan taşıyor bize. Biraz da sabırsızlık, yerinde duramama. Yerimizi değiştirmek, kamp havasından kurtulmak için sana çokça baskı yapsak da sen hep frenliyorsun bizi. Zamanının gelince çıkacağımızı, sabırlı olmamızı söylüyorsun. O zamana da en az on ya da on beş gün var. “İlk önce Newroz’u kutlayalım, sonrası zaten gelir” diyorsun.

Newroz geldiğinde son moral-kültür çalışması yapılacaktı. Yine aynı güne sığın hazırlıklar ve sonrası. Herkes temizlik yapmış, elbiseler gıcır, sakallar kesilmiş. O zamana kadar yaptığımız morallere senin katılımın şiir okumak. Kendi şiirlerini okuyorsun. İlk morali es geçmiştin. İkincisinde, Rojdere’de kobra helikopterinin dolunay gecesi bulunduğunuz yeri bombalamasıyla yaşamını yitiren, küçük gerilla Serhat üzerine yazdığın şiiri okumuştun. Serhat senin yanında, yaşamının baharında toprağa düşmüştü. Ona Moskova Önlerinde kitabından bildiğimiz emekçi, bağlı karakter Şçenko’nun ismini veriyorsun. Ona Şçenko diye sesleniyorsun. Her Rojdere’ye gidip, o yere yakın durduğumuzda Serhat’ı anlatırdın. O kobradan gelen ateş, gelip bir tek onu bulduğunda çok yakınmışsınız. Belki de üç beş metre. Onu anlatırken gözlerin dolardı. Yedi beladan koruduğunuz genç bir gerillayı, böylesi bir talihsizlikle yitirmek hepini ze ağır gelmişti. Genç arkadaşları daha hayatı tam öğrenmeden toprağa vermenin çok ayrı bir acısı olduğunu söylemiştin. Bana hep güldüğünü, hiçbir zaman kızmadığını, çok emekçi olduğunu anlatmıştın. Her zaman seninle birlikteymiş. Şiirinde de onu söylüyorsun. Görmemiştin Serhat’ı. Ama seni dinlerken, genç, güzel, bıyıkları yeni terlemiş, biraz ince ve normal boylu, çocuksu bakışlı bir gerilla canlanıyordu gözümde. Bir yıldızın ardından koşuyordu duygular.

Sonrakinde “Kalbimin Dili” adlı şiirini okuyorsun. Onu da 97

---

yılında yazmışsın. Sesin duyguların ağırlığından mı, oranın havasından mı bilemem ama yavaş, ince ve sakin. Müziksiz okuyorsun. Okurken biraz utangaçsın. Yazdıklarını bir giz gibi çok saklamasan da herkese okutmuyorsun. Her gerillanın saklı bir hazinesi gibi defterleri. Seninki de öyle. Defterler zamanın şahitleridir. Onları bir başkasının duygusunda nasıl duracağını bilemeden, normalin çok üstündeki yaşanmışlıkla, akla gelmeyecek, tahmin dahi edilemeyecek başımızdan geçenlerin yazılarıyla doldururuz. Bir büyük yokuşun başlarında, zirveye bakıp, o zirvenin düşüyle hislerimizi yazarız bir kenara. Defterini elinde görürken az çok ne yazdığını tahmin edebiliyorum. Şiir mi, düz yazımı ya da not mu yüzünde dalgalanan ifadelerden anlamak zor olmuyor. Artık seni biraz tanıyorum ya da öyle sanıyorum. “Tam tanıma yoktur, eğer öyle olursa durur zaman” demiştin bir tartışmada.

Son morale yine bir şiirle katılıyorsun. Şerger üzerine yazdığın şiirle. Senin, Mahir’in ve Şerger’in eskiden kalma, zorlukların demlediği bir arkadaşlığı var. Aynı yıl dağa gelmişsiniz üçünüz. Senin ismini ilk duyduğumda hayli garipsemiştim. Subay, asker isimlerini, eski Türk boylarında kullanılan isimleri çağrıştırmıştı. Hatta sana “sen şehit olsan kimse ismini almaz senin” diye takılmıştım. Sordüğümde ilkin söylememiş, sonra yeğeninin ismi olduğunu söyleyip, Mahir ile olan anını anlatmıştın. Mahir’i anlatırken biraz da gülümseyerek “ismimi çaldı” deyişini hatırlıyorum. 93 yılında o Derim’den sen İzmir’den gelip aynı süreçte aynı yerde buluşmuşsunuz. O biraz daha milislikten tecrübeli. O bölgedeki gerillaları tanıyor. Sen ise ilk o zaman görüyorsun gerillayı. O dönem Dr. Mahir adında bir komutan yeni yaşamını yitirmiş. Önceki isminizi değişmenin vakti geldiğinde, ikinizde “Mahir olsun adım” demişsiniz. Biraz onun gerillayla aşinalığından, daha çok da senin isimden feragat etmeden, Mahir ismi ona kalmış. Sende yeğeninin ismini almışsın. Doğrusu şaşırtıcı, cesaret isteyen bir isim almışsın.

98 yazında Mahir’in sana notunu ben yazmıştım. Mahir bana “senin yazın güzel, gel heval Atakan’a bir not yazalım” demişti. Ben

---

de onun, yarı not yarı mektup iki sayfa yazısını kaleme almıştım. Seni çok sevdiğini, sana konuşurken ki gözlerinin buğusundan anlamıştım. Birbirinize çok benziyordunuz, duygularınızı saklayamıyordunuz. Ne hissettiğinizi anlamak için gözlerinize kaçak da olsa bakmak yetiyordu. Ufak sevinçler, paylaşımlar, sıcak gülüşler doldurmuştu arkadaşlığınızın içini. Notunun yanına kolundan çıkardığı saatini de eklemiş, ikisini birlikte sana göndermişti.

Şerger’de öyleydi. Onunla da Mahir gibi aynı süreçten kalma bir tanışıklığınız, sonra yoldaşlığınız ve senin deyimimle, silah arkadaşlığını da aşan bir dostluk aranızda vardı. İlk zamanlarınız hep birlikte geçmiş. 93 senesinin yazında başlayan buluşmanız, sonbaharda birbirinizden kopmadan devam etmiş ve her günü çatışmalarla dolu kışın zorlu zamanında pekişmişti. Sen, Mahir ve Şerger, Felat’ın yanında, savaşkan gençleri olarak oradan oraya koşuşturmuşsunuz. “Gençtik, çok enerjiktik, öyle şeyler yaşıyorduk ki bana mısın demiyorduk o zamanlar. Soru sormazdık çok, sadece anlardık nerede olmamız gerektiğini. Savaşın hiç boşluk kabul etmediği yıllardı. O yüzden kim nereyi açık görse hemen oraya koşardı. En çok o bölüğün gençleri olarak bizler” dediğini hatırlıyorum. Zorluktan, acıdan, hayatın her anını birlikte yaşamaktan ve sürekli sırt sırta vermekten beslenen bir arkadaşlık.

Bir gün, 93 yılının kış mevsiminde Xuloz’dayken, sabahtan başlayan ve akşama kadar süren çatışmayı anlatmıştın. Askerlerle her anınız içiçeymiş, adeta köşe kapmaca oynuyormuşsunuz. Üçünüz yine yarım metreye yakın karın içinde, birbirinize yakın durmuş, mevzi arkadaşlığı yapmışsınız akşam karanlığına kadar. Karanlıkla zikzaklar çizerek, adeta her tarafınızı kuşatan askeri çalımlayarak oradan uzaklaşmış, o gecenin sabahına kadar kendinizin bile sonradan inanamayacağınız bir yürüyüş yapmışsınız. Oradan Goze köyünde noktalanan, günler süren bir yolculuk. Goze’de bir kamp yapıp biraz nefes almak istemişsiniz. Tabii o da en fazla 15-20 gün sürmüş. Kar kış hep izinizdeymiş askerlerle beraber. Belki de o ilk

---

zamanlarınızı, çağlara sığacak kadar dolu yaşamanızın ertesinde birikenler, arkadaşlığınızın böylesine güçlü bir harç tutmasına neden olmuştu. Ne de olsa başka bir hayata geçişin ilk zamanlarının zorlukları herkese eşit uğruyordu.

Senden hatırlıyorum hep o zamanlarınızı. Senin için o zamanlardan bahsetmek hem bir hasret giderme hem de yoldaşlığını tazeleme gerekçesi. Senden ve Mahir'den ayrı ayrı dinlesem de, her zaman aynı şeyleri aynı ses tonuyla, aynı özlemle ve dalgalanan duygularla anlatırdınız. Yaşanılanların sözü de duygusu da bir oluyormuş, onu öğreniyorum sizden. Şerger'i 98 yılının güzünde iki gün süren bir çatışmanın ertesinde kaybettiğimizde, Mahirle birlikteydik ve seni de onun yanına koyup öyle düşündüm. Onun gözünden düşen damlalarda seni gördüm. Bir ömrü, dostluğu paylaşmaya edilmiş sözleriniz bir eksiliyordu. Senle Mahir'in geçmiş senenin baharında, Tanze'de birbirinizi gördüğünüzde sarılışınızı ve baştan beri düşünseniz de konuyu Şerger'e getirmemek için, birçok konuyu araya sıkıştırdığınızı aklıma getiriyorum. Konuşmadan anlatmıştınız birbirinize. Gözleriniz, yüzünüz aynı ifadeyi taşıyordu. Duygularınızı biraraya getirip, içinizden dostluğunuzu anmıştınız.

İşte o Newroz günü "O arkadaşu unutmadık, öyle yazdık bir şiir. Silah arkadaşlığı bitse bile yoldaşlık devam ediyor" demiş ve mart başında yazdığın şiiri okumuştun.

## ŞEHİT ŞERGER

Gidenler ölüme ne kadar da aykırıydı  
Candı  
Yoldaştı  
Toprağa düşen cemre gibiydi  
Ay karanlıktı  
Yıldızlar küskün  
Solgun  
Kayan kaydı

---

Gökyüzünün yarısı karardı  
Güneş bile doğmamaya niyetliydi  
Gök gürlesin mi (?)  
Gürlemesin miydi ?  
Yer alem suskun  
-Şerger geliyor musun heval?  
-Geliyorum  
-Şerger kopma heval?  
-Kopmam yoldaş  
-Şerger su için duralım mı heval?  
-Yok  
-Acıktın mı heval?  
-Yok  
-Canın sıkkın yolduş?  
-Can kolay çıkmaz derler  
Şerger  
-Ölüm nedir Şerger  
-İşimiz var yoldaş  
-Toprak Şerger  
-Şehit, kan ve yaranın ılık ısısı  
-Kefiye Şerger  
Biz ısıttık  
-Şerger heval geliyor musun?  
-Şerger  
-Heval  
-Kopma  
Ve gelmedi  
Ve gök gürledi  
Bu artık bir gayri resmi geçitti  
Kuş kanadı  
Bulut akı  
Günbatımı kızılığı

---

---

Toprağın nemli kokusu  
Ömür sonrası  
Serin sabah yeli  
Deniz köpüğü  
Anne koynu  
Yar yanağı  
Kürdistanî gökkuşuğı  
Börtü böcek  
Dağ  
Zafer türküleri  
    Ve şimşekler çakıyordu  
    Dersim yine boşandı  
    Kara kara bulutlar  
    Mezarsız kaldı ölüler  
    Gökler çekti  
    Toprağın içi ağırdı  
    Sızısı destansı  
    Lirik  
Yer gök selama durdu sonra  
Ve Dersim yine doldu  
Gökler mezar oldu onlara  
Direniş kitabı  
    Yıldızlarla doldu  
Her bir sayfaya ad kondu  
Şehit yoldaş diye  
Güzellikler de yaşar diye  
Ve  
Yola devam niyetinde  
Ve çocuk kitabı kapattı  
Bir yıldız daha kaydı.

---

## GÜNEY YOLLARI

Sene 2002. Geri çekilme kararı alınıp arkadaşların büyük çoğunluğunun Güney'e doğru yola çıkışının üçüncü yılı geride kalmış. Üç yıl öncesinden Güney'e gitmeyenler o sene yolcuyuz. Sadece Xebatkar, Doğan ve Bagok Ayhan kalacak. İlk iki grup çıkmış. Bizim grupla birlikte 99 geri çekilmesi üç arkadaş dışında üç yıl sonra tamamlanmış olacak.

Öyle üç yıl dediğime bakma. Nerdeyse bir ömre değer üç yıl. Neler çıkmadı karşımıza. Gerçi gerillanın tüm yaşam serüveni öyle. Bir güne, bir saate öyle çok şeyler sığıyor ki, akıl sır ermiyor. Sanki insanın ömür hayatta yaşayacağı ne varsa gelip o kısa anlara doluyor. Bir daha önüne günler, aylar, yıllar çıkmayacakmış gibi, her şeyin gelip biriktiği anlar oluyor. Tarih sadece o anlara senin için izin verecekmiş gibi arkandan koşturuyor. "Ne yapacaksan şimdi yap sonrası yok" der gibi. Şunu anladım ki ne tarih ne zaman bize yetiyor. Zaman bize gelince heybesi delik geliyor. Ne atsak durmuyor heybede. Ne yaptıksa zamana sığdıramıyoruz. Ne bizim ona ne onun bize hükmü geçiyor. Diğer arkadaşlar yola çıktıktan sonra fazladan 3 yıl kalmışız. Üç yıl içinde yaşamın bir gerillanın karşısına çıkaracağı tüm zorlukları ve bunun yanında bir gerillanın yaşayabileceği en güzel günleri de yaşamıştık. Azdan çok şey çıkarmasını bilen, hayatın en ufak ayrıntısından dünyalara yetecek umut ve mutluluk çıkarabilen gerillalar, koskoca üç yıldan neler çıkarmaz ki. Yaşadıklarımız hiç bize yetmiyor ama az da değil. Bizde kalanlarla düşeceğiz yollara.

Senin Dersim'den ikinci çıkışın. Gruptakilerden çoğumuzun ilk. Dersim'in uzağına atacağımız her adım yüreğimize çökecekti. Sadece yürümüş olmayacak, uzaklara dopdolu hasreti, yapamadıklarımızı ve en önemlisi de fiziken yanımızda olmayan ama her daim bizi yalnız bırakmayan yoldaşlarımızı götürmüş olacağız. Geride bıraktığımız anların peşimizden bir ömür takip edeceğini

---

ve bir daha o anların bizi buralara getireceğini biliyorduk. Gidiyoruz ama daha yüklü gelmek için. Oralardan daha çıkmadan gelişimizi düşünüyoruz. Sanki gitmeden gelecekmişiz gibi. Uzakların bir çırpıda azalacağına, mesafelerin ortadan kaybolacağına inanıyoruz. Bu gidişten önce her yere daha fazla bakıyoruz. Önceden göz gezdirdiğimiz yerlerin bu sefer ayrıntılarına iniyoruz. Hep oralarda kalacakmışız hissiyle, gözlerimizin ucuna bıraktığımız görüntüler şimdi gözlerimizin derinliklerine iniyor. Sadece gözlerimize değil yüreğimize, duygularımıza da sirayet ediyor. Gitmekle azalmayan, çoğalan yollar bunlar. Her ne kadar yolları aşındırdıkça kısaldığını düşünsen de sonu gelmeyen yolculuklar.

Grubumuz sona kalanlardan oluşuyor. Yedi kişiyiz. Sona kalmanın güzel yanları var. Bir defa daha Dersim'e degecek ayaklarımız, gözlerimiz, yüreğimiz. Ferhat Çawşın arkadaş da bizimle. Biz ona son söyleyeceklerimizi söylüyor, ona ve onlara bırakacaklarımızı tek tek gösteriyoruz. Ne varsa bildiğimiz onu ve diğer kalanları ortak ediyoruz. Ferhat arkadaş önceki zaman bilgilerine yeni bilgiler ekliyor. Yeniden Dersim'i görmenin heyecanı var her yerinde. Aradan geçen dört yıllık Dersim'den uzaklığı, bir çırpıda gidermek istiyor gibiydi.

Doğu Dersim'de geçirdiğimiz zamandan sonra sıra Batı Dersim'e gelmişti. Onun için Doğu-Batı hattını ayıran Munzur suyuna yanaşmış, Batı tarafına geçmenin hazırlığını yapıyoruz. Dilxwas ve Karker bizi öbür tarafa götürmek için gelmiş yanımıza. Sen her şeyi tane tane anlatıyorsun. Ferhat arkadaş can kulağıyla dinliyor. Sen olur da biz gidince arkadaşlar zorlanırlar düşüncesiyle o dar zamana Dersim'i sıkıştırmaya çalışıyorsun. Ne var ne yok bildiğin, gördüğün, anladığın hepsini söylüyor gösteriyorsun. Ferhat arkadaşın önceden bildiklerinin, ne kadarının eskisi gibi kaldığını, ne kadarının değiştiğini anlattığında, o da kendine göre sonuçlar çıkarıyor. Dersim'den ayrıldığında boş viraneye dönmüş olan köylerin, yakılmış ormanların, ıssızlaşmış yörelerin canlanmasının, köylerin az da olsa dolmasının, ormanların kendine gelmesinin se-

---

vinci, heyecanı yüzüne, yüreğine yansıyor. Sende de o heyecan ve sevinç hiç bitmiyor. Çocuk gibi oluyorsun. Dersim'in seni bir çocuğa çevirişini, o saflıkla her şeye bakışını görmüştüm. O topraklarda doğmuş, büyümüş insanlardan daha fazla bir sevgi ilişkisi vardı. Senin o haline bakınca bana Güney'e hiç gitmeyecekmişiz gibi geliyor. Ben Dersim'i sevmesini biraz da senden öğrenmiştim. Sevgi seninle daha fazla katlanmıştı.

O zaman çok yeri dar zamana sıkıştırmanın aceleciliğiyle bir o tarafa bir diğer tarafa koşturuyoruz. Ferhat arkadaşına ve kalan arkadaşlara her şeyi gösterme telaşındayken, bazen askerlerin varlığını unutuyoruz. Hatta gitmeden kaç defa askerlerle temasa bile girecektik. Yola düşmeden son uğurlamaları yapıyorlardı galiba. O, su kıyısında konakladığımız yerde, erkenden askeri görmemizi, üzerimize kadar gelip yerleşmeden yerimizi değiştirmemizi unutmuyorum. Sabahla birlikte, önceki günden bizi almaya gelen Dilxwaz arkadaşın, tepemize kadar gelen düşmanı fark etmesiyle, bizleri uyarması bir olmuştu. Hemencecik toplanıp hazır hale gelmiştik. Asker giderek aşağı doğru tam bizim bulunduğumuz yeri görecek mesafeye geliyordu. Sen hemen bizleri toplamış, asker daha yerini alıp bizi görebilecek mesafeye gelmeden, orayı terketmemiz gerektiğini söylemiştin. Katılmıştık sana. Çabucak hazır pozisyona gelmiştik. Adeta bir yarışa girecek gibiydik. Sen önümüze düştün, bizlerde ardın sıra geldik. Bizi saklayan ormanlıktan, askerlerin görüş mesafesine girmeyen dereye inene kadar, zikzaklar çizerek, dikkatlice indik. Derede ılık ılık akan, ayakkabı mesafesinde suyun içerisindeki taşlara basarak, yer yer de aceleden suyun içine girerek ilerledik. Artık askerin görme mesafesinden çıkmıştık ama sonuna kadar dereden ilerleyemezdik. Dere bir müddet sonra ilk önce asfalt yola, sonrada Munzur'a yetişecekti. Derenin en fazla ormanla birleştiği yerden tekrar yamaca çıktık. Bu arada askerlerin nereye kadar indiğini bilemiyorduk. Sen hep öndeydin. Cılız bir beden vardı. Ama gücün yerindeydi. Atıktın. Hızlı olunması gere-

---

ken yerde hızlı, yavaş olunması gereken yerde yavaştın. İşin sırrını biliyordun. Şifreleri çözülmüş askerlik yaşamının gereklerine kendini rahat uyarlayabiliyordun. Önde olman güven vermişti bizlere. Çabucak karar alıp harekete geçmek bir tehlikenin büyük bölümünü savuşturmak anlamına gelmişti. Sonrası kendimizi askerin gözetleme alanından uzaklaştırarak, onların hareketlerini izlemek için bir yer bulmaktı.

Sen hep öndeydin. Sanki gidilecek yerleri önceden işaretlemiş gibi şaşırmadan arazinin inceliklerini kullanarak bizi diğer yerlerden daha sapa ve daha sık pulluklara sahip yere götürdün. Ağaçlar bizi dışarının gözlerinden sakladı ve ufak bir dereciğe kadar gelmemize yardımcı oldu. Hepimizin sırtındaki çantalar ağır sayılabilirdi. Ama o manevra esnasında çok zorlamamıştı bizi. Yürürken senin bir gözün önde bir gözün bizlerdeydi. Gideceğimiz yeri bulmaya çalışan gözlerin, arkandan geliyor muyuz diye bizleri kontrol da ediyordu. Çok kalabalık olmadığımız için hepimiz göz mesafesine sığıyorduk. Sonunda çok yorulmadan askerlerin gözüne değmeden sapa bir yer bulmuştuk. “Burada kalalım” demenle ve Ferhat arkadaşın onaylamasıyla küçük bir dereden ve iki yamacı sık pulluklardan oluşan sapa bir yerde konumlanmaya başladık. İyi denecek bir hızdı bizimkisi. Oluşabilecek bir tehlikenin on dakikada tedbirini almıştık.

Akşam olana kadar biz kendi yerimizde askerler kendi yerlerinde kalmıştı. Biz onları görüyorduk ancak onlar bizi göremiyordu. Akşam edince onlarda ufak bir kıpırdanma oldu. Karanlık çökmeye yakın hepsi toplanıp gitmek için harekete geçtiler. Biz yer değiştirme veya çekilme yapabileceklerine yorduk. Bizden görünen yerin öbür tarafına geçtiler. Artık onları görmemiz mümkün değildi. İşin kötüsü bizim karşıya geçeceğimiz noktanın tarafına doğru gitmişlerdi. En fazla yorumu sen yapıyordun. İhtimaller en fazla sende vardı. Bizim askerin çekildiğine dair oluşan kanaatimize, sen farklı şeyler yapabilecekleri ihtimallerini ekliyordun. Son kararımız sendendi. Kontrol ederek, dikkati elden bırakmadan karşıya geç-

---

ceğimiz yere kadar gidecektik. Onun için gerekli düzenlemeyi yapmıştın hemen. İki arkadaşı önden kontrol etmesi için göndermiş, biz de ardı sıra düşmüştük yola. Öncülerle aramızda mesafe ve zaman vardı. Birbirimizi izleyerek asfalt yoldan on beş dakika yürüyüp Munzur kıyısına, karşıya geçeceğimiz yere vardık. Öncülerimiz riskli yerleri tek tek kontrol edip bizlerin güvenli gelmesi için yol açmışlardı.

Munzur'un sesi ürkütücüydü. Yaz yarılanmasına rağmen halen sert akıyordu. Bizi kutsayan Munzur'dan karşıya geçmemize izin vermesini istedik. Munzur'un en genişlediği yerlerden biriydi. Uzun bir su mesafesi vardı. Munzur kıyısında karşıya nasıl geçeceğimizi konuştuk. Önceki gün suyu geçip yanımıza gelenler, tam suyu keseceğimiz yere götürdü bizi. Sen ve gruptaki arkadaşlardan ikisi yüzmeyi bilmiyordu. Kuryemiz Dilxwas da bilmiyordu. Suyu hep birlikte gidecektik. En alt sıradaki arkadaştan başlayarak, en üsttekine kadar birbirine omuz ve güç verecektik. En baş taraftaki suyu asıl kesecek olandı. Onun hareketleri grubun yürüyüşünü etkileyecekti. Dilxwas arkadaş en başta ve bizler onun kolunda aşağıya doğru sıralandık. Birbirimize kenetlendik. En alttaki arkadaş da güçlü olmak zorundaydı. Ferhat arkadaşı ve seni grubun ortasına almıştı. Siz zayıftınız. Su size sözünü geçirebilirdi. Zayıflar aşağıda olursa Munzur ona vurabilir, koynuna alıp götürebilirdi. Son uyarılarımızı yapıp, birbirimize omuz verip ip gibi dizilerek suya girdik. Su oldukça soğuktu. Hepimizi bir titreme tuttu. Alışmamız uzun sürmedi. Yavaş yavaş ilerledik. En üstteki arkadaşla gücümüzü veriyor, çapraz bir şekilde, hiç kimse birbirinin önünde ya da arkasında olmadan ilerledik. Su giderek vücudumuzda yükseliyordu. Bilekler, dizler, bel derken karnımıza varmış, giderek göğsümüze yetişiyordu. Yarılayınca korkumuz daha bir artmıştı. Geri dönme ve ilerleme arası an'a gelince hızlıca geçiverdik. Kıyı göründükçe korkumuz azalıyor, su yükseldikçe artıyordu. Düzenimizi hiç bozmadık. Kıyıya yanaştıkça suyun azalmasını beklerken giderek yükseliyordu ve yer

---

yer sertleşiyordu. Halbuki tam tersi olmalıydı. Biz birbirimizi bırakmadan ilerledik, ta ki su sertleşip bize vurup dağıtana kadar. Boynumuza varan su kıyıda sert akıyordu. O anda bizi birbirimizden kopardı. Gözlerim yüzme bilmeyenleri arıyorken, kendimi kıyıda buluverdim bir anda. Birbirimize sorarken herkesin kıyıda olduğunu öğrenmek yaşadığımız şoku sevince çevirmişti. Munzur bizi kucağına alıp kıyıya bırakmıştı. Canımıza kıymamıştı. Işık hızında olmuş gibiydi her şey. Yedi kişi göz açıp kapama zamanında sudan ayrılmış, kıyıda birleştirilmişti. Korkmaya bile fırsat bulamamıştık. Her şeyden çok bizi ilgilendiren şey sonuçtu. Üç beş dakikalık kendine gelme sonrası şaşkınlığın yorumları peş peşe geldi. En çok yüzme bilmeyenler sevinmişti bu duruma. Toplanma işi biraz zaman aldı. Her şeyimiz sırlı sıkılamdı. Elbiselerimiz su çekmiş ağırlaşmıştı. Hepimiz bir köşede elbiselerimizi sıktık ve tekrar giydik. Kuruma işini yola bıraktık. Kuryelerin gidelim sözü suya dair tartışmaları bitirdi.

Islak ıslak düşmüştük yola ve Pax'a doğru yürümüştük. O ağırlıkla yürümek zor olsa da onu da Munzur'un bizi kutsamasına vermiştik. Pax'ın güzel çeşmesinden kana kana su içince yorgunluk da kalmamıştı. Hem yol boyunca elbiselerimiz nerdeyse kurumuştutu. Çeşmeden sonra yakın yerde konumlanan arkadaşların yanına yetişmek zaman almamıştı.

O zamanı hatırlıyorum da ayaklarımız bizleri Güney'e değil de ters istikamete götürüyordu. İkimiz de Dersim'den ayrılma zamanının gelmesini istemiyorduk. O yüzden, ters istikamete atılan adımlar, biraz da hoşumuza gidiyordu. Hep uzak bir zamanmış gibimize geliyordu. O an karşımıza çıkmayacakmış gibi yaşıyorduk. Ya da aklımıza hiç gelmesin istiyorduk. Çıkmasın karşımıza, ne olacaksa hazırlıksız bir seferde olsun diyorduk. O an halen Dersim'deydik ve ötesini düşünmeden, yüzünün çehresi çiçeklere kesmiş, uçsuz bucaksız güzelliklerin kucağına, kendimizi salma zamanıydı. Gece bitip sabah olunca karşımıza Koye Spi ve Jargoitler'i almış, ateşin çevresine toplanmış, torak ve zeytinle kahvaltımızı

---

yapıyorduk. Ve bana senin her zamanki gibi ateşi nerdeyse kucaklayacak görüntülerin kalıyordu.

## UZAKLAR

Yorgun argın yetişiyoruz yerimize. Karanlıklar bir kıyı köşeye yanaşmış kendini temizliyor. Şafak sökmek üzere. Seherin boşluğunda sessizlik dolaşüyor vadi boyunca. Kuşlar yavaş yavaş sabahı karşılıyor. Kuş cıvıltısında günü karşılayanın insana huzur veren bir yanı var. Bir kuşun ötüşünde doğmuş olmalıyız. Toprağın yüreğinden sesler yükseliyor. Telaşlı telaşlı koşturan kalabalıklar gibi. Göğün mavisi gözlerini ovuşturuyor. Birazdan sade çekiciliğiyle inecek gözlerimize. Kırık aydınlıklar vuruyor üstümüze. Tılsımların en güzeli sabaha saklanmış sanki. Cırcır böcekleri geceden kalma seslerini, sabahın tenhasından topluyorlar. Baharı müjdeleyen uğur böcekleri yaz sonundan dolayı çekilmişler tenhalıklara. Zaman şiddetli bir yağmur gibi geçiyor önümüzden. Bize ardından bakmak düşüyor. Göz açıp kapamanın kısalığına sıkıştırılmış zaman ne de çabuk geçiyor.

Harçik yazın son demlerine girmenin durgunluğunda. Delidolu halinden vakur bir zamana gelmiş. O da geçmişine bakıyor. Zamanın bedeninde yarattığı hisleri avuçluyor kıyılarından. Yamaçları döve döve salındığı vadiden kabuğuna saklanıyor usul usul. Sinesine çekiliyor gürültüsüz. Çöl sessizliği kaplamış gövdesini. Güzel bir rayiha akıyor nehirden yukarılara. Sabahın ilk ışıklarından sonra, uzun bir mesafesi görünen Harçik suyuna bakakalıyorsun. Ona baskarken aklına onların yolculuğu geliyor. Vadilerden, düzlüklerden, derinliklerden, kayalıklardan geçip uzakları dolaşan suların silueti beliriyor hafızanda. İçinden “bu upuzun ırmaklarında yoldaşlarıyız, onlarla akıyoruz, onlarla gidiyoruz uzaklara” diyorsun. Ama en çok Munzur suyunu seviyorsun. Kaynağını karakol yapılmadan önce

---

görmüştün, gözelerinden su içmişsin. Sen Munzur'un her anına tanıklık etmişsin. Kaynağında onunla birlikte doğup, Mazgirt'te baraja yetişinceye kadar nerelerden geçmişse sen de geçmişsin. Bir ırmağı kaynağında görüp, akıntısına kapılıp onunla uzaklara salınmanın güzel duygusunu yaşamışsin.

Yedi kişiyiz, yolun başında duruyoruz. Öğleden sonra yola düşeceğiz. Yola çıkmadan önceki gece, kalan arkadaşların işlerine koşuşturuyorsun. Bizlerde seninle. Sabaha kadar sırtımızdan erzak eksilmiyor ve arkadaşların bulunduğu yere taşıyoruz. 'Herşey yoldaşlar için' klasik ama güzel bir söz o anda. Konumlandığımız yer Markasor vadisinin ağzına yakın, Harçık vadisinin yamacı bir yer. Hepimizde Dersim'den çıkacak olmanın hüznü var, ama sende daha çok var. Sabah Harçık vadisine bakarken, dönüp dönüp dürbünü eline alarak, gözünün yettiği bütün yerlere göz atarken, yüzüne sinen ifadeyi unutamıyorum. Gözüne, yüreğine düşenleri bırakmak istemiyorsun. Her ne kadar bir daha döneceğini bilsen de, yine de derin derin bakmayı bırakmıyorsun. Ne olur ne olmaz diye anılarının heybesini dolduruyorsun. Senden anlıyoruz özlemin yakan etkisini. Çok belli etmesen de hepimiz anlıyoruz gözlerinin durgunluğundan. Vadinin en çok görüldüğü yerden yanımıza geliyorsun. Oturuyoruz, yeni gelmiş genç arkadaşlar var. Onları yokluyorsun, gidecek olmanın ruh halinden sıyrılmak isterken. Mahir Başkale var, Dersim'de ilk senesi dolmuş. Hep gülüyor. "Gül tabii sen kalıyorsun, biz gidiyoruz" diyorsun. O da "yine gelirsiniz, şunun şurası iki aylık yol" diyor. Karşılıklı gülüşleriniz, ağır atmosferi biraz dağıtıyor. Onlar da bizimle Markasor'un içine kadar gelecekler.

Munzur ve grubu güneyden gelecek, onları karşılayacaklar. Yani bize elveda deyip onlara hoşgeldiniz diyecekler. Vakit öğlen olunca, Harçık vadisinin son görüntülerine "hoşça kal" diyeceğimiz yere geliyoruz. Patikanın Markasor'a dönen yerinde bekliyorsun. Baştan başa göz ucuyla kolaçan ediyorsun vadiyi. Grup beklemeden yol alıyor, biz seni bekliyoruz. Adımlarımız ağır, yüreklerimiz süku-ta kesmiş. İnerken gözlerine, yüz ifadene bakamıyorum. Bakarsam

---

acını katlayacakmışım gibime geliyor. Yavaş adımlarını hızlandırıyorsun sonra. Daha Dersim'den çıkmamış olmanın mı, yoksa bizleri de daha fazla etkilemek istememenden mi bilemiyorum. Markasor'un Harçık'le bulunduğu yerden vadiye giriyoruz. Dereye indikten sonra yamacından önce köye sonra arkadaşları bekleyeceğimiz yere gidiyoruz. Konumlanıp bekliyoruz. Bu arada, Markasor deresinin soğuk suyuna girip, serinliyoruz. Hazırlıklarımız tamam akşama çıkacağız. Grup gelince onları da görüp hatıramızı isteyip yola düşeceğiz.

Karanlığa az kala grup görünüyor. Yavaş yavaş iniyorlar patikadan aşağı. En önde gülümseyen gözleriyle Munzur var. Önceden tanıyorsunuz birbirinizi. Sarılıyorsunuz sımsıkı. Hepimiz selamlaşınca oturuyoruz bir köşeye. Sen Munzur'la konuşuyorsun. "Sonunda yetiştin zor da olsa" diyorsun. O kısacık an'a bir şey de sığmaz ki. Yine de senin sohbetin her zaman dolu oluyor. Zaman dinlemiyor çok. Kısacık an'ın konuşmasını hep esprilerle destekliyorsun. Keşkeler kalıyor orta yerde. "Bir iki gün erken gelseydiniz, daha çok konuşurduk, sen Güney'i ben Dersim'i anlatırdım" dedin. Munzur da zamansızlığa hayıflanmıştı. Artık yolcuyuz kalkmalıyız. Karanlık olmadan bir gerilla klasiği, fotoğraf çektiriyoruz. Fotoğrafa hepimizin gülücükleri yerleşiyor. Sen ve Munzur yan yanasınız. Fotoğraf sonrası yola düşme vakti. Karanlık ufaktan haber etmiş kendisini. Munzur ve grubu, Mahir onlar kalıyor, biz toplanıyoruz ve sırayla vedalaşıyoruz. Biraz uzun sürse de veda faslı, yine de tekrardan sarılmak geliyor içimizden. Markasor'dan yukarıya doğru çıkarken artık bir biz kalıyoruz, bir de önümüzde duran patikalar.

Grubumuz yedi kişi. Bahoz, Diren var. Keke diyorsun Bahoz'a. Qırık üslubuyla takılıyorsun. Diren'in ilk eğitimlerini sen vermişsin. Sonrası pratik ve yine senin yanın. Ne de çok seviyorsun ikisini. Onlara bakınca gözlerinin içi parlıyor. Yüzleri senli çok anıya karışmış. Çok ardınırsa gelmişler. Toplamışlar senin içinden geçtiğin tüm anılarını ve öyle bağlanmışlar sana. Senle gerillacılıkta

---

büyümüş, olgunlaşmışlar. Yol boyunca “en azından onlar var, zorlanmayız” diye geçiriyorsun içinden. Biliyorsun ki nerede yorulma, dağınıklık olsa toparlar aramızdan. O andan belli oluyor ki yolculuk boyunca çok yaslanacaksın onlara. Kim bilir belki onlar yolun ve Dersim’in ağırlığını hafifletecek.

Markasor’un yokuşunu sonunda bitiriyoruz. Ne de ağır geliyor o ilk yol yürüyüşü. Akşamın ilk adımları huzursuz. Serin bir akşam rüzgârı mırıldanıyor. Uzun zamandır böyle yorulmamışız. Hepimiz de biliyoruz ki asıl yüreğimizi yormuştu o yokuş. Çünkü giderek geride bırakıyoruz Dersim’i. İşin özü dersimin geride kalmasının acısı. O acı ki yüreğimizden, beynimize oradan tüm bedenimize sızıyor. Bizim hayatımızın tek mevsimi varmış gibi. Ona da tek serüven ancak sığmış. Dersim’le başlayıp Dersim’le süren, dönüp dönüp oraya gelen bir serüven. Serüvenin uzaklarında yalın bir ufuk görünüyor. Ufuk’a kilitleniyor gözlerin. Koşarak yetişmek, avuçlarına almak istiyorsun. Gitmiyor adımlar. Her adım seni yalnız, kimsesiz bir yolcu gibi düşürüyor zamanın kaldırımlarına. Yalnızlık hiçbir şeye sığmıyor. Nereye atsan gelip çöküyor üzerine. Her şey geride kalıyor, bir tek yalnızlık kalmıyor geride. Bir süre yalnızlığını adımlayacağını düşündün.

Yokuşun başında oturmuş dinleniyoruz. Dinlenmenin de tadı kaçmış. Birazdan kalkıp gidecek olmanın gölgesinde eziliyor. Biz en arkadan gelip yetişiyoruz gruba. Diğerleri fazlasıyla oturduklarından ve bizi beklediklerinden üşümüşler. Bizde onları çok bekletmemek için dinlenmeyi kısa tutmuş ve tekrar düşmüştük yollara. Nazimiye ile Pülümür arası ince bir çizgide ilerliyoruz. “Daha Dersim’in topraklarını bitirmeye 3 gün var” diyorsun içinden. Teselli ediyorsun kendini. Belki de onu düşününce sonraki adımlarına takat geliyorsun ve biraz yürüyorsun. Yine de yürüyüşlerimiz çok uzağa götürmüyor bizleri. Arkadaşların patikasını kaybedip çıktıkça bitiremedikleri için, “Çık Çık Baba” dedikleri tepenin başlangıcına yetişince, “Burada kalalım” diyorsun. Hepimiz onaylıyoruz seni. Sabah edene kadar derenin içinde soğuktan tir tir

---

titiriyoruz. Sabahın ilk ışıklarıyla herkes ateşin başına koşturuyor. Sen kefiyenin altında ateşi bekliyorsun. Çakmak çakıp, ateş biraz dem alınca fırlayıp geliyorsun. Ateşi adeta kucaklıyorsun. Öğleden sonra hareket edeceğiz. O zamanı beklemeye başlıyoruz.

Vakit öğlene yettiğinde toparlanıp çıkıyoruz yola. Yolu en iyi bilenler olarak Bahoz ve Diren biri önde biri arkada ilerliyoruz. İki saate Sarıyayla'ya giden derenin başındayız. Biraz daha yükseğe çıksak, her yeri görme imkanımız oluyor. Ama arazi biraz çıplak. Ormanlık yükseklerle kadar çıkmamış. Gündüz vakti ortalıkta kimsecikler yok bizden başka. Çıkıyoruz tepenin başına. Yüksek bir yer; Pülümür'ün Bingöl ile sınır tüm arazisi gözlerimizin önünde. Güney yönümüz Star dağı, onun da eteklerinde Sülbüs ve Tari. Dersim'e doğru Taxkim dağı. Hepsinin ortasındayız. Hepimize, arazinin çıplak olmasından dolayı aşağı, ormanlık alana gitmemizi söylüyorsun. Grup da öyle yapıyor. Bir sen kalıyorsun zirvede bir de sana yakın ben.

Tüm mesafeleri göz ucundan geçiriyorsun. Bir tek önümüzde duran uzaklara bakmıyorsun. Gözlerin yasak koymuş uzaklara. Bakmaktan sakınıyor iki adım ötesine. Ağırlaşıyor bakışların, kim bilir belki yaşlarla kapanıyor perdesi. Bakınca gözlerine doluşan görüntülerden kaçırıyorsun. Seni izliyorum. Bakışlarının ardına gizlenmiş izlere rastlıyorum her yerde. Gözlerin, hislerin değmiş o toprakların, ağaçların, suların her yerine. Ödünç bakışlar salınıyor her yere. Herkes bir kenara çekilsin ve seni Dersim'le başbaşa, gözgöze yalnız bıraksın istiyorsun.

Sanki son bir nefes alıp, bir daha alamayacakmışsın. Koşa koşa bir çırpıda eksilttiğin yolları, geri gitmeyi, adımlarına nasıl anlatacağının telaşındasın. Ağacından kopmuş yapraklara benziyorsun. Rüzgârın nefesiyle inerken aşağılara aklın onda kalıyor. Dersim görüntüleri her an yüreğinde büyürken sen küçülüyorsun. Ufak bir çocuğa dönüyorsun. Hasretler tutuyor çocukluğundan. Anılar yükseliyor her yanından ve düşüyorsun gölgesine, geçmişe

---

dair ne varsa. Ne çok istemiştin gelip geçmemeyi, gelip kalmayı. Rüyanın kısalığına sıkıştırılmış dopdolu uzunca gerçek bir masalın içinde yaşadın. Senin sevginin izi dersimin bedeninde. Dersimin gölgesinin arkasına takılmış gelmiştin her seferinde. Orada kalanların yüzüne değmeden geçmiyor hiçbir anı.

On beş dakikadan fazla kalıyorsun orada. Yönleri olmayan bir boşluğa yakalanmışçasına kımıldamadan öylece duruyorsun. Bende yakınında. “Biraz dinlenelim” diyorsun. Anlıyorum dinlenmenin ardında saklı kalanları. O zaman içimize çöken gerçeklikle karşı karşıyayız. Dersim’in yüzüne yerleşmiş muazzam görüntüler varken uzaklarını adımlamak ağır geliyor. Zaman ‘kalk gidelim’ deyince, kafanı eğip, yüksek tepeden üç beş adım aşağı inip bekliyorsun. Dudaklarında kuru bir tebessüm, gözlerinde iç çeken hayaller var. Harabe bir köyü andırıyor geriye dönen duygular. Yolsuz, sunaksız ve kimsesiz bir keder gelip yerleşiyor göğsüne. Büyük kasırgalar nasıl sökerse ağaçları kökünden, sende öyle en derininden sökülüp alınmış gibi oluyorsun.

Karanlık çöküyor. Kafanı kaldırıp gökyüzüne bakıyorsun. Tüm yıldızlar içerisinde bize en çok gülümseyen akşam yıldızına gözlemin takılıyor. Gülümsüyor yine. Sende gülüyorsun. Çocuk gibi tertemiz yürekliisin. Ruhun acılarını bırakmadan ayrılmayacak gibiydi oradan. Acıların teninin ne de soğuk olduğunu düşündün. Acı her yere de yayılmazdı böyle. Düşlerin, sevdan, geçmişin acıyordu.

Yıldızlar yerini alınca iniyoruz aşağılara. Arkadaşlar bizi bekliyor. Sen tepenin kıyısında usulca yaşıyorsun Dersim’in kulağına ve “seni gece gündüz demeden, mevsimlere takılmadan, tez elden yollasınlar yüreğimize” diyorsun. ‘En hoş tarafından bir vuslat kalsın geleceğe’ deyip son görüntülerden aşağı salınıyorsun. Ruhundan kopan parçalar dökülüyor orta yere. Akşam yıldızı dahi toprağa düşüyor ve gölgeler kapatıyor yıldızları.

---

## SUSUZLUK

Bir sonbahar sabahıydı. Hafiften bir rüzgâr, ısınmış ve terlemiş bedenimize değip geçiyordu. Gece yolumuzu bitirememiş, sabahı da biraz kullanarak, zar zor kayalıkların da çevresinde olduğu bir bahçeye girmiştik. Çevrede ağaçlık olan üç beş yerden biri. Öğlene kadar nöbetçiler dışında herkes yatıyor. Akşamla çıkacağız yola. Gün içerisinde bir arkadaş ile kurye karşıdaki Bilican dağına bakıp, oranın kaç saatte çıkılacağını tartışıyor. Hararetli bir tartışma var. Biri altı yedi saat diyor, biri iki saat diyor en fazla. Arada beş saat gidip geliyor. Sen, “ne de olsa oradan gitmeyeceğiz, söylediklerinizi netleştiremeyeceğiz” diyorsun. Tartışma öyle uzayıp gidiyor. Akşam olup yola düştüğümüzde, gündüzden yaptığınız tartışmayı netleştirmek istercesine kurye, yönümüzü Bilican Dağı’na veriyor. Yolu mu şaşırdı, köylerin çevresinde pusu olacağından mı korktu bilemedik ama yönümüz artık o dağı çıkmaya dönmüştü. Hepimiz dolmuşuz kuryeye karşı. Her zamanki gibi sen önümüzde set olarak duruyorsun. Senden dolayı sözümüzü yutuyoruz. Sana bırakıyoruz kuryeyle konuşmayı. Ama zamanı değil, artık o dağ aşılacak.

Dört saatlik bir tırmanışa bir de susuzluk eklenmesin mi, tümünden sigortalar atıyor. Tırmanmak neyse de susuzluk çok kötü etkiliyor. Kurye her zamanki gibi yol boyu su alıp almamamızı, nerede su olup olmadığını söylemiyor bize. O nedenle tedbirsiz yakalanıyoruz. Limon tuzu ile suyun karıştırılmasıyla yapılan, senin deyişinle, gerilla ayranımız da kalmamış. Tepeye çıkmadan herkes tüketmiş. Biraz bende kalmış ve herkese yudum yudum veriyorum, sadece dudaklar ıslanıyor. Yokuş da bitmek bilmiyor. Yokuş, kurye ve susuzluk üçlüsünün arasında öfkelerimiz birikiyor, ayaklarımızın dermanı azalıyor. Zorlukla bitiriyoruz tepeyi. Yönümüz aşağı doğru. En azından o felaket üçlüden birini eledik. Kaldı iki felaket.

Kurye de bunları farketmiş olacak ki hiç durmadan ilerliyor.

---

Arkasına neredeyse bakmayacak. Sabaha çok kalmamış ve susuz yürüyoruz. Kulaklarımız aşırı hassas. Ay kendini tamamlamaya yakın. Karşıdan dereler gözümüze çarpıyor. Ama ay ışığının hep uzakları yakın gösteren bir yanılsaması var. Bir de buna yorgunluk ve susuzluğun ezdiği gözlerimizin, takatsizliği eklenirse, yakınımızda görülen derelerin, uzak olma ihtimali yüksek. Sen en arkadan geliyorsun. Kuryeye karşı hepimizin öfkesi sende toplanmış. Olan olmuş der gibi bir halin var. “Şimdi kuryeye kızsam, öfkelensem ne olur” dediğini yorgun gözlerinden anlıyoruz.

Belleğimde en net kalan hallerinden biri o. Gözlerin içeriye saklanmış, beden yorgun düşmüş, kamburun çıkmış, adımlarını ufak ufak atan ve sesinin soluk çıktığı halin. Bütün öfkeleri içinde sakinleştirmiş, daha doğrusu dizginlemiş bir hal. O resmin gözlerimin önünden hiç silinmeyecek. Kuryeye kızmaya yeltenmedin hiç. Biz de seni aşırıp ona söylemedik söyleyeceklerimizi. Nereye gideceğini bilemeyen divane bir gruba dönmüştük ve sadece takatsiz yürüyorduk. Umudumuz karşı taraftaki dereyeydi ki, doğa ana bir sürpriz yaptı bize. Birimiz o muhteşem sesi duyduk ama hangimiz bilmiyorum. Herhalde en dirimiz olmalı. “Dinleyin su sesi geliyor” dedi. Kulaklar da yorgun düşmüş ama o anda duyması gereken ilk sesi duymakta dinçti. Yan taraftaki dereden gürül gürül akan bir suyun, ufaktan sesi yanaşıyordu kulaklarımızın kapısına. O sese kulağımızın kapısı ardına kadar açıldı. Hemen sese doğru yöneldik hem de kuryenin nereye gittiğini önemsemeden. Biraz da halüsinasyon gördüğümüzden şüphelenmiyor değiliz. Olsun o umut bile ayaklarımıza takat veriyor. Yaklaştıkça dereye şüphe kalmıyor. O an dönüp sana bakıyorum. Yorgunluk biraz silinmiş gibi bedeninden. İyi şeylerin her zaman enerji verdiğini düşünüyorum. Artık suyun sesi net. Bir koşu dereyeyiz. Hiç ayaklarımız bu kadar hızlanmamıştı sanırım. Sen uyarıyorsun hepimizi. “İlk önce elinizi yüzünüzü yıkayın, ağzınızı çalkalayın ve birden çok içmeyin şişersiniz”. O susuzlukta çok dikkat edemiyoruz. Yine aklımızda söyle-

---

diklerin. Sabah olmak üzere ve açıktayız. Dikkat etmediğimiz şey başımıza geliyor. Çok su içmekten biraz ağırlaşmışız.

Gündüz yerimizde dinlenirken, seninle Kırmızıdağ'da yaşadığımız an'ı hatırlıyorum ve sana hatırlatıyorum. Hem gülüyorsun hem de kızgınlığın aklına geliyor olmalı ki, ufak bir sertlik yerleşiyor yüz ifadene. O zamanın susuzluğu bundan daha katmerliydi. Xuloz yani Kırmızıdağ, labirent gibi gövdesiyle, kayalıklarla ormanı birleştirmişti. Güneş her zaman ilk ona doğardı. Sanki bir coğrafyanın en yüksek, güneşle sözleşmeli yeri gibiydi. Siz kaç zamandır oradaydınız. Askerlerin, geri çekilme sonrası "fırsat bu fırsat" dediği bir zaman. Biz sonradan sizin yanınıza gelmiş, sabah olmaya yakın yanınıza yetişmiştik. Sen uyuyordun bir kayalığın dibinde. Çok yorgunduk hemen bir köşeye kıvrılıp yattık. Xuloz'a çok güvenmiş olacağız ki, silah ve raxtımızı bir köşeye koyduk. Sen normalde belinden nadir çıkarırdın raxtını. O gün biraz uzağına düşmüş raxtın. Silahın yanıbaşında.

Bir saat kadar geçmiş geçmemişti ki, bombalar, roketler, mermiler üzerimizde patladı. Bir tek nöbetçimiz ve keşifçimiz uyanıktı. Diğerlerimiz ya uykudaydık ya da yeni uyanıyorduk. Mermiler, roketler, bombalar birbirine sıra vermeden, doluştular yerimize. Bu arada bas bas bağırان "teslim ol, teslim ol" sesi. Hani biri teslim olmaya kalkışsa, yüz mermiden aşağı yemezdi sanırım. Ben en sonuncu kişiyi hatırlıyorum ve içgüdüsel olarak onun gittiği yöne doğru salınıyorum. Yanınıza geldiğimde, korunaklı bir yerde grubun tamamlanmasını bekliyordunuz. Sen beni soruyorsun. "Şiyar nerede" sorun ile birlikte yanınıza yetişiyorum. Hepimize tek tek bakıyorsun. Endişe herkesin tamamlanmasıyla yerini rahatlamaya bırakıyor. Xebat ile sensin en tecrübeli olanlar. Hepimizden bir şeyler kalmış orada. Yanımıza alamadık o anda. İçimiz ağlasa da o an için geri dönüp, eşyalarımızı alma imkanımız yok. Xebat ile ayak üstü nasıl yapacağımızı tartışırken, helikopterler ve askeri araçlar çevremize asker taşımaya başlamışlar. Helikopterler üst taraf-

---

larımıza beşer beşer inip kalkıyor, asker bırakıyorlar. Yollar siyah askeri araçlardan görünmüyor.

Xebat ile konuşup bir güzergah belirlediniz, o öne düştü sen grubun ortalarında. Labirentli yerlerden inip çıkarak, seyrek ağaçlıkların olduğu bir yere yetiştik. Uzun ağaçlar olsa da tek tükü. Genelde bodur ağaçlar. Ön tarafımızın tutulduğunu, daha fazla ilerlersek görülebileceğimizi söylüyor Xebat. Sonra orada ikişer ikişer, ağaçlıkların içine dağılıp, akşama kadar beklemeyi kararlaştırıyoruz ve hemen ufak pullukların içine giriyoruz.

Yanımızda hiç yiyecek yok. Çok sorun da değil. Ama suyumuz yok ve yaz sıcaklığının altında o çok sorun. Suyumuzun olmayışının sıkıntısını giderek daha fazla yaşıyoruz. Güneş sanki susuz kaldığımızı bilerek, bizim olduğumuz yere daha fazla mı vuruyor ne. İlk bir iki saat askeri izlemiştik. Sen biraz uzağımdasın. Sesin geliyor ama. “Çok abarttılar. Ma bu çi? Üç saattir asker taşıyorlar. Her ağaca nerdeyse bir asker düşecek” dediğini duyuyorum. Bizim olduğumuz tarafı hiç akıllarına getirmiyorlar. Öğlene doğru asker getirmeleri bitti ama biz artık onunla ilgilenmiyorduk. Hepimizin ilgilendiği güneşin bize garezi ve giderek bizi etkileyen susuzluk. Damağımız birbirine tutkal gibi yapışıyordu. Gözlerimiz düştü düşecekti. Bir çölün ortasına bırakılmış gibiydik. Güneş ve su aralarında anlaşmış gibi, biri çok görünecek biri hiç görünmeyecekti. Biri gerçek biri serap olacaktı. Güneş ateşini giderek körüklüyordu. Bir tencereye bizi koymuş gibi pişiriyordu. Bir zaman sonra birbirimize bile bakamaz olduk. Gözlerimiz bakmayı bırakana kadar, çoğunlukla sendeydi. “Hazırlanın gidiyoruz” demeni bekliyor gibiydik. Ne kadar oradan çıkmanın daha kötü olduğunu bilsek de insan o anlarda güvendiği arkadaşlardan hep mucize bekliyor ya, biz de öyleydik işte. Elinde sihirli değnek varmış gibi bir beklentiydi bizimkisi. İnsanın her zorlu anında duygularının, gözlerinin aradığı insanlardandı. O an dünyanın en zor şeyinin susuzluk olduğunu tecrübe ediyorduk. Susuzken bırakalım uykumuzun gelmesini, yor-

---

gunluktan sızdığımız o üç beş dakikalık uykularımızı bile bölüyordu susuzluk.

Bir dakika bir saatte geçiyor gibiydi. Askeri tümnden unutmuş-tuk. Akşamı suya ulaşmak için iple çekiyorduk. Asker suyla aramızdaki engeldi o kadar. Akşam inat etmiş gelmiyordu ve biz birbirimize zar zor bakıyorduk. Elimizde olsa, karanlık neredeyse bulup getirecektik. Sana dönüp hep işaret bekleyen gözlerimiz, senin gözlerinden ‘sabırlı olun’ cevabını alıyordu. Her seferinde aynı cevapla karşılaşmaktan dolayı, artık sana doğru bakmıyorduk.

Güneş o gün her zamankinden yavaş çekildi tepelerin arkasına. Hava güneş sonrası biraz koyulaşsa da halen her yer ayan beyan ortadaydı. Bir saate daha ihtiyacımız vardı. O zaman içinde Xebat yanına geldi. Bizim gözlerimiz sizin üzerinizde. Göz kapaklarımız yukarıya doğru giderken hiç bu kadar ağır olmamıştı.

Karanlık yavaştan kendini hissettirince yola düştük. Yine önde Xebat, sen gözün grupta yürüdük. Ama ne yürüyüş. Susuzluk ve güneş bizi öyle yapmış ki biraz yürüyüp yığılıyoruz yere. Dermansız kalmak böyle bir şey sanırım. Bir tek Xebat ve Xebatkar diri. Diğerlerimiz yerle yeksan. Bir yere gelince çeşmeyi karşıdan görüyoruz. Hemen ‘oraya gidelim’ diye söyleniyoruz. Üç beş dakika tartışma yapıyoruz. Sen izin vermiyorsun, çevresinde pusu olacağını söyleyerek. Ne yapsak, nasıl öneri yapsak sen ve Xebat “olmaz” diyorsunuz. Sonra asker araçlarının ışıkları çeşmenin etrafında belirince, bakışlarımızı sizden kaçırıyoruz. Haklı çıkıyorsunuz.

Yönümüzü başka yere veriyoruz. Bir saatlik yol bizim için üç saat oluyor dinlenmelerle ve takatsizlikle. Bir derenin yakınına gelince “bu dereye su var, oraya doğru gidelim” diyorsun Xebat’a. O da onaylıyor. Hemen yokuş aşağı salınıyoruz dereye doğru. Bereket Dersim’de her yerde su var, yaz ortasında giderek azalsa da. Tüm bedenimiz kendini suya göre ayarlamış. Kulaklarımızdan geçen sadece su sesinin frekansları. Suyun sesi, ılık esen rüzgarın sesini de yanına alarak kulağımızın eşğine yetişiyor. Adımlarımız

---

hızlanıyor. Doğal refleks bu. Başka zaman başka hiçbir koşulda, hareket etmeyecek adımlarımız sadece suyun sesine kulaklarını veriyor. Sadece onun için ayarlanmış gibi. Hızlıca deredeyiz. Hepimiz suyu kucaklıyoruz. En sakinimiz sen ve Xebat. ‘Yavaş ve azar azar için sizi kötü etkiler’ uyarıların hiç kulaklarımıza uğramıyor bile. Senin, “dereyi kurutacaksınız” sözlerin eşliğinde kana kana içip, suyun kenarına yığılıyoruz birer birer. Yirmi metre yakınımızdaki evden yiyecek almak için takatimiz yok. Kızıyorsun ve yanına Xebatkarı ile Doğan’ı alarak gidiyorsun. Yarım saat sonra döndüğünüzde yanınızda biraz yiyecek getirmiştiniz. Tabii çoğumuz uykuya dalmıştık, mayışmıştık. O kadar su içtikten sonra kimse bir şeyler yemedi.

O gün Bilican’da susuzluğu yaşayıp, binbir zahmetle yetiştığımız derenin içinde, onun tartışmasını yaptık. Sen de hatırladın. Yine, bana hepimizin sudan harap ve bitap düştüğümüzü, iki dakika öteye gidecek takati bulamadığımızı hatırlatıp, nasıl kızdığını söyledin. Oradaki arkadaşlara “bu yine iyiydi Xuloz’dakinin yanında” dedin.

Üç gün sonrası yine yola devam ediyoruz, bir daha susuzluk yaşamamayı tüm yol tanrıçalarından dileyerek. Daha merhametli olur diye tanrılar yerine tanrıçalara başvuruyoruz. Dilediğimiz o akşam tersten kabul ediliyor. Ya da hiç düşünmedikleri bir şeyi onların aklına mı getirdik ne. Grubumuz erkek grubu diye mi bilmiyorum, tanrıçalar kabul etmiyor isteğimizi. Yine önde aynı kurye, yine aynı hazırlıksızlık, yine aynı bizi hiçbir şeye katmama ve yine önde umursamazca yürüme. Üç gün önce yaşadığımız, noktada konuşup, hatırladıkça bile halen dilimizin damağımıza yettiği an’ı güncelliyorduk. Sipan Dağı’nın eteklerinden, ovayı kesip, Eladağlar’a doğru çıkmamız lazımdı. Dağdan ovaya doğru indikçe daha terliyoruz. Ovayı ilk gece bitiremeyeceğimizden, yolun yarısında bir yerde kalmamız gerekiyor. Kuryeyle tanıştığımızda dakika bir gol bir olmuştu. Ondan sonrası hep olan halimizdeyiz. Kuryeye öfkeli olma ve senden dolayı kendimizi sıkma hali. Bize söylese ona göre su

---

alırız yanımıza ya da var olan suyumuzu idareli kullanırız. Sadece dilimiz, damağımız değil, beynimiz de kurumuştı. Zaman geçtikçe susuzluğumuz artıyor ama yol bitmiyordu ve yakınlarda çeşme ya da dere de yoktu. Öfkemiz de susuzluğumuzla birlikte artıyordu. Yürümek dışında hiçbir şey yapamıyorduk. Artık kuryeye soruları da bırakmıştık. Zaten doğru dürüst bir cevap alamıyorduk. Öfkeli öfkeli yürürken, öndeki Bahoz arkadaşın gülmesi gelince bir şey olduğunu anladık. Ona yettiğimizde beş dakikadır karpuz tarlasında yürüdüğümüzü söyleyince, hepimiz yere daha dikkatli baktık. Onun gülmesine bizim gülmelerimiz de dahil olunca, kurye de yanımıza geldi. Hepimiz bir karpuzu almış kırmış suyunu içiyorduk. Sen hepimize “az için, karpuzdur bu, sudan daha fazla şişirir, yürüyemezsiniz. Bir de motoru bozdunuz mu kimse toplayamaz sizi araziden” deyince biraz olsun ara verdik. Ama susuzluk bu, başka hiçbir şeye benzemiyordu. Evet hem de hiç benzemiyordu.

## **UZAK BİR YOLDAN FAZLASI**

26 Kasım 2002. Zagroslar'ın bir ucundaki Zerzan'ın eteklerindeyiz. Milgever ovası denen yerin, dağla buluştuğu yerdeyiz. Sabah doğru Çadıran boğazını geçip, Dola Gadarê'ye ineceğiz. Ulusal gerilla grubuyuz. Yedi kişi çıktığımız yolda, Erzurum, Serhat, Botan, Rojhilat gerillaları da katılıyor grubumuza ve yirmi yedi kişi oluyoruz. Günlerdir gökyüzünden ayrılmayan inatçı, dolu bulutlar. Ayazı rüzgarlar konuşuyor her yerde. Vakti işgal etmiş. Kasım her yerde sonbaharsa, Zagroslar'da kıştır. Bazen salınır ekimin ortalarına kadar. Yazın bile çadırların rüzgara dayanması zordur, uçurur alır gider, deli rüzgarlar. Kar erken uğramış bu sene. Sabahtan her yeri kaplayan bir sisle uyandık. Sisın arasına dağılmış küçük küçük kar taneleri giderek birikip, büyük kütlelere dönüşüyor. Çöktüğü yerde kalacak gibiydi. Zaten az olan ağaçların boyunları bükük, toprak

---

sıcak bir örtünün altında. Kar coşkulu, ömründe hiç olmadığı kadar. Tutuyor her yeri önüne katarak. Bir tek kuşlara hükmü geçmiyor. Kuş sesleri sessizliğin arasına doluyor, kasvetli havayı yumuşatıyor.

Dışarı çıkıp biraz ilerliyoruz. Her yerimize kar yağıyor. Sanki bir bize kalmıştı ufak ufak beyaz tanecikler. Zagroslar bu, hafife alınmaz. Önceki geceden, kuryemiz Celal Başkale ile konuşuyoruz. Aslında Celal bizi yarı yola kadar getirip, geri dönecek. Ancak yol boyundaki arkadaşların imkanları yeterince elvermediği için Celal yolu üçe katlıyor. “Sizi sağlam teslim edip döneyim” diyor. Yaklaşık üç aydır yollardayız. İlk defa iyi bir kuryeye denk geliyoruz. Yol boyunca tüm kuryeleri aklıma getiriyorum da çok kızdık, öfkelenedik, yol uzattık ve bazen de çok güldük. Çoğunlukla kuryelerle seni baş başa bıraktık. Sen en baştan demiştin, “kuryelerle sizler muhatap olmayın, ne söyleyecekseniz bana söyleyin, ben söylerim” diye. Ki onun için biz öfkelerimizi, yorulmalarımızı sana söyledik, yansıttık, sen de kuryelere azaltarak anlattın. Bizden birikerek sana çarpanlar, kuryelere hafiflemiş olarak gitti. Aslında sen kuryelerin duyduklarının en yumuşağını söyledin. Bizi yoran her kuryeye ettiğimiz lafları, gözlerimizin ateş rengine yüklediğimiz öfkelerimizi, suyu çeken geniş bir sünger gibi çektin ve kuryeye ulaşana kadar kızgınlıkların ömrünü azalttın. Hep, “kuryeyi rahat bırakalım ki doğru karar versin. Yolun komutanı herkesten önce o dur. Onun kafası rahat olmazsa çok karıştırır, yol kaybeder. Bazen bırakın yol kaybetsin. Yol kaybettiğinde hemen onu paniğe sokmayın. Rahat olsun ki doğru yolu bulabilsin. Biz hiçbirimiz bu yollardan gelip gitmemişiz, ancak tahmin edebiliriz ama o defalarca gelmiş gitmiş” diyordun. Anlıyorduk seni anlamasına da kuryeler de olacak gibi değildi.

Hele bir Musa vardı, bastonlu Musa. Yolu kaybettiğinde bastonunu kafasının etrafında dolandırıp, ona göre yönünü belirleyen kurye. Baston çoğunlukla taraf tutuyordu. Gerçi ilk gördüğümüzde hepimizin aklından geçen cümleyi sen söylemiştin: “Bununla işimiz

---

iş, yandık sanki". Anormal davranışları olan birine benziyordu. Kayıtsızdı bize. O Gırqemer'deki halini hiç unutmuyorum. Sen de onun arkasındaydın. Sabaha doğru kalkmış karlı arazide yürümeye başlamıştık. O yine yolu karıştırdı, bizi ters yöne götürdü. Sen onun arkasında, bizler de ardısıra dizilmiş gidiyorduk. Sonra yol bitti. İnce bir sırttan ilerlemiş, bir uçurumun eşiğinde durmuştuk. Musa baktı etrafına, sonra bastonunu yukardan kafasının etrafından çevirip, yönünü ön tarafa doğru verdi. Hepimizde onunla birlikte bastonun gösterdiği yöne baktık. Baston uçurumu gösteriyordu. Kuryenin aşağı bakmasıyla uçurumu görmesi bir oldu ve tekrardan bastonunu çevirdi ve baston geldiğimiz yeri gösterdi. Hepimizi en çok da seni kızgınlıkla karışık kocaman bir gülme tuttu. Sonra kuryeye, "senin bastonunun ayarı kaçmış, pusulası bozulmuş, sen en iyisi değiştir bastonunu, nerdeyse hepimizi uçurumdan aşağı atıyordu" deyince hepimiz gülmekten oraya, karın içine oturduk.

Kuryelerden Doğan ile Godar vardı. Onlar da Rojhilat-İran Kürdistanı- tarafında üç gün bize öncülük yaptılar. Ama ne üç gündü. Her günleri birbirleriyle kavga. Bir seferinde sağa ve sola giden yolların ayrıldığı yerin başlangıcında ağız kavgasına tutuştular. Sen hemen arkasındaydın onların. Godar sağdan, Doğan soldan gideceğiz dedi. Sesler yükseldi, kavganın tonu kabardı. Senden dolayı bir şey demiyoruz. Seslerinin tonları haddini aşınca, sen yüksek sesle, biraz da kavgayı yatıştırmak adına onlara "ya nedir kavga ediyorsunuz, iki üç gündür. Şimdi sen Godar'ı dövsen, Godar seni dövse, hepimizde sizi dövsek olur mu. Eğer olacaksak başlayalım" deyince hem her ikisinden hem de bizden koca kahkahalar yükseldi. Bir müddet oturduk orada. Sakinleşmişlerdi. Sonra "ikinizin yolundan da gitmiyoruz. Ortadan gideceğiz. Artık siz bilirsiniz. Biriniz sağa biriniz sola gidin" deyip, öne düştün, ortadaki yoldan yürümeye başladın. Bizde güle güle senin arkandan salındık ortadaki yola. Ardımızdan Doğan sonra Godar geldi. Ondan sonra onları bir daha kavga ederken görmedik.

---

Zagroslar'ın eteğinde zorlu bir finalin öncesinde, Celal gibi bir kuryeyi bulmuş olmayı o zamanın tüm kuryelerinin özeleştirisi olarak gördük. O sanki öncülük için bu dünyaya bahşedilmişti. Yol tanrısı olabilirdi. Zaten oraya gelene kadar aldığı sorumluluğu, yanımızda hep söylemiş, “en büyük şansımız Celal arkadaş” demiştin. Ve şimdi üç aylık yolumuzun en zorlu kısmındaydık. Ondan önce sen ve Celal'in sohbetinde, Celal geçeceğimiz Çadıran boğazından bahsediyordu. 95 yılında oradan geçerken, fırtınaya altı gerillayı ve bir sivil kadını kurban verdiğimizizi, o boğazın üzerinde bir parça bulut bile olsa, geçilmemesi gerektiğini anlatıyordu. O anda değil bir parça bulut, gökte bir parça açıklık yoktu. Göğümüz dopdoluydu. Her yanımız sisti. Sen ve diğer grup komutanları Celal arkadaşına yanaştınız ve onun söylediklerini aklına getirdiniz. Celal ark kendinden emin şekilde, “sisler aşağı iniyor, hava yumuşuyor, sis yukarıda kalkar. Grubumuz da güçlüdür geçer gideriz”. O öyle söyleyince sen ve diğer arkadaşlar güveniyorsunuz. Dedim ya, O yol tanrısı olabilirdi.

Hepimiz meraklı gözlerle size bakıyorduk. Grubun gençleri çok kuvvetli, kısa zamana çok tecrübe sığdırmış, zorluğun tadını almış arkadaşlar. Tek Celal tüm gruba konuşuyor. Biz ciddiyeti senin gözlerinden anlıyoruz. Biraz endişe sinmiş gözlerine. Grubu tek tek kontrol ediyor, gerekli şeyleri söylüyorsun. Biz senin için daha fazla endişe duyuyoruz. Çünkü biliyoruz ki senin bedeninin hepimizinkinden daha fazla yıpranmış. Hepimiz kuryemiz Celal'in kararlılığına ve genç güçlü arkadaşların her zaman yanımızda olacaklarına, her anımıza yetişeceklerine güvenerek yola düşüyoruz.

Kar bileklerden başlıyor. Giderek yükseldikçe diz kapaklarına, oradan baldırlara ve en son bele kadar yükseliyor. Celal arkadaş ilk mesafeleri alıyor, sonra öne dizilmiş, genç arkadaşlar ardısıra gidiyor. Sonra yorulanı değiştiriyorlar. Seni aramıza almışız. Önden gidenler kar eziyor ve iyi bir patika bırakıyor bizlere. Öyle de olsa yorgunluk çabuk geliyor bedenimize. Öyle bir yorgunuz ki sanki yeni bir hastalığı atlatmış gibiyiz. Hani hastalıktan

çıkinca beden sanki bir ömür yorulmuş gibi olur ya, aynı öylesi bir ağırlık çöküyor üstümüze. Kar ve giderek yüzü görünen fırtına. Baştan beri en korktuğumuz şey, yükseğe doğru çıktıkça fırtınanın bizi yakalaması. Her seferinde sis açılıp  nde y r yenleri gördükçe daha fazla umut ve moralle doluyoruz. Ne Celal'de ne de  nc lerde kararsızlık yok aksine yolla şen şakrakarkadaşlar.

Benim gözüm sende, senin gözün bende. Çünkü giderek ayaklarımızın bizi taşıma gücü azalıyor. Bu üç aylık yolun arkasrılarının gediklii olarak çok yan yana geliyoruz. Yaklaşık üç saattir yürüyoruz. Bu yürüyüşün arasına bazen dinlenmeler katıyoruz. Çantamıza doğru yaslanıp, hiçbir yere temas etmeden üç beş dakika kalık soluklanmalar yapıp ilerliyoruz. Dördüncü saate varınca zaman, boğaza yaklaşıyoruz. Fırtına korktuğumuz gibi değildi ama olan hali de az sayılmazdı. Deli dolu esmelerinden vazgeçmiş sanırken, birden kendini hatırlatıyor bize. Boğazdaki kardan her yere götürmüştü. Kalanları da sertleştirmişti. O yüzden boğaza yaklaştıkça kar azalıyor. Zorlayan kar değil, fırtınanın sert soluğu. Bedenimizi, gözlerimizi hırpalıyor. Adeta bizi dövüyor ama boğazın yaklaşması biraz rahatlıyor. Sislerin azalan görüntüsünden boğaza yetişenleri görünce, ayaklarımıza takat geliyor. Sanki dört saat yürüyen biz değilmişiz gibi adımlarımız hızlanıyor. Tabii biraz da yolun yataylaşmasının, fırtınanın karları süpürüp azaltmasının da faydası var. O yolun en sevindiğın resmini görüyorum yüzünde. Fırtınanın dibinde kalan, kar ve yorgunluğun çukurlarına sıkıştırdığı ufalmış gözlerinin içi gülüyor. Kalan o son yüz metreyi koşacak gibi duruyorsun. Fırtına boğaza pusu atmış geleni hırpalıyor. Önden gidenler çok beklemiyorlar boğazda. Celal hepsini tek tek aşağıya gönderiyor. Diren ve Bahoz inmiyor, bizi bekliyorlar. Grubun sonunu görecekler. Boğazın on metre çaprazında fırtınanın az uğradığı bir yerde bekliyoruz. Kafanda yeşil bir kefiye var, sıkı sıkıya sarmışsın. Bıyıklarından kar taneleri sarkıyor aşağıya doğru. Ellerindeki eldivenler sıırılsıklam. Yeşil askeri renk

---

bir parke giymişsin. Onu da boğaz yaklaşıncaya giymiştin.

Boğazda Diren ve Bahoz bağıyor, sevinç nidaları atıyorlar. Senin cılız çıkan sesinde onlara katılıyor. Dönüp geriye bakıyoruz. Sislerden görünmüyor. Fotoğraf makinesi çıkıyor, birkaç foto çekiyoruz. 27 Kasım'ı, o boğazda küçük bir zaman aralığında ama Kürdistan'ın o mevsimdeki en zor coğrafyalarından birinde o fotoğraf karesine yükleyip kutluyoruz. Fırtına üç, dört dakika izin veriyor, adeta 'artık yeter' diyor. Onu dinlememek ne mümkün. Hızlıca salınıyoruz aşağıya. Diğer arkadaşları görüyoruz. Bir kayanın dibinde bizi bekliyorlar. Artık yokuş aşağı Dola Gadare, sonrası bir yokuş ve Xınereye giriş.

28 ağustos'ta Dersim'den başladığımız yol, 27 Kasım günü Xınere'de noktalanıyordu. Tam tamına üç ay. Final bölümünün kahramanı Celal, bizi sağlam yerimize teslim edip, dönmenin hazırlığını yapıyor. Birlikte yanına gidiyoruz. Hiçbir arkadaşı onun bulunduğu ortamda övmezsin sen. Güzel cümlelerin yoklukta dökülür ağzından. Son sözü sen söylüyorsun. Hem de senden hiç duymaya alışık olmadığımız cümlelerle. Celal'e bakıp, "bizi sağlam buraya getirdiğin için eline, emeğine, ayaklarına ve yüreğine sağlık. Sen bizim yolumuzun kahramanısın"

## ZAMANIN GÜNEYİ

Güney'e gelişimizden bu yana yaklaşık yedi ay geçmiş. Xınere'deyiz. Yüksek zozanların eteğine kurulmuşuz. Kar ve sisten uzun bir zamandır görünmüyordu zirveler. Güneşin gözlerini gördüğümüz o kısa anlarda bile, yüksekliklere bakınca oradan nasıl geldiğimizi düşünüyorduk. Galiba gerillacılık biraz da kendine şaşma hali. Geriye dönüp bakınca nasıl yaptığımızı bilememe durumu. Yüksekliklerin diğer yüzü Rojhilat. Önceki sene kar ve onun en öfkeli hali çığlar çok canımızı acıtmıştı. Xınere'de de o kış bizi yalnız

---

bırakmadı kar ve ığlar. Yine canlarımızı aldı götürdü kendisiyle. Öfkeli yüzünün tanığı olmak ağır oldu hepimiz için. Kar ve soğuktan yana yine  ansın yok. Güney’e gelmi iz ve yine ısınamıyorsun. Herhalde baharın gelmesine en çok sevinenlerdensin. Sonunda  ekine çekine de olsa bir bahar uğruyor g ğ m ze. Mevsimin yüreği ferahlayınca sevinç yürüyor gözlerine. Uzun bir kar mevsiminde yalnızlık dolmuş kalbinin köşelerine. O yalnızlık giderek  en bir kalabalığa yerini bırakıyor. Dolu dolu heyecanlar bir sihir gibi dağılıyor iklime. Bahar biraz acele etti, hayatımızdan geçip gitmek için. Çok kalmasa da kokusunu, görsel  enliğini bıraktı dört yanımıza. Artık biraz ilerlemi iz yazın yollarından. Nerdeyse ortalamı ız. Zozanlardan s z le s z le bize uğrayan, serin bir sabah yeli ile uyanıyoruz her gün.

Birlikte yolları a ındırdığımız arkadaşların çoğu ile birlikteyiz. İkinci bir devre eğitime tabi tutuyorlar bizi. Birinciye geç gelmi tik ve sınıf tekrarı yapıyorduk. Kuzey’de çok kalmamıza saydılar bunu. Bu sefer daha kalabalığız. Dört bir yandan arkadaş var. İlk ba larda biraz tutuk olsan da zamanla üzerinden atıyorsun. Daha rahat ve ne elisin. Bıyıklar gitmiş artık. O da eski bir alışkanlığın açılması oluyor. Giderek saçlarındaki beyazlar artıyor. Siyah ve beyaz dengelendi dengelenecek. Zayıf sayılırsın. Fazla kilo almıyorsun. Hani yemen i men de iyi. Seçmeden her şeyi yiyorsun. Enerjik olmaktan olabilir kilo almaman. Öyle çok hastalanmıyorsun. Bazen ba  ağrıların var. K   kl kten kaldığını s ylemi tin bir seferinde. Bir sene öncesinden sağ karın boşluğunda tuhaf bir yara çıkmıştı. O giderek geni lemi , karnının sağ tarafına yayılmıştı. Kaçınma dışında rahatsız etmese de bir i  hastalığa yormu tuk. Ya da senin sıkı sıkı sardığın  utıkı, hiç belinden d   rmeyerek, havalandırmadığın için ter vb şeylerden dolayı alerjik bir hastalık olarak yorumladık. Hiç üstüne d  medin. Öyle geldik Güney’e kadar. Güney’de de uğramadın hastaneye. “Bi olmaz geçer” diyorsun her zaman. Hastalık hiçbir zaman engel olmuyor sana. Ya da engel

---

yapmak istemiyorsun. Öyle kaldı uzun zaman boyunca o yaralar. Ne sen öğrendin ne biz.

Sen yine anlatıcımızsın çoğunlukla. Anlatımın daha derinleşmiş. Farklı arkadaşlar görmekten, yaşamın ipuçlarını daha fazla yakalamaktan ve gözlerine, hislerine düşenlerin artmasından olabilir. Biz senin sürekli yenilenmene alışmıştık. Gün gün, saat saat açan yapraklar gibisin. Yaşam terekendekileri anlamaya, tanımaya ve onlardan çıkardıklarının gölgesinde yorumlamaya veriyorsun. Bilgin, enerjin, duyguların ona çalışıyor. Sen hayata sana yarayanlar gözünden bakmıyorsun. Çünkü biliyorsun her şeyin aynı sulaklıktan kana kana içtiğini. Tartışmaların heyecan veriyor. Azı çoğu küçüğü büyüğü yok, her şey aynı boyda. Rahat ve sakınsın. Özgür ve serbest bir alanda tartışmanın, yeni düşüncelerin filiz vermesine neden olduğunu çokça deneyimlemişsin. Usul usul etkileyici anlatıyorsun.

Çoğunlukla en derin cümleler senin dilinden dökülüyor ortamımızda. Sen en güzeli ben bulayım söyleyeyim peşinde değilsin. Böyle bir yarış ne istiyorsun ne yapıyorsun. Sadece yalın ve samimi katılıyorsun. Hiçbir zaman üstün olayım diye bir tartışmaya girmiyorsun. Yine hiçbir zaman seni anlamsız bir tartışmanın tarafı olarak da görmüyorum. Bizim bazen durmadan birbirimize kabul ettirmeye çalıştığımız, öylesine arkasında durarak giriştiğimiz sert tartışmaların içinde, seni göremiyorum. Savunma yok sende çoğunlukla. ‘Savunma güçsüzün işidir’ diyorsun. O anın içindeysen yatıştırıyorsun, onu yapamazsan çok dokunmuyorsun o tartışmaya.

Hiçbir zaman, bizi düşüncelerimizden tutup, gönlümüzden geçmeyen bir dünyaya sürüklemek istemiyorsun. Zorla akıntıya çekmiyorsun bizi. Rızayla, ikna ile akıyoruz düşüncelerin ardından. Öyle sade, gösterişsiz bir yer edinmişsin gönlümüzde. Anladıklarını çevreni paydaş ediyorsun. Yalnızlığın duygularının, düşüncelerinin beşiği; toplumsallığın paylaştıklarının yuvası. Yalnızlığın ve topluluğun iyi birer arkadaşlar. Nerede olduğunu çevrene bakarak belirlemiyorsun. Basamaksız bir hayat seninkisi. Eşit ve adaletli. Bir bü-

---

tünün farklı renklerdeki ve büyüklükteki parçalarının birbirine yetişmesi gibi.

Eskiden tek tük karşılaştığımız sinirli hallerinle giderek daha az karşılaşıyoruz. Konu mu çok çıkmıyor ya da sen mi konulara teğet geçiyorsun bilemiyorum. Biraz kavgadan ya da sana kızgınlık verecek şeylerden kaçtığın da oluyor hani. Kavgacı değilsin genelde. Ya farklı yöntemlerle ikna edeceğine güveniyorsun ya da kavgadan sonuç alamayacağını, aksine yıpranacağını düşünüyorsun. Kişiliğin de öyle şekillenmemiş gibi. Esnek, anlatmaya dönük çoğunlukla. Susmak, hissettiğin kızgınlıkları karşılamada bir yöntem olmuş sende.

Senin zekanı ve öngörünü takip etmeyen bir hırslı olmama hali var. Dışarıya, düşmana yönelmiş hırsın dışında kalanları benimsemiyorsun. Hırsın bir şeyleri sonuçlandırmak için yeterince kişiliğinin yardımına koşmuyor gibi. Hırslı olmayı eşitsizlik olarak görüyor olabilirsin. Ya da yerini bulmamış bir hırsın, kişiliğini biraz da olsa etkilemesini istemiyorsun. Ondan tümünden yanaştırmıyorsun kendine. Belli ki hırsı dizginlenemez bir şey olarak görüyorsun. Bir yanaştı mı insana, bir daha bırakmayacağından çekiniyorsun.

Hayatın ve tarihin derinliklerinden süzülüp gelen derin bir sezgin var. Neyle tam besliyorsun onu bilemiyorum. Duyguları, düşünceleri, hisleri ve davranışları sezer ona göre kime nasıl yaklaşman gerektiğini az çok bilirdin. Bazen anlamak seni geri adımlara götürür, sessizleştirirdi. Karşılaşacağın tepkileri bazen göze alamazdın. Çok mu hassas yaklaşıyordun acaba. “Söylersem ya yerini bulmazsa, daha doğrusu yerini bulur da yerini garipserse ne olur” diye mi düşünürdün. Herkes de olmazdı tabi. O yüzden genelsin çoğunlukla, özelleştirmiyorsun. Sonu olmayan bir patikaya girmeyi tercih etmiyorsun. İstiyorsun ki yol tüm ayrıntılarıyla belirsin gözlerinin önünde. O seni biraz titrek adımlara sürüklüyor. Bir tercihte olabilir, hayatı anlama şekli de olabilir.

Gerillanın kuzeyi ve ona yakın yerleri, sözün az, silahın çok ol-

---

duğu yerler. Savaş varsa olanca ağırlığıyla çöküyor her yere ve her şey kalıyor altında. Kimi zaman öyle bir örtüyor ki zamanı, hayatı; ‘silahında neysen o’sun’ diyor sana. Sözün değeri azalıyor, bazen nefesi yetmiyor. Tek sözü silah söylüyor. Bazı arkadaşlar savaş için yaratılmış sanki. Nereye dönseler savaşın hükmü. Ne varsa, namlusunun gözünden bakan. Sözleri kısadır, eylemin gölgesindedir. Sende öyle değil. Söz namlu ile arkadaş, yanı başında her daim. Komutanlıkta iyi olarak gördüğünün önünü açıyorsun hep. Yüreğın, uygun ve sözlerin yetiyor, sürüklüyor ardından. Terazinin eylem yanı yetmeyince, ağırlık çöküyor düşünceye. Söylediğın kadar yapıyor, yaptığın kadar cümle kuruyorsun.

Dersim’deyken senden çıkardıklarımı, Güney’de biraz daha farklı açılardan görüyorum. “İnsan zorluklarla karşılaşmadan yeterince tanınmaz” diye bilinen bir söz var. Biz düşmanımıza karşı yeterince tanıdık seni. Öfkene ve direncine şahitlik ettik, çokça öğrendik. Gözlerinden, duygularından geçirdik kendimizi. Bilincini, bakışlarını ve öfkene, düşmana karşı az siper yapmadık. Sığındık senin yüreğine, yoldaşlarına kol kanat geren şefkatine. Düşmandan gelen zorluk ne olursa olsun, “ah, of” demedin bir kere. İçimizdeki zorluklara gelince seni sessiz görüyorum genelde. Mekanların da ortamların da etkisi olabilir. Dersim’de bir avuç arkadaşlık ve alışmıştık birbirimize. Aramızda zorlanmanın eşiğine bile gelmedik. Güney çok daha farklıydı. Hemen her yerden duygu ve düşünce akmıştı ortamımıza. Haliyle çatışan yanların uyumu yanında, bazen uyumsuzluğu çarpıyordu hepimize. Kimimize fazla kimimize az. Sen bizden daha fazla biliyorsun bu havayı. Ama yine de alışkanlıklardan uzaklaşmak öyle kolay olmuyor. Seni ortamımızın zorluklarında izliyorum. Önceden az görünenler şimdi daha çok görünür oluyor. Üzerine çok gitmiyorsun. Zarar verebileceğini düşününce, oracıkta bırakıyorsun. Ya akışına bırakıyorsun ya da güvenini sağlayacağın zamana.

Kişiliğın iç çatışmalara çok yatkın değil. Fazlaca iyi niyetlisin ve incitmekten, kırmaktan çekiniyorsun. Güney’deki ilk yıllarının ol-

---

masından olabilir. Çokça güçlü olmayı, iyi anlaşılabilmeyi bekliyor gibisin. Zaman her şeyin beslendiği zenginlik. Güç de zamanın gözlerinin içine içine bakıyor. O gözlerden kendi payına düşenler yeterince birikince, topluyor kendini, hayatın başucunda. Seninki de öyle bir şey. İlmek ilmek örüyordun özgüvenini. Bilinçle bir zamanı beklemek değil, tam anını bulmak gibi. O an ile hislerin, bilincin buluşunca daha bir adımların sağlamlaşıyor. Zorluklara göğüs germedeki ağırlığını zamanla üzerinden atınca, daha bir şen oluyor yüzün. Başaklar nasıl zamanın göğsünde büyüüp olgunlaşıyorsa, sen de öyle oluyorsun. Çevrendekilerden aldığın umudun, desteğin anlamlı bir değeri var belleğinde. Yalnızlığın ve topluluğun el ele, göz göze vermiş, seni bir düzlüğe taşıyorlar. Yakınları ve uzakları bol bir düzlük.

Yedi ayımızın sonunda bir gün, ayrılacağını, farklı çalışmalara gideceğini söylüyorlar. Senin için ve bizim için, Güney asıl o zaman başlıyordu. Toplandık hepimiz seni uğurluyoruz. Son üç yıl çoğunlukla birlikteyiz. Kısa kısa uzaklaşmalara serpişse de birlikteliğimize, çok olmadan buluşuyoruz. Ayrılığı sevmiyorsun bizim gibi. Vedalardan kaçırıyorsun genelde. Buruk ve üzgünüz arkandan. Günün birinde farklı yollara düşeceğimizi bilsek de o günün gelmeyeceğini düşünüyoruz genelde. O günler zaten hemen kapımızdaymış gibi, buyur etmeden dikiliyor karşımıza. Önceki ayrılımların yüzü, bir zaman sonra buluşmaya dönüktü. Bu sefer hiç öyle görünmüyor. Yollarımız kesişecek miydi bilemiyoruz. Sadece gidiyorsun ve nereye döneceğini bilemiyoruz. Her çalışma senin elinden, bilincinden gelir. Nereye gitsen çehresini değiştirirsin. O zamana sığırdırdıklarından anlaşılmıştı bu. Uzun bir zamandan sonra, zihnen ve ruhen tazelenmiş, özgüven yakalamış bir halde yeni serüvenlere kulaç atışını izliyorum, hasret çekeceğimi bilerek.

MAHİR

---

Bir kuzey yolculuğunun başında bizi ziyarete gelmiş. Az zamanı, çok yolu var. Seni ve bizleri görecektir gitmeden önce. Uzun zamandır yoğunca bir hasret birikmiş aramızda. Biraz şişmanlamış Mahir. İlk önce ona şaşırıyoruz. Eskinin o kuru, cılız bedeni, nasıl bu kadar kilo almış diye hayret ediyoruz. Saçları seyrelmiş. Yine her sözcüğünden güven dökülüyor. Senin de ilk gözüne çarpan onun değişen çehresi. Gülüşü ve konuşması aynı. Görür görmez sarılıyorsunuz. İlk sözün “değişmişsin, görmeyeli. Ne yaptın sen Güney’de böyle. Nereden aldın bu kadar kiloyu. Saçlarını nereye bıraktın” oluyor. Karşılıklı gülüyorsunuz. Onu en son birlikteyken görmüştük. İkimizin de onu Dersim’de son görüşüydü. Ben senle birlikte, ondan ayrılmıştım. Tanze’nin arka taraflarındaydık. Ne senin, ne onun morali yerindeydi. Yüreğinin ortasına gelip yerleşen düğümün adı aynıydı. Hem ortak arkadaştan öte, canciğeriniz Şerger sonrası ilk buluşmanızdı hem de kara bir kış geride bırakmıştınız. Anılarınızı gözlemlerinizle yad etmiştiniz. Geçmişten hiç bahsetmeden, birbirinize duygularınızdan dökülen sessiz sözleri söylemişsiniz. Ondan sonrası ayrılıktı. Sen bir yana Mahir bir yana gitmişti. Ve zaman onu Güney’e taşımış, sen Dersim’de kalmıştın. Şimdi dört yıl sonra bir ayrılığın arifesinde yine yan yanaydınız.

Xinere’nin sıcak bir yazında topu topu iki saatiniz var. İki saate ne sığar ki? Mahir yola çıkmalı. Böyle anların konuşulacak çok konusu da yok. Kısa ve değerli zamanın konusu, duyguların geçmişe dair gezintisi ve Mahir’in yürüyeceği yollar. En fazla sen anlatıyorsun. Dersim’i anlatırken hasretin karışıyor, duyguların akıyor yüzünden. Kısa kısa oluyor konuşmaların. Bıraksalar, her şeyi bir kenara koyup, onunla Dersim’e gidecek gibisin. Öyle konuşmalar çok geçiyor aranızda. O “gelmiyor musun, birlikte gidelim” diyor, sen, “koşa koşa gelirim” diyorsun. Mahir’i dikkat etmesi için sıkı sıkı uyarıyorsun. En çok da “tarzın, yöntemin yeni olsun, eski kafayla gitme oralara. Eskiye ait şeyler aldatmasın seni. Her şey fazlasıyla değişti. Üç, dört yıla öyle şeyler sığırdı ki aklın hayalin

---

almaz” diyorsun. O da can kulağıyla dinliyor seni. Soruyor her tarafla. En çok beraberken adımladığınız arazileri soruyor. Sen dilin yettiğince anlatıyorsun. Ortak hafıza alıp götürüyor sizi, geçmişin kutsal izlerine. Seyre dalıyorum sizleri. Bir yoldaşıktan, dostluktan duygularıma, ruhuma tatlı bir heyecan, umut doluyor. Orada kaldığı zamanı sadece size bırakıyoruz. Biz diğer tanıyanlar sadece sizi dinliyoruz. Zamanın kısalığı zorumuza gidiyor. O gün yanında kalması için Mahir’e ısrar ediyorsun ama ‘gitmeliyim’ deyince, fazla üstelemiyorsun. Yol üstündekilere ‘kal’ denilmez biliyorsun. Hatıra niyetine bir fotoğraf çektiyoruz.

İki saatlik zaman nasıl geçmiş anlamıyoruz. Yılların hasretinde ki iki dost olarak, siz hiç anlamıyorsunuz. O zamana sığdırdıklarınız kâfi gelmese de Mahir gitmesi gerektiğini söylediğinde, yolculuma için ayaklanıyoruz. Dersim ve dağlar onu çağırıyor. Sesi sana kadar da geliyor ama şimdilik zamanı değildi. O sesin ruhundan, bedeninden dökülen yankıları, en çok senin kulağına yetişiyor. Tüm duygularını esir alan bu sese kulak vermek, Mahir’le bir çırpıda ortak mazinize gitmek istiyorsun. Birbirinize her zaman gülen gözlerle bakmıştınız. Zor zamanların içinden geçerken sırt sırta vermiş, düşmanı, soğuğu, fırtınayı aşmıştınız. Ve şimdi o senin geldiğin yere sensiz gidiyordu. Onunla isim paylaşmanı hatırlattın ona. O da ismi ona verdiği zamanki gibi güldü. Hem de gözlerinden başlayıp tüm bedenini saran bir gülümsemeyle.

İkiniz de çok ayrılık görmüş, yaşamışsınız. Yine de ayrılık her zaman acıtıyor. Arkasında bir boşluk bırakıyor. Bir diken gibi batıyor güne, geceye ve hafızaya. Sen her ayrılık bir çığ süratinde gözlerinin ve duygularının önünden geçsin istiyorsun. Seni rüzgarına almasından çekiniyorsun. Hele hele bu çok yakın bir dostunsa o anlarda ne yapacağını bilemiyorsun. Zamanın daha hızlı akmasını istiyorsun. Mahir de öyle hissediyor olacak ki, çok bekletmeden gitmek istiyor. Uğurlamaya götürüyoruz. Konuşa konuşa birbirinize, ileri zamanlara dair isteklerinizi sıralıyorsunuz. Senin

---

ağızından, “iyi bak oralara. Artık size emanet Dersim” sözü çıkıyor. Yetişmesini hiç konuşmuyorsunuz bile. O da “seni bekleyeceğim, erken gel” diyor.

Onların aşağı salınıp uzaklaşacağı patikanın başına kadar birlikte yürüyoruz. Son cümleler ağızdan dökülmüyor. Sessizlik düşüyor o zamanın payına. Kol kolasınız, elleriniz birbirinizin omzundan çözülüyor. Patikanın başındayız. Mahir, “artık dönün” diyor. Bu an’ın çok uzun sürmemesi için, başlıyor vedalaşmaya. Sırayla hepimizi öpüp, sarılıyor. En son ikiniz kalıyorsunuz. Sözcükler titrek çıkıyor. İki kelimenin ötesine geçmiyor. “Serkeftin” bağlıyor son aksak cümleleri. Sarılıyorsunuz sıkı sıkıya. Seni hiç öyle sarılırken görmemiştim. Sade, uzun olmayan bir sarılma görürdüm en fazla. Ya da sarıldıktan sonra sırtına veya sol omzuna yumuşak bir dokunuş yapardın elinle. O da ikiye geçmezdi. Bu sefer sımsıkı kucaklıyorsun. İkinizin gözlerine bakamıyorum. Sizde kaçırıyorsunuz bakışlarınızı. Zamandan kalan buruk bir havanın gölgesi, her tarafa düşüyor. Nereye hangi duygunun üzerine düşse orayı kendine benzetiyor. Galiba senin en uzun vedalaşmana şahit oluyorum. Zorlukla birbirinizden ayrılıyorsunuz. Gözlerinizin önüne yaş düşmemesi için kendinizi sıkıyorsunuz. Ama biliyoruz ki o yaşlar içerden akıyor.

Mahir ve yanındaki iki arkadaş salınıyor patikadan. Arkasından uzun uzun bakıyorsun. Biraz aşağıya indiklerinde, tekrar dönüyor, göz göze geliyorsunuz. Elini kaldırıyor ve cevap veriyorsun. Son görüntüleri de kaybolunca, bir müddet duruyorsun orada. Sonra çömeliip uzaklara dalıyorsun. Birbirinize çok söylemeseniz de bir daha görüşmenizin zor olduğunu ikiniz de biliyorsunuz. O söyleyemediğiniz sözler, onun görüntüleri patikadan kaybolduktan sonra, içinizi kor bir ateş gibi yakmaya başlamıştı. Bir sonraki onu görmenin çok zaman isteyeceğini mi düşündün bilemiyorum ama ani bir üzüntünün ötesinde, kökü derinlerde, tarihi sızlatan bir acı yerleşmişti yüzünün ifadesine. Çeşitli kurgular aklında oluşturan ve bu kurguların içinde kötü ihtimallerin, her seferinde daha da güçle-

---

nerek geldiğini gören, onun etkisiyle kaygı ve telaş taşıyan birinin halleri dolaşıyordu beden dilinde. Sonra, bizi farkedince ufak bir gülümseme oluyor yüzünde. İçindeki yanan ateşi bastırmaya meyletmiş bir gülüş. Duygularını saklasın diye yüzüne yerleştirdiğin belli oluyor.Yüzündeki buruk ifade halen silinmemiş.

Haklıymışınız. O zamana sığın gülüşleriniz, kucaklaşmalarınız son anılarınızmış. Birbirinize söylemediklerinizi, hayat kulaklarımıza fısıldıyordu. Hiç hesaba katmadığınız yol, görememeyi döküyordu adımlarınızın ve yüreğinizin önüne. Mahir yolun yarısında, Beşiri’de altı arkadaşıyla birlikte bir çatışmanın ertesinde toprağa düşüyordu. Söze dökmedikleriniz hayatın bir köşe başında karşınıza çıkıyordu.

Mahir yanımızdan ayrıldıktan kısa bir süre sonra sende ayrılıyorsun. Düşünce gücün, maneviyatın, hayattan biriktirdiklerin ve anladıkların, daha fazla özgürlük arayışımıza katılsın istiyor arkadaşlar. Zaten sen sıradan, normal kalamazdın hiçbir zaman. Çoğunlukla hep öndeydin, kendine yeten bir yaşamı tercih etmedin. Sesin, uygun başka kulaklara yetişsin, bilincin, tecrüben ne kadar akabiliyorsa aksın istiyordun. Uzun ömürlü bir arayışın yük omuzlayanıydın. İyiye ve güzele dair ne varsa şimdiye sığdırmazdın, uzun zamanlara yüklerdin. O an’da kalan değil, o an’ı gelecek olan zamanlara yayardın. Daha ağır zamanlar ve yükler için koyuluyorsun yola. Kandil’e gidiyorsun.

Mahir’i duyduğumda uzun zaman kabullenemedim. Sen geldin aklıma. Şerger’den sonra, Mahir’i yitirişini nasıl karşılayacağını düşündüm. Yüreğinin hasretin, acının yüküyle dolduğunu hissettim. Ayrıldığınız an aklıma geldi. Buluşacağınıza dair ettiğiniz sözleriniz yüksek sesliydi. O sözlerin gölgesine sığınan söze dökmediğiniz, kelimeleri olmayan duygular vardı ve gözlerinizden anlamıştınız. Özlemin uzun süreceğine dair içinizi kemiren duyguların karşınıza çıkmasından korkmuştunuz. Gözlerinizden düşen bakışlar hırpalanmış gibiydi. Ruhunuz kırılğan, hassas olmuştu. Zaman

---

acımasızca o an'ı doğrulamak için akıyordu sanki. İstedin ki, acılar başka zamanların peşinden koşsun. Anlamını farklı iklimlerde arasın. Irak kalsın, düşürmesin dilimize, kalbimize eşkâlini. Hayat dinlemiyordu sözlerimizi. Eteğinde ne kadar acı varsa döküyordu orta yere. Bize kötü yanlarını göstermekten kaçınıyordu.

Bir zaman sonra Kandil'den dönüyorsun. Büyük ve geniş işlerin var artık. Yanımıza geldin. İki ay gibi bir vakit geçmiş gidişinden bu yana. Yanında yeni çalışma arkadaşların var. Ülkenin her tarafına dağılacak arkadaşları eğitip, çalışma alanlarına yolculuyorsun. Seni tekrar görmek güzel. Mesafeler, zamanlar araya girdikten sonra, seni her gördüğümde, şen bir çocuk gibi oluyorum. Bana hep heyecan veriyorsun. O gün de öyle oldu. Çok uzun bir zaman araya girmiş gibiy. Gözlerin gülüyor yine. Yüzünde aynı sadelik. Geçen zamanı konuşuyoruz. Sen çok şey sığdırmışsın, bizim ki aynı rutinlik. Mahir'den söz etmiyorsun. Ben de konuyu oraya getiremiyorum. Yüzünde, bakışlarında bir gariplik yer etmiş. Senin gülen gözlerinin bir köşesinde, geçmişten biriken hüznlerin yer ettiği saklı bir mahzen var gibime gelirdi. O mahzenden sızanlar durgun, düşünceli yapardı seni. Yine gülen gözlerinin kenarında hüzn çarpıyor gözlerime. O yanın hep yalnızmışsın hissi uyandırıyor. Sırlarla kaplı, kimsesiz göçebe gibi. Mahir saklanmış şimdi o hüzne. Bir yanın bizimle, bir yanın yalnız. Kapkara bir gökten düşen, kocaman taneli yağmurların altında, sırlıklam, nereye gideceğini bilemeyen biri gibiydin. Sanki zaman seni bilinmeyen bir diyara bırakmış. İki zamanda yaşayan bir derviş misali, geçmişte yalnız ve hüzünlü, şimdi de bizimle ve şen.

Sonbahar tüm coşkusuyla uğruyor ve aynı hızla geçiyor ömrümüzden. Seninle aynı alan, farklı çalışmadayız. Mahir'i yazmak istiyorum. Onun için ilk sana uğruyorum, ellerimden, düşüncelerimden tut diye. Yazmaya başlarken tutuk kalemime güç veriyorsun. Uzun uzun anlatıyorsun Mahir'i. Sen anlattıkça yeniden tanışıyor gibiyim Mahir'le. Anlatırken sessiz sedasız bir hüzn dolaşüyor damarlarında. Örseleniyor geçmiş ve anılar. Bazen gülüyorsun bazen

---

durgunlaşıyorsun. O zamanları yeniden yaşıyor gibi anlatıyorsun, yazılarına döküyorsun.

Felat'ı, Şerger'i anlatıyorsun. İlk kış zamanların, senin gerilacılığına çokça şey katmış. Sadece ilk olması değil, zorlukların sizi biraraya getiren yanlarını, yoldaşlığın en sade, en bağlı halini hayatına hiç çıkmamacasına almışsın. Zaman senin için o kış başlamış gibi. O an belleğine, yüreğine, ruhuna öyle işlemiş ki, cümlelerin dönüp dolaşıp seni oraya götürüyor. Şerger üzerine yazdığın şiiri ve Kalbimin Dili şiirini alıyorum kitaba. Mahir'in en çok isyancılığını, Şerger'in sakınmadığı sözlerini seviyorsun. Onları anlattıkça birbirinizin tamamlayıcı olduğunu anlıyorum. Ayrı yerlerden akıp, bir yerde birbirine karışan sular gibi.

Mahir'i "o sadece ve sadece birlikte yaşanması gereken bir yoldaştı" diye ifade ederken sizi ve dostluğunuzu dile getiriyorsun. Birlikte yaşamaya doyulmayacak arkadaşlıkların duygusunda ördüğümüz hayatı, kısa ama derin özetliyorsun. İkiniz aynı zaman diliminde gerilla olurken ismini ona bırakmıştın. Sonrası, Mahir ismi, senin ömrün boyunca taşıyacağın soy ismin oluyor.

## AĞLAMAK

O kışın, uzun bir dönem sonra seninle yine aynı kampta buluşmuştuk. Onun öncesi yazın da hep birlikteydik. Yıllar sonra senin anlatımlarını dinliyorum. On iki yıl önceki kış kampımızı hatırlıyorum. Senin o zamanki aklımda kalan görüntülerin ile şimdiki görüntülerini karşılaştırıyorum. Değişen şeyler de vardı yüzünde, hareketlerinde. Ama değişmeyenler çoğunlukta. El hareketlerin, birden geriye çekilip öne gelmen, bedeninin derinliklerinden sözcükleri çıkarıp getiriyormuş gibi. Gözlerin bir küçülüyor bir büyüyor eskisi gibi. Sanki konuşmanın hızı biraz artmış. Önceden de hızlı konuşurdun ama bu sefer biraz hız daha eklemişsin. Az zama-

---

na çok şey sığdırmanın acelesi olabilir belki. Ses tonun nereye nasıl sızacağını iyi biliyor. İlgini hep sıcak tutuyorsun. Uzaklara dalmamıza izin vermiyorsun. Şaşırttıklarından öğreniyoruz çoğu şeyi. İnsan en çok şaşırınca öğrenir ve ufku genişler gibime geliyor. Hayatın bir sözlüğü ve reçetesi yok. Ne neye denk gelir onu bakıp bulabilelim. Ondan galiba şaşırmalarımız.

Düşüncelerimiz seninle baktığı yerleri gözden geçiriyor, gizemli bir pencerenin kıyısına gelip, bir deryayı izler gibi, seyre dalıyor. Hangimizin gözüne ve hislerine ne düşer ve ne kalır ise, onunla beynindeki çeperleri genişletiyor. Nerden geldiği belli olmayan tuhaf bir enerji yüklüsün. Hep bir düşünce sistematik var ve bu sistematik birbirini kovalıyor gibi. Bazen öyle sanıyoruz ki, o an içinde düşünce düşünceyi doğuruyor, yorum yorumun yardımına yetişiyor ve sürekli bir enerji sirkülasyonu oluşuyor. Bir tomurcuğun patlaması, giderek gün be gün büyümesi gibi anlatımların. Çok derin bir hafızan yok, hele hele tarihlerle aran hiç iyi değil. Çok sayıda isim ve zaman da yok bilgi dağarcığında. Ama bildiğinin kökleri derinlere yetişiyor ve dalları sürekli budaklanıyor. Statik bilgiler değil sendeki, araştırmalardan edinilmiş bilgiler de değil. Okuduğun ile yaşamı bütünleştiren, onun dilini kullanan bir birikim.

Tabii yıllar bilgilerinde çok şey değiştirmiş. O aradaki yıllara gördüğün, duyumsadığın her yerden çok şey katmışsın. Sen bilgilerin kıvamına gelmişsin. Anlatımlarının derin ve iyileştirici akıntısına bırakıyoruz kendimizi. Kitabı değil, yaşamdan, sade, özlü anlatımlar. Düşüncelerine yine fazlasıyla yaslanıyoruz. Bir köprü oluyorsun anlamlarla aramızda. Daha fazla sade olmuşsun. Önceden masum saklamaların vardı. Çok olmasa da bazı yanların görülmesin istiyordun. Ama şimdi tüm sadeliğinle karşımızdasın. Galiba bütün yanlarımızın şeffaf bir camın arkasında görünür olması için hayattan olgunluk ve tecrübe çıkarmak gerekiyor. Çiğ kalan yanlarımız, kendini örtme arayışı içerisine giriyor. Ya da o yönlerimiz bize bakarken göze çarpmasın istiyoruz. İlk bakışta görülecek yerden almaya çalışıyoruz. Dewres olunca demek ki, gözlerden, duygu-

---

lardan kaçırdığımız yanların, bizi biz yapan bir bileşenimiz olduğunu anlıyor insan. Ondan daha bir sadeleşiyor.

Sen bizim Dewresimizsin. “Yaşadıklarımızdan anlamak gerek” diyorsun çoğunlukla. Onu da sade, hiçbir şeyi incitmeden yapıyorsun. Senin o açık ve sade halin, senden anlamamızı çoğaltıyor. Hayatının önünde, kimsenin seni göremeyeceği bir kalkan, zırh taşıyorsun. Nereden baksalar görünüyorsun. Korkularını, geleceğe dair düşündüklerini, yetmediklerini uzun bir bakmaya kalmadan anlayabiliyoruz. Yarım kalmış yanlarını göstermekten kaçınıyorsun. Aksine onu göstermeyi seviyor, o yanına katılmayı teşvik ediyorsun. O bir tamamlanma çılgılığı.

Her zaman diplere bakıyorsun. Derinliklerin anlamını arıyorsun. Yüzeyde görünenler senin gözüne değip geçiyor. İyi bir anlam kazıyıcısısin. Hazine arayan insanların, toprağı delik deşik etmesi gibi, sen de anlamı kazıya kazıya bulmaya çalışıyorsun. Toprağı eşeleyip, bırakmıyorsun. Umutla, inatla hep en uzağı, en diptekine bakıyorsun. Aslolanın ve yaşanılanın derinliklerde olduğuna inanıyorsun. Ondan olsa gerek ki günlük sorunların seni alıp götürdüğüne rastlamıyoruz. Onlara ilgisiz de değilsin, çok baskısı altında da değilsin. Bazen bizlerde karşımıza çıkan bir sorunun uzun bir dönem etkisi oluyor. Davranışlarımıza, duygularımıza bulaşılıyor. Yaşamımızı kaplayan bir durum haline getiriyoruz düşünce düşünce. Adeta boğazımızda düğümlenmiş bir lokma gibi, nefesimizi giderek kısıyor. Öfkelenip, hayatı onda düğümlediğimiz konular sende öyle olmuyor. Hem sabırlısın hem olgunsun hem de günlük yaşamın sorunlarının zihnini baskılamasına izin vermiyorsun.

Sol hareketlerin yanındayken sana anlatılan bir meseleye karşı senin söylediklerini hatırlıyorum, hem gülüyorum hem sakinliğine gıpta ediyorum. Bir gün ziyarete gitmişsin yoldaşları. Onlar nöbette sorun yaşayan bir yoldaşlarının çözümsüzlüğünde. Sana, “siz bir arkadaş nöbette yatınca ne yapıyorsunuz” diye sormuşlar. Sen, “fazla nöbet cezası veriyoruz”, onlar “yine yatarsa” sen, “yine ceza

---

veriyoruz”, böyle devam edip gitmiş. Sen her seferinde cezaları söyledikçe, onlar tekrar nöbette yattığını çaresizce söylemiş. Sen en son “bu kadar nöbette yatıyor ve ceza iyileştirmiyorsa, bırakın yatsın” demişsin, gülerek. Sorun ne olursa olsun her zaman “sorun sizi değil, siz sorunu yönlendirin” diyorsun.

O kış boyunca biraz yorgun görüyorum seni. Daha doğrusu düşünceli ve çokça zaman uzaklara kaçan, tarihin derinliklerine yola çıkan bir yolcu gibi gözümüze çarpıyorsun. Hep şensin, gülüyorsun ama onun yanında durgunluk ve uzun uzun düşünen bir ruh halin var. İki yanın da bedeninden, gözlerinden bize çarpıyor. Duygularının bir şeyin peşinden salınıp geri gelmekte zorlandığını anlıyorum yüzünden. Bazen duyguların kısılcasına giriyor gibisin. Hangi duygusunu nereye savuracağını bilemeyenlerin haline bürünüyorsun. Neyi tutup neyi salacaksın, hangi duygu en yakın hangisi en uzak kalacak, onun çatışmasıyla geçiyor. Neyin köküne su döküp neyi kurumaya bırakacaksın bilemiyor gibisin. İçlerinden bazıları canını yakıyor, onları ayıklamayı düşünüyorsun. Ayıklayınca rahat edeceğini düşünsen de sonra vazgeçiyorsun. Hiçbirinin silikleşip başka birine dönüşmesini istemiyorsun. Dıştan sakın, rahat görünsen de içten ateşlerde yandığını, duyguların setleri yıkacak şiddete ulaştığını hissediyorum. Belki de o şiddetin esintisi, seni dağılmış uçurumların yüksekliğinden toplayıp, bize getiriyor. Ruhundaki, duygundaki çatışmanın izleri hayatta başka kılıyor seni. O çatışmaya yettiğin kadarıyla, karanlıkların katranını azaltacağını düşünüyorum.

Bir ara senin ve Dilan’ın sohbetin etanık oluyoruz. Dilan, kızkardeşinin Xakurke’de şehit düştüğünü yeni öğrenmiş. Kızkardeşiyle beraber gelmişler dağlara. Onunla diyalog yapıyorsunuz. Sesi ağır bir yükün altındaymış ve onu kaldıramayacakmış gibi zayıf çıkıyor. Kelimeler düğümleniyor. Yutkunurken gözleri kızarıyor, duyguları gidecek yer bulamıyor. Duyguları biraz uzaklaşsalar, onu sakın bıraksalar rahatlayacak gibi. Ama gel gör ki duygularının gitmemesinden daha zoru, anılarımızın

---

asıldığı ortamımızdan başka, gidecek yerlerinin olmayışı. Parça parça sindiği yüreğinden kopup, serin esen bir yele karışıp nefes alabilirdi. O an için onu en çok rahatlatacak oydu ama olmuyor. Bir dokunmaya kalmış ağlamak için. O dokunmayı da sen yapıyorsun ve belki de gizli gizli döktüğü gözyaşları, o an senin ve ortamın hissettirdiği yoldaş sıcaklığıyla, gözlerinden salınıyor aşağıya doğru.

O an senin ağzından çıkan basit sözler herkesin ağzından çıkar gibi çıkmıyor. Cümle basit ama uzun bir yol almış gibi. “Ağlamak iyidir.” Herkes kullanır ama öyle iki sözcüktür. Senin ağzından çıkarken uzun mecraları tüketip, kederli ve acı yüklü bir serüven- den geliyor gibi. Söylenirken dikkatimizi çekmeyecek bu iki kelime, senin ağzından çıkarken ve başta Dilan’ın sonra da bizlerin hisleri- ne çarparken, ağırlaşır, dünya kadar duygu taşıyor. Dilan’ı ve he- pimizi sarmalıyor. Çoğumuzun aklına zayıflık olarak kazınmış bir duygunun üstünden atlayamayacağımızı söylüyor bize.

İkinize bakarken ruh ve duygu yoldaşlığınızın izlerine takılıyoruz. Dilan’ın gözlerinden süzülen yaşlar, senin gözlerinin rengine bürünüyor. Dolaşır her birimizi teker teker. Kızkardeşini yitirmek duygusu sana da yabancı değil. O an onu en iyi sen anlıyorsun. “Ağlamak iyidir” derken, Ruşen’i, ablanı aklına getirdi- ğini düşünüyorum. Gözlerinden ve konuşmandaki titrek tondan anlıyorum. Seneler önce bir çatışmanın ertesinde yaşamını yitiren ablana gidiyor duyguların. Zihninde, ruhunda sarsıntılar oluşuyor. Bedeninin her tarafını sarsan bir insan depremi oluyor. Ruhunda yaşanan depremin yüzüne de yansıtacağını düşünüyorsun ki sonra ilerlemiyorsun, konuşmuyorsun. Ama sesin incelmış, yutkunma- ların artmıştı. Duyguların, suya atılan yayvan taşın, giderek daha büyük halkalar çıkararak, en büyük halkaya ulaştıktan sonra kay- bolması gibi, bir yere kadar gelmiş, ondan sonra, yüzün o resmi saklamak için, bir telaşa girmişti. O an Dilan’ın ağzından dökülen- leri canını acıtacak kadar dinliyorsun. Kulakların, yüreğin ondan dökülen acıdaydı. Birden belirip kaybolan keskin bir acı doluyor

---

hücrelerine.

Dilan'la diyalogunuzu "onları gülümseyerek de hatırlayabilmeliyiz, aynı ağlayarak, üzülerək ve çok düşünerek hatırladığımız gibi" diyerek sonuçlandırırıyorsun. Gülümsemek derken, Ruşen'i bana anlatırken gülümseyerek anlattığın aklıma geliyor. Çocukluğunuzdan itibaren sana kol kanat gemesini, ablaların aynı zamanda yarı anne gibi olduğunu, "bir insanın ablası varsa her şeyi vardır" dediğini düşünüyorum. Hatta, onunla tesadüf ortak bir eğitim kampında buluşmanızı, o anda sana sıkı sıkıya sarılmasını anlatırken, ufak ufak gülmüştün ve sevginin gölgesine sığınmıştın. Bir keresinde özel günlerde dağıtılan ve kendi payına düşen bisküvi ve çikolataları yemeyip, sana sakladığını, sana bir köşede onları verdiğini eklemiştin konuşmana. Evet sen duygularının damarlarına dokunan acıları hissedip yaşayarak ve gülümseyerek yad etmeyi bir arada taşıyabiliyorsun. Ya da bilemiyorum belki de taşımak için kendini an be an duyguların çığlarından, durmak bilmez fırtınalarından geçiriyorsun.

## SOĞUK

Axpanos'da uzun bir kışın hükmü var. Koye Tujîk'in yamacında bir kayalığın içine yaptığımız yerimizde kışın geçmesini bekliyoruz. Kış tüm ağırlığıyla kendini hissettiriyor. Aralıksız yağıyor kar. En son dört gün boyunca susmamıştı. Düşünüyorum da doğa her gözünü kırptığında biz yanındayız. Nefes alsa, ılsansa baştan başa. Beyaza bürünse, üşüse, ısınıp terlese şahit oluruz ona. Kıpırdasa gözümüze çarpar. Bedenine sokulan kızgın şişlerin acısını en derinlerimizde hissederiz. O zamanki kar'a da öyle şahitlik ediyoruz. Beyaz beyaz küçük tanecikler usuldan süzülüyor her tarafımıza. Kimi zaman rüzgarla geliyor, kimi zaman yalnız geliyor. Biraz yukarımızda sarp kayalıklar var, çok oralarda tutunamıyor. O kayalıklara göz bakarken yoruluyor, irkiliyor, vahşi ve zaptedilemez

---

bir hava esiyor. Kayalıkların bittiği yerde yağan kar taneleri toprağa tutunup birikiyor. Haliyle biriktiği kadar üzerimize gelme riski artıyor. Ondan çok dışarı çıkamıyoruz. Mağaranın kapısından dışarıyı izleyebiliyoruz ancak.

Karşımızda bezuvarlar-dağ keçisi- var. Yüksek ve sivri bir kayalığın zirvesinde dolanıyorlar. Her gün bezuvarlarda gözlerimiz, hislerimiz. Bizim bakmaya korktuğumuz yerleri onlar, fırtınanın ortasında geziyorlar, bir o yana bir bu yana. En ısrarlı izleyenlerindensin. Fırtına boyunca serbest zamanları kapının ağzında onları izleyerek geçiriyorsun. “Kendimize şaşmak yerine onların nasıl orada durduklarına şaşıyoruz. Fırtınada, sivri kayalıkların ufak parçalı topraklarına yerleşmiş ağaçların burçlarını yiyen bezuvarların, bunları yapabiliyor olmalarını olağanüstü bir şey sayıyoruz. Halbuki olağanüstü olan bizim bu doğa karşısında bu kadar güçsüz ve her şeye hayret ediyor oluşumuz. Onlar fazlasıyla doğal bir yaşam örgüsü içinde, biz suni olarak oluşturulmuş bir döngüde dönüp duruyoruz. Onlara bakıp doğadan ne kadar koptuğumuzu görüyoruz. Onlar bizim gerçeğimizi bize hatırlatan aynalarımız” diyorsun, kapının önündeki sohbetlerin birinde.

Kampımız vadinin yamacına, dereden çok yükseğe taşımışız. Ondan çok soğuk. Senin hiç sevmediğin hava. Yine en çok üşüyenlerdensin. “Bir sıcak kampa denk gelmedim bu Dersim’de, ona yanıyorum” diyorsun. Onu derken, bir arkadaşın, Şehit Ferhat vadi-sindeki kampta senli bir anıyı anlatışı aklıma geliyor, gülüyorum. O kış kampı ne yapsanız ısınmayan, sürekli battaniye altında olduğunuz bir kampmış. Sen hep sobanın arkasında yatıyormuşsun. Sırtını sobaya verip iki büküm battaniyenin altında ilk defa biraz ısınmışsın. Bir zaman sonra demek ki çok sokulmuşsun sobaya ki battaniye alev almış, ufaktan yanmaya başlamış. Bereket nöbetçi de o ara sizin bulunduğunuz yere geliyormuş. Battaniyenin yandığını görünce bir panik içinde sana “yanıyorsun, yanıyorsun Heval Atakan” diye seslenmiş. Sen de “bırak yansın biraz ısınalım. İlk defa bu

---

kadar ısındım” demişsin. Soğuk seni çok seviyor ama sen onu hiç sevmiyorsun.

O sene de yine soğuklarla çok uğraşıyorsun ama her zamanki gibi değil. Bir kuzinemiz var akşamları ve kar yağdığı zaman herkes onun etrafında. Kampımızda her yerden gelen arkadaşlar var. Biraz karmayız. O sene aramıza katılan arkadaşlar da var. Yenilerin ilk kış kampı. Her birinin ayrı getirdikleri var geçmişlerinden ve her birinin ayrı zorlanması. İçlerinden Serhildan ile çok şakalaşıyorsun. Serhildan Adana’da büyümüş, yoksul bir aile bireyi olarak kâğıt toplamayla çocukluğunu geçirmiş. O da senin gibi Fenerbahçeli. Ortak noktalar çok aranızda. Çok şen şakrak bir genç. Birlikte Fenerbahçe maçlarını radyodan dinliyorsunuz. Radyo bazı günler iyi çekmiyor. Xış xış edip duruyor. Serhildan o hisıltı sesi maçın en heyecanlı anına denk gelince basıyor küfrü. Sonra gözü sana dokunuyor, utanıyor, sıkılıyor. Beğenmediğiniz oyuncuları birlikte yeriyorsunuz. Genelde o bir eksikliğini sen bir eksikliğini söyleyip tümünden Fenerbahçe’ye yetmeyecek oyuncuyu çıkarıyorsunuz. Fenerbahçe’yi ikinize verseler daha iyi yürütürsünüz gibime geliyor. Sen sporu hep siyasetin bir parçası olarak görüyorsun. O sene Fenerbahçe’nin başına getirilenleri de siyasetten kopuk değerlendirmiyorsun. Serhildan ile senin ortak fikriniz, bunları Fenerbahçe’nin başına getirmeselerdi, en az beş yıl boyunca sürekli Fenerbahçe’nin şampiyon olacağı yönündeydi.

Kampta ders anlatmalar dışında kalan zamanlarında, en çok zaman geçirdiklerinden biri de Azad. Öylesine o vakitlerini, Azad ile dolduruyorsun ki sanki onu hayatından alsalar o vakitlerin boş, yaşanmamış olacak. Azad o saf ve dağa göre olmayan algısıyla, her zaman şaşırtıyor. Onun yazdığı defteri alır okur, ondan dünya kadar gülüş çıkarıyorsun. Biz de her sabah, kahvaltı sonrası, seninle birlikte anlatım öncesi sana eşlik ediyoruz. Her sabah ne yazmış diye merak ediyoruz. Bir sabah seremonisi gibi. Ama onun zoruna gitmezdi hiç. Sende zaten zoruna gidecek şekilde yapmazdın. İçinde hiçbir kötülük taşımadığın için, doğal olarak davranışlarında ortaya

---

çıkıyor. Azad onun yazısını her okuyup değerlendirdiğinde seninle birlikte gülüyor, yazdıklarının kolay anlaşılamayacağını iddia ediyor ve sonra yazdığına sevdalanıyor. Senin onu anlamış olacağını düşününce saf bir kibir uğruyordu düşüncelerine. Kimseyi rahatsız etmeyen bir kibir.

Seni katıla katıla güldürüyor her zaman. Gülüşünün tonu artıyordu. Yazın Azad'ı tanımadığım bir zaman onu sen tanıştırmıştın bana. Seninle birlikte gelmişti yanımıza. Kimsenin bizi görmemesi gereken bir yerde, ben hızlı hızlı geçmiş, arabaların ve sivillerin gözlerinden kaçmışım. Arkamdan gelen Azad, sallana sallana gelmiş, yoldan geçen sivillerden biri onu görmüştü. Ben de ona kızmış, “niye kendini gösteriyorsun” demiştim. O “ben göstermedim onlar gördü” deyince, kızgınlığım dağılmış sana bakmışım. İkimizin kahkahası onun görüntüsünden daha fazla olmuştu. Zaten sonra her yerde anlatmıştın, onunla tanışma anımızı. Bir keresinde de bana “bak Azad’a ne soracağım, cevabı iyi dinle” deyip, az aşağıımızda sudan gelen Azad’a, “o üstümüzden geçen helikopter kobra helikopteri miydi, skorsky helikopteri miydi” diye sormuştun. O da “ben bilmiyorum. Benim üzerimden değil sizin üzerinizden geçti” deyince, “işte Azad diyalektiği” demiş ve dakikalarca kahkaha atmıştık.

O sene kışın her günkü akşam faaliyeti filmler. Sen film izlemeyi ne çok seviyorsun. Seçtiklerin var içlerinde ama orada olan filmle-re, zaman yettiğinde bir göz atıyorsun. Bağdaş kuruyorsun bilgisayarı karşıısına. Bazen soğuk oluyor herkes bir battaniyenin altına giriyor, uzanarak film izliyor. Sevdğin bir filmi çok kez izlediğini hatırlıyorum. Ağır, duygusal, romantik, yaşamsal filmleri az kişiyle ya da yalnız izliyorsun. Bazen filmin karşısında dalıp gittiğini görüyorum, bazen yorumlarını duyuyorum. Film yorumlamayı da seviyorsun, hayatın diğer alanlarındaki yorumlar gibi. Filmle birlikte hep konuşan değil, kısa ama dolu cümleleri, filmin arasına sıkıştırıyorsun. Olmamış sahneleri, sanki filmi çeken senmişsin gibi,

---

içinden ayıklamaya çalışıyor, “böyle olsaydı daha iyi olurdu” diyor-sun. Çoğumuzun izlemeye dayanamadığı, sıkılıp terkettiğimiz film-leri, sen öyle bir sabırla sonuna kadar izliyorsun ki, şaşırıyoruz. Ardına birde yorumlarını ekliyorsun. Komedi filmlerini arkadaşlar-la birlikte izliyorsunuz. Hem de kaç akşam üst üste. Her yer gülüş-lerinizle doluyor. Film izlemeyen sizin gülüşlerinizle gülüyor. Se-nin, Serhildan’ın ve Bahtiyar’ın kahkaha sesleri çok belirgin. İçin-den seçip alabiliyorsun. Sonra filmin sahneleri tekrarlanıyor ha-yatın içinde. Baş çeken çoğunlukla Serhildan. Gülüşlerin yerleşik bütün şeyleri aşılıyor. Bir reddetme hayattan zevk alma biçimi.

Kış boyunca küçük bilgisayarında yazı yazıyorsun. Ne yazdığını bilemiyorum. Sorsam bir gizin üstündeki örtüyü aralayacakmışım gibi hissediyorum. Ondan sana bırakıyorum paylaşma kısmını. Ön-ceden hep elinde gördüğüm küçük defterini artık nadir görüyorum. Onun yerini bilgisayar almış gibi. Sakin zamanlarının çoğunu yaz-maya ve okumaya veriyorsun. Kitapların, günü böldüğün zaman parçaları içinde, hatırı sayılır bir yeri var. İyi bir kitap okuyucusu-sun. Galiba o kış en çok kitabı sen ve Mazlum okumuştunuz. İkinizin de ortak yanı okuduğunuzdan çokça size kalıyor oluşu. Mazlum yıllardır Karadeniz’de okuma açlığından, sen hiç durmayan arayışçılığın ve kitaplar dünyasını seviyor oluşundan okuyor-sunuz.

2012 yılının baharının yüzü bir türlü görünmüyor. Hepimizde kıştan kaybettiklerimizin hıncı, yerinde duramamazlığı, doğada ise senaryosunu kendi yazdığı ve kendi oynadığı tek bir beden, göz-lere, hislere dokunan orta oyunu. Doğayla göz göze, kalp kalbe geli-yoruz. Biz ona yol diyoruz, o bize sabır diyor. Bir kışın ertesinde doğanın gözlerinin içine bakıyor, bir dostu bekler gibi bekliyoruz. Acısıyla, öfkesiyle dolu olsa da onu da hayatımızın ağır duraklarına sayıyoruz. Seninle yıllar sonra yine bir kışı birlikte geçirdiğimize seviniyorum. Senin kemiklerine biraz ısı dokunuyor, yazıyorsun, okuyorsun, bize de bir tas su veriyorsun bilincinden.

---

## MUNZUR VE KADIN

Kimsesiz, serin bir Munzur sabahı. Yaz mevsimi ortalınmış. Sıcakların nefesi bir tek kuşluk vaktinde azalıyor. Sabahın tenhasında ve gecenin yalnızlığında bir uçtan bir uca deli bir rüzgâr dolaşüyor. Derinlerine saklıyor uğultusunu. Bir yalnızlık iklimi kıyılarına vuruyor. Sözlerini asarak akıyor uzaklara. Günün tüm zamanlarına kanatlanmış bir kuş gibi süzülüyor. Güneş titrek iniyor vadiye. Adım adım sözleşmiş gibi. Bu vadinin tek bir ifadesi var, o da huzur. Sabahı, akşamı, öncesi, sonrası yok. Tüm renkleri ruhunu okşayan bir huzura dökülüp, tek renkte kayboluyor gibi. Vadinin neresine değsen gözlerinde, sözlerinde kalıyor. Tarif bulamıyorsun. Bir yanı hep eksik kalıyor. Anlatsan sözcüklerin yetmiyor. Ağızdan bir kere de çıkıyor ama anlamı ömürlere sığmıyor.

Munzur'un hemen yanına konumlanmış, serin bir vadi uğultusuna kaptırmışız kendimizi. Usul usul bir nehir akıyor yanımda. Kulaklarımız, hislerimiz suyun sesleriyle doluyor. Bokır dağından gelip Munzur'a yetişen bir derenin kıyısındayız. Meşeler, söğütler ve kayalıklar içiçe. Senin en sevdiğin yerler, doğanın tüm renklerinin bulunduğu yerlerdi. Zaten ondan olmalı ki Munzur vadisini çok seviyorsun. Onun küçüğü Harçık vadisini de. Sen Dersim'in her yerine ana gibi, yar gibi tutkunsun. Belki de vadilerinin çokluğundandır. Vadilere geldiğinde gözlerindeki ışıltı yayılıyor ve bir çocuk gibi oluyorsun. Nerede olursan ol bir zaman sonra vadilere geliyorsun. En çok da Munzur vadisine. Ruhunu, bedenini sakınleştiriyorsun vadiye sokularak. Suyun kaynağını görmüş olmak, doğumuna tanıklık etmek farklı bir his uyandırıyor sende.

Hoyrat bir kırgınlık kapımda dolanıyor dünden beri. Kadın arkadaşlarla tartışmışız. Hangi dala konacağını bilemeyen bir

---

şaşkınlık bedenimde. Biraz kızgınım biraz da üzgün. Dönüp dolaşıp aynı yola geliyor olmak mı, ufak adımları dahi atamamak mı bilemiyorum. Sen yanımdasın bir zamandır. Ortak çalışıyoruz bazen. Munzur suyu gözlerimizin, kulaklarımızın ucunda. Hem sesini dinliyoruz hem akışını izliyoruz. Buz gibi soğuk sudan demlediğimiz çay var elinde. Ağaç parçacıklarıyla oynuyorsun. Küçük ağaç parçalarını kırıp geometrik şekiller yapıyorsun. Önceki günden kadın arkadaşlarla yaşadığımız tartışmanın artçı dalgaları devam ediyor. Sözlerle değil, bakışlarla ve hareketlerle. Seninle paylaşmaya alışmışım. Sana anlatmak, doğal, kendiliğinden bir refleks gibi. İç birikintilerimin akacağı mecraları bulmasına yardım ediyorsun. Seninle sohbet etmenin, seni dinlemenin ayrı bir tadı var. Hele hele zorlukların gelip sineme yerleştiği zamanlarda. Öğüt değil söylediklerin, emir hiç değil. Sadece yaşamdan süzdüklerinin paylaşımı. Tane tane dökülüyor sözcükler yüreğinden.

Kadınları anlamak diyorsun. Bir süre duraklıyorsun. Bakışların uzaklara kayıyor. Gözlerine ılıman bir iklim çöküyor. Binlerce yılı birden düşünüyor gibisin. Hem yanımdasın hem değil. Sohbet ederken sesinin tonu çok yoldaşça. Ağır lafın yok sözcüklerinin içinde. Sesin çoğunlukla aynı renkte. Bir topluluğa konuşur gibi konuşuyorsun benimle.

“Kadınlarla yaşamayı becerebilmek, kadınları anlayabilmek bizim için en önemli arayış olmalı. Bunu beceremezsek işte böyle sapır sapır dökülüyoruz yaşamda. Her gün bir baskıcılığımız çıkıyor karşımıza. Bir gününe bak. Kadınlarla yaşadığın bir günün içerisinde, geriye doğru git, bak kaç tane egemenliğin, darlığın, anımsızlığın çıkacak karşına. Belki de hiç bulamayacaksın, ben bir şey yapmadım deyip görmezden, bilmezden geleceksin. İşte o gördüğümüzde, görmekten kaçındığımızda bir toplam olarak kadınların karşısına çıkıyor. Her birimizden toplanan gerilikler, kadınlığı yaşamın dışına itiyor. Yaşamın asıl oluşturunca ve örücü dinamosu kadını, dışarda tutmak, hayat katliamcısı olmak demek. Biz erkekler her gün, her saat bir hayat katlediyoruz. Dünyaya bak, en büyük

---

savaş kime karşı yürütölüyor sence. Tabi ki kadınlara karşı. Günde bildiğimiz en az beş kadın katlediliyor. Bütün savaşları geride bırakan bir savaş bu. En kutsal hak olan yaşam hakkından, sudan sebeplerle, erkek gerekçeleriyle mahrum edilen kadınların konu olduğı ahlaksız savaş, en uzun savaş. Düşünsene aralıksız süren bir katledilme halindeki kadın nasıl olabilir. Nerede, nasıl öldürüleceğini düşünerek geçirilen bir yaşamın ağır ruh halini, duygularını düşünmeden yaklaşmamalı hiçbir kadına. Sürekli yaşamını savunma pozisyonuna itilmiş kadınlar. Bu savunma halini sürekli tehdit eden ve derinleştiren erkekler. Kadın sadece bugündeki değildir, geçmişlerinin toplamıdır. Geçmişin yarattığı kadınla bugün ilişkilendirirken sığ olmamalıyız, her anını düşünerek, kadınlığı değil erkekliğin egemenliğini, düşüncesizliğini öldürerek yaklaşmalıyız.”

Kısa bir soluk alıyorsun. Seni önceden toplu ortamlarda da çok dinlemişliğim var. Seni her dinlediğimde yeni bir sayfa açıyormuşum gibi oluyor. O güne kadar yazılmamış şeylerle dolduruyorum o sayfaları. Düşüncelerin her zaman çevrendeki insanları etkiliyor. Hele hele kadın konusundaki düşüncelerin çoğunlukla farklı ve cesaret isteyen düşünceler. Çoğumuzun yaklaştırmaya bile cüret etmediğı konulara rahatça salınıyor, onları bir gülüşe yaslanarak sade sade anlatıyorsun.

“Etrafımızdaki, toplumdaki kadınlara bak, hep dağıttıklarımızı topluyorlar. Kadınlar her zaman erkeklerden daha fazla girişken, çılgın, geniş bakış açısına sahip ve toparlayıcı olurlar. Yeter ki sen o güce dayanmasını bil. Öldürmeye çalışma, hor görme, küçük görme. Açıkta bir yer varsa yamaları hazırdır. Bir kadınların olduğı ortamlara bak, bir de kadınsız ortamlara bak, aradaki farkı hemen görürsün. Onlar fedakarlığı bir görev olarak değil, içten bir hayat hali olarak yapıyorlar. Önce ‘ben’ demezler, ‘sen’ derler. Topluluk için, senin için her şeyini ertelerler ya da yokmuş gibi davranırlar. Kendileri kalmayı bir süre ve gerekirse çok süre düşünmezler. Her şeyleri başkalarına adanmış gibidir. Ben kadını çok olan bir ailede ya-

---

şadım. Ablalarım vardı. Ablalarım beni çeker bir köşeye, hayattan artırdıklarını bana verirlerdi bir çırpıda. Kadınlar öyledir, annen olur, hayat arkadaşın olur, yol göstericin olur ve en sade haliyle dağda yoldaşın olur. Senden önce gider ki bir şey olursa ona olsun. Kadınlarla birlikte yaşamayı, çalışmayı, savaşmayı ve yoldaşlık yapmayı hayatın bize sunduğu en değerli hediye olarak görmeliyiz.”

Seninle sohbet ederken zamanın nasıl geçtiğini farketmezdim. Zaman durur gibiydi. Daha söyleyeceklerin var gibi gelirdi. Yoldaşa doyamamak, hep onun açlığını yaşamak bu olsa gerekti. O zaman bir önceki yıl, yine kadınlarla bir kırgınlık döneminde, sana biraz da kızgınlıkla söylediklerim geliyor aklıma. “Kadınlarla birlikte çalışınca insan zorlukları yaşıyor. Uzaktan hepimiz kadın konusunda öyle rahatız ki, en demokrat erkek oluyoruz. Sen kadınlarla somut bir alanda, birebir birlikte çalışmıyorsun ondan kadınlarla zorlanmıyorsun” demiştin. Sen gülerek, “Hadi oradan, senin yaşın kaç başın kaç. Senin ömrün kadar, kadınlarla yaşamışlığım, çalışmışlığım, ortak savaşmışlığım var” demiştin. Kendime güldüm ve senin ağzından çok çıkan, sevecen “acemi” sözün aklıma geldi. Evet tüm erkekler kadın konusunda acemiydik, bilmezdik. Bildiklerimizi de hayata vurduğumuzda bir şey etmiyordu. Öylesine kör, sağır ve dilsiz hayat bilgisi. Öyle bir dünyaya kapılarımızı kilitlemiştik hem de kendimizden emin bir biçimde. Sözlerin iyiye, hakikate yüz çevirmişliğimize dokunuyor, duygularımızın, düşüncelerimizin gözlerine güzellikler damlatıyordu.

Cesurca dokunduğun cümleler dizilirken yüreğimizin, beynimizin duvarlarına, içimden ‘kadınların yoldaşı olunacaksa böyle olunmalıdır’ derdim. Senin gibi bir erkeğin, herkesin olmasını isterdim ki herkes bir şeyler alsın, bir şeyler versin. Senin kadın arkadaşlarla sorun yaşadığına hiç şahit olmadık. Sakin, sağduyulu kişiliğinden olduğu kadar, kadınları felsefik, ruhsal ele almandan kaynaklanıyordu. Anlamını bulduğun her şeyin davranışlardaki karşılığı böyle oluyor. Özgürlük arayışında olan bir kadının yoğunlaşması gibi yoğunlaştırdın.

---

Yıllar sonra jineoloji tartışılırken yaptığın konuşmayı dinlediğimde o zamanki cümlelerin aklıma geliyor. Birbirine akan bir kum saati gibi düşüncelerin. Biri olmadan diğerinin olmayacağı. Her iki düşünceni yan yana getirdiğimde, aradan zaman geçmemiş gibi. Sanki virgül koyulup devam edilmiş bir cümle ilerliyor. Sadece, çoğumuzun uzak durduğu alanlara, önceden de gösterdiğin cesaretin daha da artmış, cümlelerin, yorumların bendleri aşar olmuş. Erkekliğine, erkekliğimize yönelttiğin süzgeç öyle bir sorguluyor ki, bir düşünce denizine açılmışız hissi uyandırıyor. Düşüncelerimiz sancıyor, bildiklerimiz titriyor, geriliklerimiz tuz buz oluyor. Senden, bizden yola çıkıyorsun ve kelimelerin, cümlelerin birer silah oluyor ve doğruluyor erkekliğimize sevdalı yanlarımıza. Ne güzel ve cesurca tanımlamıştın erkekliğimizden saçılan ölümleri.

“İkincisi de mutlak kadın kimliğinin dışında yetiştirilme. Yani bir erkek tanımının kadın olmayan üzerinden yapılmış olması. Bu, bizde çok belirleyici. Yani bir erkeğe sorarsan erkek nedir, kesinlikle farklı bir tanıma ulaşamıyorsun. Çok azdır, biraz PKK’nin verdiği bilinçle ulaşmaya çalışıyoruz. Erkek nedir? Kadın olmayan her şeyi sayabilirsin yani. Zaten başta fiziksel yapısıyla başlanıyor işte. Şimdi bu, muazzam bir şey yaratıyor. Yani kendine tanımsızlık yaratıyor. Erkek nedir? Kadın olmayan. Tamam da erkek nedir? Bilmiyorum. Orada kalıyorsun. Çünkü tanımlı öyle öğretilmiş, geliştirilmiş. Ve ikinci yanı daha tehlikelidir. Önderlik o kadın cinayetlerini sorguladığında ben kısmen sorguladım. Yani ben PKK’de mücadele eden bir erkeğim. Biraz törpülenmiş yanlarımız da var. Acaba ben bir kadını öldürebilir miyim mesela? Öyle sorguladım. Öldürebilirsin! Yani şöyle; ikinci yanı çok masum değil. Kadın olmayan erkek tanımının ikinci yanı; kesinlikle her erkek bir kadını öldürmeli! Her erkek bir kadını baskılamalı! Her erkek bir kadına iktidar olmalı! Bu tanım ona götürüyor. Yani her erkek kadın olmayansa her erkeğin kesinlikle kadın olmayan yanını tanımlaması lazım. Çok tehlikeli. Yani kadına düşmanlık içselleştiriliyor o anlamda. Bu

---

düşmanlığın en basit yönü küçümsemedir. Yani kadın böyle düşü-  
nemez, kadın benim gibi yapamaz. Bunlarla kadın arkadaşlar erken  
mücadele edebiliyorlar. Bize de öğretiyorlar işte. Biz de bu kısmını  
hızlı törpüleyebiliyoruz. Ama çok içsel, diğer yan çok daha güçlü.  
Yani her erkek içinde çok köklü kadın düşmanlığını barındırır. Öl-  
dürmemiş olması tesadüftür, tedbirdir ya da bazen. Yani şöyle söy-  
lemeyin, yani nasıl olur, bu insan değil mi, erkek olarak öldürür  
mü? Evlendirin bir erkeği, kaç gün içinde tokat attığını görürsünüz.  
Tokat biraz ilerledi mi değişik bir yere gider. Ama özde her erkek  
bir kadını dövmek ister. Özde her erkek bir kadını -yani uç noktada  
söyleyeyim- kesinlikle kimliğinin son kanıtı olarak öldürmek ister.  
Ben bunu kendimde sorguladığımda insan olarak ürperdim. O kim-  
lik ve o kadar mı tahrik? Niye çünkü diğerini doldurmuyorsun. Yani  
kadın olmayan erkeğin yerine ne koymuşsan o kadar kadına kötü  
bir şey yapamayabilirsin. O kadar belki biraz erkek kimliğinde bazı  
değişimler yaratırsın.”

Her zaman yorumların iddialı, farklı ve aykırıydı. Hele hele  
kadın konusunda en üst haliydi. Hayatın içerisinde en değme de-  
mokratım diyenin bile, tüm tarihe yetecek kadar egemenliği, zor-  
balığı dökülürdü düşüncelerinden, yaptıklarından. Kadınla ya-  
şadığımız anların içini çoğunlukla erkekle doldururduk. Hayatı böy-  
le yürütmek en kolayıydı. Kolayı seçmek, erkeğin toplumsal  
hafızasının ortasına yerleştirdiği, en kullanışlı alışkanlık. En çok  
zorlayanımız bile, kadınlara söz geldiğinde soğutup, üstünü örter,  
'Karışmıyorum' der geçerdi. Ama sen öyle değildin, soğutmak bir  
yana, her yerde bu konuyu ısıtır, buradan her şeye başlamak gerek-  
tiğini söylerdin. En çok bu konuya karışırdın. Ondan olacak ki, kas-  
katı erkeklik hazzetmezdi bu düşüncelerinden. Kimisine çok uç,  
zorlama gelirdi. Erkek topluluklar içerisinde yalnızlaştığın bile  
olurdu. Öyle durumlarını, Richard Bach'ın Martı romanındaki, sü-  
rüsünden kopmayı göze almış, yenilikçi, uçuş denemeleri yapan  
martı Jonathan Livingston'a benzetirdim. Erkek düşüncesinden,  
egemenlik dünyasından kopmaya kanat çırpıp dururdun ve bu seni

---

yalnızlaştırırdı. Yalnızlık ağırdı senin için ama düşüncelerinden geriye dönmek kadar değil. Hayatın sakladığı anlamları arayışın, seni tek başına da bıraksa, o gizin peşinden koşardın. Hem de kırarak, dökerek, inciterek değil, anlaya anlaya, tanıya tanıya.

Tüm sular gibi Munzur Nehrinin de yaratıcısı Tanrıça Anahita'ydı. Yaşam bağışlayan kadın ve su. Sözcüklerini Munzur suyundan yıkamış gibiydin. Öyle berrak ve temiz. Bir suyun kenarında senden kadınları dinliyorum, hesabını yapmadığım bir vakitte. Kızgınlığının yerini mahcupluk, pişmanlık alıyor. Öğrendiklerimden anlıyorum ki, biz erkekler kadın karşısında ne isek oyuz. Başka bir ismimiz yok. Yerimizden kalkarken senin, "Daha çok sorun yaşarsın, kavga edersin, çünkü hayat kodlarımız böyle. Kavgadan, tartışmadan, çelişmeden korkma ve kaçma. Anlamamaktan kaç ve unutma ki erkekleri topla, çıkar, böl, çarp, ne yaparsan yap, kadın terazisine vurulunca çıkar ölçüsü" deyince duygularıma, zihnime, Munzur'un sade suyundan biraz daha serpiliyor.

## GİTMEK VE KALMAK

Uzun bir zamandır Munzur vadisindeyiz. Serin bir sükûnet işlemiş vadinin ruhuna. Damarlarında sessiz sedasız bir dinginlik. Vadi ipekböceğinin ördüğü bir koza gibi ince ince işlenmiş bir resim gibi. Mevsime yeni başlamanın heyecanında havalar. Sabahı, öğleni, akşamı tutmuyor birbirini. Munzur'dan akan duygular sağanak bir yağmur gibi günün her saatine yetişiyor, ıslatıyor acılarıyla, sevinçleriyle. Bir zamandır ağaçlar yapraklarına kavuşmuşlar, gülüyorlar. Yeşile boyanıp, tamamlanan yapraklar, giderek zamanı kısalan yağmurlar, yavaştan boyu uzayan sabahlar ve sıcak havaların giderek belirginleşen yüzü mevsimin giderek yerleşen hallerini anlatıyor.

Avkasor deresinin Munzur'la birleşen yerindeyiz. Kalabalığız.

---

Yüzüne vadinin apak görüntüsü sinmiş. Ruhun huzurlu. Umut dolmuş duygularına. Munzur senin için ana gibi, yoldaş gibi. Duygularını temize çektiğin mekanlar. Geriye dönüp bakınca ne kadar da Munzur'dan, onun kolları Avkasor'dan, Dere Laç'tan, Axpanos'tan, Dere Sal'dan ve ufak ufak birçok derelerden anılar çarpıyor yüreğine. Ne kadar çok anı birikmiş Munzur'un suyunda, kollarında. O anıları tazelerken acı yürüyor gözlerine, kalbine. Saklı bir hüznün çalıyor yüreğinin tüm kapılarını. Derin bir sızı sarıyor tüm bedenini. Düz bir yerde volta atıp, düşünüyorsun. Bir süre gelen gidenlere bakmak için yönünü kalabalıklara veriyorsun.

Hazırlanıyoruz uzun yollar için. Güney'e gideceğiz. Sıra sıra yola düşüyor gruplar. Her geçip giden grup, Güney'e gitme işinin gerçek olduğunu anlatıyor bize. Başlarda inanılmasa da zaman ilerledikçe ve yola koyulan arkadaşları gördükçe daha bir yakınlaşıyor gerçek. Biz, 1999 geri çekilme sürecini yaşayanların hafızasında geçmişin kötü izleri, zamanın kabına sığmayan ve hep karşılıksız kalacakmış hissi uyandıran anıları. Yeni bir mevsime hazırlanmanın titrek kaygısı benliğimizde. Her yeni şeyin yarattığı bir korku hali. Sanki olmadık bir rüyaya bilmediğimiz bir yerden katılmış gibiyiz. O geri çekilme bizim için rüya ve hayat arası bir şeydi. Bir yanda elimizden tutan anılarımız, kutsallıklarımız, hayallerimiz, dünyeviliği aşmış hislerimiz, diğer yandan hayatın hep kendini hatırlatan gerçeklikleri, zorunlulukları. İşte aynı hava yine kapımızı çalıyor. Seninle geri çekilmeyi ilk duyduğumuzda da aynı şeyleri düşünmüştük. Bu karar ilk duyulduğunda hepimiz gibi sende şaşırmış ve 1999'u düşünmüştük. O birlikte yaşadığımız karmaşık zamanı hatırlamıştık. O zamanda yoğun bir atmosfer vardı.

Karar ve arkasından gitme zorunluluğu elimizi kolumuzu bağlıyor. Anasından koparılan yavrular gibi nereye döneceğimizi, ne yapacağımızı bilemez haldeyiz. O zamanın en sakini sensin. Gitmek ve kalmak arasında sıkışmış arkadaşların her biri ile ayrı ayrı ilgileniyorsun. Gelenler, gidenler fazlasıyla var. Bazen kalabalıklar içinde kayboluyoruz. Etrafın hep kalabalık. Soru işaretlerinin

---

yığıldığı zamanlardayız. Sen de ayıklıyorsun tek tek soruları. Halktan insanlar her biri bir yerden geliyor, doluşuyor yerlerimize. Öylesine özlemle, hasretle kucaklıyorlar gerillaları. En çok çocuklar ilgini çekiyor.Çocukla çocuksun çoğu zaman. Çocuklar gibi güzel, katıla katıla gülüyorsun. Bir çocuk yüreği değmiştir gülüşünün damarlarına. İstiyorsun ki çocuk düşlerinden bir gelecek olsun önümüzde. Çocuk sevinçleri doldursun göğümüzü. Tüm hayatlara çocuklar dokunsun, ilişsin tüm kıylılara. Çocuklar gibi saf, temiz duygularla genç yaşta gerilla olmuş arkadaşlara gözünü çeviriyorsun. Gözlerin sevinçle doluyor. Savaşın, onları gençliklerinden tutup almayacak olmasına seviniyorsun.

Kalabalığın azaldığı bir dönemde, genç gerillalar birikiyor yamacına. “Neden biz bırakıp gitmek, buraları terketmek zorunda olan tarafız” sorusu hepimizin etrafında döndüğü en temel soru. Ağır bir hava çöküyor. Oralardan ayrılma hissinin zorluğu çarpıyor. Sen bizim dilimiz oluyorsun ve “mecburuz, gitmeliyiz ama çok zor geliyor. Ülke bizim yani terketmesi gereken biz değiliz. Tamam ortak bir nokta bulacaksak, biraz onlar çekilsin biraz biz çekilelim. Onlar askerlerini çeksin bizde gerilla faaliyeti yapmayalım. Ama halk bizim halkımız, topraklar bizim. Dedim ya yani ben bir çocuğa okuma yazma öğretebilirim. Niyetimiz farklı bir şey değil ki. Belediye başkanlığı bizim olmasın. Zaten bunun için savaşmadık. Bir çocuğa okuma yazma öğretebilirim. Biraz torakla yağ alabilirim, yiyebilirim akşam yeter yani” diyorsun. Evet çok şey istemiyoruz. Sadece topraklarımızda, kırlarımızla, ovalarımızla, dağlarımızla, sularımızla ve onlara kutsallık veren tüm yanlarımızla içiçe, onun bağrında, sade bir şekilde yaşamak istiyoruz. Yağacak gibi duran bulutların yağış öncesi heyecanını, bembeyaz, yerlere serpilken ilk karın silme coşkusu, yaz sıcağını hafifleten ılık rüzgârın tok sevincini hissedelim ve her yerimize değsin yeter bize.

Mahzun ve sade bir yüzün var. Hayattan her zaman az istiyorsun, en küçük mutlulukları sana versin yeter. Öyle uzun uzadıya her

---

şeyin sahibi olmak değil. Yeterinden fazlasında gözün yok. Senin yeter kabın bir parça umut ve sevinçle doluyor. Dewresler kadar doldurursun onu. Günümüzün dewresiydin sen. “Bu topraklar bize de kimlik vermiş. Biz bir çeşit bu toprakların dervişiyiz yani aslında. Bir yere gitmemiz gerekmeseydi iyi olurdu. Dolaşırdık kimseye zararımız olmayacaktı aslında. Ekmek aldığımız bir kapıdan hakikat tartışacaktık, bilgi verecektik. Onlardan hakikat gerçeklikleri alacaktık. Edep erkan birbirimize öğretecektik yani. Bunun devletle bir alakası yoktu aslında” sözlerin yüreğimizin ifadesi oluyor.

Çoğumuz kalan günlere birşeyler sıkıştırılalım halindeyiz. Dolu dolu geçirmek, her anını yaşayarak buralara vedaya hazırlanmak belki de en masum isteğimiz. Kalan günlerin içini doldurmada galiba en iyisi sensin. Belgeselcilerin, yazı ve şarkı ile uğraşanların en çok uğradığı kişisin. Tarihi bir anın resimlerini, görüntülerini, sözlerini kayda alıyorlar. Her bir belgeselciye ayrı bir hikâye veriyorsun. Onların oluşturduğu hikayelerle, sözlerin, gözlemlerin, hayal dünyanın buluşuyor. Çehresi değişiyor o hikayelerinin. Gerçekten süzölmüş öyküler giyiniyor resimler, görüntüler. Hayallerin, ufkun çok geniş ve herkesin payına düşüyor.

Etrafında belgeseller yapılıp, öyküler yazılıyor, gazeteler, televizyonlar için haberler çıkarılıyor, şarkıcılar özgür dağlara seslerini bırakıyorlar. Tüm öykülere, görüntülere öyle bir heyecanla eğiliyorsun ki, gören diyecek tüm belgesellerin yönetmeni, senaristi, yazılan haberlerin, öykülerin yazarı sensin. Heyecanın verdiği tat, bitimsiz bir ufuk açıyordu önünde ve salınıyordun onun özgür sokaklarına. Ve bütün varlığın o heyecanın ardından geliyordu.

Bir Dersim anlatısı düşünüyorsun. Anıları, resimleri, görüntüleriyle, masallarıyla, sözlü anlatımlarıyla bezenmiş bir Dersim. Onun için Aso’ya sınırsız bir imkân vermişsin. Aso yaptığı işi seviyor. Onun hayatı fotoğraf, görüntü ve kayıt. Geçmişin, zamanın sicilini tutuyor gibi. “Her yeri ama her yeri çek, resmet, kaydet. Kaçmasın hiçbir güzellik makinenden” diyorsun. O da öyle yapıyor. Bir

---

o başta bir diğer başta biriktiriyor güzellikleri. Dersim anlatın göz-  
lere, yüreklere çarpan güzelliklerle bezeniyor. Anlatının öznesi olan  
Dersim'in yüreğinde bıraktığı izi başka hiçbir yerin  
bırakamayacağını düşünüyorsun. Sıkı sıkı sarılıyorsun Dersim'in  
sana düşen gölgesine. Her gün bir parçayı keşfe çıkıyorsun. Kaya-  
larına, çeşmelerine, ağaçlarına bakıyorsun. Munzur vadisinin kuy-  
tuluklarına değişiyor gözlerin, hislerin. Bir anadan alıp başına bağ-  
ladığın tülbendin Dersim'in teriyle ıslanıyor. Yoruluyorsun, gözle-  
rin çukurlaşıyor, kısa kısa bakıyor. Yorgunluğun ilk önce gözlerin-  
den anlaşılıyor, sonra yayılıyor bedenine. Dersim'de yorulmanın  
bile tadını çıkarıyorsun.

Dere Sal'ı mekân tutmuşsun. Seyit Rıza'nın mekanına yas-  
lanmışsın. Bir süreliğine ayrılmışsınız. O süreye çok şey sığmış gibi.  
Sen ayrılmadan önceki zamanı dolu dolu geçiriyorsun. Bir zaman-  
dan sonra her güne belirsizlikler doluyor. Hayatın nasıl ilerleyece-  
ğinin karmaşıklığı giderek büyüyor. Gidecek miyiz, kalacak mıyız  
sorusu daha bir şiddetle uğruyor yaşamımıza. Sorular artıyor. Biz-  
leri saran belirsizlik havası sana hiç uğramıyor gibi. Dersim an-  
latısının içindesin hem yazıyor hem söylüyor hem de oynuyorsun.  
Aynı zamanlarda değilmişiz hissi uyanıyor. Güzel bir duygusal fil-  
min içindeymişsin, sen o filmi, o film seni alıp götürüyor gibi. Her  
güne yeni bir düşünceyle, senaryo ile kalkıyorsun. Bir film setini  
andırıyor etrafın. "Gerçek bu zamanda şöyle bir köşeye dursun,  
hayallerden, gülüşlerden, umuttan örülü bir film her şeyin yerini  
alsın" der gibi eğiliyorsun Dersim'in üstüne. Sen ve Dersim ne de  
çok yaklaşıyorsunuz birbirinize.

Hayat giderek kaygıları topluyor çevremizde. Başlangıçtaki he-  
yecan yerini yavaş yavaş durağanlığa bırakıyor. Her şey toplanıp  
üzerimize geliyor sanki. Günlerdir içimde garip bir his birikiyor.  
Karar verememenin getirdiği titreşim bir ruh hali. Tahterevallinin bir  
ucunda gitmek bir ucunda kalmak. İnip çıkan duygularım, nereden  
geldiğini bilemediğim bir kızgınlık yüklüyor zihnime, dav-

---

ranışlarım. ‘Ne olacak’ sorusu beynimde yankılanıyor. Gitmek ve kalmak iki yana çekştirip duruyor. Sen halen sakınsın ve ben sakinliğine kızıyorum. Öyküye çok daldığını, çok fazla açıldığını düşünüyorum. Gerillacılığın fiziki olarak en rahat dönemindeyiz ama duygu olarak en ağır döneminde. Yetişemiyorum sana.

Kalmak ve gitmek netleşiyor. Ben gidenlerdenim, sen kalanlardansın. Kalanların da geleceğine dair ufak bir ihtimal var. Kalıyor olmaya en çok sevinensin. “Zaten doyamadım” der gibi bakıyorsun. Baştan beri söz olarak söylesende, ayrılmaya hiç inanmadığını biliyorum.

Vedalaşmak için geliyoruz yanınıza. Halen bir parça kızgınlık ve burukluk var yüreğimde. Neyden diye sorsan verecek cevabım yok. Belki de insanlar en yakınından başlıyor tüm duygularına. Acıyı, sevmeyi, kızgınlığı, darılmayı ilk yanındakinin omuzlarına yüklüyor.

Dere Sal’dasınız halen. Volta atıyorsun. Normal bir selamlaşma geçiyor aramızda. Gideceğimizi, hatır istemeye geldiğimi söylüyorum. Çok kalmadan dönmek için, bizi uğurlamaya gelip dizilen arkadaşlardan hatır istiyoruz. En sona sen kalıyorsun. Biraz bizimle yürüyorsun. Yüzünde mahzun bir ifade var. Her zamanki yüz ifaden bu. Hiçbir zaman öfkeden, kızgınlıktan resmini almış bir ifade uğramamıştı yüzüne. Bazen yüzünde beliren sert hatlarda, biz görmeden silinirdi yüzünden. Birbirimiz için söyleyeceklerimiz kalıyor bizlerde. Bir yere kadar eşlik ediyorsun, sonra ayrılmak için vedalaşıyoruz. Sarılıyorum sana. İyi dileklerimizi söylüyoruz birbirimize. Sıcak bir yaz mevsiminde, bir daha ne zaman görüşeceğimizi bilmeden ayrılıyor birbirimizden. Buruk bir ayrılma oluyor benim için. Bir boşluk oluşuyor içimde. Sözler kalıyor yüreğimde canımı acıtarak. Seni Dersim’le bırakarak düşünüyorum yollara.

---

*“Sakin bir öğleden sonrasında yazıyorum. Hava sıcak, yaprak kıpırdamıyor. Yer; Dersim Ana’nın eteğinin bir ucu, zaman; sonsuzluk gibi. His zamanı gibi.*

*Hep yeniymiş gibi, bir sevgili merakı ile dolaşıyoruz buraları. Gelmiyor musun diyorlar. Nereye diyorum. Gidecek bir yerimiz varmış gibi. Halbuki çoktan deneyimledim ki ben; Dersim’den kopulmazmış sadece ayrılınırmış. O da gönülsüz. Bana yarıyor bu topraklar. İyileşiyorum, çalışıyorum. Onun benden, benim ondan ne beklediğimi biliyorum. Dünyadan da bir şey beklemiyorum. İyi bir yar gibiyiz anlayacağın. Hakkını hep helal ettiğim. Kutsal korur diyorlar ya, koruyor da. Denedim, gerçekten koruyor. Koruyacağını koruyor, çoğu şeyi koruyor. Her şeye ve bazen hepimize rağmen. Gücsüz düşmüş toprak. Onu da görüyorum. Gitmek ihanet gibi. Bizi baş başa bırakırlar mı onu da bilmiyorum. Dersim’e o kadar kimlik ve tanım yüklemişim ki, haksızlık mı bilmiyorum. Hepiniz varsınız içinde. Yaşama dair hepiniz, iyi olan her şey burada benimle ve sanki gitsem soyunup yalnız kalacağım. İkilik olacak. Onlar orada kalacak, ben ayrı. Ve bazı kavuşmalar hiç olmaz değil mi? Zaman yalancıdır da. Giden gider. O kadar hiçbir şeyiz ki ve hiçbir şeysiz, bu elimizde kalsın diyorum. Çok şey mi istiyorum. Toprağı, suyu içime işlemiş, bırakmayayım diyorum. Dersim ve ben böyle.*

*Düşünsene zaman sensin duygusunu kaz kez yaşarız ki bu ömrümüzde. Zaman yoklukları bizimkisi. Zamandan düşüyoruz sonra, söbelenmiş çocuklar gibi. Ve ölünce yakalıyoruz zamanı. Dersim işte biraz zaman. Sadece bir mekan değil.*

*Ana’nın yaraları da var, kapamalı, iyileşmeli. Dil, kültür ve inanç, toprağı gibi geliyor. Say ki bir avuç toprak üstüne serptim, korusun.”*  
*Atakan*

**\*\***

*Dersim’desin. Zaman, dediğin his zamanından biri işte, bir yaz günü. Akşam üstü, mavi gökte biraz lacivert bulut var. Ardına ya-*

---

maçları meşe ormanlarıyla kaplı, zirveleri mor-açık lacivert kayaların olduğu dağları almış konuşuyorsun. Gökteki lacivert bulutlar dağın üzerinden kayıyor.

Rengarenk çiçeklerin yeşiline iliştiği bir çayırda yürüyorsun. Tüm ağaçların seninle yürüdüğünü hayal ediyorum bir an. Sen konuşurken, onların da dinlediğini, derin bir soluk çektiğini, dallarından geçen ılık yeli ardından savurduklarını...

Her zamanki naif duruşun, olabildiğince mütevazı. Acıların imbiğinden geçerek hakikate ulaşmış bir dervişin duruşu, bakışı, konuşması ve gülüşü... Her zamanki gibi sana bakmanın verdiği rahatlatıcı dinginliği yaşıyorum.

Üzerinde toprak rengi gerilla üniforman var. Gömlek, şalvar, yelek, beline doladığın şütik de koyu toprak rengi. Gömleğinin kolları dirseklerinin altına dek kıvrılmış.

Konuşuyorsun, parmaklarının arasında bir çöp, onunla oynuyorsun. Her zamanki gibi hafiften öne doğru eğilerek yürüyorsun. Sonra yeniden durup konuşuyorsun.

Saçların neredeyse beyazlamış, önden biraz dökülmüş. Yer yer akların düştüğü sakalların birkaç günlük.

Kameraya bakmıyorsun, gözlerin bazen uzaklara gidiyor. Hangi dağın zirvesine bakıyorsun.

Sonra gülüyorsun, sesinin ezgisi hiç değişmemiş. İnsan hangi yaşta olursa olsun sesinin ezgisi değişmiyor hiç, gülüşünün durakları da...

Merak ettiklerini soruyorsun, selam gönderiyorsun. Bazen kısacık anlarda dalıyorsun. Konuşmanı bitirince sola doğru dönüyorsun, yumuşakça başını eğip uzaklaşıyorsun.

Üzülüyorsun, özlemektendir belki. Sen üzülünce hep öyle yapardın, yere bakıp yürürdün, kısa bir an sonra tekrar yüzünü kaldırıp dağlara dönerdin, gülümserdin. Yarım da olsa gülümserdin.

Dersim'den gitmekten bahsedince yüzünü dönüyorsun, yine dalıyorsun. Anlıyorum ki, orayı bırakıp gitmek istemiyorsun.

---

Bu senin öykün, sonsuz olan. Senin de sevdiğin yazar Tezer Öz-  
l , “Yeryüzünün  yk leri sonsuzdur. Biri anlatmayı bitirdiğinde, bir  
başka yerde, bir başkası anlatmaya başlar” diye yazmıştı.

Seninki de öyle, biri anlatmayı bitirdiğinde bir başkası başlıyor  
anlatmaya. Sözlerine, görüntülerine, fotoğraflarına bakıp susuyor  
birileri daha.

Seni ve Dersim’i düşünüyorum sık sık. Dersim için yazdıkların,  
hissettiklerin, söylediklerin, en önemlisi de yaptıkların... Dediğın  
gibi iyi iki yar olmasanız, birbirinizi bu kadar anlayabilir miydiniz.  
Bir beden ve toprağın aynı ruhu taşıyabileceğini sende gördük. O  
topraklarla aynı ruhu taşımasaydın,    kez gidip yeniden dönebilir  
miydin.    kez binlerce kilometreyi, bedeninin sızılarını hiçe sayıp  
açabilir miydin...

İnsan, bir parçacık ömründe yaşadığı mekan ile ne kadar b -  
t nle ebilir?  oğ  zaman yazarları ve  airleri kentlerle birlikte  
anarlar ya... Seninki bunun da ötesinde iki ayrı varoluşun bir be-  
dende vücut bulması gibi. Senin ona y klediğın anlam ve onun sana  
verdiği karşılık...

Dersim!

Zamanın ı ıklarıyla yıkanan dağların yurdu!   eklerin, kaya-  
ların, suların yurdu! Biz insanlardan önce toprağın yurdu, börtü  
b ceğın, kuşların yurdu! O ı ıklar içindeki dağları bir kez olsun g -  
ren hiçkimse bir daha orayı unutamaz. Bir kader gibi bağlanır ru-  
hundan ya da bir lanet gibi. Ne kadar geriye gitse, ne kadar uzakla -  
sa, binlerce kilometreyi yürümeyi, dizlerinin üzerinde s r nmeyi  
dahi göze alarak yeniden döner. Dersim coğrafası böyledir. Bunu  
en iyi gerillası deneyimlemiştir. Kuzeyden güneye, doğudan batıya  
nerede büyümüş ve ya amı  olursa olsun hangi gerilla ayak bassa  
Dersim dağlarına bir daha kopamaz oradan. Yine dönüp dola ır  
oraya döner. Gidemese dahi ruhunu orada bırakır; hep hatırlar,  
hatırlamak bazen bir azap halini alır. Bulunduğ  yerlerde, o dağlar-  
dan uzakta huzursuz ruhuyla dolandır. Dersim, bırakılamaz, terkedi-

---

lemez.

Herkes baktığı kadardır, baktığı kadar sonsuzdur. Sen Dersim dağları ile sonsuzluğu paylaştığında ne kadar uzaklaşsan da döneceğin tek yerdi. Ve o topraklara ulaştığında, sevdiklerine yazdığın mektupların birinde, *“Bir anaya döner gibi Dersim’e döndüm/Dersim Ana’yı gördüm/içim açıldı, iyi geldi”* dedin.

Uzun zamandır –sen henüz fiziken aramızdayken de- Dersim ile adın hep birlikte anılıyordu. Şimdi daha çok. Sizi birbirinizden koparmak zor. Sonuçta insan biraz da yaşadığı yerdir, bedeninde oranın suyunu taşır, kaderini şekillendirir. Sen, doğduğun ve büyüdüğün yerlerden de çok Dersim ve dağları ile bir oldun. Biraz dağsın, biraz Munzur suyu, biraz çiçek, biraz suskunluk... Üzerinde biraz Dersim toprağı ile biraz da hiç ölmeyen sarı dağ çiçekleriyle... Sonsuzluğunda, hep olduğu gibi gösterişsiz, saf varlığıyla doğanın ayrılmaz bir parçası.

Yıllar yılı dinledin Dersim Ana’yı; toprağın zerrelere, ağaçların damarlarına, suların damlalarına dek işleyen acısını, yarasını kalbinle gördün, dokundun o yaraya, iyileştirmek için mücadele ettin. Bu yüzden mi yumuşaktı adımların, tıpkı serin bir rüzgar misali yürürdün.

En çok sen yakışıyordun Dersim’e. Orada her şeye kendinden bir parça bıraktın. Dersim’in her yerindesin şimdi, Dersim sen’leştin.

Dersim dağlarından bir dağsın; Kızkardeş Jelê, Duzgin Bava, Ana Buyerê, Munzurlar, Kırmızı Dağ ve nicesi gibi, sırtımızı dayadığımız dirençli, koruyucu bir dağ... Kayalıklarında rengarenk yosunların, çiçeklerin boy verdiği dağımızsın, bizden hiç gitmedin, dağların ortasında sonsuza dek uzanan bir dağ oldun sadece.

Hangi dağa çıksak, sen olacaksın gözlerimizin önünde, hangi kayaya yaslıysak seni hissedeceğiz.

Aliboğaz’ın bizi saran kollarından Sülbüs’ün kanatlarına dek ve daha da ötesine dek uzanan topraklarda dağların arasında hiç unutulmayacak bir dağ...

---

Bilirsin, o toprakların inancında vardır, en derininden yaralandığında Xızır'a isyan da edersin, onunla kavgaya da tutuşursun. Neden seni korumadı, diye kavgaya tutuştuk, duasını esirgedik. Belki sonra kulağımıza fısıldayan sendin: *Ana yaralı, onu unutmayın!*

Diğer yandan da biliyorum ki, Xızır hep seninleydi. Belki senin suretinde göründü bize, o kadar yalın ve kısacık...

## YAŞAM KAYNAĞI

Ağaçların kol kola girip, doğayı sardığı güzel bir dağ yamacını yer belirledin. Yorgunsun. Uzun yollar tüketmişsin, o gün ve tüm gece. Altın Usenu diyorlar o bölgeye. Oradaki on altı irili ufaklı mezarın bütünü Altın Usenu. Bir baştan diğer başa meşe ve kevod ağaçlarıyla kaplı. Dereler dizilmiş göğsüne. Oradan güneye gidiş gelişlerin sırasında üçüncü geçişin. Dersim'in giriş-çıkış noktalarından biri gibi. Hüznü ve sevinci sinesinde saklayan bir yer. Üç yıl önce Dersim'i geride bırakmak üzereyken oradaydın. Dersim'den her uzaklaştığında yavaştan bir sızı doluyordu ruhuna. Derinliklerinde hissettiğin, doğal oluşan bir sızı. Bir yandan adımlarının uzaklara her değişinde yarattığı boşluk, diğer yandan geride kalanların hüznü sarıp sarmalıyor. Oranın sende bıraktığı garip bir duygu var. Dersim'in sana bakan gözlerinden ayrılmanın son gecesi oluyor. Ruhunun, yüreğinin yorgunluğu en çok o gün çöküyor bedenine. O yolculuğun en zorlu adımları oraya geliyor. Dersim'e dair hasretin sözleri o patikalara, ağaçlara dökülüyor.

Ayrılırken her yanını esir alıp, yüreğine hüznü ekleyen ve adımlarını takatsiz bırakan o alan, yollar tersine döndüğünde, bu sefer heyecan, sevinç katıyor adımlarına. Evine dönerken daha hızlı koşan at misali, çabucak geride bırakılıyor yokuşlar, dereler, ya-

---

maçlar ve patikalar. Dersim kollarını açıp, gözleri ıslıl ıslıl çağırıyor kendisine. Ana, yar seslenir gibi ulaşıyor kulaklara, hislere.

Yeşillikler içinden, toprağı aralayıp, gün yüzüne gözlerini açmış bir çeşmenin başında duruyorsun. Çehresine dizilen taşlar yüzünü belirginleştirmiş. Sularını derinliklerden alıp gelmiş. Nice yollar tüketmiş toprağı doğmak için. Bakışları incinmeyen bir pınar. Öyle nazik, öyle sade. Gözleri uzak bir zamana bakar gibi bazen kısılıyor, bazen genişliyor. İçinde pırıl pırıl çakıllar görünüyor. Kimisi süt beyazı, kimisi kömür karası, kimisi de ara renkleri giyinmiş çakıllar. Teknesi bir kucak kadar. Yamacını, kıyısını yeşillikler örtmüş. Nereye akarsa onu yalnız bırakmayan yeşillikler. Nice canlı sığınmış gövdesine, yudumlamış sularını. Teknesinden akmaya başladığı yerin altında ufak bir siyah taş var. Taşların içerisinde en belirginini o. Belki de gözlere hemen değmesi, yüzünün o bembeyaz kısmına düşmüş tek siyahlık olmasından.

Büyülü bir hava doluyor tabiata. Durmuşsun o çeşmenin yanı başında. Gözleri bir başka bakıyor. Kumral kumral bakıyor sana. Alıyor seni uzaklara götürüyor. Berrak suları ruhundan akıyor gibi. Sularını izliyorsun, sesini dinliyorsun. Sesi bir başka geliyor suyun. Kulağına yetişen seslerin en güzellerinden. Onun melodisine salınıyorsun. Kaynağından çıktığında dingin, salındığında heyecanlı bir ses tutuyor suyun bedenini. Börtü böceğin, kurbağaların sesleri bastıramıyor onun sesini. Kulağına fısıltıyla söylenen bir sır, güzel bir şarkı tadında. Duygularını gözlerini alamıyorsun o güzellikten. Sanki yıllardır hep ordaymışsın, hiçbir yere gitmemişsin gibi. Eğiliyorsun başına, yüzünün resmi beliriyor suda. Suyun resmi de senin yüzüne yerleşiyor. Sen onu, o seni gösteriyor. Yıllardır susuz kalmış gibi, kana kana içiyorsun o pınardan. Ruhuna, duygularına değıyor suyun teni. Başından kalkamıyorsun. Zaman çakılı kalmış, ilerlemiyor. Yönü yok, ilerisi yok. Oradan ayrılmak istemiyorsun.

Dersim topraklarına adım attığında bedenini baştan başa saran huzur, heyecan, yerini buruk bir hüzne bırakıyor. Gözlerin derinlere çekiliyor, takılı kalıyor bir noktada. Uzun uzun bakıyorsun o nok-

---

taya. Seni çepeçevre saran bir yalnızlık kalbini, duygularını sıkıştırıyor. Duyguların çok yerinden kırılmış bir ayna gibi. Her bir parça bir yalnızlık taşıyor. Parçalardan toplamaya çalışıyorsun hislerini, gücün yetmiyor, bırakıyorsun. Yüreğin sıkışıyor, nefesin kısılıyor. Maziye salınıyorsun, yitirdiklerini anımsıyorsun. Hasretin rengi yerleşiyor yüzüne. Anılardan gıdasını alan hasretler. Kalkmaya çalışıyorsun, ayakların taşıyor bedenini. Oradan ayrılırsan derin bir dipsizliğe düşecekmişsin gibi hissediyorsun. Arkadaşlar gelip geçiyor bir sen kalıyorsun çeşmenin yanı başında. O gün orada kalacaksınız. Seni bir ömür orada bıraksalar kalırsın gibi. Zaman ilerledikçe sessizlik artıyor. Geceye, suyun, ruhunu okşayan sesi kalıyor bir de yıldızların ışıltısı. Orada yerini yapıp, kıvrılıyorsun bir köşeye. Her zamanki gibi iki büklüm yatıyorsun. Gözüne uyku girmiyor. Çeşme yastığın ve üzerine örttüğün kefiyen gibi. Zaman sabaha kavuşunca doğruluyorsun yerinden, hislerine, duygularına sinen suya eğilip, avuçlarını doldurup, yüzünün çehresine sürüyorsun. Her insanın taşıdığı bir sır vardır kalbinin en saklı köşesinde. Öyle kimseyi incitmeyen, mahzun bir sır. Kendi kendine bile söylerken kulaklarının duymasından kaçındığın bir sır. Senin de yıllarca sözlerden, gözlerden sakındığın bir sırrın var. Suyu incitmeden, yanına sokulup, sırrını fısıldıyorsun kulaklarına. Ağzından çıkan cümleler yetişirken suya, gözlerinden iki damla yaş düşüyor. Halka halka büyüüp yayılıyor çeşmenin damarlarına. Karşıyor suya ve birlikte akıyorlar upuzun yolculuklara.

Çeşmenin başucundan kalkıp, uzaklaşmadan iki üç adım öteye gidiyorsun. Bir açıklık bulup etrafa bakıyorsun. Güneş gözlerini ovuşturuyor, uykudan yeni uyanmanın ertesinde. Karşında Star, aşağısında Sülbüs ve Tari. Öyle bir yer tutmuşlar ki her yer gözlerinin, kulaklarının altında. Sülbüs'ün, Tari'nin ve Star'ın ayrı ayrı mazileri var ve o mazide saklanan, dilden dile aktarılıp, farklı farklı anlatılan hikayeleri var. Kürtlerin diğer masalları gibi hikayelerin hepsinin özünde yüce aşklar, sevdalar var ve bunların yanında ka-

---

vuşamamış yürekler, birbirine yetişemeyen eller, hasretler, ölümler ve araya giren kara çalılar var. Uzunca bakıyorsun efsanelerin dağlarına. İçinden, “dağların dili olsaydı da konuşsaydı kim bilir neler söylerlerdi. Aşkları sevdaları anlatırlardı. Star, neden Sülbüs ve Tari’yi bağrında tuttuğunu, Sülbüs her mevsim saçlarında kalan beyazlığı, Tari’de Peri suyunu anlatırdı” diyorsun. Dağların görüntüleri hayallerine düşerken, onları izleyen çeşmenin yüreğinin kaldıramadığını, aşka, sevdaya ve kavuşmamışlığa gözyaşı döktüğünü düşünüyorsun. Tam karşısındaki bir hikâyenin izlerinin gözlerine düştüğünü anlıyorsun. Pınardan, hem sevince hem hüzne dökülen gözyaşlarına şahit oluyorsun. Bir, hikayesi ayrılıkla bitmiş dağlara, bir de onların hikayesine ağlayan çeşmeye dönüyorsun ve “doğadaki her şeyin bir dili ve yüreği var. Seviyor, seviliyor, hüzünleniyor ve ağlıyor” diyorsun.

Vakit gitme vakti. Dersim’desin. Bu sefer bir seneyi geçmiş yol yürüyüşün. Uzun da sürse artık Dersim’e yetişmişsin. Star, Sülbüs ve Tari’nin yüzüne bakarak yürüyeceksin. Gözlerinden en az üç gün daha kaybolmayacak. Çeşmenin başucuna eğilip, Dersimliler gibi kutsuyorsun, yaşam kaynağı görüyorsun orayı. Kaynak tarafındaki taşı üç sefer öpüp alnını değdiriyorsun. Suyunu yüzüne serpiyorsun. Sırrını ve yüreğini ona bırakıp doğruluyorsun ve Dersim’e doğru yola düşüyorsun.

## **DERSİM’İN KIYISINDA**

Selamın geliyor tüm sıcaklığıyla. Gelmişsin gözümün nuru. Yola çıkarken Baran arkadaş toprağa düşmüş. Bir daha dönmek istemişsin, olmamış. Yolların uzamış ve sonunda yetişmişsin Güney’e. Ayağın tozuyla başlamışsın çalışmaya. Çok zaman geçirmeden, yine yollar gözlerine, ayaklarına görünmüş. Daha geldikten sonra seni görememişken, sen yola koyulacaktıydın. İçimden “bu ne acele”

---

diyorum. Ama biliyorum ki Dersim'den uzaklaştıkça sızılarını artıyor senin. Çok istemişsindir tahmin ediyorum.

Seni görmek için yola koyuluyorum. Zinarın'ın, fotoğraf ve sıcak selam isteğini yanıma alıp geliyorum. Seni merak ediyor, fotoğraflara sığmış gülüşlerine yaslanıp, hasret gidermek istiyor. Koşa koşa geliyorum seni göreceğim yere. Çoğunlukla sevinçliyim, biraz da mahcup. Üç yıl önce ayrıldığımızda kızgın oluşumdan. Zaman o kızgınlığı çabuk söküp aldı yüreğimden ve yerine sana özlem bıraktı. Hem de ne özlem. Buram buram yoldaş kokan, yitirdiklerimizin acısını da yanına alan bir özlem. Akşamdan bırakıyorlar beni oraya. Seni arıyor gözlerim. Kaldığımız yerin kapısından içeri girerken, karanlıktan görünmüyor hiçbir yer. Sesleniyorum dar, küçük mekana. Kalkıyorsun yerinden, uykulu konuşuyorsun. Sevinç alıyor her yanıma, neşe doluyor damarlarıma. Fener yanıyor, yüzünü görüyorum. Gözlerini ovuşturuyorsun. Yattığın yerden doğrulmuş oturmuşsun. Fenerin ışığına beyazlamış saçların değişiyor. Biraz kilo almış gibi görünüyorsun o karanlıkta. Dört yıl olmuş seni görmeyeli. Sarılıyoruz birbirimize. Sen her zamanki gibi sarılmayı kısa tutuyorsun. Geçmişi değil, şimdiyi konuşuyoruz. Oturuyoruz bir müddet ve gerisini sabaha bırakıyoruz.

Sabahla birlikte erkenden kalkıyorum, yarım kalanları konuşmak için. Sen biraz daha uyumaktan yanasın. Sabah uykularını yer uygun olduğunda seviyorsun. Biraz daha devam edip kalkıyorsun. Dışarda daha bir belirgin gözüme çarpıyor iyice beyazlamış saçın. Sabah bir daha sarılıyorum, akşamkini yarım sayarak. Gözlerin ıslıl ıslıl. Kahvaltı sonrası düz bir alanda volta atıyoruz. Volta attığımız yer Dersim'de, Dere Sal'da volta attığımız yere benziyor. Kızdığım zamanı söylüyorum, "önemli değil olur" diyorsun sadece. O an bir kez daha yüce gönlüne sığınyorum. İki saate yakın volta atıyoruz. Hep anlatıyorsun. Dersim'i, yaşananları, geçmişi, şimdiyi ve geleceğe ilişkin düşüncelerini. Seni hep can kulağıyla dinlemiştim, o an'da öyle dinliyorum. Seni dinlemeyi, seninle sohbet etmeyi çok özledi-

---

ğimi anlıyorum. Zaman nasıl geçiyor bilemiyorum. Bir düzlüğe ge-  
çip oturuyoruz.

Seni bilip, tanıyan arkadaşlar, gideceğini duyunca, “o gitmesin  
biz gidelim” diyorlar. Sana “Gitme, senin için daha erkendir. Bir  
müddet daha kal, yine gidersin. Geleli bir seneyi üç beş ay geçti,  
hemen acelen ne” diyorum. “Gitmeliyim, gitmem gerek” diyorsun ve  
sessizlik kaplıyor her yeri. Fazlası çıkmıyor ağzından. İki üç kelime-  
ye yüklenmiş, bir hayata sığacak kadar anlam. Bir çocuğun  
saflığında hayata işlenmiş berrak bir arzu. Uzun bir zamanı anlatan  
kısa bir cümle. Gözlerin sözlerini tamamlıyor. Sözlerinin kısalığını,  
gözlerinin uzaklara dalan görüntüsü kapatıyor. Dersim’e, yaşam  
kaynağına gitmek istiyorsun. İçini tir tir titreten sevdana  
sarılıyorsun. “Gitmeliyim” sözünün hükmü o kadar ağır ki, taşımaya  
sağlam bir yürek gerek. Öyle çaresizlikten, umutsuzluktan değil,  
hayatın sevgi değmiş yanlarından alınmış, dile eklenmiş bir cümle.  
Ruhunun en derinliklerinden gıdasını almış, aşkla, hasretle yoğ-  
rulmuş sözüne, iki laf edemiyorum. Sanki fazla söz incitirmiş gibi-  
me geliyor. Sonrasını getiremiyorum, söylediğimle kalıyorum.

Baver arkadaşı görüyorum senin yanımızda olmadığın bir  
an’da. “Neden O. Çok zaman olmadı gelişi. Bir süre daha buralarda  
kalsa olmaz mı” diyorum. O da bana, “Kendisi çok istiyor. Çok  
hazırlanmış, kendisini motive etmiş ve Dersim’in onun gibi insanla-  
ra ihtiyacı var” diyor. Onun da gönlü el vermiyor ama seni, Dersim’i  
düşününce, senin kararına saygı duyuyor.

Öğleden sonra farklı bir yerde toplanan Dersim’e gidecek arka-  
daşların yanına gidiyoruz. Kadın arkadaşlar ve erkek arkadaşlar.  
Dersim heval, Çiçek heval, Şiyar heval var orada. Hepsiyle oturup  
sohbet ediyoruz. Sen tek tek hazırlıklarına bakıyorsun. Arkadaş-  
ların çantalarını tek tek kontrol ediyor, fazlalıkları, yola göre olma-  
yanları ayıklıyorsun. Yolda ne beraber götürülür, ne bırakılır onu  
çok iyi biliyorsun. HBDH lı arkadaşların çantasını kontrol ederken,  
“defterin yazılmamış sayfalarını bırak, yolda ağırlıktır” diyorsun.  
Gülüşüyoruz hep birlikte. Tıka basa doldurduğu çantası birden

---

yarıya iniyor. Bilir kişinin süzgecinden geçince, fazlalık kalmıyor. Uzun yolların uzmanı olmuşsun. Yanlarından ayrılırken arkadaşların, bir parçam orada kalıyor. Senin ve o arkadaşların yanında olmak istiyorum. Sen, “seneye de sen gelirsin, biz bir yetişelim” diyerek teselli ediyorsun.

Dönüyoruz tekrar kaldığımız yere. Azad var yanında hep. Sana, “Dersim’de zorlanacak arkadaşları beraberinde götürme” diyorum Azad’ı kastederek. “Dersim’i bilen, gören, tanıyan arkadaşlara hele hele bu kadar fazla yeni savaşçı varken, öyle çok ihtiyacımız var ki, bilen kimi götürsem her zamankinden fazla katkısı olur. İki arkadaş bile bir taşın ardına saklasa, korusa yeterdir” diyorsun. Öyle de yapıyorsun.

Üç gün yanında kalıyorum. Zaman nasıl geçti anlamıyorum. Ayrılmak zorunda olmak o zamanın en kötü an’ı. Ne kadar da kalsam yanında doymayacağım biliyorum. Sizin de yola düşmeniz yakın. Yüreğimin bütün eşikleri sevgiyle doluyor. Veda anını nasıl yapacam bilemiyorum. Görüşeceğimize dair umutlarım her şeye baskın geliyor. Hatta kısa bir zamanı alır diye düşünüyorum. Sen gittikten sonra, bende gelirim düşüncesinin gölgesi, herşeyin üstüne düşüyor. Yarım kalıyor o da herşey gibi. Beni çağıran sesi duyduğumda, derin bir boşluğa düşmüş gibi hissediyorum. Herşeyin kısacık bir an’a doluşması zoruma gidiyor. Çevredeki arkadaşlardan hatırlımı isteyip yanına geliyorum. Biraz yürüyoruz. Yanımızda fotoğraf makinesi olmadığı için, fotoğraf çekemiyoruz ve Zinarin’e sözümü tutamıyorum. Jiyan’a, Çarçel’e, Zinarin’e, Rojbin’e, bir de tanıdık bütün arkadaşlara selamlarını bırakıyorsun yanıma ve “Gitmeden bir daha görüşürüz” diyorsun. Bir umut saçılıyor yüreğime. Fotoğraf işini o zamana bırakıyorum. Uzun bir mesafe benimle yürüyorsun. Arkadaşlar bekliyor. Sarılıyorum sıkı sıkı. Bu sefer sen de sıkı sıkıya sarılıyorsun ve uzun tutuyorsun. Sonra bir daha sarılıyorum. Gözlerim doluyor, ağlayacak gibi oluyorum. Yüzüne bakıyorum, ufak bir gülümseme yerleşmiş gözlerine ve dudak-

---

larına. O resmini kaydediyorum anılarıma. Seni Dersim'e, yaşam kaynağına uğurlarken, tüm kutsallıkların yanında olmasını diliyorum.

Bir zaman geçiyor. Seni bekliyor gözlerim, hislerim. Gitmeden bir daha görüşeceğimizi söylemen hep aklımda. O an'ı bekliyorum. Sonra öğreniyorum ki gelip geçmişsin. Alandan ayrılmadan arkandan koşturmak, gittiğin yere gelip seni görmek istiyorum, ama bir selam dışında yetişemiyorum sana. Görüşeceğimize olan umudum erteleniyor zamana.

Günler, haftalar, aylar geride kalıyor. Yoksun sen. Ne ses var ne seda. Endişemiz gün be gün artıyor. Nerelerdesin bilemiyorum. Soramıyorum hiçbir yere. Gizli gitmeniz, gözden, kulaklardan uzak olmanız lazım, ta ki yerinize yetişene kadar.

Kış bitip bahar olunca öğreniyoruz ki, yollar izin vermemiş geçmene. Yollarına düşman gözleri değmiş, gidememiş, Serhat'ta kalmışsın. 2002 yılında Serhat'tan geçerken, "Buralar çok soğuk, arkadaşlar bu soğuğa nasıl dayanıyorlar. Buradaki gerillacılığa düşmandan önce soğuklarla mücadele ederek başlıyor arkadaşlar" demiştin. O soğukta nasıl kaldın düşünmeden edemedim. Yoldaş sıcaklığına sokulmuş, ısınmış olduğunu anladım.

Yollar adımlarında azalıyor, yüzünü Dersim'e dönmüşken. Yakınlaştıkça bedenine yürüyen enerji, patikaları geride bırakıyor. Arkadaşları gördüğümde yetişip yetişmediğini soruyorum. Bingöl arazisinde olduğunu tahmin ettiklerini söylüyor arkadaşlar ve on beş gündür haber alınamadığını ekliyorlar. Yolları hesaplıyorum, on beş gün Dersim'e yetişmek için fazlasıyla yeterli bir zaman. Normalde dört ya da beş günlük bir mesafe. Kaygılarım her geçen gün katlanıyor. Yüreğim sıkışıyor, nefesim kısılıyor. Merak ve endişe toplanıp üstüme geliyor.

Huzursuz bir gece vakti. Yaşamın yürümeyecek kadar ağırlaştığı bir zaman. Gecenin on ikisi, bir haber düşüyor. Yaşamını yitiren on gerilladan bahsediyorlar. Hem de senin yolunun güzergahını söylüyorlar. Star'a, Sülbüs'e ve Tari'ye bakan, bir aşka şahit-

---

lik eden coğrafyayı tarif ediyorlar. Barav vadisi, Koma Zemme. İsimler verilmiyor. Kor bir ateş düşüyor yüreğime. Senin olduğuna dair kötü bir duygu çöküyor tüm hücrelerime. Sabaha kadar uyku tutmuyor gözlerimi. Kulaklarımı, hislerimi, gözlerimi kapatmak ve bir rüyanın içinde olmak, uyanınca kötü bir rüya deyip geçmek istiyorum. Olmuyor, her şey bu kadar gerçek olmak zorunda mı diye soruyorum kendi kendime.

Vakit öğlen olunca acı kaplıyor göğümüzü. Dersim, yaşam kaynağın ve sen yan yanasınız. Birbirinize sarılmışsınız. Kolların Dersim'in, yaşam kaynağının omuzlarında. Unutmuyorsun hiç bir zaman sevginin izlerini. O izlere düşerek kıyısına kadar geldin Dersim'in. Altın Usenu'deki çeşmeden bakarken Star'a, Sülbüs'e ve Tari'ye bir derin nefes almış, o kaynaktan çıkan yaşamı hayallerine, anılarına sürmüş ve yüce bir sevdanın yüreğine saklanmıştın. Doldu yaşamın ve sevdan yüzünü Star'a, Sülbüs'e ve Tari'ye dönüp, bir pınar gibi akıyor Munzur'a. "Unutmak incitir" diyorsun, arkandan gelenlere. Hiçbir mevsimde İncinmiyorlar yoldaşların o nazlı, güzel bakışlarını; ince, narin sevdanı.

## **YARDIM-YATAKLIKTAN MUTLULUK DUYANLAR**

Şimdi çok uzaklardayım-ız, birçoğumuz. Savrulduk dünyanın sokaklarına. Ama ruhumuz, seninle buluştuğumuz, her şeyimizi paylaştığımız o yerde hala.

Gözlerimizin bakarken parladığı yer senin durduğun mekandır hala; bazen Munzur olur akar, bazen Tujik dağı olur göğe yükselir, bazen de yeşil ormanlıklar...

Biziz işte, yani sana yardım-yataklık etmekten 'suçlu' bulunanlar. Sana yardım-yataklık etmekten mutluluk duyanlar, seni özleyenler, ortak anıları yaşayanlarla karşılaştıklarında ve birbirlerine baktıklarında hep seni hatırlayanlar...

Senden hayatı öğrenenler, seninle yaşam bulanlar, bazen gü-

---

venliğe dikkat etmedikleri için kızdığın bazen sıkı sıkıya tembih ettiklerin, sen olmadığında “Çocuklara iyi bakın” diyerek korumaya çalıştıkların...

Güvenliğin her detayına dikkat ederek pusulardan, zorluklardan kurtardığın, kişisel sorunlarını da dinleyip çözüm bulmaya çalıştığın, yaşamı, arkadaşlığı öğrettiklerin...

Hepimiz isterdik ki hep sen konuşasın, sen konuşmaya başlayınca hepimiz susardık. Dinlendiriciydi sesin, akıcıydı sözlerin, herkes sözlerinde kendinden bir parça bulurdu. O parçaya tutunup seninle yolculuklara çıkardık.

Kıvrak zekanın ürünü espirilerini duymak için çırpınırdık; çevreden duyduğumuz her ayrıntıyı sana anlatırdık ki, espirilerinle derin vadilerde yankılansın kahkahalarımız. Biliyorduk ki, gülmeden korku geçmiyordu.

Sana dair hatırladıklarım en çok da gülümseten anılar...

Uzak şehirde eski tanıdıklarından biri, yazdığı kitabı selamlarıyla birlikte sana göndermek istediğinde severek kabul etmiştik. Kitabı alıp evdeki rafa koymuştum. Hepimiz seninle sık sık görüşmek için gerekçe arardık ya; Xalo, hepimizi atlatarak kitabı sana ulaştırmak için hızlı davranmıştı. Okuma-yazması olmadığı için asıl kitap yerine kapağı mavi olan başka bir kitabı sana getirmişti.

Yanına ulaşır ulaşmaz, “Arkadaşın sana kitabını gönderdi, selam da söyledi” diyor heyecanla.

Kitabı alıp bakmıştın, 1800’lü yıllarda yaşamış olan bir yazara aitti.

“Himm, bir yanlışın olmasın, emin misin Xalo” diye soruyorsun.

“Yok ya ben adamla görüştüm, sana gönderdi” diye ısrar etmiş bizimki.

Ne zaman görüştüğünü sorduğunda, “Daha geçen gün görüştüm” diyor.

Basiyorsun kahkahayı, “İyi de bu adam taa ikiyüzyıl önce yaşamış. Senin onu görme ihtimalin var mı?”

---

Xalo'yu, saflığı, temizliğinden dolayı bir başka severdin. Onunla diyaloglarını dinleyen, duyan dilinden düşürmezdi bir daha. Her insanın yüreğine degecek sözlerin, sevgin, zamanın olurdu.

Bir Alman'ın ziyaretinize geldiği o günü hatırlıyor musun? Xalo, Almanca ismini söylemekte zorlandığı için kendince adını Xıdo koymuştu. Xıdo, Türkçe de biliyordu. Ama Xalo, onun konuşmalarını size tercüme etmeyi vazife edinmişti. Sen de Xalo'yu kırmadan, bir onu bir Alman'ı dinlemiştin ciddiyetle.

Xıdo her sözünü bitirdiğinde Xalo, "Xıdo diyor ki..." diye başlıyordu tercümeye.

Bir ara Xıdo cümlesini bitirdiğinde Xalo'dan ses çıkmamıştı.

"Ee ne diyor Xalo?" diye sormuştun.

Xalo, Türkçe'den Türkçe'ye çeviri yaptığını o zaman anlamıştı ve kakhahalar sarmıştı her yanı.

Dersim'i ve kadim kültürünü sevdiğin kadar delilerini yani budelalarını da severdin. Onlardan birini gördüğünde sohbet etmekten zevk alırdın. Bir defasında, "Bir hayalim var" diye başlamıştın sözüne. Etrafındakiler heyecanla hayalinin ne olduğunu merak etmişlerdi. Hiç aklımıza gelmemişti. Futbolu çok severdin ya! "Dersim'in tüm delilerini toplayıp onlarla bir futbol maçı yapmak isterdim" dedin.

Dersim insanını, budelalarını, dağını taşına, inancına, kültürüne gösterdiğin merak ve ilgiyle anlamak isterdin.

"Akla ziyan bu Kirmanclar, aşkta. Deliler aslında. Keşke okusak, duyguları, düşünceleri hep kalsa. Bu kentler bozulmasa" derdin iç çekerek.

Dersim'in budelalarına olan sevgin, toprağa, o toprağın duygusundan kopmamış insana duyduğun sevgi, saygı ve özlemde. O saf dokunun bozulmasını istemezdin.

Savurganlığı hiç sevmezdin, elindeki her eşyayı dikkatli kullanırdın, zaten eşyalarını eskitip atmazdın kolay kolay.

Bir gün arkadaşının çorabını yıkarken görürdük, başka bir gün

---

elinde kürekle çalışırken, bir gün planlar yaparken, diğer gün çocuklarla bilmece oynarken...

Bize verdiğin her görevi harfi harfine, hiçbir ayrıntısını kaçırmadan anlatırdın; asla kuralların dışına çıkmazdın. Bir buluşma olacaksa, son ana kadar ne zamanını, ne mekanını, ne de ayrıntısına dair hiçbir şey söylemezdin. Senin bu detayına kadar hesaplayan, planlayan düşünce yapının bizi kaç defa kurtardığına şahidim. Sağ kalan ama seni yitirmenin acısıyla hep yaralı olan canımızı da sana borçluyuz.

Şimdi yaşamın birçok ayrıntısında olduğu gibi şeftaliyi, cipsi ve dondurmayı her gördüğümde seni hatırlıyorum, nasıl da severek yerdin. Sonra öğrendim, çocukluğundan beri dondurmayı, cipsi seviyormuşsun. Anlayacağın hala seninle seviyoruz yaşamı.

Hala bildiğin biziz işte, seni özleyen, yanyana geldiğinde seni hatırlayan, sana yardım-yataklık yapmış olmanın onurunu taşıyanlar...

## **BİR YEMİNİN ARDINDAN**

Senden uzak kaldığımız uzun yıllar sonra Dersim'den yolladığın mektupta, "Abla o kadar uzun yaşadım ki, öyle genç ölümler gördüm ki..." diye yazmıştın. Sanki o satırları yazdıktan sonra bir süre susup uzaklara dalmıştın ya da ben öyle hissediyordum. Sonra da hangi dağın olduğunu bilemediğim zirvelerine bakıp, "Bir gerilla bu kadar uzun yaşar mı" diye sorduğun sorudan genç ölümlerin kısa hayatlarına uzandım. Her sözü derin bilincinden, yüreğinin yolaklarından aktığını bilsem de sitem ettim sana, benden çok küçüktün, neden böyle yazıyordun ki!

Canından bir parçası dağın yolunu tutanlar gibi bizim de gözümüz kulağımız haberlerdeydi. Dağlarda vuruşup toprağa düşenlerin ardındaydı tüm duyargalarımız. Dağlara parçasını vermiş her ailenin, haberleri izlerken dualara sarıldığı zamanlardı. İşte öylesi bir anda neden o kelimeleri yazdığını anladım. Patikaları, ekmeği, kefiyeyi, sevgiyi bölüştüğün canlarının ardından geride kalmanın

---

ağır yüküydü, sana bu sözleri yazdırtan. Ardından konuşamadığın, “durup düşünürsem devam edemem” dediğin, içinin derinliklerinde biriktirdiğin hatıralarla yol aldığın bir denizde başka ne düşünebilirdin ki!

Sevgiye, özgürlüğe düşman olanlar sözlere de düşmandı. O mektubun dahi kurtulamadı bu düşmanlıktan, bir polis baskınında, büyük bir silahmış gibi elimizden alındı. O gün anladım, sözlerin de en etkili silaha dönüşebileceğini. Ama sözlerini kalbime yazdım, kadim bir hatıra misali saklıyorum, seni sevenlere anlatıyorum.

Annem her çocuğunu ayrı severdi de, sen onun için hep özeldin. Yola koyulduğunda seni engellemedi ama ardından çok ağladı. Yine de hepimizden daha dayanıklıydı, kadim bilgileri, yaşadıkları onu dirençli kılmıştı.

Xızır oruçları zamanıydı, oruç tutulan günün gecesinde görülen rüyalara, o rüyada içilen sulara inanılırdı. Annemiz de oruçlar zamanında bir rüyaya uyanmıştı, sabahın mahmurluğuyla birlikte yüzünde kederli bir sevincin izleri duruyordu. Uzun yıllardır isteği gerçekleşmiş, Munzur’a kurban kesmeye gittiğinde sana da rastlamış. Vadileri, dağları aşındırmaktan eskimiş ayakkabılarına bakmış.

Belki de hayatının en mutlu an’larını o rüyada yaşamıştı annemiz, anlata anlata bitiremedi, ne söylese hep eksik hissediyordu. Ama sözlerinden önce gözlerinden akan ışığın bize anlattıklarının farkında değildi. Onun için bir rüya değil, uzun bir yolculuğun tatlı anısıydı hatırladığı.

Munzur’un kıyısında oturduğunuz o mutlu erikliği yaşarken, sana verdiği sözü de anlatmıştı.

Demişsin ki, “Madem böyle kutsal bir günde buluşmamız oldu. Biz gerillayız, ölüm bizim için uzak bir ihtimal değil. İyimiz var kötümüz var.”

Annem de, “Allah göstermesin, senin ölümünü göreçeğime ben öleyim” demiş sözü özlemle izlediği ağzından alarak.

---

Sen de espirilerini katmışsın fazla üzülmesin diye, “Anne bizim elimizde değil. Yukarıdaki ile bu konuda anlaşma yapamıyoruz. Ama gel seninle bir anlaşma yapalım” demişsin, sarılmışsın ona.

Sen sarılınca hafiflemiş yüreği, seni kırmaya gönlü el vermemiş. “Tamam söyle” demiş, sakince.

“Eğer bana bir şey olursa sen düşmanın önünde ağlamayacaksın” demişsin.

Eli, ellerindeymiş, gözlerine bakmış susarak, sonra benzediğin dağlara... Tek söz edememiş ama gözlerini yumup, onaylarcasına başını sallamış.

Sana verdiği sözle uyanmış rüyasından, ellerini tutmuş gibi o sözü yıllarca taşıdı kalbinde, o anın hiç gelmemesi için dualara sığınarak.

\*\*

Ülkemizde dualar da hayata sığmaz oldu, birbirine dolanıp toprağa dek uzandılar. O sönmeyen zamanın alevleri yüreğimize ulaştığında, hiç bitmeyen uykusuz geceler sardı bedenimizi. Sen, yanağını bir meşe ağacına dayamıştın. Biliyordun, insanın insana verdiği her acıyı o dağların, ağaçların ve suların dindireceğini. Yağmur damlası misali ardı sıra düşenlerle kaç denize ulaşılırdı, bilemedim.

Ya biz acımızı nasıl dindirecektik, nasıl?

Annemiz, sana verdiği sözü yüreğine taş basarak tuttu. O zaman anladım bir yüreğe taş basmanın ne demek olduğunu.

Yaşadığın her an gibi gidişinin her anını zehir etmek istiyorlardı, canımızı daha fazla yakmak istiyorlardı.

“Ben kardeşimi teşhis ettim. Annem yaşlı, Türkçe bilmiyor, onu zorlamayın” dedim devletin savcısına.

Düşman hukukuydu işleyen, acısına acı katmak için annemizin de bedenini görmesi için ısrar etti.

Eğildim kulağına fısıldadım; “Anne, bunların önünde ağlama.”

Yüzündeki alaylı bakışı farkettilim, sana verdiği sözü yüreğine mıhlamıştı.

---

---

“Ooo” dedi mırıldanarak, elini salladı. “Ben oğluma söz vermişim, bunların önünde ağlar mıyım. Merak etme, giderim oğlumu da görürüm” dedi, endişelenme dercesine kolumu sıktı.

Gitti, seninle vedalaşıp, başı dik döndü.

Savcı, “Oğlun mu?” diye sordu.

“Oğlumdur” dedi, gözlerinde kadim zamanların savaşçıların parıltısını taşıyordu, gözlerinde yaş yerine direnç okunuyordu.

Annemizi, hepimiz yerine alnından ve elinden öptüm, “Sen dayandın” dedim.

Bana dönüp, “Ben bir değil iki gerillanın annesiyim” dedi gururla.

Bilirsin, bizim oralarda gidenin arkasından ağlamamak ayıptır. Annemiz gün boyunca ağlamadı. Çevredekilerin, “vay be ağlamıyor” sözlerini duyuyordu ama o, sevdiğine verdiği sözün ardından dağları aşan savaşçılar gibi başı dik, gözlerinin önünde uzanan kan denizine bakıyordu.

Seni sonsuzluğuna uğurladığımız köyümüzün dağı taşı askerle dolmuştu o gün. Tören bitip de herkes dağılınca, ablamın kulağına eğilip, “Onlar gitti mi” diye sordu sabırsızlanarak.

Ablam, “Gittiler, kimse kalmadı” deyince, annemizin ağıtları yankılandı yerde gökte. Ağustos sıcaklığının alazları titredi.

Sana dokunur gibi toprağına dokunuyordu, “Bak ben sözümü tuttum, onların yanında ağlamadım” diyordu.

Çevresindeki kadınlara da, “Ben sizi duyuyordum. Ama oğluma söz vermiştim, ağlamadım, beni kınamayın. Oğluma verdiğim sözü tutmak zorundaydım. Şimdi beni durdurmayın” diyordu yaşlı ve yaşlı gözlerle.

O akşam ve sonraki günlerde her teselli edene, “Artık beni durdurmayın” diye inliyordu, bir bebuk kuşu misali ağaçtan ağaca konup derdini anlatmayı istiyordu.

Belki sana layık bir tören yapamadık ama senin yaşayışın gibi mütevaziydi, sadeydi. Düşünüyorum da, bir gerilla ancak böyle

---

ayrılır yeryüzünden. Bir gerillanın başka ayrılma şekli yoktur. Çocuklarının, sevdiklerinin ardında, ondan bir parça bulmak umuduyla ömür geçirenleri, mezersiz, çiçeksiz toprakların koynuna düşenleri, kuytu sokaklarda vurulanları düşünüyor ve inciniyorum.

Seninle aynı patikaları adımlayan Hamza arkadaşın anlatmıştı, bir gün, “Hiçbir zaman kolay ölümü kabul etmedim. Ama bir gün ölmem gerekirse ve bundan kaçış yoksa Dersim’in kutsal topraklarında ölmek isterim. Çünkü ben Dersim’de katıldım. Bu katılım bana hep ikinci bir doğuş gibi geliyor. Hani derler ya, insan hep doğduğu topraklarda ölmek ister. İnsan bu hikayenin anlamını tam olarak bilmiyor” demişsin. “Dersim Ana” diye hitap ettiğin ve her adımını incitmeden attığın, seni kucaklayan, tüm sevgini verdiği topraklara düştüğün ve bedeninin bir bütün kalabildiği, çiçek bırakabileceğimiz bir toprak parçasına kavuştuğu için seviniyorum.

Biz beddualı bir halkız, günahlarımızı evlatlarımız çekti. Her kuşak kendi hatasının bedelini ödeseydi, belki evlatlarımıza bu kadar ağır bedeller bırakmazdık. Ama şimdi dedelerimizin günahlarını belki de evlatlarımız çekiyor. Belki bizim günahlarımız da eklendi, evlatlarımız ölüyor, diye mırıldanıyorum.

Sana, seni ne kadar sevdiğimi söyleme fırsatım olmadı. Bir kardeş olarak değil bir insan olarak dokunmayı başardığın için sana demek isterdim ki, seni çok seviyorum. İnsana insan gibi dokunabildin. Birbirini tüketen toz duman içindeki bir çağda sen arı yaşayabilmişsin, demek isterdim. Sana dair duyduklarım bunu doğruluyor. O kadar büyük bir ailenin içinde yer alıp insanlara dokunabilmek güzeldir. Seninle yaşayanları, çok zaman geçirenleri şanslı buluyorum. “Korkmuyorum artık azalandan da, ayrılıktan da. Yaşanana hakkını vermek” derdin ya, yaşadığımız güzel zamanlara hakkını vererek yine de şu dörtlüğüne sığınıyorum. Belki yeniden bir yerlerde yaşanır yarım kalan her şey.

*“Her şey yaşanmışlık da değil  
Yaşamadıklarımız da bizim  
diyalektik doğruysa ve sonsuzsa*

---

*onlar da birgün bir yerde yaşanır..."*

## **Kalbimin Dili**

Düşersem bir gün  
boylu boyunca  
ürkmezsen eğer  
savaş çılgılığı cesedime  
eğilip üzerime öp beni...  
Suya hasret çorak toprak gibi  
beşiğe uzanan anne şefkati ile  
ikona değan inanç eli gibi  
toprağa inen yağmur damlası özlemi ile  
yar gibi...

Say ki çingene çocuğuyum  
anasının sırtında  
yamalı bohça gibi  
yarısı çıplak  
gezgin  
ve sürgün.

Elinde  
çöplükten yeni toplanmış  
bir parça ekmek  
eli yüzü kir içinde  
temizlik bilmez  
suya sevdalı  
kalbinde bir boşluk.  
Say ki sömürge çocuğuyum  
büyük bir bozkır içinde  
çıplak ayaklı ben  
Biraz buruk  
biraz küskün

---

Asi biraz  
ve yine bir boşluk kalbinde...  
Say ki nice nice yalnızlığım  
kucaklanmaya muhtacım  
eğil üzerime  
ve öp beni...  
Gül kokmasa da bedenim  
Kürdistan'ın boş  
yıkık  
yanık kül kokan  
çocukların ayak izlerinden uzak  
köyleri gibi  
Unutulmuşsam savaş sayfasında  
beyaz ipekler içinde değilsem de  
doğanın çıplaklığında ve yalınlığında  
düşmüşsem örneğin  
hem de savaşta  
bedenimden sana  
kalbim  
fikrim  
bahar yaprağı fiziğim  
kalsa da  
veya  
bir parça yüzüm  
ürkmezsen eğer  
eğil ve öp beni  
Ama ağlama!  
Silahını silahıma çat  
yumruğun yumruğumda sıkılı kalsın  
gözümdeki ışıltıyı yolun bil  
ebedi rahatlığım  
zafer umudun olsun.  
Meşeden bir yaprak düştü dersin

---

---

alır eline koklarsın  
sızlar kalbin belki  
o kadar da olsun be yoldaşım!  
Unutma ki!  
Mesih çağının değil  
uzay çağının gerillasıyız  
ne Spartaküs bizim gibi yaşadı  
ne de Che bizim gibi savaştı  
Bedenlerimiz bedel olacak elbet  
bulutsuz  
masmavi göğün müjdesi için.  
Olsun be yoldaşım!  
güneşin zaptı yakın değil  
güneşi zaptettik artık  
şafak bizim artık  
türkümüz uzun uzun çalışıyor  
dağlar halaya durmuş  
çocuklarımız deli rüzgar gibi  
bak  
köylerden horoz sesi bile geliyor  
ve bayrağımız bulutlara rengini vermiş  
gökkuşağı değil  
Kürdistan'ı çevreleyen  
adı Yeni Yaşam bunun  
Özgürlük senin olsun be yoldaşım!

**Eylül 1997/Atakan Mahir**